Herkus Kunčius
NEPASI-
GAILĖTI
DUŠANSKIO
VERSUS
AUREUS

Herkus Kunčius

NEPA-SIGAI-LĖTI DUŠANSKIO

romanas

VERSUS AUREUS

UDK 888.2-3

© Herkus Kunčius, 2006
© „Versus aureus“ leidykla, 2006

ISBN 9955-601-96-5

I vagystė

Daugelis jau yra mėginę išdėstyti raštu pasakojimą apie mūsų kraštuose buvusius įvykius, kaip mums perdavė nuo pradžios savo akimis mačiusieji ir buvusieji kuklūs žodžio tarnai. Taip pat aš, rūpestingai viską nuo pradžios ištyręs, nusprendžiau surašyti Tau, garbusis partijos CK karalystės archyve, sutvarkytą pasakojimą, kad dar kartą įsitikintum tikrumu mokslo, kurį esi pašauktas saugoti.

II vagystė

Vieną tvankią liepos naktį Nachmanas iš Centro ilgai klaidžiojo po turgaus kvartalą, gėrėdamasis ir niekaip neatsigėrėdamas naktiniu miestu. Kai jis ėjo pro rotušę, bokšto laikrodis išmušė antrą valandą; čia netikėtai užklupo audra. Staiga prapliupo taip lyti, krito tokie dideli lašai, jog Nachmanas iš Centro, sutrikęs iš netikėtumo, pasileido potekomis upės krantine. Nubėgęs iki tilto jis beveik užduso ir, supykęs ant savęs, stabtelėjo – jam pasirodė kvaila bijoti lietaus – išvis siaubingai kvaila šiame gyvenime kažko bijoti.

Recidyvas

Mįslių būna įvairių.

Tačiau jas įminti pajėgia tik pasišventę mokslininkai: tai ne tik išsilavinę, bet ir smalsūs žmonės, atkakliai siekiantys išsiaiškinti keliančias nerimą paslaptis. Vieni iš jų tyrinėja Antarktidą, leidžiasi į ugnikalnių kraterius ar vandenynų dugną; kiti gamina kosminius laivus, bombas, helio dujas, atominius reaktorius arba „mąstančias" mašinas; treti iš

cheminių elementų gauna dar nematytas medžiagas, turinčias stebuklingų griaunamųjų savybių, arba tiesiog išveda nenaudingų augalų rūšis.

Bet yra užsispyrusių mokslininkų, kurių gyvenimas daugiausia praeina tyliuose darbo kabinetuose. Jie dirba su diskursais, kurių amžius neretai skaičiuojamas tūkstantmečiais.

Atrodytų, kad jų kasdieninis darbas visiškai neromantiškas, kaip kosminės kelionės ar koks nutrūktgalviškas terorizmas. Čia nėra nei pasaulį stulbinančių atradimų, nei mirtinų pavojų; galiausiai, čia neieškoma kokio nors stambaus nusikaltėlio ar nepagaunamo užsienio žvalgybos agento.

Ir vis dėlto...

Jo saulėlydžio rutina

– Nedrebėk!

Dušanskis krūptelėjo.

– Ei, seni, ar nors minutę gali ramiai pastovėti?

Dušanskis dar kartą pamėgino sutelkti valią.

– Jei tau drugys ar Parkinsonas-Alsheimeris...

– Neee, – mekenančiu balsu išdrįso paprieštarauti Aaronas. – Ne, ne, aš tuoj, aš, ponas Zamke, pasistengsiu...

Dušanskis atkakliai kovojo su savo spurdančia koja. Ši jo neklausė.

– Šūdas, – susinervino mergaitė ir tarsi žudikas smeigė pieštuką į popierių. Smaigalys pataikė tiesiai po mentim, kur buvo įpusėta piešti Aarono Dušanskio figūra.

– Gerai, vaikai, pertrauka, – valdingai suplojo delnais barzdočius.

Jaunieji piešėjai atsitraukė nuo molbertų. Pabiro po studijos kampus.

Vis dar kretantis Aaronas Dušanskis šiaip taip nulipo nuo pakylos. Susirado savo apsiaustą. Apsigaubė. Prisėdo prie reflektoriaus, ėmė šildytis.

Šalta.

Nors liepa, tačiau pusrūsyje metų laikai neturėjo esminės reikšmės – tariamai vėsu būdavo visada. Gipsiniams Aristotelio ir Periklio biustams įsismelkianti drėgmė, netvarka ir purvas buvo nė motais, kaip ir Dovydo nosiai ar aptrupėjusiam ąsočiui. Čia kubui, cilindrui, piramidei ir rotveilerio iškamšai, beje, taip pat buvo nusispjaut į klimatą. Tik ne Aaronui Dušanskiui – beveik profesionaliam aktų pozuotojui. Ne, Aaronui Dušanskui buvo ne tas pats – šalta, bliat'.

Dušanskis pasitrynė delnus.

Pirštų galiukus ėmė badyti adatėlės.

Atgijo.

Atitirpo galūnės.

– Į vietą! – sukomandavo barzdočius Zamkė.

Dušanskis nusimetė apsiaustą. Striktelėjo ant pakylos.

Sustingo akademine antikos disko metiko poza.

Nuogas.

Gelsvai marmurinis.

Nesinešk malkų į mišką

Panarinęs galvą Dušanskis sliūkino į namus. Neskubėjo. Ėjo lėtai, ambicingai pasišlubčiodamas. Įtraukęs pečius, lyg bijotų būti pažintas, nesidairė, negirdėjo praeivių klegesio, automobilių stabdžių cypimo perėjose, vairuotojų priesaikų užmušti ar kaip nors nubausti anoniminį eismo taisyklių pažeidėją.

Aaronas stengėsi kuo toliau nustumti akimirką, kai peržengs savo namų slenkstį; atgrasūs jam buvo vokiečių belaisvių statyti dangoraižiai: keturi kambariai aukštomis lubomis su gipsatūra, tarnaitės kamarėlė, virtuvė, vonia, bidė, šlepetės... Nebemylima ir žmona – Odetė Raslan, su kuria pragyventas ne vienas dešimtmetis; vaikų, deja, taip ir

nesusilaukta: darbas, darbas, darbas... Tiesa, seniai seniai buvo ir pavojinga gyvybei veikla pogrindyje, o ten, ne paslaptis, visko tarp suaugusių žmonių galėjo įvykti...

– Ei, ožy, atsargiau! – nepiktai perspėjo personalinį pensininką Dušanskį jaunuolis, kai tasai prasilenkdamas atsitiktinai jį užkliudė petimi.

Dušanskis paspartino žingsnį.

Svetimas jautėsi Aaronas nūdienos pasaulyje, visa, kas buvo pažįstama, ištirpo, kas šventa – paniekinta, mylima – atstumta. Atrodo, kad nieko nebeliko, svarbiausia – vilties, anei trupinėlio vilties.

Dušanskis prisiminė praeitį.

Šviesiau.

Štai jis, perspektyvus partinis darbuotojas su dvieiliu švarku, išrinktas į neeilinę konferenciją, kelia mandatą, balsuoja už Revizijos komisijos sąrašą, kuriame ir jo pavardė, vardas, tėvavardis: vienbalsiai, patvirtinta. O štai jis jau kooptuojamas į respublikos CK... Taip, po suvažiavimo bufete buvo surengtos įspūdingos vaišės. Užteko gėrimų, tostų, užkandos, šokių, nedaug tetrūko iki muštynių. Dušanskiis buvo visų dėmesio centre, ne juokas – įtakingas CK narys, daug žadantis nuveikti aparatininkas.

Ne vienas ir ne du pranašavo, kad Aaronas Dušanskis netrukus atsiduris III-ojoje Romoje – vertas kilti. Netrukus ir Dušanskis tuo patikėjo. Stengėsi. Tarnavo. Išsipūtė. Jau matė save Lubiankoje, Kremliuje, ant mauzoliejaus. Regėjo, kaip jis stovi Centre greta skrybėlėtų apaštalų, santūriai moja – priiminėja karinius paradus, taikias demonstracijas, šalia kitų darbininkai-tarnautojai neša ir jo portretą.

Ir išties tiek nedaug trūko, kad Dušanskis būtų išrinktas į politinį biurą... Deja, viskas pakrypo kitaip – žlugo.

Iš pradžių, įtarus, kad iššvaistė partines lėšas, vos vieno balso persvara pašalino iš CK, pervedė į administracinį darbą, – nemalonu. Vėliau buvo dar blogiau – teko dirbti vietinių profsąjungų taryboje. Čia nebeliko jokios erdvės skrydžiui, karjeros perspektyvos – žemiau nulio, dugnas.

Vis dažniau Aaronas Dušanskis ėmė kilnoti taurelę. Kodėl? – pasiklausdavo savęs, kai paslapčia savo vadovaujamos įstaigos išvietėje užsiversdavo butelį karčiosios.

Žlugo morališkai. Dabar net negalėtų pasakyti, kaip, kokiu būdu ištisą dešimtmetį vadovavo profsąjungoms. Viskas lyg rūke: asmeninis vairuotojas, rezoliucijos, posėdžiai, sanatorija, planai, sąšaukos, sekretorė, prezidiumas, planuotės...

Bet išties, kodėl iš CK?..

Aaronas Dušanskis turėjo nepriekaištingą biografiją: kilęs iš handelių, baigęs vos kelias pradžios mokyklos klases (eksternu), pogrindininkas, 16-oje divizijoje – kuopos zampolito patikėtinis. Kažkas atsitiko ne taip. Bet kas?..

Bokšto laikrodis mušė devynias vakaro.

Dar šviesu, vasara.

Aaronas atsiduso, vėl ėmė naršyti praeitį.

Netolimą.

Naujieji laikai užklupo Dušanskį tarnaujant žinybinės pirties komendantu – be ugnelės, be polėkio, pasiligojus. Pirtyje jautėsi išstumtas, ne savo vietoje. Ypač šalia tų mauduolių, kurie partkomo vestibiuliuose kadaise įsteikdami laukdavo valandų valandas, kad galėtų draugui Dušanskiui apvilkti apsiaustą. Dabar jie dėjosi jo nepažįstą. Kiti, tiesa, nepraleisdavo progos pašiepti, vis įgeldavo, kad karštakošis Aaronas su makarovu ne vieną civilį pokaryje palydėjo į geresnį pasaulį – aną.

– Na, draugas Dušanski, ar dar nesurūdijo tavo makarovas? – klausdavo buvę jaunesnieji kolegos, kai nusižeminęs Aaronas į priešpirtį įnešdavo rankšluosčius, muilą. – Ar girdi, kaip naktimis žemė dejuoja? Na, išsitrauk, parodyk savo TT, – nepiktai erzino mosuodami savosiomis ataugomis.

– Duokit alyvos, ir aš parodysiu, – dviprasmiškai atsakydavo Dušanskis ir, skambant visuotinam juokui, sprukdavo atgal į savo „biurą", kur palubėje it pakaruokliai kabojo beržinės vantos, o ant lentynėlių rikiavosi mažiau ekologiškos higienos priemonės.

Netrukus pirtį, kaip brandaus socializmo atgyveną, uždarė.

Dušanskis nuliūdo.

Sodriau gerti jau nebepajėgė.

O čia dar žmonai Odetei Raslan ėmė želti ūsai, barzda. Visa tai galima būtų pakęsti, tačiau revoliucionierė Odetė senatvėje metėsi į Krišnos mokymą. Įtikėjo moteris: reinkarnacija, čakra, karma, kasta, energetiniai taškai, aura, kavos tirščiai, nirvana, aukurai etc. Turbūt dėl to, kad visą gyvenimą vylėsi matyti savo vyrą jei ne generaliniu, tai nors II-uoju sekretoriumi – ideologijai, kaip draugas Michailas Suslovas, dabar ji visą savo laiką bei energiją skyrė šventyklai, smilkalams ir geraširdžio Krišnos garbinimui.

Skaudu Aaronui Dušanskiui būdavo sutikti gatvėje savo apžėlusią gyvaplaukiais žmoną, žiūrėti, kaip ši beveik dvimetrinė kartis tūpčiodama pražygiuoja su kitais krišnaitais, įsijautusi gieda „Hari Krišna! Hari! Hari!"

Ne, jau seniai Dušanskis būtų tą senę metęs, išsiskyręs. Tik štai, niekas pasaulyje, išskyrus Odetę Raslan, nemokėjo gaminti tokių gardžių teiglich. Tik ji viena vis dar gebėdavo iš tešlos, medaus ir cukraus sukurti kulinarijos stebuklą, šimteriopai skanesnį nei darydavo jo mama ar kaimynai Žagarėje. Tirpstantis burnoje teiglich buvo vienintelė Dušanskio paguoda, saugus gastronomijos uostas.

Dušanskis tyliai tyliai atrakino savo buto duris.

Paslapčia įsėlino.

Kadaise prašmatnioje svetainėje, apstatytoje odiniais baldais, ant žemės, parietę po savim kojas, sėdėjo skustagalviai krišnaitai. Spalvoti nesaikingai. Degino smilkalus, meldėsi prie dirbtinėmis gėlėmis išpuošto piemenų dievo altoriaus.

Dušanskis, tramdydamas smilkalų sukeltą kosulį, nepastebimai įsmuko į tualetą.

Užsirakino.

Atsisėdo ant dangčio.

Vėl ėmėsi darbo, slapto.

Odetė pabeldė į duris.

Tyla.

Stuktelėjo stipriau kumščiu.

Jokio atsako.

– Aaronai, tu ten? – niekas neatsiliepė.

Spyrė koja.

– Aaronai, atidaryk, aš žinau, kad tu čia, – tarė.

Jokių gyvybės ženklų.

– Draugas Aaronai, nedelsiant atidarykite! – it komisaras Lunačiarskis (dekadentas) pareikalavo.

Tualete buvo ramu.

– Dušanski, aš myžti noriu, – neva nekantraudama pasiguodė senoji Raslan.

Išvietėje tyliai tyliai sudejavo.

– Greičiau išeik, nebetveriu, – suinkštė Odetė. – Draugas Dušanski, susirinkite dokumentus bei daiktus ir palikite kabinetą! – suriko kategoriškai. – Myžti, myžti, myžti... – it tantrą kartojo. – Apsišiksiu! – neskoningai mėgino sukelti užuojautą.

Už durų net nekrepštelėjo, jokios atjautos.

Odetė ėmė stipriai belsti, pavargo.

Paklibinusi dar kartą rankeną kažkur dingo.

Netrukus sugrįžo.

– Aaronai... Aaronai... – dabar meilikaujamai kalbino vyrą. – Aaronai... – pakišo po durų apačia atsineštą teiglich. – Aaronai... – įsiteikdama viliojo saldėsiu.

Už durų ranka čiupo teiglich. Norėjo įtraukti. Deja, nesėkmingai.

– Aaronai... Aaronai... – Odetė pritūpusi tai pakišdavo, tai ištraukdavo teiglich kraštelį. – Aaronai... – koketiškai išdainavo, nepalikdama vilčių atimti iš jos teiglich. – Aaronai... – vis erzino Dušanskį, kuris nebuvo toks miklus. – Aaronai...

Kova tęsėsi ketvirtį valandos.

Dušanskis pralaimėjo.

Spragtelėjo spyna.

Durys atsidarė.

– Aaronai... Aaronai... – atatupsta su teiglich rankoje traukėsi į buto gilumą Odetė. – Aaronai... Aaronai... – vartaliodama rodė tešlainį.

– Noriu... Duok... – ištiestomis rankomis it Frankenšteinas teiglich link ėjo Aaronas Dušanskis. – Duok, duok, noriu... – dejavo senukas.

– Štai taip, – įgrūdo sau į burną teiglich Odetė ir stačią prarijo.

Atsiraugėjo.

– Kodėl!? Kodėl!? – susigraudino Dušanskis. – Kodėl tu su manim taip? – nubraukė ranka ištryškusią ašarą. – Visada taip, visada... – it nuskriaustas vaikas jau ketino pulti į isteriją. – Tau gaila... Tau gaila teiglich?.. Visada tau man gaila paskutiniojo teiglich, – raudojo Dušanskis.

Odetė, kaip tik moka išsigiedoję krišnaitai, atlaidžiai šypsojosi; jos tikintieji Višnaus persikūnijimu broliai jau buvo išsiskirstę.

– Tavo naujas saris! – staiga persimainė Dušanskis.

Raslan demonstratyviai apsisuko vilkeliu.

– Kam tos svastikos namuose! – sušuko Aaronas, jis nuo II-ojo pasaulinio karo laikų nepakentė visko, kas tik gali suktis aplink savo ašį, skrieti orbita.

– Argi jis ne žavus, – džiaugėsi naujuoju pirkiniu Odetė. – Tik pažvelk, grynas šilkas, tiesiai iš Bangalūro.

Odetė dar kartą apsisuko.

Senukas užsimerkė.

Aaronui Dušanskiui dar kartą nusviro rankos. Jis nebeturėjo nei jėgų, nei priemonių kovoti su Odete, kuri negausias šeimos pajamos išleisdavo tai varpeliams, tai būgneliams, tai šleikščiam vegetariškam maistui. Didžiausia, žinoma, pensininkų biudžeto dalis tekdavo nepasotinamam Krišnai, tiksliau – jo šlovinimui. Dėl šios priežasties Aaronas ir tapo aktų pozuotoju, vis šis tas. Tai dėl godaus Krišnos jis vaikščiojo į pusrūsio studiją –

saikingai dvokiantis, apskuręs, nukleiptais batais, adytomis kelnėmis, kurias kadaise su švarku atsitiktinai įsigijo Lenkijoje, kai archeologiniais laikais šios šalies partijos kvietimu lankėsi Varšuvoje, Lodzėje, Zieliona Guroje, net kurortiniame Sopote.

Aaronas nemėgo Krišnos. Nemėgo ir religijos. Kratėsi prietarų. Stačiai nekentė Višnaus ir Šivos, karingojo Durgos, Ganešo ir Kartiko, Lakšmės ir Sarasvatės. Tai Indijos dievų ir deivių panteonas buvo kaltas, kad paskutiniaisias metais Aaronas Dušanskis buvo ypač nelaimingas.

Visi kalti.

Visi!

Dušanskis ėmė dusti. Smilkalų smarvė buvo nepakenčiama jo jautriai nosiaryklei.

Priėjęs prie lango pabandė jį atidaryti.

– Nedrįsk! – puolė prie lango Odetė Raslan.

– Nebegaliu! Nebegaliu! – šaukė nujausdamas astmos priepuolį Dušanskis. – Tai dujų kamera! Dachau! Aušvicas!

– Užmušiu! – čiupusi žalvarinį smilkytuvą užsimojo Odetė. – Užmušiu, bliade! – grasino smurtu nuožmioji krišnaitė Raslan.

Dušanskis spruko iš šventyklos, kadaise buvusios salonu. Čia, ant odinės sofos, beje, labai labai seniai yra ketinęs pernakvoti Nikolajus Viktorovičius Podgornas (be žmonos).

Vėl tupėjo tualete, tankiai kvėpavo.

Užsirakinęs.

Saugus.

Nurimo. Išsitraukė rašiklį, popieriaus skiautę.

Dušanskis, naudodamasis proga, vėl kibo į darbą – kūrybinį.

Kas didžiausias?

...Gerta buvo ilgai. Nuobodžiai. Gal parą, gal dvi, o gal ir ištisą savaitę ar net epochą. Tada jau nebeaišku tapo, iš kur čia sniegas, kur

palaidūnė saulė, o kodėl mėnulis toks kukliai stačias ir vis su lazda per padus nariams baksnoja. Kai tik vienas prabusdavo, smigdavo kiti. Vos keli išsivemdavo, likusieji miegodami apsidergdavo.

Po kūnais išdegė žolė.

Valstiečiai jau ir alyvuoges nurinko, atrodo, kad ir vynuogės prinoko, o arogantiški apelsinmedžiai vis dar branginosi – slėpė po šakomis savo vaisius ir niekam jų nerodė.

Ilgiau taip tęstis negalėjo.

Kai tik draugas Zibertas prabudo, išslapstė vynmaišius ir čia pat pasistengė pamiršti, kur juos padėjęs.

Draugą Bencikovičių troškino. Atmerkęs akis jis pareikalavo, kad jam įpiltų, kaip kad visada ir buvo daroma.

Niekas net nepriėjo.

Vis dar sapnuojantis draugas Greifenbergeris taip pat norėjo toliau gerti, tačiau tam nepritarė draugas Čarnas ir draugas Čeponis. Draugas Taibesas savo nuomonės neturėjo – jau meldėsi.

Buvo neaišku, diena ar naktis, tačiau plaukė debesys – sunkūs kaip švinas.

Ant keturių ilsėjęsis draugas Kazys Giedrys labai bijojo, todėl raudojo ir prašė, kad draugas Duleckis jį guostų ir glostytų.

Tada draugui Lyberiui kilo mintis pasimatuoti sielas.

Draugas Greifenbergeris jau buvo beišsitraukiąs, tačiau ėmė dvejoti, mat turėjo dvi.

Tarp draugų kilo ginčas, kuris jų turi didžiausią.

Draugas Zibertas išsitraukė, parodė kraštelį, tačiau kažkodėl susigėdo.

Draugas Pelšė taip pat būtų parodęs, tačiau tuo metu vis dar buvo be sąmonės.

Įsidrąsinęs draugas Chruckis pasikėlė tuniką, tačiau tuo metu prabudo Nachmanas iš Centro. Ispėjęs savo draugų slaptas mintis, pasišaukė netoliese uogavusį vaiką ir tarė:

– Kas priima šį vaiką vardan manęs, priima mane, o kas mane priima, priima tą, kuris yra mane siuntęs. Kas tarp jūsų turi mažiausią, tas iš tiesų yra su didžiausia.

Tai taręs Nachmanas iš Centro vėl užsnūdo.

O draugai dar ilgai čiupinėjo vaiko mažiausią ir negalėjo atsistebėti, kad jam priklauso tokia didybė.

Kai draugams atsibodo čiupinėti, nebesvarbu, kuriam kilo mintis, kad tas, kuris turi didžiausią, pagaliau ir jų apžiūrėtų, mat vis tiek labai visi norėjo palyginti.

Vos tik naivus vaikas lūpomis palietė draugo Chruckio, iš šio vidutinybės trykštelėjo demonai. Demonų, pasirodo, turėjo ir draugas Pelšė, ir draugas Čarnas, ir net draugas Bencikovičius – visi. Tik, keista, iš draugo Kazio Giedrio labai mažai ištekėjo blogio dvasių.

Draugai paraudo, susigėdo, kad turi savo sielose demonų.

Tada draugas Čarnas labai išsigando:

– Genosse, čia vienas žmogus tavo vardu išvarinėja demonus. Mes draudėme jam tai daryti, nes jis nevaikščioja kartu su mumis.

Nachmanas iš Centro nepramerkdamas akių atsakė:

– Nedrauskite! Kas ne prieš jus, tas už jus!

Po šių žodžių Nachmanas iš Centro vėl užmigo, o vaikas toliau vis varė ir varė demonus, – draugui Lyberiui ir draugui Zibertui neužteko net ir keturių kartų juos išvaryti.

Berniuko pagydymas

Turbūt kitą dieną, kai išsekę draugai liko be demonų, atbėgo nuo kalno piktas vaiko tėvas su lazda. Vos sūnų pamatė tarp draugų, ėmė nesavu balsu šaukti, neva regi kažkokią įsimetusią dvasią, kankinančią vienturtį berniuką. Ši, anot tėvo, vaiką tąso, o jis net putoja – pro burną, ausis, nosį, išeinamąją. Ir išties vaikas putojo – visi matė ir niekas to net nebandė neigti, nes ne dešimt ir ne dvidešimt šis demonų buvo iš draugų uoliai išvaręs. Draugai jau ankščiau buvo ne kartą nakti per pertraukėles bandę stabdyti putojimą, tačiau jiems nepavyko, mat kai vos apžioję čiulpteldavo demonus, šis imdavo šaukti, melsti, kad draugai ji paliktų ramybėje, atseit nebeturi daugiau sveikatos kovoti su jame įsimetusiu blogiu. Tada vaikas krisdavo ir tingėdavo keltis, tik tąsydavosi ir nebešnekėdavo.

O vaiko tėvas šaukė, niršo, grasino draugams, neva jie kalti, kad sugadino vaiką ir apgyvendino jame savo demonus. Draugas Greifenbergeris

bandė teisintis, atseit įvyko nesusipratimas, tačiau tėvas nenorėjo klausytis nei draugo Greifenbergerio, nei draugo Bencikovičiaus, nei Kazio Giedrio aiškinimų.

Draugams buvo nesmagu, kad viskas kažkaip ne taip susiklostė, jie vien gero norėję.

Visa laimė, kad prabudo Nachmanas iš Centro. Pamatęs su lazda vaiko tėvą, rūščiai tarė:

– Oi, netikinti sugedusi gimine! Kaip ilgai man reikės su jumis pasilikti ir jus kęsti! Atvesk čionai sūnų.

Tėvas pastatė savo vaiką prieš vis dar gulintį Nachmaną iš Centro.

Nachmanas iš Centro paliepė:

– Šok ant manęs.

Vos vaikas užšoko, Nachmanas iš Centro stumtelėjo barniuko vidun savo sielą ir taip sudraudė netyrąją dvasią. Dvasia, pabūgusi likti tamsybėse, vos tik Nachmanas iš Centro ištraukė savo didžiąją sielą, spruko iš vaiko.

Išgydęs berniuką, Nachmanas iš Centro atidavė jį tėvui ir liepė nešdintis atgal į savo kaimą, lai daugiau akyse nesirodo.

O draugai taip ir liko stovėti apstulbę nuo Nachmano iš Centro didybės.

Pasakiau – ir širdį nuraminau

Dušanskiui išties labai nemalonu matyti, kaip kaskart mokytojas Zamkė vis glaustosi prie mokinių. Nors šiam patinka mergaitės, tačiau ir berniukams atranda laiko.

– Tęskite, – atsidūsta Zamkė ir perbraukia delnu per mergaitės šlaunis. – Tęskite, tęskite, – ragina toliau piešti ir paplekšnoja per sėdmenis. – Gerai, nesiblaškykite, susikaupkite, – pataria mokytojas vis giliau šnopuodamas, vis sunkiau ir sunkiau suvaldydamas savo išpuoselėtą aistrą vaikams.

Kantriai Aaronas pozuoja Pietos pastatymui pagal Mikelandželą.

Galinčios papozuoti Dievo Motinos nėra, brangu samdyti, todėl šios kelius atstoja tinkanti galvą kirsdinti kaladė. Dušankis guli ant jos: sulinkęs bejausmis nuogas kūnas, ką tik nukabintas nuo kryžiaus.

Dušanskis lūžta. Kenčia. Jo atlošta galva siekia grindis. Primerktos akys. Nusvirusi negyvėlio ranka. Sustingę pirštai. Lūpos šiek tiek pražiotos, lyg norėtų dar kažką taikliai pasakyti – jo stuburą laužiančiai kaladei.

– Gerai, visai neblogai, – it neršdamas nardo tarp vaikų Zamkė. – Čia galite mažumėlę pakelti. Taip, teisingai, daugiau kontrasto. Ir drąsiau, nebijokite suklysti. Niekada nebijokite klaidų, – ragina Zamkė maigydamas koreguojamojo klubą. – Klaidose slypi tiesa, – baksnoja nykščiu į piešiančiojo uodegikaulį.

Zamkė veidmainiauja, nieko čia gero iš tų klaidų. Vienur negyvėlis Dušanskis-Kristus pavaizduotas kaip distrofikas, kitur – panašus į apalpusį grybautoją. Tačiau Zamkei nė motais, kad Jėzus Kristus (superstar) fiziškai neįgalus, jam svarbu prisigraibyti, prisimaigyti, atsidūsauti, išsistenėti. Nuosekliai jis eina nuo vieno prie kito, tai ilgiau, tai trumpiau užsibūdamas. Kai emociškai pasikrauna, valadėlei išbėga iš studijos. Sugrįžta šiek tiek įraudęs, melancholiškas. Tada atsisėda, rūko, apie kažką svajoja.

Vėl keliasi.

Eina.

Mokiniai supranta, neprieštarauja ir nesmerkia Zamkės; jis – geras žmogus, niekam nieko pikto nepadaręs, nepadarysiantis. Ir kas čia baisaus, jei kokį kartą grybštels ar apkabins, pakutens. Galų gale, jei taip nori, gali pabučiuoti, pasitrinti, painkšti. Visa tai žmogiška, pateisinama.

Jau ne vieną dešimtmetį Zamkė moko vaikus piešti. Jis geras, titaniškai kantrus mokytojas, sklinda kalbos – geriausias regione. Niekas nieko pikto nėra apie jį sakęs, tik gerai ir labai gerai. Net tie mokiniai, kurie jau suskubo pasenti, vis užsuka pas senąjį Zamkę, pasišneka, pasiguodžia, paverkia.

Zamkė išugdė daug gabių mokinių, gali jais didžiuotis. Ir išties, kažkokiu stebuklingu būdu, nors ir maigydamas, glaustydamasis ar stenėdamas, Zamkė sugeba įskiepyti pagarbą sau. Niekas iš nusenusio dūsautojo polinkių nesišaipo. Atvirkščiai, užjaučia, stengiasi padėti, ne-

byliai ragina tęsti veiklą. Net tėvai, kuriems Zamkės slaptai atviri įpročiai nėra naujiena, geranoriškai atiduoda jam savo vaikus, kad šis išugdytų meilę ne tik savo asmeniui, bet ir menui, kultūrai, civilizacijai. Zamkė nedaro išimčių, visiems yra vienodai atidus, gabiausio – neaukština, beviltiško – nežemina. Jis patologiškai taktiškas, niekada nepakels balso, o jei susinervins, tai tik šūktels, kad čia ne studija, o šūdinų kurvų lizdas, atseit – kurvynas.

– Mokytojau, kas yra tapyba? – smalsauja vaikai.

– Jeblia na parusach, – atsako Zamkė.

– Per kiek laiko galima nutapyti šedevrą? – klausinėja. – Kokiu būdu išmatuoti talento dydį? Kuri spalva yra gražiausia? O ar reikia, norint tapti genijumi, mokytis? Kaip apgauti mirtį? Ar egzistuoja tiksliuosiuose moksluose dorovinės problemos? O gimnastikoje? Keramikoje? Erdvinėje tekstilėje? Ar gyvybė žemėje amžina?..

Zamkė sumurkia, šypsosi.

– Per vieną kruizą, – svajingai ima pasakoti, – laive susipažinau su karo lakūnu. Stovėjome ant denio, šis pirmas mane užkalbino. Kai įsišnekėjome, pakvietė vakarop į kajutę. Ten pisomės visą kruizo laiką, niekur kojos nekėlėme. Nemačiau nei Amsterdamo, nei Londono. Į Lisaboną nusispjoviau. Marselis, Atėnai, Stambulas, Kalkuta... Vėliau, kai išlipome Odesoje, net adresais neapsikeitėme.

– O kuris, mokytojau, geresnis: Mane ar Mone?

– Kitą kartą, kai su pedagogų ekskursija lankiausi Vidurinėje Azijoje, – Zamkė pakutena mokiniui sėklides, – užsukau Taškente į vieną parduotuvėlę greta turgaus. Patiko juokingas niekutis. Užsigeidžiau. Su šeimininku ėmiau derėtis. Uzbekas spyriojosi, tačiau vis tiek man nuleido, iš pradžių du, vėliau tris, keturis kartus, – sukikena Zamkė. – Penktą... Kai pasiekiau ko geidęs, išėjau lauk, man nebereikėjo to daikto. O tas čiučmekas dar ilgai šaukė pavymui, kvietė sugrįžti, žadėjo dar ir dar man nuleisti – dykai dabar jau duoti.

– Bet vis tiek, mokytojau, turbūt įdomu būti menininku?

– Pavojinga?

– Kai turėjau studiją miesto centre, užlipdavau ant stogo. Atsiguldavau ant paties krašto. Degindavausi nuogas. Niekas nematydavo. Tik pašto darbuotojai iš gretimo pastato žiūrėdavo.

Po Dušanskiu ima kažkas virti. Suburbuliuoja.

Ugnikalnis? Džinas?

Zamkė įsiklauso.

Parausta.

– Nekenčiu bobų! – šaukia įpykęs. – Nekenčiu! – riaumoja.

Pusrūsio grindyse išmuša medinį kamštį.

Fontanas.

Iš pradžių apsemia pėdas. Jautresni mokiniai užsikemša nosis. Nuovokesni čiumpa nuo sienos pakabintą gyvatuką, grūda sukdami į skylę. Metalo spiralė lenda vis giliau, nenoriai.

Pusrūsio geizeris nerimsta, spjaudosi, taškosi.

Pirmiausia išmeta lego kaladėlę, vėliau išstumia silkės galvą, prezervatyvo pakuotę, kaulą, pagaliau – įtartiną strypą, baugiai panašų banginio ūso dalį.

– Greičiau! Sukit! Sukit! – ragina mokinius Zamkė.

Atliekos semia žemiausiai pastatytus Sokrato ir Nerono biustus. Rotveilerio iškamša sušlampa kojas. Į Dovydo ausies kriauklelę suteka tirštos atmatos.

– Bobos! Purvinos bobos! Bobos! – stūgauja Zamkė. – Tai jos užkemša! Jos! ...O man kuopti! – skaudžiai guodžiasi. – Tos bobos...

– Yra. Yra! Jau pagavome! – ramina mokiniai Zamkę. – Turime! – triumfuodami išsuka ant gyvatuko užkibusį higieninį paketą – tvano pusrūsyje priežastį.

Rodo.

Baksnoja pirštais.

– Aš jas užmušiu! – nenusiramina išraudęs Zamkė, žvelgdamas, kaip požemio stichija apdergė seniui Volterui pasmakrę. – Būtų mano valia, nė vienos bobos nebūtų žemėje! Užsiūčiau! Užkimščiau!

– Šį kartą nedaug, – išdrįsta prabilti tariamai nukabintas nuo kryžiaus Dušanskis. – Štai praeitą kartą, tai ant kėdžių teko sulipti, galėjai net nardyti.

– Tavęs niekas neklausia, gulėk, nedrįsk krustelti, – piktai pertraukia Zamkė Dušanskį-kankinį. – Tik pasijudink, lėksi lauk iš studijos, – perspėja. – Pieškit, pieškit, vaikai, – švelniai ragina tęsti pamoką. – Ir drąsiau! Drąsiau! Nesižvalgykit, eikit savo keliu, ne minios priekyje, ne jos uodegoj, eikit šalia minios, – tėviškai pataria mokytojas.

Nesvetingas kaimas

Ilgiau taip tęstis negalėjo, kažkas net pranašavo audrą ar dar baisesnę stichiją. Todėl, atėjus metui, kai visa tai turėjo neišvengiamai įvykti, Nachmanas iš Centro nukreipė savo žingsnius į Vietą.

Ėjo ilgai.

Pavargo.

Pritrynė pūsles.

Kai ant kulnų atsivėrė žaizdos, Nachmanas iš Centro, mat neketino žemintis, išsiuntė pirma savęs pasiuntinius. Tie užėjo į vieną kaimą paruošti jam kur apsistoti.

Buvo šiltas vakaras, daug žvaigždžių danguje. Draugas Chruckis tyliai pabeldė į duris. Dar kartą pabeldė. Niekas neatidarė. Tada nekantrus draugas Pelšė pasiūlė nueiti prie kitos trobos. Čia taip pat niekas neatvėrė durų, nepakvietė vidun, nepasiūlė pieno, vyno ar kažko stipresnio po išvarginusios kelionės.

Vis garsiau kaime ėmė loti šunys.

Menulis buvo įtartinai pilnas.

Draugas Duleckis pastebėjo kitoje troboje rusenant ugnelę. Kai draugas Lyberis pabeldė, ugnelė užgeso. Absoliučios klausos savininkas draugas Bencikovičius pridėjo ausį prie durų, išgirdo krebždant. Tada Duleckis, Nachmano iš Centro vardu, jau griežčiau pareikalavo atidaryti, tačiau draugai taip ir liko stovėti už durų. Draugas Čarnas ir draugas Greifenbergeris ėmė karščiuotis – šaukė ir grasino, tačiau durų vis tiek niekas nenorėjo atidaryti. Draugai įsižeidė, užpyko.

Nesmagu taip be nieko buvo sugrįžti pas išsiuntusį pasiuntinius Nachmaną iš Centro, šis galėjo draugų nesuprasti ar net išbarti.

Draugas Bencikovičius pasiūlė užmėtyti akmenimis skalijančius šunis, o vėliau jau tyloj įsigauti į artimiausią tvartą ir išskersti nesvetingo kaimiečio gyvulius.

Draugai taip ir padarė: užmušė kaimo šunis, pasmaugė ėriukus, ožius, tada jauti, perkandę šiam gerklę, neskausmigai nužudė garde, asilą pasikeisdami pažemino, o draugas Taibesas nupjovė ašarojančiai karvei spenius ir primygtinai ėmė kviesti kaimiečius pamiršti prietarus bei pasivaišinti cigarais.

Tačiau ir po šio pasiūlymo kaime niekas nenorėjo atidaryti durų draugams.

Tada draugas Pelšė prispjaudė ir pridergė į šaltinį, o draugas Chruckis, vos tik nusišlapino į šulinį, puolė jį nuodyti DDT.

Kaimo trobų durys vis dar buvo uždarytos.

Draugui Zibertui kilo mintis padegti prašmatniausią trobą ir pažiūrėti, ar išties šis kaimas toks jau negyvenamas.

Kai trobesys užsiliepsnojo, pirmasis tarpduryje pasirodė nelinksmas vyras su kirviu rankoje. Draugai, nesitikėję tokio atšiaurumo, pirma mandagiai pasisveikino, o vėliau jau čiupo jį, parvertė, ėmė spardyti.

Netrukus pasirodė ir aprūkusi pikta moteris su savo žliumbiančiais vaikais. Ši kažką šaukė, atseit į Vietą keliaujantiems čia nėra vietos ir niekada nebus.

Draugas Lyberis ir draugas Duleckis tuo metu nuėjo patikrinti, ar ir kitos trobos yra tokios nesvetingos.

Netrukus jau degė visas kaimas.

Išbėgę iš trobų pusnuogiai kaimiečiai norėjo gelbėti ir gesinti savo turtą, tačiau draugas Greifenbergeris stovėjo sargyboje ir nieko neprileido nei prie šulinio, nei prie šaltinio.

Netrukus jau liepsnojo ir apylinkės, buvo daug daugiau šviesos – tikra šventė.

Tada nebeliko kitos išeities, tik šiek tiek pamokyti tokius liguistai nesvetingus kaimiečius. Draugai suvarė juos su seniais, moterimis ir vaikais prie šulinio. Apsupo. Draugas Čarnas įsakė gerti užnuodytą vandenį, atsisakiusiems buvo sugrūsta rieškutėmis tiesiai į skrandžius.

Kai kurie iškart išleido dvasią, kiti vis dar kvėpavo, juokingai svirduliavo, stengėsi nepargriūti ir kuo ilgiau pagyventi – naivūs vis dėlto tie kaimo žmonės.

Reikėjo kažką daryti su ligoniais, kiekviena minutė tapo brangi.

Draugas Duleckis norėjo sveikesnius čia pat parduoti į vergiją, tačiau tam nepritarė draugas Zibertas, jis buvo deportacijos šalininkas. Draugas Pelše savo iniciatyva kelis kaimiečius sterilizavo atimtu kirviu. O draugas Čeponis nutarė moterims išrauti krūtis, tą ir padarė, tiesa, gan nemokšiškai.

Draugas Kazys Giedrys atsistojo į vartus. Į kitus, arčiau šaltinio, buvo pastatytas draugas Duleckis.

Draugai pasiskirstė į komandas. Į pirmąją, pasivadinusią „Alyvos šakelė", įėjo Greifenbergeris, Čarnas, Bencikovičius ir Taibesas. Antrąjai, pasivadinusiai „Liudijimas", atstovavo Čeponis, Pelše, Chruckis bei Lyberis.

Draugui Zibertui buvo patikėta teisėjauti.

Kova aikštelėje tyko permainingai, likę dar gyvi žiūrovai galėjo matyti principinę lygiaverčių varžovų dvikovą. Tačiau nė viena komanda negalėjo įrodyti savo pranašumo. Kelis kartus pavojingai smūgiavo draugas Taibesas, tačiau draugas Duleckis įspūdingu šuoliu abu kartus apgynė „Liudijimo" vartus.

Vėliau, įpusėjus antrajam kėliniui, draugas Zybertas paskyrė abejotiną baudinį į draugo Kazio Giedrio vartus, tačiau draugas Čeponis pataikė į šaką – skersinį.

Prireikė net dviejų pratęsimų. Tačiau nei vieniems, nei kitiems nepavyko pelnyti įvarčių.

Jau išaušo, kaimas buvo seniausiai sudegęs, kai turėjo prasidėti vienuolikos metrų baudinių serija.

Užgiedojo išsigelbėjęs gaidys.

Tada draugai prisiminė, kad Nachmanas iš Centro jų vis dar laukia apelsinmedžių giraitėje. Draugams pasidarė gėda, kad jie užmiršo savo mokytoją ir draugą.

Kai pas šį išsigandę rūstybės sugrįžo, pasiskundė, kad buvo patekę į baisiai nesvetingą kaimą.

O labiausiai pasipiktinę kaimo nesvetingumu draugas Zibertas ir draugas Kazys Giedrys tarė:

– Nachmane iš Centro, jei nori, mes liepsime ugniai kristi iš dangaus ir juos galutinai sunaikinti!

Bet Nachmanas iš Centro sudraudė juos, niekada, prisakė, ateity be jo palaiminimo taip nedaryti.

O tada jau visi patraukė į kitą kaimą.

Buvo debesuota, vidudienis.

Tingiam kūnui stigo ištvermės, lankstumo. Dušanskis visada norėjo būti geriausias, nepranokstamas, pirmas. Siekti tobulybės – argi tai jau taip blogai(?)

Dušanskis jautė, kad būtina tobulinti plastiką, ugdyti ištvermę. Tačiau kūnas buvo vis dar skausmingai nepaslankus, svetimas. Seniai nebenorėjo jo klausyti, dar nuo CK laikų, kai sąnariai išsijudindavo tik medžioklėse.

Medžioklės...

Medžioklės...

Medžioklės... Šviesiausi ankstyvosios brandos prisiminimai: žiema, rikiuotė, šaltukas kutena įraudusius skruostus, melodingas rago garsas, skelbiantis pradžią, kviečiantis. Skalikai, veltiniai, gurkšnis degtinės iš gertuvės.

Jau šilčiau.

Šautuvas. Durklas. Kailiniai. Kitą kartą – arbaletas, kilpos, spąstai. Ir miškas. Tikra giria: balta balta, kur pažvelgsi... Vaikai, varovai iš kaimo, už kurių triūsą užsimokėdavo obuoliu, kriauše, labai retai – nestipriu kelio spyriu į sėdmenis.

Brendi, brendi per sniegą.

Pusnys.

Čia kiškio pėdos.

Vilko lankytasi prie ėdžių.

Briedžio guleta.

Nuo eglės krenta kankorėžis.

Pritupi po šaka, pasikeli kailinius...

Nusivalai sniego gniūžte.

Kita.

Švaru.

Gaivu subinėje.

Aaronas Dušanskis mėgo medžioti, buvo pavojingai taiklus. Vos vieną kartą yra prašovęs. Tačiau ir tada – vis tiek, nors ir atsitiktinai, kliudė eigulį, netikėtai išnirusį iš tankmės.

Gamta.

Meilė.

Medžioklės trofėjus visada pats tvarkydavo, niekuo nepasitikėjo.

Pirmiausia nulupdavo nukauto stirnino galvą, nupjaustydavo raumenis, išlupdavo liežuvį, išskobdavo akis. Per kaklo sujungimo ertmę smiliumi iškrapštydavo vis dar šiltas smegenis. O tada jau stirnino galvą mirkydavo vandenyje, minkštieji audiniai lengvai atšokdavo nuo kaulų.

Virdavo katile. Ilgai. Kantriai. Parūkydamas. Su arbata, likeriu „Benediktinas". Tik vėliau balindavo kaukolę, prieš tai nugramdęs likučius, benzinu nuvalęs riebalus, tada išgerdavo „Starkos" taurelę.

Kai balindavo, visada atskirdavo apatinį žandikaulį. Žinojo: pakis dantų spalva, sunku bus skeptikams įrodyti žvėries amžių.

Dušanskis pakeičia pozą. Dabar jis – faraono raštininkas, jo atvaizdą slapčiomis pamatė, kai Zamkė studijoje rodė mokiniams Egipto meno albumą, pasakojo apie žvėriškus papročius, ritualus, sveiku protu nesuvokiamus kultus.

Šernų niekada, užmovus kilpą ant šnipo, negalima vilkti žeme, – užkabinus už šakų ar kito kliuvinio, iltys gali nulūžti. Labai svarbu, Dušankis tai puikiai žinojo, nekirsdinti šnipo su iltimis, nuo kirvio smūgio jos gali sutrupėti. Geriausia, nupjovus pjūkleliu galvą, viską sutvarkyti namuose. Prieš verdant – atskirti apatinį žandikaulį. Ir tik vėliau jau galima išjudinus išlupti apatines, viršutines iltis. Paruoštas – tvirtinti ant skydelių, kabinti ant sienos matomiausioje vietoje.

Gražu.

Yra kur akis paganyti.

Pozuotojui sutraukia koją. Faraono raštininkas nerangiai virsta Laokoonu, šis – stačiatikių ikona, atgailaujančiu sūnum palaidūnu. Atrodo, nebeištvers ilgiau Dušanskis – jau pavargo pozuoti.

Metai... Amžius... Metai... Amžius... Vis ne tie ir ne tie metai. Vis ne tas amžius!

Ne, negalima pasiduoti – verboten. Už menkiausias dvejones – disciplinuoti ir bausti. Save. Negailestingai. O kaipgi – be atsakingos savikritikos.

Nejudėti. Sustingti. Virsti vaškiniu, tapti švinu, marmuru.

Nebūti amatininku.

Išmokti.

Pozuoti širdimi. Visa siela. Pozuoti kiekviena ląstele, odos pora, plauku šnervėje.

Dušanskis vis ieško patogesnės padėties, kurioje galėtų išbūti ilgiau nei penkias minutes. Tiesa, prieš kelis mėnesius ir minutės neištverdavo, o dabar... Įkvėptas pozuoja sužeistą vergą, ne, verčiau pabandys Kapitolijaus vilkę...

Šioje padėtyje prieš vidurnaktį jį randa Odetė.

Demaskuojanti šviesa.

Prisimerkia.

– Aaronai, tau silpna? – veikiau iš mandagumo klausia dar neprabudusi Raslan, pasitrina akis. – Neperšalsi?

Dušanskis susierzina. Apsimeta neišgirdęs klausimo, vis klūpo ant keturių, keistai žvelgia į bateriją.

– Kodėl čia taip dvokia? – raukosi nustebusi Odetė, šniukštinėja.

Randa nusimestas Dušanskio drapanas. Pakelia. Pauosto.

Susiraukia Raslan.

– Tu vėl išsiturškei srutose?! – kaip galėdama giliau kvėpuoja į savo naktinį sarį, ne, nepriekaištauja, tik konstatuoja. – Taip taip, kaip mažas vaikas, – linksi galva. – Amžinai nesubręstantis berniukas...

Dušanskis tyli. Jis – bronzinė Kapitolijaus vilkė.

Neketina nieko aiškinti, nes ką tik pajuto įkvėpimą.

Štai... Yra! Taip ant keturių dabar galėtų klūpėti ištisas valandas. Iki ryto. Pabaigos.

Pabaigos?..

Neskauda. Nemaudžia. Kurgi tas mėšlungis?.. Nejau pasiektas taip lauktas pozuotojo meistriškumas? – pagalvoja Dušanskis. Įdomu, kada jau nebetversiu?..

Kada? Kada? Kada?..

Dar papozuosiu. Dar...

Iš paskutiniųjų, iki komos.

– Aaronai... Aaronai... – pasilenkusi pakiša po nosimi teiglich Odetė. – Aaronai...

Dušanskis suurzgia. Iššiepia dantis. Nasrais pabando čiupti ėdalą.

– Aaronai... – stato vyrą ant dviejų Odetė. – Aaronai... – vilgo lūpas liežuviu ir čepsi gundydama.

Odetės Raslan naktinis saris persišviečia. Po juo – netankus trikampis, išdegęs, pilkas plėšinių lopinėlis.

Dušanskis pakelia galvą: barzda, ūsai, blyksteli auksinis Odetės dantis, kaklas – melsvų gyslų raizginys.

– Tu man neleidi tobulėti, – dabar neatitraukia žvilgsnio nuo teiglich Dušanskis. – Tu mane žlugdai, – priekaištauja žmonai. – Aš privalau... Aš privalau...

– Nejau? – koketuodama paslepia po trikampiu teiglich Odetė. – Privalai – įsako. – Tu gali.

– Neee... – išsiveržia Aaronui.

– O tu paimk, – atsiremia į sieną Odetė. – Ne, ne rankomis, tik ne rankomis... Tokios žaidimo taisyklės.

Nachmanas iš Centro reikalauja ryžtingumo

Draugai, vis ieškodami svetingo kaimo, jau ne vieną parą ėjo keliu šnekučiuodamiesi. Daug ką turėjo vienas kitam papasakoti, dar gyvi buvo paskutiniųjų rungtynių įspūdžiai. Norėjo analizuoti klaidas, pasidžiaugti gražiausiais kovos momentais, padaryti išvadas.

Liūdna nebuvo.

Bet staiga pristojo vienas žmogus – įkyrus pusgalvis. Nei draugai, nei Nachmanas iš Centro negalėjo nuo jo atsiginti. Ko tik neišbandė: vijo akmenimis šalin, slėpėsi krūmuose, korėsi į bambukų stiebus, kalbėjo neteisybę, atseit jau niekur iš baugaus miško nebeisią, net apsimetė raupsuotaisiais. O tas vis sliūkino iš paskos ir kartojo:

– Seksiu paskui tave, kad ir kur tu eitum! Seksiu paskui tave, kur tik tu eitum! Seksiu paskui tave!

O tada jau Nachmanui iš Centro trūko kantrybė. Sustojo.

Atsigręžė.

– Ateik čia, – kuo ramiau pakvietė.

Ir pačiupo pusgalvį už plaukų, palenkė ir taip bakstelėjo snukiu į žemę, kad šis iškart apsisnarglėjo.

Ėmė inkšti iš baimės, meldė paleisti, nesodinti ant bambuko.

– Lapės turi urvus, padangių sparnuočiai – lizdus, o žmogus iš Centro neturi kur galvos priglausti, – pasiguodė užpykęs Nachmanas iš Centro.

Nusispjovė.

Tris kartus.

Į veidą.

Ir tai buvo ženklas.

...O ne per giliausią duobę įkyruoliui (šalia gražios palmės) iškasė draugas Čarnas ir draugas Lyberis.

Draugas Chruckis, nors niekas jo nepraše, padėjo nuskintą mirtos šakelę ant pusgalvio kapo.

Galima buvo eiti toliau.

Tačiau kažkodėl po pusvalandžio, kai draugai pakelėlėje sutiko išmaldos beprašantį bekojį, Nachmanui iš Centro jo pagailo. Susigraudino žmogaus sūnus. Suminkštėjo Nachmano iš Centro širdis. Jis tarė nelaimėliui:

– Gerai jau, gerai, sek paskui mane. Sek, sek, nebijok, ne paskui žvėris juk eisi.

Bekojis, nors ir pabūgęs savo drąsos, kad iš draugų drįso kaulyti išmaldos, pasirodė išdidus. Labai pasipūtęs atsakė:

– Nachmane iš Centro, leisk man pirmiau pareiti tėtuko palaidoti.

Draugai ėmė piktintis tokiu bekojo nedėkingumu. Tačiau Nachmanas iš Centro tą dieną jau vėl buvo geros nuotaikos, neįprastai atlaidus, todėl tik pajuokavo:

– Palik mirusiems laidoti savo numirėlius, o tu eik, eik eik...

Draugai vieningai ėmė juoktis. O kai bekojis pabandė atsistoti ir čia pat pasimirė, buvo dar juokingiau.

Bet netrukus, kai vyrai temstant maudėsi tvenkinyje, pristojo vandenyje dar vienas durnius.

– Aš plauksiu paskui tave, Nachmane iš Centro, bet tik leisk man atsisveikinti su savo namiškiais, – pasakė ir panėrė.

Tą vėsų vakarą, giedant vieversiams, geliant kaulams, Nachmanas iš Centro jau nebenorėjo juokauti. Panardino giliai į tvenkinio dumblą,

kur buvo neršiantys karosai. Palaikė, kol šis liovėsi spurdėjęs, o tada, kai iš gelmės iškilo išvertęs savo baltą pilvą, išmintingai perspėjo:

– Nė vienas, kuris prideda ranką prie arklo ir žvalgosi atgal, man netinka ir niekada netiks.

Draugai suprato, kad jau metas liautis maudytis nerštavietėje, todėl labai greitai visi išlipo į krantą.

Buvo tamsu.

Nerilė ir Meišelė

Keliaudamas toliau, Nachmanas iš Centro užsuko į vieną neturtingą kaimą, kur visai nebuvo vyrų. Ten viena labai negraži moteris, vardu Nerilė, pakvietė į svečius.

Nachmanui iš Centro pagailo nelaimingos pabaisos, jis matė, kad šiam išsiilgusiam švelnesnio žodžio padarui reikia šilumos, būtina kuriuo nors būdu padėti. Todėl ir sutiko trumpam pasisvečiuoti.

Vos tik įžengė į trobą, Nachmanas iš Centro pastebėjo, kad Nerilė turi seserį, vardu Meišelė – labai išvaizdžią paauglę. Ši iškart Nachmanui iš Centro patiko, be to, guvių akių Meišelė neliko abejinga garbiam svečiui. Todėl pasikvietė arčiau savęs, pasisodino ir ėmė su ja gražiai kalbėtis, vėliau, iš arčiau pažinęs, leido save paglostyti, paglamonėti.

Nerilė taip pat norėjo artimiau pabendrauti, tačiau tik Meišelei Nachmanas iš Centro leido sėdėti susirangius po savo kojomis, liesti jį pirštais, jautresnėmis kūno dalimis; Nerilei liko tik patarnauti. Todėl ši labai įsižeidė, nors buvo ir pabaisa, ėmė niurzgėti, skųstis:

– Nachmane iš Centro, aš pirma pakviečiau tave pasisvečiuoti ir pabendrauti, nejaugi tau nerūpi, jog aš tik patarnauju. Įsakyk Meišelei, kad ir man padarytų vietos, kad galėčiau po tavim susirangyti ar atsigulti.

Nachmanas iš Centro, jausdamas, kaip vis giliau ir giliau bendrauja su Meišele, atsakė Nerilei:

– Nerile, Nerile, tu rūpiniesi ir sielojiesi dėl daugelio dalykų, o vyrui, žmogaus sūnui iš Centro, reikia tik vieno; Meišelė iškart išsirinko geriausią mano dalį, kuri nebus iš jos atimta.

Atsigręžęs vien tik į draugus, Nachmanas iš Centro tarė:

– Palaimintos akys, kurios regi tai, ką jūs regite. Sakau jums: daugel bičiulių, pranašų, kolegų ir narių troško išvysti, ką jūs matote, bet neišvydo, ir išgirsti, ką jūs girdite, bet neišgirdo.

Po šių žodžių draugai dar atidžiau ėmė stebėti, ką išdarinėja, dar uoliau klausėsi, ką šnabžda Meišelei į ausį Nachmanas iš Centro.

Kartais ir gerajam Homerui pasitaiko užsnūsti

Nusisuko į sieną.

Ėmė kramtyti antklodės kampą.

Dušanskį apėmė graudumas, skaudžiai galvojo apie savo nesusiklosčiusį gyvenimą: viskas ne taip, velniop!

Žinoma, galima būtų ir toliau kęsti, tačiau Aaronas su vienu dalyku niekad negalės susitaikyti – su netvarka.

Nirš. Spjaudysis. Grauš save.

Galiausiai – mirs iš širdgėlos.

Nuo mažens, dar Žagarėje, buvo išmokytas viską sudėlioti į vietas. Paprastai. Be prievartos. Neprašomas. Nebaramas.

Čia, vaizdingoje tėviškėje, smulkiausia vinis, kukliausias vyšnios žiedas, nereikšmingiausia skardinė turėjo savo vietą, – tai tėčio Saliamono nuopelnas.

Senasis handelis Saliamonas Dušanskis, kai tik grįždavo iš savo prekybinių klajonių po apylinkes vežimu, užverstu įvairiausiu turtu, dar neatsipūtęs imdavo krauti, rūšiuoti, kataloguoti, skirstyti – švelniai, atsakingai, pagarbiai, su meile klasta įgytam daiktui. Pasaga, geležies gabaliukas, retesnio paukščio plunksna, ratlankis Saliamono kruopščiai buvo įrašomi į storą įgytų vertybių knygą, daiktams suteikiamas numeris, neretai – vardas, slapyvardis ar pravardė. Visada būda-

vo surandama, kur naujoką įkurdinti, apgyventinti, kad bet kuriuo paros metu, prireikus ar kilus karui, galima būtų nesunkiai rasti – maža ką.

Mažasis Aaronas mėgdavo padėti savo senam tėvui, visada laukdavo, kada jis sugrįš iš Latvijos, kad galėtų drauge pasidžiaugti naujaisiais sendaikčiais: Rygos medpadžiais, Liepojos puodais, Bauskės virvėmis, Duobelės ratlankiais, Nicos kaspinais. Su kokiu virpuliu mažasis Dušanskis apžiūrinėdavo praėjusio karo artilerijos sviedinių gilzes, klijuodavo joms etiketes, prieš tai, žinoma, uoliai išvalęs, nuplovęs, išblizginęs veltiniu.

Patikdavo Aaronui žaisti su jaukiomis veržlėmis iš Venspilio, molinėmis lyvių šukėmis ar pajuodusiomis Jūrmalos veidrodžių duženomis. Tačiau visada pažaidęs Dušanskis padėdavo šiuos brangius žaislus į vietą, niekada nenumesdavo, nepalikdavo kur papuolė. Žinojo: Ordnung ist Ordnung. Dėl to tėvelis Saliamonas nėra mažajam Aaronui pasakęs nė vieno priekaišto, atvirkščiai, girdavo, kad vaikas Žagarėje auga toks švabiškai tvarkingas, bus taip pat talentingas handelis.

Deja, fabrikanto duktė Odetė Raslan buvo Aarono priešingybė. Iš pradžių, vos susituokus, Dušanskis dar kentė buržuazinę Odetės netvarką – slapta vaikščiodavo iš paskos, paniuręs rinkdavo jos išmėtytus apatinius rūbus, pūkus, plaudavo netikėčiausiose vietose atsidūrusius puodukus, priskretusias lėkštes, prairusias kojines. Neapsikentęs kitą kartą savaitgaliais darydavo generalinę tvarką: degindavo nežinia kaip papuolusias į namus šiukšles, liemenėles, skudurus, kuriuos Odetė ilgainiui vis didesniais ir didesniais kiekiais (urmu) tempdavo į namus ir kaupdavo, kaupdavo, kaupdavo...

Dušanskis vylėsi, kad Odetė pasikeis – veltui.

Kažkuriuo metu prestižinis Dušanskio butas virto tikru sąvartynu, kurį iškuopti būtų prireikę ne vienos savaitės, ne vieno mėnesio, be to, dezinfekuoti.

Dušanskis pavargo kovoti, nebedrįso į namus kviestis nei draugų, nei pažįstamų. Užsidarė. Užsiraukė. Ėmė vengti žmonių. Kur nors kviečiamas – išsisukinėjo nemokšiškai.

Odetė, nepajudindama nė piršto, į vis retesnes pastabas nereaguodavo, tik atsakydavo, kad ji ne mašina ir ne automatas, todėl negalinti išsituštinusi nuleisti vandens išvietėje ar apsiplauti. O kiaurą naktį deganti viryklės ugnis – tai tik jos ir dar kartą jos – asmeninis – reikalas, kaip, beje, ir plaukai, vis dažniau užkemšantys parudavusią vonią.

Dušanskiui sunku, nors sienomis laipiok, tačiau ir šios buvo apkarstytos nereikalingiausiais rakandais – pavojingais gyvybei. Galbūt ir dėl šios priežasties jis vis vėliau ir vėliau grįždavo į namus, į kuriuos patekti tapdavo ne mažiau sudėtinga: koridoriuje baugiai rikiavosi kažkokie vamzdžiai, paslaptingos paskirties lazdos, kabliai, trosai ir net aprūdijusios šunų maisto skardinės – spąstai išgėrusiam iš nevilties Aaronui Dušanskiui.

Laimė, kad Odetė nekentė gyvūnų – buvo jiems alergiška. Kačių, papūgų, pelėnų, jų išmatų skleidžiamos smarvės Dušanskis neištvertų – seniai būtų pasikabinęs ant baterijos. Tačiau ir be jų kadaise erdviame bute užteko klastingų dulkių, pelių šeimynos, vatos, cukraus smėlio, lagaminų, tarakonų, kėdžių kojų, skruzdėlių ir amžinai prarūgusio krišnaitų maisto liekanų.

Taip, smilkalai, skintų gėlių vainikų kvapas šiek tiek užgoždavo šiuos aromatus, tačiau ne mažiau erzino Dušanskį. Deja, nieko padaryti jis nebegalėjo: persitempęs gyveno.

Neretai Dušanskis naktį užsukdavo į miegamąjį, kur įsitaisė Odetė; pats jis jau seniausiai glaudėsi atseit tarnaitei skirtoje kamarėlėje. Kai apsiprasdavo su tamsa, ilgai stovėdavo, žiūrėdavo į Raslan barzdą, ūsus, skylėtą antklodę, nenusakomos spalvos pagalvę. Klausydavosi jos karkiančio kvėpavimo. Tada pasilenkdavo, tiesdavo savo drebančias rankas Odetės kaklo link ...

Deja, taip ir neišdrįso pasmaugti žmonos.

Dušanskis apsivertė ant kito šono.

Išsirietė. Kilstelėjo koją.

Sustingo.

Susikaupusias dujas it suokalbininkas tyliai tyliai išleido į saują. Šią atsargiai, nelyg laikydamas vos berusianančią Prometėjo ugnelę, pridėjo prie nosies.

Giliai įkvėpė.
Netrukus pasislėpė po antklode. Dar kartą įkvėpė – jau pro burną.
Po inhaliacijos tapo ramiau.
Iškišo galvą.
Aaronas Dušanskis užsimerkė.
Iškart užmigo.

Septyniasdešimt dviejų draugų pasiuntinybė

Aimanų garsas pasklido labai toli – kalnais, kloniais, laukais... Atodūsiai, stenėjimai ir šūksniai pasiekė nuošaliausius šalies kampelius. Netrukus ėmė rinktis vis daugiau žmonių, nes visiems pasidarė smalsu iš arti pažiūrėti ir paklausyti, kaip svečiuose pas Nerilę ir Meišelę Nachmanas iš Centro bendrauja.

Septyniasdešimt du išvaizdūs vyrai stovėjo ir negalėjo atitraukti akių. Pavydėjo. Baisiai vėliau panoro ir patys Nachmano iš Centro pavyzdžiu skelbti tiesą. Tada šis pakvietė juos dar arčiau, o po to išsiuntė po du, kad eitų pirma jo į visus miestus bei vietoves, kur jis ketino pats vykti.

Susidarė trisdešimt šešios poros draugų.

Nachmanas iš Centro, kai šie susirakino rankomis, tarė:

– Pjūtis didžiulė, o darbininkų maža. Todėl prašykite pjūties šeimininką siųsti darbininkų į savo pjūtį. Keliaukite! Štai aš siunčiu jus, lyg avinėlius tarp vilkų. Nesineškite piniginių, čia palikite. Atiduokite krepšius, autuvus, apatines. O kelyje nieko nesveikinkite. Tylėkite! Į kuriuos tik namus užeisite, pirmiausia tarkite: „Ramybė šiems namams!" Ir padarykite tai, ką čia ir dabar matote. Ir tada, kai tik tai atliksite, ten apsigyvens ramybės vertas žmogus, ir jūsų ramybė nužengs ant jo, o jei ne – sugrįš vėl pas jus; pasitikėkite. Pasilikite tuose namuose, valgykite, gerkite, kruškite, nes kiekvienas darbininkas vertas užmokesčio. Nesikilnokite iš namų į namus. O jei kada nors nusibos ir nueisite į kitą miestą, kur jus priims, dar uoliau visa tai darykite, dar kantriau vykite tas blogio dvasias. Gydykite to miesto ligonius ir, kai į juos neskaudžiai įeisite, kartokite: „Jums prisiartino Nachmano iš Centro karalystė". O jeigu užsuksite į tokį miestą, kur jūsų nepriims, išeikite į aikštę, parodykite savo pavyzdžiu, o tai atlikę, tarkite: „Mes jums nukratome netgi jūsų miesto dulkes, prilipusias

prie mūsų kojų, bet vis tiek žinokite: Nachmano iš Centro CK karalystė jau čia! Sakau jums: ateis diena, kai Sodomai bus lengviau nei Gomorai.

Vargas tau, Berlyne! Vargas tau, Londone! Jeigu Pekine ir Tiranoje nebūtų padaryta stebuklų, kokie padaryti jumyse, jų gyventojai seniai būtų atsivertę ir atgailoję su ašutine ir pelenuose. Todėl Pekine ir Tiranoje teisme bus lengviau, negu jums. Ir tu, Niujorke, argi būsi išaukštintas iki dangaus? Tu nugarmėsi iki pragaro!

Kas jūsų klauso, klauso manęs. Kas jus niekina, mane niekina. O kas niekina mane, niekina tą, kuris yra mane siuntęs. O kas niekina, tą, kuris yra mane siuntęs, niekina tai, ką aš dabar padarysiu su Meišele: drąsiau, stokis, mažule, nugara į mane.

Draugų sugrįžimas. Kuo džiaugtis?

Trisdešimt šešios poros draugų sugrįžo negreitai ir džiugiai kalbėjo:

– Nachmane iš Centro, mums paklūsta net oportunistai demonai dėl tavo vardo, visi žinduoliai mums duoda į valias, niekas nedrįsta priešt arauti.

O Nachmanas iš Centro, kai Meišelė vėl pasilenkė, kad šiam būtų patogiau pasisvečiuoti, atsiliepė:

– Ką tik mačiau šėtoną, kaip žaibą krintantį iš dangaus. Štai aš jums suteikiau galią mindžioti savo gyvates, naikinti skorpionus ir visokią priešo galybę, kad niekas jums nepakenktų. Bet jūs džiaukitės ne tuo, kad blogio dvasios jums pavaldžios; džiaukitės, kad jūsų vardai jau įrašyti CK karalystės prezidiume.

ŽODŽIAI MOKO, PAVYZDŽIAI PATRAUKIA

Pirmoji meilė... Kaip seniai tai buvo!

Meilė...

Mažasis Aaronas vėžiavo, vanduo – skaidrus skaidrus.

Ir tada prie upelio atėjo ji – geltonkasė Solveiga su drobiniu maišeliu ant peties.

Mergaitė buvo vos šešerių, tačiau patikima: stambūs ūkininkai tėvai ją ne kartą ir ne du jau buvo siuntę skandinti kačiukų.

Kai rankelėmis Solveiga panardino pirmąjį į vandenį, Aaronas pamiršo viską pasaulyje: masalą, vėžius, mylimiausius daiktus, tėvą Saliamoną. Netekęs žado Aaronas stebėjo, kaip ne pagal metus rimto veido Solveiga skandina antrąjį, trečiąjį, priešpaskutinįjį... Bejausmį gyvunėlio kūnelį pačiupdavo upelio srovė ir nešdavo, plukdydavo – į didesnę upę, jūrą, tolimą vandenyną... Berniukas norėjo, kad tų mažučių kačiukų būtų dešimt, dvidešimt, šimtai, milijonai... Jis buvo pasiruošęs valandų valandas paslapčia stovėti ir žvelgti į susikaupusią Solveigą – tokią gražią...

Tai buvo meilė iš pirmo žvilgsnio.

Vėliau daug įvykių užgriuvo: slapti susitikimai, burkavimai pakrūmėse, nedrąsūs bučiniai, dovanėlės, prisipažinimai, glamonės; beveik nežemiško grožio Solveiga taip pat neliko abejinga Aaronui Dušanskiui – garbanotam, paukščio plėšrūno profilio švelniam jaunuoliui. Tačiau pirmasis susitikimas niekad neišdils iš Aarono Dušanskio atminties; jį visada saugojo it brangiausią relikviją.

Deja, tėtis Saliamonas Dušanskis nenorėjo, kad Aaronas draugautų su Solveiga ir parvestų ją į namus kaip marčią. Suprantama, mergaitė buvo stačiatikė, o gal – bambizė, nesvarbu. Saliamonas prieštaravo, kad Aaronas būtų su Solveiga Langa, jis laikė save laisvamaniu, įtariai žiūrėjo į tikinčiuosius, jų šeimas, papročius, tradicijas. Tačiau kai mėgindavo šiuo klausimu rimčiau pasikalbėti su Aaronu, matė – vaikas jo negirdi, o gal – nenori girdėti.

O Aaronas Dušanskis buvo įsimylėjęs iki ausų, visai rimtai ketino vesti Solveigą Langą.

Ir ką tik Saliamonas Dušanskis nedarė: gąsdino driežais, pagaliu vijo Solveigą iš kiemo, šmeižė kaimynams, tepė fekalijomis jos klėtelės duris, net užsiundė kerėtoją, turėjusią Solveigos šeimai prišaukti nelaimę. Deja, net tada, kai Saliamonas Dušanskis slapta padegė Solveigos

tėvų trobesius ir šie liko be turto, net ir tada Aaronas kartojo: vis vien vesiąs kad ir pliką Solveigą, vesiąs, turtingos mergos jam nereikia, negalėsiąs kitos bobos gyvenime pamilti.

Netrukus tai tapo neišvengiama: mergina laukėsi vaikelio.

Po kelių savaičių, kai pasirodė pirmieji nėštumo ženklai, o Aaronas prasitarė, kad dabar jau išties nebėra kitos išeities, tėtis Saliamonas jau buvo besutinkąs. Tačiau vis tiek persigalvojo, pasikvietė sūnų ir neva atvirai jam prisipažino, kad būsimas vaikas ne Aarono, o jo – handelio Saliamono Dušanskio. Atseit jau seniai jam norėjęs viską papasakoti, atvirai prisipažinti, kad jau geras dešimtmetis susitikinėja su Solveiga, kuri tenkinanti jo slapčiausias gyvanašlio užgaidas. Dar paminėjo, jog nenorėjęs skaudinti sūnaus, atseit Aaronui tai būtų trauma visam gyvenimui, neduok Dieve, jei jis sužinotų, kokia iš tikrųjų yra ta paleistuvė – Solveiga Langa.

– Bet jai dar vos dvylika?

– Ji niekad jau nebetaps vaiku, – paaiškino sūnui Saliamonas.

Iš pradžių Aaronas Dušanskis nepatikėjo. Tačiau Saliamono autoritetas buvo neginčytinas, fakto detalės iškalbingos, o tėvas niekada nemeluosiąs savo sūnui.

Ir Aaronas patikėjo. Palūžo morališkai. Verkė. Kažkurią akimirką net norėjo nusižudyti ar nepagydomai susiluošinti.

Persigalvojo.

Aptemusiu protu vakare patykojo Solveigos ant Žvilgaičio kalno, skaudžiai primušė spragilu, suspardė kojomis.

Kai Solveiga be sąmonės kovojo su mirtimi, neaplankė jos kumetyne. Nepasidomėjo Dušanskių vaisiaus likimu. Nepaguodė. Neatsiprašė dėl to, kas įvyko. Negana to, užpykęs įstojo į pogrindinę komunistų (bolševikų) partiją Joniškyje, taip ketino atkeršyti neištikimai sužadėtinei ir, paslapčia, tėvui – laisvamaniui handeliui Saliamonui Dušanskiui.

Čia, pogrindinėje bolševikų partijos kuopelėje, Aaronas Dušanskis ketino užsimiršti: slaptuose susirinkimuose, pavojingose užduotyse skandino savo širdies skausmą.

Pasikeitus laikams, Solveigą pirmąja įrašė į deportuojamų sąrašą, išsiuntė gyvuliniame vagone kuo šiauriau į Rytus.

Daug metų nieko negirdėjo apie ją.

Baigėsi karas: Gegužės 9-oji, Pergalės saliutai Maskvoje.

Beveik pasimiršo pokario nepritekliai.

Nežinojo Dušanskis, kad išėjusi iš lagerio, jau tremtyje, Solveiga ištekėjo už kažkokio Ivano Denisovičiaus, susilaukė vaikų – ruskelių Solženycinų. Jau vėliau, atšilus, nors ir nebuvo reabilituota, sugrįžo nelegaliai į tėviškę.

Tik septintojo dešimtmečio pabaigoje ją sutiko. Atsitiktinai. Solveiga dirbo provincijos miestelio autobusų stoties bufetininke. Buvo gerokai pasikeitusi, subrendusi, ant galvos nešiojo šinjoną, neturėjo dviejų priekinių dantų. Tačiau Aaronas Dušanskis ją iškart pažino. Ir, nors buvo praėjęs ne vienas dešimtmetis, nuoskaudos žaizda vėl atsivėrė: Dušanskis tą pačią dieną į bufetą užsiundė valstybės kontrolę.

Patikrinus autobusų stoties bufete rasta daug trūkumų.

Solveigą teisė; moteris gavo septynerius metus su turto konfiskavimu, neteko Solženycinams motinystės teisių.

Tačiau net ir tada, sužinojus nuosprendį, Aaronui Dušanskiui nepasidarė lengviau. Vis pagalvodavo apie Solveigą, prisimindavo jos nevaikiškai rimtą veidą, gležnas rankeles, skandinančias aklus Kropotkinų, Kisindžerių ar kitų kaimynų Žagarėje kačiukus.

Ir štai visai neseniai vėl ją pamatė: populiarioje TV laidoje.

Solveiga dabar buvo naminių gyvūnų veislyno savininkė, klestinti verslininkė, autoritetinga žinduolių specialistė. Jos auginiai gauną aukčiausius apdovanojimus tarptautinėse parodose Budapešte, Sofijoje etc., jų geidžią įsigyti išrankiausi gyvūnų mylėtojai. Ji – visada pageidaujama aukštuomenės pokyliuose, neretai – jų siela, įkvėpėja, mecenatė.

Solveiga, Solveiga... naujaisiais laikais bendraujanti su įtakingiausiais žmonėmis, jau ketvirtą kartą išsiskyrusi, su silikoninėmis krūtimis, po sėkmingų plastinių operacijų – tokia gaivi, tokia panaši į tą, kai tariamai laukėsi nuo a.a. tėvelio – handelio Saliamono Dušanskio.

Aaronas Dušanskis apsivertė ant nugaros.
Žiūrėjo į lubas.
Iš miegamojo sklido erzinantis Odetės Raslan knarkimas.
Dušanskis pirštais pabandė užsikimšti ausis.
Apčiuopė sierą.
Iškrapštė daigelį, kitą. Surutuliojo tarp pirštų.
Įsidėjo rutuliuką į burną.
Prarijo pakramtęs.

Prieš veidmainius

Išsituštinusiam Nachmanui iš Centro išėjus iš išvietės, pasikvietė jį į namus vienas veidmainis – pietų. Nachmanas iš Centro, nors ir nenorėjo, tačiau sutiko, mat smalsu jam buvo pažiūrėti, kaip gyvena ir kuo vaišina veidmainiai.

Kai tik įėjo į namus, Nachmanas iš Centro iškart puolė prie stalo. Atsisėdo neraginamas. Nieko nepasakė.

Ir ėmė ryti, ryti, ryti, kas padėta: kanapes, silkę, alyvuoges, plovą, aguonas, krevetes, žąsų kepenų paštetą, sraiges, omarus, ungurius, mėtas, porą rūkytų karšių, beždžionių smegenis, rūtas, plaktą grietinėlę, uotą, želė, Vienos štrucelį etc. Gerti taip pat užteko: gira, alus, stumbrinė, starka, alus, stumbrinė, aliejus, starka, alus, actas, stumbrinė, žuvų taukai, starka, gira, actas, alus, alus, starka, starka, starka...

Gardžiai gėrė. Nachmanas iš Centro nesididžiavo, viską ragavo, mat jautėsi po demonų varymo labai išsekęs.

Matydamas tokį Nachmano iš Centro apetitą, veidmainis nusistebėjo, kad jis nenusimazgojo rankų prieš valgį.

O Nachmanas iš Centro išgėrė (nesvarbu, kelioliktą) stumbrinės stiklinaitę ir tik po to prašneko dėkoti už vaišes:

– Kaip tik jūs, veidmainiai, valote taurių ir subinės išorę, o viduje esate pilni gobšumo ir išmatų. Neišmanėliai! Argi išorės kūrėjas nėra sukūręs ir vidaus! Verčiau duokite, veidmainiai, žmonėms iš savo vidaus išmatas, tarsi išmaldą, ir viskas jumyse liks nesutepta. Vargas jums, išsišudinę veidmainiai!

Jūs mokate partinį mokestį, o nepaisote teisingumo, pamirštate meilę. Vargas jums, šūdini veidmainiai! Jūs taip mėgstate pirmąsias vietas prezidiumuose, sveikinimus paraduose... Vargas jums, šūdų šūdai!

Tada tas veidmainis pasakė, kad jaučiasi šiek tiek įžeistas savo namuose.

O Nachmanas iš Centro atsiraugėjo, vėl gėrė, gėrė, gėrė ir tik tada, kai jau buvo netenkąs iš pasišlykštėjimo vaidmainiais sąmonės, jam atsakė:

– Vargas tau, šūde, veidmaini! Tu į mane, šūdų šūde, prikrovei tokį atliekų nešulį, o pats nė piršto nepajudinsi, kad man būtų lengviau išsišikti! Tu, taip taip, tu pastatei, veidmaini, pranašui paminklą, o tavo tėvas jį nužudė – fekalijų ašaromis! Aš – Nachmanas iš Centro – siųsiu pranašus, muses, karvelius, o jie vienus apšiks ir žudys, o kitus papis ir persekios! Aš pareikalausiu, jūs – šūdai, visų pranašų kraujo! Taip! Ir iš tavęs, veidmaini, bus pareikalauta! Niekšai! Šūdai! Niekšai! Raktą! Kur dėjote mano pažinimo raktą!? Kodėl neleidžiate!? Šūdai! Netrukdykite man įeiti!

Po šių žodžių Nachmanas iš Centro pabandė pakilti nuo stalo, tačiau nesėkmingai. O kai pavojingai pargriuvo, veidmainis pradėjo jį labai pulti, net mėgino kamantinėti apie ateitį, tačiau taip nieko ir nesužinojo iš Nachmano iš Centro burnos.

Laikas – meistriškiausias kaimenės varovas

Ruduo. Aušta. Bobų vasara.

Moteris su kūdikiu ant rankų.

Bėga.

Pjūties darbai jau praeityje. Laukas lygus, toli toli horizontas – nepasislėpsi už kylančios saulės.

– Stok! Palauk! Stok!

Moteris neklauso, klumpa, keliasi, vis bėga. Neatsigręždama.

Šūvis.

Kitas.

Moteris kelis žingsnius dar pabėgėja. Griūna su vaiku.

Aaronas Dušankis išvysta artėjančią link galvos šautuvo buožę...

Atsimerkia iš baimės.

Tamsu.

Naktis.

– Mama! Mama! Mamyte, kodėl mus palikai?! – vis dar sapne raudoja Dušanskis. – Mama, mama, kodėl tu taip!? – pražuvai su tuo Kuršo baronu! Susidėjai! Pametei! O aš... – kūkčioja šalto prakaito guolyje. – Mamyte, aš nenorėjau, aš visai nenorėjau! – teisinasi, gestikuliuoja, kažko ieško rankomis. – Norėjau tik švelnumo. Man buvo liūdna. Aš vienas, be brolių, seserų, – kapstosi, numeta antklodę. – O tu, mamyte, tokia gera, tokia švelni, tokia rūpestinga... Mamyte, tu visada mane paguosdavai, tu neleidai manęs skriausti, užtardavai. Mamyte, tik šalia tavęs būdavau saugus, tik greta galėdavau užmigti, – nervingai trūkčioja guolyje. – Prabusti. Vėl miegoti. Žinojau: tu šalia. Visada. Tada nieko nebijodavau. Tu šnabždėdavai, sakydavai, kad viskas bus gerai, nieko neatsitiks, taip turi būti. Bet man vis tiek dar būdavo baisu. Labai baisu. O tada tu mane paglostydavai. Aš laukdavau, kol tu mane apkabinsi. Stipriai stipriai. Kad niekada nieko nebijočiau, viską pamirščiau. Mama, mamyte, tu glostydavai mano skruostą, nuvalydavai ašaras, – vėl muistosi personalinis pensininkas Dušankis. – Aš užsimerkdavau, nurimdavau. Ir nebeverkdavau. Tada, mano mamyte, tu mane pakutendavai, kartodavai, kad mes draugai – vieninteliai pasaulyje. Geriausi draugai, geresnių nėra ir nebus: amen. Tu, mamyte, sakydavai, kad tik mes esame šioje žemėje, o kol mes drauge – nieko baisaus neįvyks. Mama, mamyte, kai tu pabučiuodavai mane į lūpas, aš taip pat tave bučiuodavau. Kai tu sakydavai: miegot, aš dar ir dar kartą prašydavau, kad leistum tave pabučiuoti – stipriai, kaip tu mane išmokei. Ir tu leisdavai. Mamyte, aš tave bučiuodavau, nebenorėdavau tada nei miego, nei tavo pieno, nieko, tik tave pabučiuoti, žiūrėti, kaip virpa tavo suglaustos blakstienos, kaip tu šypsaisi, kažko lyg lauki, tikiesi. O tu mane, mamyte, vis stipriau glausdavai, vis arčiau mes būdavome vienas šalia kito. Mamyte, mano brangiausioji mamyte, aš tada išties patikėdavau, kad tik mes esame pasaulyje, mes, tik mes vienas kitam skirti. Nieko daugiau aplinkui, tik mes, antklodė, pagalvė, lova, prietema. Ir tada aš norėdavau būti dar arčiau tavęs, taip arti, kad niekas niekas negalėtų mūsų išskirti. Ir tu man,

mamyte, paaiškindavai, kad arčiau jau nebegalima, nes arčiau... Bet aš spėjau, jog tai netiesa. Ir tu, mamyte, jautei, kai aš slėpdamasis paliįsdavau po tavo marškiniais, apsistodavau nelyg tvirtovėje, kuriuos sienų neįveiks baisiausias priešas. Ir tada, mano mamyte, aš klausydavausi, kaip tu vis gailiau dūsauji, kažką šnabždi, tyliai raudi. Ir man pasidarydavo neapsakomai gaila tavęs, norėjau mirti dėl tavęs – nuskriaustos. Aš imdavau tave raminti, mane baugino tavo tylūs klyksniai, mano juosmenį spaudžiančios šlaunys, dantų griežimas, vis aukščiau besikilnojanti krūtinė, galinti mane užmušti. Slėpdavau joje savo galvą, save. Vis giliau norėdavau panirti, kad tau būtų ramu. Net tada, mano mamyte, kai tu nagais įskibdavai į mano rudas garbanas, leidai galvai slysti vis žemiau krūtinę, pilvu, ir tada aš galvojau, kad nesu dar toks tau artimas, kaip tu ir aš norėčiau. Mamyte, mylimiausioji mamyte, tu uždėdavai mano rankeles ant savo šiltų krūtų, pamokydavai kaip galima žaisti speneliais, o aš, nedėkingasis, prašydavau, kad tu mane taip pat paliestum – motiniškai, jaukiai. Ir kai tu, mamyte, perbraukdavai savo pirštų pagalvėlėmis per tą jautriausią mano vietą, aš kaskart prisiekdavau, kad tik tave mylėsiu – visą gyvenimą. O tu, mamyte, vis neramiau dūsaudavai, tada tai suspausdavai, tai vėl atleisdavai mane, krutėdavai, tirtėdavai, tau pasidarydavo šalta. Aš imdavau vėl bijoti – tavo pašiurpusios odos, iš prakąstos lūpos trykštelėjusio kraujo lašelių. Aš net drįsdavau pagalvoti, kad tu man nori kažką pikta padaryti. Klysdavau. Kvailys! Nejaugi mamytė man būtų ką nors negera padariusi!? Niekada! Ir, mano mamyte, kai tu paėmei į savo delną...

– Aaronai... – nustemba įėjusi Odetė.

– Ką? – nieko nesupranta išsigandęs šviesos Dušanskis. – Kas atsitiko?

– Užsiklok nors antklode, besarmati, – sugėdina vyrą.

– Kas? Ko nori?

– Še, imk servetėlę, – pameta iš chalato kišenės ištrauktą tualetinio popieriaus skiautę.

– Ką?.. – vis dar neprabunda Dušankis.

– Apsišluostyk, šlykštyne, – įsižeidusi trenkia durimis ir išeina Odetė Raslan.

Nachmano iš Centro kilmės knyga

Nachmanui iš Centro buvo mažiau nei trisdešimt metų, kai jis pradėjo veikti.

Jis buvo laikomas sūnumi Saliamono, sūnaus Karlo, sūnaus Hegelio, sūnaus Fojerbacho, sūnaus Levio, sūnaus Juozapo, sūnaus Jėzaus, sūnaus..., mano sūnaus, mano tėvo sūnaus, mano tėvo tėvu ir tėvo sūnaus broliu buvo laikomas Nachmanas iš Centro.

Replika Nachmanui iš Centro

O kadaise paryčiais, kai visiems slapta stojant į partiją ir Nachmanas iš Centro buvo priimtas, atsivėrė Raudonojo kampelio durys ir Partijos Sąžinė kūniška pavidalu nusileido ant jo tarsi raudonas balandis, o balsas iš tribūnos prabilo:

– Tu mano mylimasis Sūnus, tavim aš gėriuosi, Nachmane iš Centro.

Išgydymas

Bebūnant Nachmanui iš Centro vienam mieste, priskreto vyras, visas raupsuotas. Pamatęs Nachmaną iš Centro, jis parpuolė ant žemės, maldavo:

– Nachmane iš Centro, jei tik panorėsi, tu gali padaryti mane švarų.

Nachmanas iš Centro prisitraukė raupsuotąjį, įėjo į jo raupsuotą burną ir tarė:

– Noriu, būk švarus.

Ir bematant, vos ligonis nurijo Nachmano iš Centro vaistus, raupsai pranyko.

O tada Nachmanas iš Centro perspėjo išgijusįjį:

– Tik niekam to nepasakok.

Tai pasakęs šovė į smilkinį iš nagano, ir tik tada, kai pagijęs nuo raupsų pargriuvo, pridūrė pamokomai:

– O dabar, sveikuoli, pabandyk keltis, pasirodyk gyvybės grožiu visiems ir atiduok auką už pagijimą, kaip įsakyta mūsų Partijos programoje.

O garsas apie Nachmaną iš Centro sklido vis plačiau, ir gausingi būriai guldavo miesto aikštėse po jo kalbų klausymosi ir stebuklingų pagijimų. Tačiau Nachmanas iš Centro traukdavosi į nuošalesnes vietas, taupė jėgas, talentą, brangius šovinius.

Pašaukimas

Seniai, kai smalsios minios vis dar veržėsi ir veržėsi prie Nachmano iš Centro jo pasiklausyti, jis nuobodžiaudamas stovėjo prie ežero Nacionaliniame parke.

Staiga pamatė dvi valtis prie kranto.

Žvejai buvo išlipę iš jų ir niurzgėdami paslapčia plovė tinklus, vyniojo meškeres, valė žeberklus, blizgino inkarus.

Įlipęs į vieną valtį, kuri buvo Greifenbergerio, Nachmanas iš Centro papraše ją atstumti nuo kranto ir atsisėdęs trumpai pamokė žioplių minią iš kulkosvaidžio.

Baigęs tarė Greifenbergeriui:

– Žuikeli, irkis į gilumą ir išmesk tinklus valksmui.

Greifenbergeris, žvelgdamas į įremtą pilvan kulkosvaidžio vamzdį, jam atsakė:

– Nachmane iš Centro, mes, kiaurą naktį vargę, nieko padoresnio nesugavome, bet dėl tavo žodžių užmesiu tinklus.

Tai padarę jie užgriebė daugybę šaltų sielų, kad net tinklai pradėjo trūkinėti.

Keliais šūviais pakvietė savo bendrininkus, buvusius kitoje valtyje, atplaukti į pagalbą. Tiems nedelsiant atplaukus, jie pripildė šaltomis sielomis abi valtis, kad jos kone skendo. Tai matydamas, Greifenbergeris puolė Nachmanui iš Centro į kojas sakydamas:

– Pasitrauk nuo manęs, Nachmane iš Centro, nes aš – nusidėjėlis!

Mat jį, Greifenbergerį, ir visus jo draugus suėmė išgąstis dėl to valksmo sielų, kurias jie buvo sugavę dinamitu Nacionaliniame parke; taip pat Čarną ir Čeponį, kurie buvo Greifenbergerio bendrai.

O Nachmanas iš Centro tarė Greifenbergeriui:

– Nebijok, pupuliuk! Nuo šiol, drauge, jau ne šaltas sielas, gyvus žmones žvejosi.

Išvilkę į krantą valtis, jie viską paliko pūti ir nuėjo paskui jį – į paprastus žmones.

NATŪRALIŲ DALYKŲ NEREIKIA GĖDYTIS

Visi žino, kad gerti, norint deramai apsvaigti, privaloma stiprėjančia tvarka.

Brandžiame amžiuje, kaip ir pogrindyje, Dušanskis uoliai laikėsi šios taisyklės, tačiau retkarčiais net ir jam tekdavo ją sulaužyti.

Atsitikdavo, kad po degtinės draugas Aaronas Dušanskis išlenkdavo tamsaus alaus, vėliau sidro, o tada jau pereidavo prie likerių ir šampano. Neretai aplinkybės tarnyboje priversdavo dieną pradėti nuo brendžio ir kavos puodelio, o vėliau apsistoti ties arbata, imtis valerijono, validolio ar vyno. Ne, tfu, Dušankis vyno niekada nemėgo, nevertino. Kad ir ką kolegos iš profsąjungų ar LKP(b) CK jam kalbėdavo apie rumuniškus, gruziniškus vynus, Bordo, Burgundijos, Čilės, net rasistinės Pietų Afrikos, visus juos Dušanskis vadino asilų myžalais, tinkančiais nebent užpakaliams apsiplauti. Tiesa, jei Dušanskiui jau tekdavo gerti vyną, jis labiau linko prie klampaus „Kagoro". Pusiau saldaus, pusiau sauso vengė, nors niekada nesakydavo „niekada", mosteldavo ir vengriško „Tokajaus" – ypatingomis (pagirių) progomis. Dažniausiai, jei jau gerdavo tirštą „Kagorą" ar kitą bjaurastį, skiesdavo jį degtine, net alum, sakydavo, neva tuomet dingsta šleikštus vyno aromatas.

Trauktinių, užpiltinių Aaronas Dušanskis taip pat nemėgo, galėjo ir be jų gyventi: fernetas, „Trejos devynerios", „Starka", „Senas ąžuolas", „Dainava", „Palanga"... Pastarųjų, kai tik tekdavo darbo reikalais vykti iš respublikos sostinės į Centrą, išgėrė ne vieną cisterną. Taip... „Palanga", „Dainava"... „Palanga"... „Dainava"... „Palanga"...

Vasara.

Buvo jubiliejinis Profsąjungų suvažiavimas Kremliuje.

Delegatas Dušanskis kaip visada atvyko į Maskvą pasiruošęs, ne tuščiomis. Portfelyje, be muilo, rankšluosčio, kelių porų apatinių, buvo skilandžio, naminės dešros, saldainių „Asorti" dėželė, lašinių ir, žinoma, „Palangos", „Dainavos", „Šaltrezo", „Žalgirio", „Benediktino", „Bočių", egzotiškosios samanės, net slivovicos, gautos dovanų iš tuo metu broliškos Prahos.

Kai Profsąjungų suvažiavimą pasveikino draugas Generalinis sekretorius, delegatai žvaliai atsistojo, ilgai plojo už pasakytą kalbą, dėkojo žvilgsniais, džiaugėsi, šypsojosi; žinojo: viską filmuoja Valstybės Saugumo kameros.

Atsisėdus pasidarė nyku, tuščia, liūdna.

Ką veikti suvažiavime?..

Sieloje – vakuumas. Miegoti – dar ankstoka. Generalinis sekretorius išskubėjo svarbesniais reikalais – nebebuvo net į ką akių paganyti...

Štai tą akimirką, kai tribūnoje nuobodžiai ėmė kalbėti kažkuris ne toks reikšmingas draugas, Dušanskis paslapčia pasilenkė, neva norėjo surišti atsimazgiusį batų raištelį. Kai pradarė portfelį, atsuko pirmą pasitaikiusį kamštelį, o butelį perstatė į portfelio kraštą, kad pro tarpelį galėtų nematomas truktelti iš kakliuko. Vos tik užsiverte susigūžęs, išgirdo:

– O man?..

Nereikėjo būti nuovokiam, Dušanskis iškart pažino šalia sėdėjusį Musliną MogoMajevą – gražuolį iš Tartu, šis lovelasas godžiai sučepsėjo, nurijo seilę.

– Nori? – pasiteiravo estų(?) tenoro.

– Tik greičiau, – paragino dainininkas ir gerokai truktelėjo iš portfelio kalvadoso. – Zajabis, – pralinksmėjo.

– Aš taip pat noriu, – prisipažino nedidukas kosmonautas Titovas.

– Manęs nepamirškite, – kaip įmanydama tyliau priminė apie save atletiška pilietė Tereškova; pranešėjas iš tribūnos oriai vardijo skaičius, minėjo kažkokius terminus, kalbėjo apie planus, žadėjo dideles pergales.

Dušanskiui buvo šiek tiek gaila portfelio turinio, tačiau pilietė Tereškova taip lūdnai pažvelgė, kad Aaronas negalėjo jai atsakyti – ne juokas, moteris, kosmonautė su pautais, mama, TSRS sekso simbolis.

Netrukus, kai revizijos komisijos pirmininkas skaitė ataskaitą, teko atkimšti ir kitą butelį, tai buvo bespalvis „Nemunas",– tyliai tyliai upė tekėjo į Kuršių marias Kremliuje.

– Už Gagariną! – pakėlė portfelį konstruktorius Koroliovas.

– Už Jurijų! – suokalbiškai antrino jam balerina Zykina.

– O mums nebus pizdiec? – veikiau savęs nei delegatų paklausė Muslinas MagoMajevas, kai užsivertė jam perduotą portfelį.

– Nemyžk į kelnes, – padrąsino dainininką kosmonautė.

– „Nemunas" dar niekam nepakenkė, – patikino jau gerokai įraudęs Aaronas Dušanskis. – „Nemunas" yra gerai. Visada mūsų Nemunas gerai. Ir Neris graži, – pridūrė. – Dubysa, Nevėžis, Šešupė, Merkys...

– O tu, bliat', savas vyras, – apsidžiaugė pažintimi konstruktorius Koroliovas.

Pilietė Tereškova, kad nekiltų įtarimų, dėl visa pikta parideno toliau nuo savęs tuščią kalvadoso butelį.

Aaronas Dušanskis atkimšo dar.

Portfelis vis lengvėjo, delegatų nuotaika taisėsi – tai kurortinė „Palanga" ją kėlė.

Tvanku nebuvo.

– Ar jūs galite – tyliau! Nebarškinkit! – sudraudė draugus vaikiško veido seržantas Kobzonas, jam, kariuomenės finansininkui, buvo įdomios revizijos komisijos išvados.

– Duok ir tam žydui, – pasiūlė estų(?) kilmės Muslinas MagoMajevas.

– Neišsikalinėk, – perspėjo Dušanskį Zykina. – Nebūk žmotas, – siekė atimti portfelį iš Aarono.

– Tau ką, bliat', gaila?.. – šiek tiek per garsiai nusistebėjo konstruktorius Koroliovas ir, paplekšnojęs per petį, pakvietė prisidėti kukliai priešais sėdėjusius akademikus Landau, Kurčiatovą ir Kapitsą.

– Vaikinai, drąsiau, – paragino Tereškova ir perdavė fizikos išminčiams portfelį. – Čia jums, nachui, ne šūdus laboratorijoje tirti, – neiškojo žodžių kišenėje pasaulio moteris Nr.1. – Labusas vaišina, – parodė į Aaroną Dušanskį. – „Jūrmala"? – pasitikslino gėrimo pavadinimą.

– „Žagarės vyšnių", – parideno prezidiumo pusėn tuščią butelį Dušanskis.

Tribūnoje liejosi kalbos. Pabaigos, atrodė, niekada nebus.

Aaronas Dušanskis ėmė nerimauti, kad iki pertraukos neužteks, tačiau, ačiū Dievui, jo įsimesta samanės – grynas spiritas.

O tada, kai po jos jau gėrė „Trejas devynerias", beje, užsigerdami „Starka", kosmonautas Titovas ėmė piktdžiugiškai niūniuoti „Znaješ, ty, kakim on parniem byl..."

Pirmoji prisijungė Zykina, – gražiai mergina dainavo, deja, negarsiai, labai silpnas turėjo balso stygas. Muslinas MagoMajevas saugojo savo tenorą, todėl pėda mušė ritmą, spragsėjo pirštais ir paslapčia nuo prezidiumo rūkė. Tereškovai buvo nusipjaut į dainas ir kalbas, ji inkšdama meldė Dušanskio, kad jis nepagailėtų jai besibaigiančio „Senojo ąžuolo". Vis kartojo ir kartojo moteris Nr.1, kad kosmose ne tokių Tytovo bjaurasčių (eksperimento dėlei) ragavusi.

Bet čia, pasirodo, laimė, Nobelio premijos laureatas Piotras Kapitsa į suvažiavimą atėjęs taip pat ne tuščiomis – apdairiai turėjo eksperimentinės stumbrinės – rumunų chemikai įdavę.

Kai stumbrinę įpusėjo, konstruktorius Sergejus Pavlovičius Koroliovas dosniai išsitraukė pūslę aviacinio spirito „Saliut". Dabar ir Muslinui MagoMajevui iš Tartu(?) nebuvo kur trauktis, jis labai nenoriai pastatė į Dušanskio portfelį „Trijų statinių" kariešiško konjako, – šūdino, kaip taikliai pastebėjo baleto lakštingala Zykina.

Išgėrė.

Dar išgėrė.

Kažkas prasitarė, kad armėniškas konjakas iš Karabacho yra geresnis.

Verkiant dabar reikėjo užkandos.

Nors Dušanskis stabdė kosmonautą, tačiau Titovas, puikiai suvaidinęs nuomario priepuolį, išsmuko iš suvažiavimo salės ir netrukus grįžo iš vyriausybinio bufeto su bulgariškais žirneliais ir majonezo trilitriniu.

Draugas Aaronas Dušanskis, suvažiavimo „galiorkos" siela, kabino saujomis, tepė majonezą ant kindziukų, it komuniją svaidė žirnelius, labai mikliai pataikydamas į pražiotas delegatų burnas.

Buvo linksma.

Suvažiavimas dirbo našiai. Konstruktyviai. Delegatai buvo aktyvūs.

Bet čia akademikas Levas Davydovičius Landau užspringo, todėl ėmė piktintis Koroliovo spiritu „Saliut", sudemonėjęs neleistinai garsiai murmėjo, kad jo negersiąs, todėl gaivinosi (jei jau nėra „Mir" spirito) savo odekolonu „Krasnaja Moskva". Tai papiktino jautrios sielos baleriną Zykiną, ji verkdama (iš nevilties) susistūmė dantų pastos „Pomorin" tūbelę į burną ir kaip mat atsijungė nuo Profsąjungų suvažiavimo.

Pirmieji klizmas pasistatė pilietė Tereškova, Koroliovas ir seržantas Kobzonas.

Perdavė kitiems.

Belaukiant nežinia iš kur atsirado antifrizo.

Aaronas Dušanskis jau kalbėjosi su saule, todėl panosėje vis murmėjo: „Heil Hitler! Šolom, Hitler! Šolom! Hitler – košer! Košer Hitler! Najer veg! Nevivot!"

Kažkuris iš necivilizuotų Vidurinės Azijos delegatų suvažiavime pagadino orą.

– Dujos! – sušuko į klizmą akademikas Kurčatovas.

– Vietnamo magnetiniai laukai! – riktelėjo apžiojęs kitą Kapitsa.

– Karas! – išsigando konstruktorius Koroliovas.

– Lenin! Partija! Kom-so-mol! Lenin! Partija! Kom-so-mol! – karštai ėmė skanduoti balerina Zykina ir švaistytis savo grakščiosiomis kojomis.

Nežinia kas atsitiko, tačiau ir Aaronas Dušanskis užsigeidė kalbėti. Neištvėręs pakilo iš delegato kėslo. Nusvirduliavo tribūnos link. Kai į šią įkopė, svariai riktelėjo:

– Genug, Zinovjev! Mach dass du fortkommst!

Salėje pliūptelėjo juokas ir plojimai. Apšmeižtasis Zinovjevu sutriko, negrabiai mėgino susirinkti savo popierius.

Išstūmęs oratorių Aaronas Dušanskis žvilgsniu ėmė maldauti, kad pirmininkaujantis jam leistų prabilti į delegatus, išspaudė net ašarą.

Dienotvarkėje Aarono Dušanskio kalba nebuvo numatyta, tačiau pirmininkaujantis pamatė pilietę Tereškovą – pasaulio moterį Nr.1, ji draugams demonstravo savo stačias krūtis. Už Dušanskį laidavo ir seržantas Kobzonas, Muslinas MagoMajevas, net garbūs akademikai atsisėdo į savo vietas ir sugniaužę kumščius drąsindami laukė draugo Dušanskio žodžio.

– Draugai, – kai buvo leista, kreipėsi įtartinai išblaivėjęs Aaronas Dušanskis, – aš nesiruošiau kalbėti, – net neužsikirsdamas prisipažino. – Esu nepasiruošęs, – kuklinosi. – Tačiau Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos žmonės, kurie mane išrinko į šį suvažiavimą Maskvoje, nesuprastų, gal ir nepateisintų manęs, kad nepasinaudojau tokia reta proga, – išbėrė tiradą. – Draugai, – susikaupė Dušanskis. Įkvėpė. – Jums, mano draugai kosmonautai, – pergalingai iškėlė ranką, – mūsų respublikoje labai visų gerbiamo poeto ekspromtas:

Pidar – besstrašnyj,
Poliot – goluboj,
Sterva, liubimyj,

Po skystų plojimų suvažiavimo pirmoji dalis nenumaldomai ritosi į pabaigą.

Atrodo, kad antrosios ir nebuvo.

Aaronas Dušanskis miglotai teatsiminė, kad tamsoje dėjo kažkokį vainiką prie mauzoliejaus, taisė, lygino vis neklausančią juostą, verkė

prie Kremliaus raudų sienos, bandė išsikepti kaklaryšį ant Amžinosios ugnies, šmaikščiu liežuviu erzino garbės sargybą, o prie Nežinomo kareivio kapo prisiekė šį įsūnyti.

Užsigeidė pasimirti Italijos komunistu, atrodo, Toljačiu.

Pabudo Kremliaus ligoninės toksikologijos skyriuje. Buvo šviesu. Nelabai gera.

Lyg sumuštas.

Toks neįprastas kartumas burnoje.

O tada su svita įėjo vizituojantis skyriaus vedėjas profesorius Zurabas Popovas ir iškilmingai pranešė, kad delegatas Aaronas Dušanskis išrinktas į Sąjunginę profsąjungų tarybą.

Pasveikino. Paspaudė ranką.

Seselės įteikė gėlių, pastatė naują lašelinę, pakeitė basoną, suleido vaistų į sėdmenis.

Tai buvo reikšmingas Aarono Dušanskio darbo įvertinimas, didžiulis pastikėjimas jo organizatoriaus talentu; negėda dabar buvo ir namo – į LTSR – sugrįžti.

Palaima žodžio klausytojams

Kažkurią dieną Nachmanui iš Centro bekalbant, viena moteris iš minios garsiai sušuko:

– Palaimintos nevaisingos įsčios, kurios tave išnešiojo, aklina išangė, kurioje lankeisi, užsiūtos vaginos burna, pro kurią išlindai, bepienės krūtys, kurias žindai iki šiolei, nejautri nosiaryklė, kuria kvėpavai, bevertė lytis, ant kurios suposi!..

O Nachmanas iš Centro, neleidęs jai baigti pagyrų, atsiliepė:

– Dar labiau palaiminti tie CK organai, kurie klauso manęs ir paskui mane seka.

Pusrūsyje mokiniai kuždėjosi. Labai paslaptingai, it pirmieji krikščionys katakombose. Vis žvilgčiojo į reiklųjį pagonį mokytoją. Tai susispiesdavo, tai vėl išsiskleisdavo. Atrodo, net nesiruošė eiti namo.

Tą dieną gerasis Zamkė kažkodėl buvo rūstus. Apsimetė, kad negirdi, nieko nesupranta, todėl po pamokos demonstratyviai plovė rankas, ilgai (be tikslo) tupėjo tualete, ieškojo vis kitų, vis keistesnių priežasčių, kad nesusidurtų su vaikų žvilgsniais, laukė, kol šie išeis, kad galėtų vienatvėje atsipūsti, atsipalaiduoti.

– Mokytojau, ar mes galime jus pakviesti? – nedrąsiai paklausė, kai Zamkė tariamai išsiruošė į lauką gryno oro kvėptelti.

– Mane? – atseit nustebo Zamkė.

– Mes čia norime... – nebaigė sakinio paauglys ir ištraukė iš po stalo plastmasinę pūslę, pripildytą skaidraus skysčio.

Pastatė.

Nutilo.

Nejauku, lyg prieš sprogimą.

Pūslė buvo dviejų litrų talpos. Mokinių – penketas. Turint galvoje, kad Zamkė šeštas kompanijoje, tektų kiekvienai galvai mažiau nei po tris šimtus penkiasdešimt mililitrų neaiškaus gėrimo.

Pasigers.

Kaip reikiant pasigers.

Pasigerti Zamkė tądien nenorėjo.

Ir kiek tiems vaikams tereikia iki linksmumo: dainuos, šūkaus, koliosis, voliosis, vems, namo nesugrįš, jei sugrįš – siaus, išdaužys langus, primuš tėvus, išniekins senelius, išsityčios iš naminių gyvūnų, įžeis niekuo dėtus kaimynus etc.

Zamkė, žinoma, kaip nors litrą įveiktų pats, – būtų, tiesa, jau girtokas. Tada mokiniams tektų po du šimtus, vis mažiau...

Bet čia juk, aišku, ne degtinė. Samanė. Jei jos stiprumas per 50%, o jei, neduok Dieve, 60%, 90%?.. Taip, tada jis litro niekaip, smigs kažkur pu-

siaukelėje. Ir vaikams tie du šimtai – mirtina dozė: sąmonės praradimas, traukuliai, greitoji pagalba (jei tik atsiras kas iškviečia), ligoninė, policija, protokolas, morgas, tardymas, kamera, skrodimas, teismas, kalėjimas etc.

Zamkę apniko dvejonės. Panašaus pakvietimo jis jau seniai baikščiai tikėjosi, tačiau dabar nežinojo, kaip pasielgti. Neramu. Ką nuspręsti? Jei atsisakys, įžeis vaikus, liks nesuprastas, nebe toks artimas, nebedraugas jaunimui. Kita vertus, jei uždraus šiems studijos pusrūsyje gerti, jie laks kur nors tarpuvartėje, o tada, kai susimuš, gali pargriūti, susižeisti: mokytojas Zamkė bus kaltas. Bet jei Zamkė gers drauge su jais, o jie vėliau ką nors iškrės, tas pats mokytojas turės dar didesnių nemalonumų, atseit girdo talentingus vaikus, be to, dar... Ir vėl, jei negers su jais, tada sakys kad jų neprižiūrėjo, neatsakingas, nevertas garbaus pedagogo vardo. Žodžiu, padėtis be išeities.

– Na, gerai... – neryžtingai išlemeno Zamkė.

– Įpilk, įpilk mokytojui, – pakišo stiklinę ne pati gabiausioji mergaitė.

– Pilk pilk, – kažkaip vis dar nedrąsiai paragino kitas.

Zamkė paėmė sklidiną stiklinę. Įkvėpė oro.

Užsimerkė.

Užsivertė.

Ištuštino vienu mauku.

Pastatė ant stalo, prie kurio buvo susėdę jo mokiniai.

Kurį laiką sėdėjo be žado, išvertęs akis, net rankovės vietoj tariamos užkandos nepauostė.

– Kas tai? – po iškalbingos pauzės paklausė.

– Šaltinio vanduo, – išdidžiai patvirtino fechtuotojo kaukės veido berniukas, jis buvo gabus būrelio piešėjas.

– Kas? – vis dar negalėjo patikėti Zamkė.

– Specialiai jums atnešėme.

– Įpilkite dar, – lengviau atsikvėpė Zamkė, džiaugėsi ir kartu vis įtariau žiūrėjo į jaunąją būsimų menininkų kartą.

Ėmė nepasitikėti kūrybiniu jaunimu.

– Skanu, tiesa?

– Taip taip, – ėmė liūsti Zamkė, prisiminė savo paauglystę.

– Mes galime ir rytoj atnešti, – pasisiūlė. – Sveikata. Šviesus protas. Kilnios mintys. Garbinga ateitis.

– Jūs, vaikai, – kai šiek tiek atitoko Zamkė, – atsargiau su tais šaltiniais.

– Jis tyras.

– Gerai, kad tyras, bet nepripraskite, – nepiktai perspėjo savo mokinius Zamkė. – Prie nieko neverta priprasti, nei prie daiktų, nei prie jausmų, šaltinio, šulinio vandens, – šiaip ne taip atitoko.

– O ar yra, mokytojau, pasaulyje meilė? – ilgai laukusi pagaliau ištaikė progą paklausti ta, kuri buvo vidutinių gabumų.

– Meilė... – Zamkė pastūmė stiklinę, kad jam vėl įpiltų, – meilė... – vis stipriau gniauždamas stiklinę rankoje ėmė svarstyti Zamkė. – Meilė, mano vaikai, yra Dievas. O Dievas yra meilė. Tai panašiai kaip Fiureris yra partija, partija – Tėvynė, o Tėvynė – tai Fiureris. Tad meilė yra Dievas, o Dievas yra meilė: mano, tavo, mūsų visų, – ne itin pasimėgaudamas gurkšnojo šaltinio vandenį.

– O ar būtina nužudyti Dievą?

– Kaip baisiai tu paklausei, – net krūptelėjo Zamkė. Išgėrė iki dugno, žiauktelėjo. – Kaip teisingai. Įžvalgiai. Jei, vaikai, nežudysite Dievo, tiek ir tesate verti – padugnės, šikniai, – gudriai šypsojosi ir liežuvio smaigaliu parodė, kad įpiltų. – Jei jo nežudysite, smilksite dujų kamerose, raudosite, ir niekas jums nepaduos stiklinės spirito, kai gulėsite mirties patale, – išgėrė dviem gurkšniais. – Nužudyti Dievą... – tęsė pamokslą. – Heroizmas! Romantika! Visada pabandyti verta, pasinerti į nuotykį: kopti į kalnus, perbristi srauniausią upę, skinti žvaigždes iš dangaus, apspjauti Mėnulį, užgesinti Saulę. Aš, Zamkė, nepažadu, kad visiems pasiseks nužudyti Dievą, bet bandyti reikia – vardan laisvės, tikėjimo, Dievo. Juk Dievas, mano vaikai, laukia mūsų iššūkio. Jūs ką, galvojate, kad jam ten labai linksma, nenuobodu? Anaiptol. Jis kraustosi iš proto, kai nieko nevyksta – verkia, tikisi, buria: spiritizmas, kabala, vudu, kavos tirščiai.

Jis juk toks vienišas, neturintis sau lygių, negalintis deramai pasikalbėti. Nei išgerti, nei, galų gale, pasidulkinti... Ir todėl jis labiausiai mėgsta pasikėsinimus į save: sąmokslus, atentatus, revoliucijas, perversmus. Tada turi ką veikti: slapstosi, išsisukinėja, sako, kad eina vienur, o tūno visai kitoje vietoje. Štai todėl taip dažnai jo nebūna. Štai todėl jo neprisišauksi. O kai tik apsireiškia, pasirodo mums, tada jis – nuobodybių nuobodybė, neturi ką pasakyti. Piktas. Negailestingas. Žiaurus. Jis iš nuobodulio baudžia, vėliau vėl prašo, meldžia, kad jį dar ir dar medžiotų, nes tik tada jaučiasi esąs reikalingas. O kaip kitaip? Kaipgi kitaip?..

Zamkė vėl išgėrė.

– O ką, mokytojau, jums reiškia kryžius?

– Kuris?

– Mūsų kryžius.

– Tai durklas mano krūtinėje, – vis labiau susidvasindamas kalbėjo išminčius Zamkė. – Tai ženklas, kad viskas praeina, telieka tik dulkės. Kryžius – žaizda širdyje. Kryžius – viltis įsikibti rankomis į jo skersinį, kai bus liepta keltis ir eiti į Paskutinįjį Teismą. Kryžiumi mes ginamės, kryžiumi baudžiame, ant kryžiaus ilsimės, su kryžiumi gimstame, su kryžiumi einame į kitą pasaulį, – vardijo išspaudęs ašarą.

– O ar esate, mokytojau, patyręs kokių nors stebuklų?

Zamkė įsipylė, pūslėje dar buvo likę daugiau nei pusė skysčio.

Užsivertė.

– Ką? – pamiršo klausimą Zamkė ir religingai sunėrė rankas ant krūtinės.

– Ar teko gyvenime sutikti šventų žmonių?

– Aš pats esu šventas, – smogė sau kumščiu į krūtinę. – Esu šventas, Viešpatie! – prisipažino. – Esu šventas! Šventas! Šventas! – nusižeminęs mušė save į krūtinę. – Šventas, Viešpatie, atleisk man! Atleisk man, Viešpatie! Aš šventas! Zamkė, Viešpatie, šventas!

– Ar meldžiatės?

– Ką?

– Ar šnekatės su dievais?

– Net dabar. ... Net dabar, Viešaptie, esu su tavimi! Net dabar aš kalbu tau, tau giedu himnus, tau šanbždu žodžius: Tu mano, Viešpatie, mano vieno! Viešpatie! Vešpatie! Mano vienintelis Viešpatie! Tavo sūnus!..

Zamkė parklupo.

Mokiniai jam padėjo atsikelti, vėl pasodino prie stalo.

Buvo pasiruošę klausytis.

– O kada, mokytojau, pirmą kartą gyvenime pasipisote? – susirūpinusi pasiteiravo vidutinių gabumų mergaitė.

– O pati?

– Aš dar ne.

– O aš jau pisausi, – pasigyrė spoguotas berniukas raudonu veidu.

– Sveikinu.

– Su tėčiu.

– Šaunuolis.

– Bet, mokytojau, vis tiek įdomu, kada pirmą kartą gyvenime?..

– Viešpatie! Viešpatie, pasistojo man, kai buvau dešimties, – vos besilaikantis ant kėdės kalbėjo vaikams prisigėręs šaltinio H_2O Zamkė. – Per šv.Velykas – svarbiausią tikinčiųjų šventę. Atsimenu, mano Viešpatie!.. Buvau bažnyčioje. Paveikslai. Stiukai. Žvakės. Skulptūros. Smilkalai. Vyskupas beširdis... Viešaptie, su senele atėjome pašventinti kiaušinių! Viešpatie, kai atsisėdau klauptuose, pažvelgiau į freską skliaute: ten buvo daug nuogų vaikų – berniukų, tokių kaip ir aš! Jie, mano Viešpatie, dūko vienas su kitu, tol išdykavo, vartėsi, kol aš pajutau, chorui užgiedojus „Aleliuja", kad esu jau ne vienas. Viešaptie, su stovinčiu ėjau per šventorių! Su stovinčiu, Viešpatie, sėdėjau prie šventinio šv.Velykų stalo namuose. Su stovinčiu ridenau, Viešaptie, kiaušinius! Su stovinčiu, mano Viešapatie, dėkojau šv.Velykų zuikučiui, atnešusiam man dovanėlių: nediduką traktorių „Belaruss" ir žurnalą „Młody modeliarz". Viešatie, Viešpatie!..

– Taip, bet tada dar vis tiek nesipisote, – vis nenorėjo atstoti nuo į religinį transą patekusio Zamkės vidutinių gabumų mokinė.

– Įpilkit mokytojui, – kažkuris iš nuovokesnių pasiūlė.

Zamkė užsivertė stiklinę.

– Ir vis dėlto...

– Ką?

– Pistis, mokytojau, kada pradėjote? Dulkintis. Fakintis. Kruštis. Lytiškai santykiauti, – patikslino.

– Aš ir dabar, mano Viešpatie, burlak...

– Mokytojau... Mokytojau...

– Murlakat! Murlakat! Zade, Murlakat, bašlak gyrdin! Kūsfer dašat et mus, Murlakat, jersėp dachor daly! – ėmė deklamuoti Taškente išgyventos meilės lyriką Zamkė.

– Mokytojau...

– Cerve Murlakat! Cerve Murlakat! Murlakat! – vis nuožmiau kvietė sugrįžti pirmąją mylimąją. – Murlakat!!! – gynė ją nuo užpuolusio šešėlio.

Su Zamke susikalbėti tapo sunku.

Pakeliui jis dar ketino įveikti stiklinės tūrį, tačiau apsivėmė.

Krito veidu į stalą.

Apsitaškė.

– Nachui, bliat'! Nachui! Murlakat! – šaukė prabudęs ir vijo demonus-vaikus lauk Zamkė. – Nachui, bliat', pidarai! Cerve! Murlakat! – mosavo įsivaizduojamu kryžiumi velniams. – Užmušiu! Kusfer dašat Murlakat! – grasino pabaisoms susiradęs steką. – Lauk! Dachor daly! Lauk! Dachor daly! – vijo iš kampų gyvates ir žalčius, pelėnus, skruzdėles, vorus ir išsišiepusią salamandrą bei uzbeką iš sendaikčių parduotuvėlės.

Įbaugintiems mokiniams išsinešdinus, Zamkė pusrūsio tualete dar ilgai žiūrėjo į savo atvaizdą veidrodyje: visai susenęs buvo.

Po to apsiprausė veidą. Kruopščiai išsiskuto pažastis. Išsivalė siūlu tarpudančius, šepetuku – dantis. Apsiplovė. Sušukavo barzdą, prieš tai šiek tiek žirklėmis ją palyginęs. Tada, nusiavęs batus, nutarė išsiskalbti ir kojines. Kai jas padžiovė ant gyvatuko, atsisėdo ant vonios krašto. Ėmėsi pedikiūro. Baigęs lakuoti nagus, apsipurškė odekolonu. Paausius – kvepalais.

Iš vonios išėjo žvalus. Atjaunėjęs. Kvepiantis.

Su blondinės peruku.

Be kojinių. Aukštakulniais bateliais.

Švilpavo.

– Ponas Aaronai, – tik dabar pastebėjo nuogą Dušanskį Zamkė, – jums neprivaloma buvo visą laiką stovėti ant vienos kojos.

– Tai aš laisvas?

– Taip taip, – patikino Zamkė, – galite ir jūs jau eiti namo.

– Ačiū, – padėkojo Dušankis. – Tai aš einu...

– Eikite eikite... – paragino Zamkė pozuotoją Dušanskį.

– Rytoj?..

– Kaip visada.

– Aš nevėluosiu.

Nevaisingas figmedis

Nachmanas iš Centro buvo alkanas, todėl paaudrintas gastronomiškai ir psichiškai – draugai jo privengė, ir jis pats su niekuo iš žmonių nenorėjo šnekėti.

Staiga, pamatęs iš tolo nepadoriai sulapojusį figmedį, pribėgo pažiūrėti, gal ką ant jo ras.

Ilgai žiūrėjo.

Naršė tarp lapų. Vis labiau niršo.

Įsiuto nieko neradęs, nes buvo dar ne figų metas.

Tuomet Nachmanas iš Centro spyrė atsivedėjęs, o tada tarė medžiui:

– Tegul per amžius niekas nevalgys tavo vaisiaus!

Po to plėšė išbujojusius lapus, draskė, keikėsi, iš nevilties susuko sau ir draugams daug suktinių.

Prisidegė. Užsirūkė.

Ėmė juoktis.

Trypė kojomis. Šoko. Dainavo. Rodė liežuvį. Vartė akis. Mosavo rankomis.

Nebebuvo tą dieną toks piktas, nors apsirūkęs kvaišalu vis dar pakeiksnodavo tą kvailą medį, nesunokinusį Nachmanui iš Centro sotesnių vaisių.

O draugai, norėdami įsiteikti Nachmanui iš Centro, nukirto figmedį ir sukapojo taip smulkiai, kad niekas negalėjo įtarti, jog šioje vietoje kada nors nevaisingo medžio augta.

Nevaisingo figmedžio palyginimas

Kai Nachmanas iš Centro prabudo pailsėjęs, užsitraukė dūmą, lėtai lėtai išpūtė ir iškart pažėrė draugams palyginimą:

– Vienas labai garsus ir įtakingas žmogus iš Centro, nerodysime pirštais, turėjo pasisodinęs savo vynuogyne mielą dekoratyvų figmedį. Džiaugėsi juo. Globojo. Rūpinosi. Kartą jis atėjo pasižiūrėti vaisių, bet jų nerado. Atėjo dar kartą, vėl jų nebuvo. Taip vaikščiojo ne vieną savaitę, mėnesį, metus... Ir paliepė neapsikentęs sodininkui: „Štai jau treji metai, kaip aš ateinu ieškoti šio figmedžio vaisių, ir vis nerandu, tik lapai, lapai, lapai... Nukirsk jį, kam dar žemę maitintoją alina!" Anas jam sako: „Šeimininke, palik jį dar šiais metais. Aš jį apkasiu ir patręšiu salietra, superfosfatu, kompostu, mumijo – šikšnosparnių šūdais. Rasi jis dar duos laukiamų vaisių. O jei ne, tada jį iškirsdinsi, juolab, kad tai jau seniai ne figmedis – Cannabis indica krūmas".

Draugai išklausė Nachmano iš Centro žodžių, ir jiems pasidarė labai gėda.

Chruckis su draugu Duleckiu išraudo, nuleido galvas. Draugas Pelšė jau norėjo žiotis ir įduoti Nachmanui iš Centro draugą Bencikovičių, mat šis sugundė draugus mesti iššūkį bejėgei gamtai. Bet už akių užbėgo draugas Čarnas, jis užčiaupė draugą Pelšę, nes draugas Bencikovičius ir taip jau giliai išgyveno, kad nedorai pasielgė – pakėlė ranką prieš silpnesnį už save dekoratyvų augalą – vynuogyno puošmeną.

Tai buvo gera pamoka visiems draugams, o draugas Taibesas prie tariamo figmedžio skiedrų visų draugų vardu prisiekė kelti rūstybės ranką ne prieš agronomiją ir jos mokslą, o tik prieš neabejotinus netikėlius.

Vieną pavasario dieną tūkstančiai žmonių susirinko į stichišką, bet iškilmingą demonstraciją-paradą. Iškėlė vėliavas, išskleidė transparantus, šlovinančius Nachmano iš Centro didybę.

Kai Nachmanas iš Centro pakėlė ranką, tvarkingos kolonos, nešančios jo ir draugų portretus, pajudėjo.

Žygiavo pro tribūną, kurioje stovėjo priiminėjantis paradą Nachmanas iš Centro.

Žmonių meilė Nachmanui iš Centro buvo tokia didelė, kad jie, norėdami iš kuo arčiau jį pamatyti, ėmė grūstis tribūnos link, klupo, kėlėsi, šliaužė, tiesė rankas. Netrukus jau trypė vieni kitus, buvo ne vienas šimtas aukų.

Santūriai Nachmanas iš Centro stebėjo tragediją, anei vienu veido raumenėlio virptelėjimu neišsidavė, kad skaudžiai išgyvena dėl vykstančios jo akyse nelaimės. Tačiau netrukus neištvėrė, supratęs, kad nėra taip jau blogai, pamokomai kreipėsi į savo draugus, stovėjusius šalia jo tribūnoje:

– Saugokitės veimainystės! Nėra nieko uždengto, kas nebus atidengta, ir nieko paslėpto, kas nepasidarys žinoma. Ką kalbėjote patamsyje, skambės šviesoje, ir ką šnabždėjote į ausį paleistuviams kambariuose, bus garsiai skelbiama ant stogų. Aš sakau jums, savo bičiuliams: nebijokite tų, kurie dabar mūsų akyse žudo kūną ir paskui nebegali daugiau kenkti. Aš parodysiu, ko turite bijoti: bijokite to, kuris nužudęs turi galią įstumti į antiCK pragarą. Taip, sakau jums, šito bijokite, to, ano ir dar to su raudona kepure kairėje, kuris keldamasis dar nori įsitverti į svetimą lazdą!

Sutryptų aukų vis gausėjo. Labai įkyriai šaukė vaikai ir nėščios moterys. Užkaukė sirenos.

Merdėjantys, kad nesikankintų, buvo pribaiginėjami čia pat, mat pro jų kūnus nebūtų galėję prasibrauti gyvieji. Visi buvo sąmoningi, suprato, jog tai būtina, nes kitaip žus visi.

Nachmanas iš Centro kalbėjo toliau, dabar jau galutinai pakrikusiai miniai:

– Argi ne penki žvirbliai parduodami už du skatikus? Tačiau nė vienas jų nėra pamirštas. Žinokite, kad netgi visi jūsų galvos plaukai suskaityti. Tad nebijokite! Jūs, žmonės, vertesni už daugybę žvirblių!

Po šių žodžių žmonėms pasidarė mieliau mirti, kiekvienas norėjo būti kuo skaudžiau sutryptas, mat tikėjo būsiąs išgelbėtas, įgysiąs nemirtingumą.

Kilo dar didesnė sumaištis. Žmonės ėmė maldauti vienas kito jį nužudyti, mat tokie įtikinami buvo Nachmano iš Centro pasakyti žodžiai. Visi norėjo mirti – čia ir dabar, stebint Nachmanui iš Centro, kaip jie demonstracijoje iškeliauja į geresnį pasaulį – vertesni už žvirblius, gysločius, veidmainių išmintį ar nevaisingus figmedžius.

Nachmanas iš Centro negalėjo likti abejingas nuoširdžioms žmonių pastangoms, tarė susirūpinęs žūstantiems:

– Aš jums sakau: kas išpažins mane žmonių akivaizdoje, tą ir Vado sūnūs išpažins Revoliucijos angelų akivaizdoje. O kas manęs išsigins žmonių akivaizdoje, to bus išsiginta Revoliucijos angelų akivaizdoje. Kas tartų žodį prieš Vado sūnus, tam bus atleista, o kas piktžodžiautų prieš Partijos Sąžinę, tam nebus atleista.

Žmonės, klausydamiesi šių Nachmano iš Centro žodžių, žuvo dar sparčiau, niekas nenorėjo gėdingai likti paskutinis.

Netrukus, šventinei demonstracijai einant į pabaigą, iš minios jau buvo telikęs vienas kitas pusgyvis – flegmatikas. Draugai, stovėję tribūnoje, nepasididžiavo, nusileido jų pribaigti.

O Nachmanas iš Centro vis pranašavo per garsiakalbį:

– Kai jie aname pasaulyje ves jus į CK pas viršininkus ar aukštesnę vyresnybę, nesirūpinkite, kaip ginsitės ar ką atsakinėsite, nes Partijos Sąžinė tada jus pamokys, ką kalbėti.

Ir tai buvo Nachmano iš Centro žodžiai.

Po jų jis paliko tribūną, patraukė toliau mokyti ir skelbti Tiesą apie gyvenimą ir mirtį.

Metinis patinėlis be trūkumų

Kai Aaronas Dušanskis vakare sugrįžo namo, Odetė Raslan, koridoriuje pasistačiusi ožį, lygino savo sarį. Buvo monumentaliai rūsti, net neatsisuko, kai neįprastai išdidus Aaronas nusiavė batus ir įsispyrė į šlepetes.

Dušanskis netveriamai norėjo pasikalbėti, pabendrauti, net pasigirti, kad šiandien ištisas aštuonias valandas (be pertraukos!) jis išstovėjo ant vie-

nos kojos – peržengė Rubikoną, tėviškėno iš Žagarės valia perkirto negalios Gordijaus mazgą, jau gali vadinti save beveik jogu, profesionalu, tobulu pozuotoju, nutraukusiu slegiančius ryšius su praeitimi.

Galbūt todėl dvasiškai pasikeitęs Aaronas, vildamasis atkreipti žmonos dėmesį, dviprasmiškai dūsavo, krenkštė, labai garsiai šlepsėjo, varstė duris, spjaudėsi, visa galia atsuko vandens čiaupą ir malšino tariamą troškulį demonstratyviai springdamas, – laukė, kol jam Odetė stuktels kumščiu per nugarą.

Niekas nepadėjo.

Nepriėjo.

Nepaklausė.

Nepasiteiravo: kas tau, mielas Aaronai Dušanski, gal kažkas atsitiko?

– O atsimeni, buvo laikai, kai mes nueidavom vakarais į kiną... – lyg šiaip sau užsiminė Dušanskis, dabar stovėjo tarpduryje, matė žmonos nugarą. – Žiūrėdavom filmus. Daug daug gerų filmų, žmogiškų, talentingų, suprantamų, šiltų, tokių nei Holivude, nei Kalkutoje dabar jau niekas nebekuria.

– Taip... – nutęsė Raslan. – Krapštinėdavai mane, nenoriu net prisiminti, – burbtelėjo Odetė, meiliai vis lygino turbūt vos prieš valandą įsigytą naują sarį, šį kartą – violetinį.

– Bet ir tu nesėdėjai rankų sudėjusi.

– Ar aš? – pasišiaušė Raslan.

– Tu tu.

– O ką beveikti paskutinėje eilėje? – veikiau savęs nei Aarono paklausė Odetė. Toliau dirbo nusisukusi į sieną. – Ką, ar aš kvaila, – netrukus patvirtino savo išvadą. – Debilė? Sėdėsiu, žiūrėsiu ir verksiu – nesąmonė.

– Pameni, klube, per „Čepajevą"...

– Vos neuždusau, – susiraukė Odetė. – Gyvulys.

– Ne, apalpai per „Linksmuosius vyrukus", tada tu per giliai paėmei – iš ilgesio visa tai, iš ilgesio susigrūdai, taip godžiai, kelias savaites buvome nesimatę – pateisinama. Aš tavęs nekaltinu. Ne, Odete, visai nekaltinu, suprantu, labai gerai tave, moterį, suprantu.

– Na taip, žinoma.

– Taip taip, buvau tik grįžęs iš operacijos, – svajingai kalbėjo Dušanskis. – Sunki. Rezonansinė. Pavojinga. Komplikuota operacija. O čia – „Linksmieji vyrukai" – komedija su Utiosovu.

– Chirurgas. Felčeris. Veterinaras, – pasišaipė Odetė iš Aarono. – Atsirado mat – Hipokratas Avicena – operacija.

– Žinoma, daug pūlinių tada teko išpjauti, turėjo juk kažkas nešvaraus darbo imtis pokaryje, – ėmė teisintis Dušanskis.

– Neišsigalvok, per „Linksmuosius vyrukus" tu neįstengei net sagos atsisegti – girtas miegojai, užknarkei, apsimyžai, net šautuvą pametei – šliaužiojau po kėdėmis, kol suradau, be durklo, šovinius kažkur išbarstei, partinį bilietą suliejai...

– Ne, netiesa, puikiai atsimenu, tada trečią kartą žiūrėjom „Žmogų su šautuvu", sakei, kad sergi – pirma diena, nevalia liesti, labai jautru – maudžia, skauda. Išsigandau. Nedrįsau, nors baisiai norėjau, išsiilgęs buvau. Ne, nepykstu, nekaltinu. Ne, visai nepykstu dėl to karto per „Žmogų su šautuvu", kad taip atsitiko: nedavei.

– Nesąmonė, tu visada „Žmogų su šautuvu" painioji su „Leninu Spalyje", – nenusileido užsiplieskusi Odetė Dušanskiui, vis lygino, lygino, lygino siuntanti... – Per „Leniną Spalyje", kiek kartų kartoti: per „Leniną Spalyje", „Leniną Spalyje", „Leniną Spalyje" aš sirgau, tada dar peršalusi sėdėjau – su sloga, apšašusia lūpa. Gerklę baisiai perštėjo, kojos – tikri ledo luitai, rankos mėlynos, paakiai – juodi, ant širdies... O tu vis savo tuo lytiniu, vis su tuo lytiniu ir lytiniu prie manęs lendi...

– O kartą, atsimeni, per „Šarvuotį Potiomkiną", kai į sagtį įsipainiojo tavo plaukai ir tu ėmei klykti, kad peša?..

– Tai tu šaukei. Tu Pagėgių kultūros namuose rėkei visa gerkle per „Šarvuotį Potiomkiną", kad jau atseit nebegali – miršti, vis prašei: be dantų, susimilk, be dantų, be dantų, Odete...

– Klysti, aš nebegalėjau tverti ne per „Šarvuotį Potiomkiną", o per „Kapitono Granto vaikus". Iki šiol atsimenu, niekada nepamiršiu to ki-

no šedevro: paėmiau tavo ranką ir uždėjau, net patarti, skatinti moters neprireikė, pati palinkai, užgulei, laikei saujoje... Viską pati, viską pati nuovokiai darei, kai kapitono vaikai ieškojo savo tėčio; surado po klajonių tėvelį – gudrūs vaikai buvo, drąsūs: geras tas filmas

– Tuo metu buvai baikštus onanistas, vis mamos šaukeisi: „Mama! Mama! Mamyte!"

– Apsirinki, galėjau ir be to gyventi.

– Ką?

– Tai tu mane privertei, sugadinai; kultūros namų kine taip šilta, ramu, sėdėk, džiaukis gyvenimu.

– O tie tavo rusų filmai: „Sadko", „Zoluška", „Aleksandras Nevskis", „Ivanas Rūstusis", „Timūras ir jo būrys" – bordelis, šlykštus viešnamis.

– Kitų nebuvo.

– Taip, vien rusai ir rusai, – Odetė vis dar lygino, labai piktai.

– Kuo čia dėti vargšai rusai?! – nusviro Aaronui rankos, suprato, kad šį vakarą nuoširdžiai taip ir nepasikalbės su žmogumi, nutolę, per daug nutolę...

Vyras, moteris...

Aaronas Dušanskis nevalingai pagalvojo, kada vis dėlto nutrūko ryšys su Odete? Kas atsitiko, kodėl nebeliko nieko bendra? Kas kaltas? Kuris pirmas?.. Raslan? Dušanskis? Pokaris? Stalinas? Sąstingis? Brežnevas?...Kurią akimirką vienas ar kitas pasielgė ne taip, ne taip pažiūrėjo, ne tą pasakė, ne taip pagalvojo?.. O gal niekada nebuvo jokio ryšio, jausmo, meilės? Gal tai tik iliuzija? Ar galima pamilti, ar leistina mylėti radikalių permainų metu? Nejau jis, Aaronas Dušanskis, visą gyvenimą buvo priverstas gyventi su svetimu žmogumi – nejautriu jam, jo išgyvenimams, dvejonėms? Kodėl taip atsitiko? Kodėl tarp Dušanskio ir Raslan atsivėrė tokia bedugnė?..

Spragtelėjo durų spyna.

Atsirakinę savo raktu įėjo krišnaitai, net nepasisveikino. Su smalsių akių gaidžiu rankose nutapsėjo link virtuvės – tikrieji šių namų šeimininkai. Odetė metė lyginti sarį, nubėgo paskui įėjusius – ieškoti kirvio.

Dušankis taip ir liko stovėti tarpdury – nereikalingas, tuščia vieta žmonos sieloje, jos religinėje bendruomenėje, galiausiai istorijoje.

Gaidys nespėjo net pragysti, akimirką pasiblaškė agonijoje, atrodo, šuoliu taip ir nepasiekė virtuvės lubų.

Stovėjo.

Nieko negalvojo.

Staiga verdamo paukščio kvapas nukėlė Aaroną Dušanskį į pokarį.

Išties visko buvo. Daug kas atsitiko. Dabar įvairiai, sugrįžus kapitalizmui, galima vertinti, tačiau toks metas, tokios aplinkybės, nieko nepadarysi, nieko nepakeisi...

Aaroną Dušanskį tada staiga ėmė ir pasiuntė į stažuotę – 1945 ar 1946 metais – į Leningradą – miestą didvyrį.

Kaip nekantriai laukė šio susitikimo Aaronas, kaip svajojo, veik kliedėjo, kad jam, paprastam tarybiniam-partiniam darbuotojui iš provincijos, teks laimė ir garbė stažuotis bei vaikščioti tomis gatvėmis, kuriomis žengė Dostojevskis, Petras I, Benua, Puškinas, Šaliapinas, Vladimiras Iljičius Leninas.

Juk tik čia, Leningrade, buvo perskaitytos garsiosios Balandžio tezės, čia stovėjo 1905-jų Revoliucijos barikados, čia įvyko Kruvinasis sekmadienis, čia didvyriškai išgyventa blokada – nepraėjo naciai-fašistai.

Leningrade, o ne kokioje kitoje pasaulio vietoje, buvo nužudytas nekenčiamas Stolypinas ir Rasputinas, suimta Laikinoji vyriausybė, paskelbti dekretai dėl Žemės ir Taikos. Čia, Senato aikštėje, pirmą kartą imperijoje buvo sukilta prieš patvaldystę, čia posėdžiavo nepaklusni carui Dūma, stovėjo paminklas Petrui I-jam.

Leningrade suklestėjo NEP'as, Leningrade buvo Smolnis, Nevskio prospektas, Lytejnyj 4, „Rusų muziejus". Čia kūrė Rastrelis, kurį laiką dirbo Sverdlovas, svajojo Kirovas, Kalininas, Dzeržinskis – galva nuo asmenybių, istorijos faktų gali apsisukti.

Tai buvo įsimintina kelionė – su nutrūktgalviškais nuotykiais.

Yra dar šalyje žmonių, kurie atsimena, kaip tuo metu buvo pavojinga, nesaugu Lietuvoje keliauti: pelkės, minos, kilpos, pasalos, išbadėję vilkai.

Aaronas Dušanskis galėjo vykti traukiniu, tačiau pasirinko sunkvežimį – įsiprašė į moksleivių ekskursiją. Atsirado vietos kėbule, Dušanskis glaudėsi šalia pirmųjų Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos pionierių – mažučių tokių, čiauškančių it žvirbliukai, akytės – tyros, patiklios, – naivumo įsikūnijimas.

Linksmai važiavo atvirame sunkvežimio kėbule su vaikais: dainos, niuksai, pokštai, kortos. Vėjas švelniai glostė veidus, rankas, krūtinę. Norėjai giliai kvėpuoti – laisvės, taikos oru.

Nerūpestingai bildėjo žvyrkeliu moksleivių eskursija, Aaronas vaikams pasakojo apie partiją, kiną, proletarinį Gorkį, pogrindį, 16-ąją diviziją, Jagodą, Vyšinskį, Staliną, saulę, Beriją – laikas nejučiomis slinko.

Į pavakarę, važiuojant per mišką, pasigirdo šūvis.

Driokstelėjo kitas.

Kulka įsmigo į pušį – apsiverkė medis sakais. Pasibaidė netoliese stovėjusi stirna. Genelis, metęs atsakingas sanitaro pareigas, iškleidė sparnus ir dingo miško tankmėje tarp šakų.

Pokaris!

Nuovokus Aaronas Dušanskis iškart suprato, jog tai banditų, vadinančių save žaliaisiais miško broliais, spąstai. Nepabūgo Dušanskis buržuazinių nacionalistų gaujos, išsitraukė ir pats ginklą.

Atsišaudė, vis ragindamas vairuotoją nemažinti greičio, nustebusius vaikus – neprarasti savitvardos, bet kokiomis aplinkybėmis išlikti pionieriais.

Pasiklydusi kulka kliudė prie vairuotojo sėdėjusį komjaunimo kuopelės sekretorių – nukraujavo žmogus per savo gimtadienį, jaunas dar, moters meilės nepatyręs – vos šešiolikos.

Ne, Dušanskiui nebuvo baisu, jis narsiai gynėsi. Kai suprato, kad jėgos nelygios, prisidengęs apalpusiu pionieriumi krūtinę, taikliai pliekė į banditus. Kelis sužeidė, vieną nušovė – šis taip ir liko gulėti ant samanų šalia bruknių krūmelio.

Tačiau banditai neketino praleisti moksleivių ekskursijos per mišką į Leningradą.

Daug LTSR vaikučių krito.

Žuvo ir tas, kuris pasitarnavo Dušanskiui skydu.

Kai išbalęs berniukas, pakirstas kulkos į kaktą, susmuko, Aaronas pačiupo ir priglaudė kitą – mėlynakę mergaitę. Ši drąsiai žiūrėjo mirčiai į akis, suprato: jei ir žus, svarbiausia – tegu Aaronas Dušanskis aplanko Leningradą, pasistažuoja, vėliau tas dėdė atneš dešimteriopai didesnę naudą tarybinei respublikai nei ji – kvailas vaikigalis iš kaimo.

Kažkurią akimirką banditų ryžtas ėmė silpti, tačiau tik ne Dušanskio narsa.

Slėpdamasis už vaikų kūnelių, bebaimis Aaronas atsišaudė, netrukus perėjo į puolimą. Negailėjo šovinių, vis keitė apkabas. Ragino – save, jaunuomenę, sunkvežimį.

Ranka Aaronui nedrebėjo. Sąmoningiausi vaikai, suvokdami, kad kitos išeities nėra, patys siūlėsi pabūdi Aarono Dušanskio gyvaisiais skydais. Aaronas nedrįso prieštarauti mažyliams, žinojo, jei neprasiveršį Leningradą, banditai švęs pergalę, vėliau ryšis dar baisesnėms diversijoms.

O sunkvežimis, nemažindamas greičio, vis lėkė pasišokinėdamas vingiuotu miško keliuku.

Netrukus turėjo pasirodyti rugių laukas.

Vis mažiau šovinių buvo Aarono Dušanskio pistoleto apkaboje. Kai liko paskutinis, Aaronas pridėjo vamzdį prie jo kūną uždengusio berniuko smilkinio. Nutarė, jei jau lemta mirti, lai vaikelis žūsta nuo draugo Dušanskio šūvio, o ne nuo klastingos padugnės bandito kulkos. Jau ketino paspausti gaiduką, kai sunkvežimis išsiveržė iš miško.

...Geltonas geltonas rugių laukas. Čia taip ramu, tyku, gera – Tarybinė Tėvynė – Socialistinė. Tik naktibaldos vyturiai. Jokios pokario suirutės, klastos, šūvių iš už kampo – grožybių grožybė.

Banditai pabūgo pavakario šviesos.

Nebesivijo.

Su savo žirgais, šmaiseriais, valteriais ir neapykanta geresniam gyvenimui gauja atsitraukė.

Dabar reikėjo sustoti, palaidoti žuvusius vaikus, komjaunimo sekretorių – ekskursijos į Leningradą vadovą.

Už horizonto leidosi raudona saulė.

Daug duobių rugių lauke iškasė savo rankomis Aaronas Dušanskis. Pats užrausė stingstančius kūnelius. Išlygino žemę, kad neliktų įtartinų kauburėlių. Nenorėjo, kad Tarybų Lietuvos žmones, kuriančius šviesią ateitį, slėgtų nemalonūs praeities prisiminimai. Taip ir padarė, palikęs plėšriesiems žvėrims su kulka širdyje abejojusį šiuo pasirinkimu sunkvežimio vairuotoją – jo devynmečiai dvynukai taip pat žuvo pasaloje.

Aaronas Dušanskis pats sėdo už vairo, išlikusius tris vaikus pionierius pasisodino šalia savęs. Paguodė, kad nėra jau taip blogai gyvenime – viskas prieš akis: šolom!

Vėl patraukė į Leningradą.

Tylomis.

Be nervų.

Solidžiai.

Atsakingai vairavo Aaronas Dušanskis: Ryga, Talinas, Kochtla-Jarvė, Narva, Lomonosovo...

O Leningrade, atidavęs jau ėmusius niurzgėti pionierius į prieglaudą (vėliau jie taps žymiais baleto artistais), Aaronas Dušanskis iškart patraukė į Ermitažą. Daug buvo girdėjęs apie turtus, kuriuos, apvogęs TSRS liaudį, sukaupė caras ir jo komanda. Tačiau net drąsiausios vilty subliuško, kai savo akimis Aaronas išvydo tai, kas saugoma Žiemos rūmuose.

It patyręs slidininkas Dušanskis šliuožė per Ermitažą nuo vieno objekto prie kito. Šiek tiek juokingai atrodė sau iš šalies su tomis šlepetėmis – neišvengiamu muziejaus apavu. Tačiau netrukus apie jį pamiršo, – dar niekada gyvenime nebuvo matęs tiek nuogų bobų vienoje vietoje.

Stulbino bobų įvairovė: amžiaus, figūrų, judesių, socialinės padėties. Vienos buvo marmurinės, kitos iš bronzos, medžio ar nutapytos; su rankomis, be jų, ant vienos kojos, gulinčios, sėdinčios, stenančios, neretai – gundomai išvertusios akis.

O papai, kokie papai!.. Čia, Leningrado Ermitaže, vienitelėje vietoje pasaulyje, galėjai rasti įvairiausių formų, tūrių, spalvų. Vieni buvo stangrūs, nedideli it kelmučiai, kiti – it pripūsti Gegužės I-osios balionai, su išsišovusiais speneliais – nacių haubicomis.

Aaronas Dušanskis neiškentė – palietė pirštu, norėdamas įsitikinti, ar neklysta; jam pasirodė, kad ta marmurinės boba be galvos – gyva, taip norėjo ją išdulkinti.

Vos tik pirštais sugriebė spenelį, prisistatė nepatenkintas budėtojas – NKVD veteranas. Ėmė gėdinti, drausminti Aaroną Dušanskį, išvadino prasčioku, ožiu.

Aaronui pasidarė nesmagu, jis nesijautė esąs mužikas. Gėda buvo, paraudo, nes taip kvailai apsiriko, pagalvojęs, kad tai gyva pozuotoja ar net caro kurva.

Tačiau liesti papus vis tiek norėjo. Tramdydamas šį norą Dušanskis veik prilipdavo prie Ermitažo moterų, jautė, kad dabar yra akylai sekamas. Negalėjo suvaldyti savo fiziologijos, jau nebeskaičiavo, kiek kartų nevalingai išliejo seklą į kelnes.

Pavargo. Sušilo. Vis prakaitavo.

Prisėdo pailsėti.

Tačiau ir sėdėdamas neįstengė atitaukti žvilgsnio nuo besivartančios lovoje nuogalės. Ji, it Solveiga iš Žagarės, buvo apkūni, tokia, kokios visada patikdavo Dušanskiui. Šiek tiek išsigandusi. Dušanskis rijo žvilgsniu jos šlaunis, klubus, papus – netekę dar buvo tokių tobulų regėti.

Susidomėjęs pakilo. Perskaitė, kad tai Danaja. Įsiminė šią žavią mergą. Vėliau Ermitaže ir gyvenime sutiko daug moterų, tačiau nė viena boba nepranoko matytos Danajos; na, nebent Solveiga, kai buvo šešerių prie upelio.

Jėgos seko. Kažkurią akimirką Dušanskis suvokė, kad nieko nebemato, tik eina, eina...

Sustojo.

Stovėjo.

Dirstelėjęs pro langą, pamatė „Aurorą" – gražus kreiseris, jis tartum budėjo, bet kurią akimirką buvo pasiruošęs duoti ženklą – ginti Revoliuciją, santvarką, Socialistinę Tėvynę.

Būtent šiuo momentu, patyręs dar vieną ejakuliaciją, Aaronas Dušanskis suvokė, kokioje galingoje šalyje jam teko laimė gyventi.

Apsisuko galva prisiminus, jog TSRS – viena šeštoji pasaulio – nuo Baltijos iki Ramiojo vandenyno. Ir visur čia gyveno žmonės – tokie pat kaip ir draugas Aaronas Dušanskis, iškovoję teisę kada tik panorės atvažiuoti ir žiūrėti iki sąmonės netekimo į nuogas Ermitažo mergas. Tai buvo generalinė išvada, kurią padaręs jis paliko Ermitažo muziejų.

Jau eidamas Nevos kratine, Aaronas Dušanskis pasižadėjo, ne, prisiekė sau, jei tik bus galimybė, kiekvienais metais atvažiuos į Leningradą, Vladimiro Iljičiaus Lenino (Uljanovo) miestą, ir būtinai nueis aplankyti mylimosios – Danaja jos vardas – Danaja, Danaja, Danaja – Solveiga, ne Odetė...

O vėliau, stažuojantis, dar buvo garsusis Kirovo vardo operos ir baleto teatras – Marinka. Čia Dušanskis žiūrėjo operą „Sevilijos kirpėjas", nors afišos ir programėlė klaidinamai piršo baletą – „Gulbių ežerą"; taip, matyt, tai buvo Piotro Čaikovskio „Sevilijos kirpėjas", pagalvojo Dušanskis.

Patiko, kaip jauni žmonės stirkčiojo, griuvinėjo, šoko, šliaužiojo. Tačiau kad ir kokios grakščios buvo balerinos ar jų šlaunys, Aaronas vis galvojo apie mylimąją.

Neramu buvo, kaip ji ten – vėsiame Ermitaže, užrakinta, tamsoje, viena, be Aarono muziejuje – kultūros kapinėse.

Galbūt šios mintys buvo kaltos, kad Dušanskis pertraukos metu nebežinojo, kur eina.

Lipo.

Leidosi.

Varstė duris.

Kažkur prasmukdavo, kažkaip prasibraudavo, vis ne ten ir ne ten patekdavo.

Kirovo vardo teatras buvo per didelis, šaltai prabangus, kažkoks liguistai aristokratiškas.

Aaronas neišgirdo skambučių, kviečiančių tęsti pramogą salėje, vis klaidžiojo koridoriais, atsidurdamas tai teatro miesto akligatviuose, tai įtartinuose užkaboriuose, kur buvo pristatyta keisčiausių daiktų, kiti net panašūs į paminklus, pilis ar prieštankines užtvaras.

Vis mažiau šviesos. „Sevilijos kirpėjo" muzikos jau beveik negirdėjo, puantų beldimo taip pat.

Aaronas suprato, kad galutinai pasiklydo socialistinės Melpomenės megapolyje. Nedrąsiai ėmė šauktis pagalbos, inkštė įsitvėręs į kažkokią egiptiečių koloną, deja, nestabilią.

Susverdėjo.

Pargriuvo.

Stipriai susitrenkęs kėlėsi.

Ėmė rėkti.

– Chuli, bliat', pizdiš? – išgirdo melodingą žmogaus balsą tamsoje.

Nutilo.

– Pizdiec man, – pašnibždom prisipažino Dušanskis.

– Ochujel? – draugiškai pasiteiravo žmogus.

Tikriausiai, pamanė Dušanskis, tai teatro meno vadovas.

Aaronui Dušanskiui (net girioje taip neatsitikdavo) ėmė drebėti rankos.

– Nachui, tovarišč, – lūžinėjančiu balsu pasiguodė Aaronas.

– Suka, nachui, bliat', pizda, – nepiktai pabarė nepažįstamasis ir paėmė pasiklydėlį už parankės. – Jabalnik, – techniškai kumščiu užvėrė atvipusį smakrą. – Papyzdil, – pakvietė eiti. – Raspizdiaj, – bičiuliškai pasišaipė iš žiūrovo. – Jiobnutyj, bliat'? – pasiteiravo.

– Ačiū, drauge, – dėkojo Aaronas Dušanskis nepažįstamajam, kai buvo atvestas į paslaptingą butaforinę: dulkėtos kėdės, iškrypę skydai, apkapoti bufetai, sulaužytos špagos, nukritę sietynai etc. Čia, dviejuose prašmatniuose sostuose, sėdėjo dar keli vyriškiai – berankis ir kontūzytas – ordinuoti Kirovo operos ir baleto teatro meno veikėjai.

Degė žibalinė lempa, stalas buvo netuščias: vytinti graužikai, iš virdulio į nacio šalmą varvėjo drumzlini lašai.

– Ot, zalupa, bliat', – pristatė Dušanskį bendradarbiams išgelbėtojas.

– Chuj sobačyj.

– Pidarast voniučyj.

– Pizda, – palinko prie stalo, atpjovė graužiko uodegos gabalą kontūzytas.

– Žopa, – prarijo mestą riekelę berankis. – Zajabis, – sučepsėjo.

– Dušanskis, – ištiesė ranką. – Aaronas Saliamonovičius.

– Baletas, – paaiškino berankis. – Eina, – akimis parodė scenos pusėn.

– Teatras, – pridėjo kontūzytas – II-jo laipsnio Stalino premijos laureatas. – Didelis. Labai gražus.

– Chuinia, – išsidavė Dušanskis, prisiminęs amžinai gundančią Danają-Solveigą Ermitaže. – Chuinia, bliat', ochujebennaja, – kalbėjo turėdamas galvoje tai, kas ką tik su juo teatre atsitiko..

– O tu – bybisas kaip reikiant, – įvertino pasiklydusiojo estetines pažiūras berankis. – Chui, – reziumavo.

– A chuli, – pasikėlė į puikybę Aaronas Dušanskis. – Ne paskutinė pizda kosmose, – patikino naujuosius pažįstamus.

– Bliat', chebra, – suplojo delnais tas, kuris rado stažuotoją – turbūt meno vadovas, – jebanulinam ta proga, – įsakmiai pasiūlė. – Jiobst! – užsivertė šalmą.

– Pist!

– Pizdrikšt! – pauostė rankovę kontūzytas.

Aaronas apsidžiaugė.

Žmonės jam pasirodė patikimi, geranoriški – tikri broliai. Čia, butaforinėje, buvo girdėti saldi Piotro Iljičiaus Čaikovskio muzika, vėl buvo ramu ir saugu; niekas, tiesa, iš čia esančių nenumanė, kad iškilus kompozitorius buvo dvarininkas-pederastas.

Baletas tęsėsi; spektaklis ėjo gerai.

Kažkaip be didelių įkalbinėjimų ir Dušanskiui buvo įduotas šalmas su nekenčiamomis SS raidėmis – nusiraminti, mat baisiai vis dar

išsigandęs atrodė Dušanskis – pamestinukas, kaip jį pakrikštyjo berankis – „Už Berlyno paėmimą“ medalininkas, vilkintis, tiesa, gan ankštokais „Dinamo“ klubo futbolininko marškinėliais.

Išgėrus vadinamąją Dvigubą Blokados trauktinę, įtartinai atsiduodančią valkataujančiu katinu ir sakais, nervinė įtampa atslūgo.

Po to pasidarė dar geriau.

Pauostė ir pats rankovę.

Kontūzyto plaukus.

Ir vėl gerai.

Šviesu.

Karšta.

Virdulys pasirodė neišsenkantis, dabar varvėjo daug ir greitai: Kirovo spiritas.

Kai tapo nepakeliamai lengva, kontūzytas, II-ojo laipsnio Stalino premijos laureatas bei, tikėtina, Tautų draugystės ordino kavalierius, pasisiūlė aprodyti garsųjį teatrą – kad kitą kartą nepasiklystų svečias.

Vėl lipo.

Leidosi.

Sveikinosi.

Ėjo.

Susidaužtavo su kuprotais grimuotojais.

Bučiavosi su žvairais repetitoriais.

Klupo šalia kardebaleto.

Kalbėjosi su išmintingomis gembininkėmis.

Atsakinėjo į klastingus apšvietėjų klausimus.

Klaidžiojo. Verkė.

Klausė.

Atsidūrė ant vamzdžio Kirovo operos ir baleto teatro palubėje virš scenos...

Aaronas Dušanskis teatsiminė paskutinįjį epizodą: prasisagstęs klyną kikena ir šlapinasi ant avanscenoje publikai besilankstančių balerinų...

Buvo. Visa taip seniai buvo.

Lyg sapne.

Nepasikartos, nebeaplankys laimės svaigulys.

Nubraukė ašarą senukas. Vėl vis tos pačios mintys, pagalvojo: nepasikartos, nepasikartos, nepasikartos išgyvenimai...

Dušanskis įėjo į virtuvę. Žiūrėjo kaip riebaluotomis rankomis krišnaitai plėšo apiplikytą gaidį, grūda mėsą su plunksnomis vienas kito burnon.

Raugėja.

– Tuoj, – žvilgsniu nuramino svečius. – Aaronai, ten ant palangės guli tau iškepti teiglich, – čepsėdama ėmė vilioti iš virtuvės Dušanskį Odetė; naujas violetinis saris ant jos atrodė per kukliai.

– Kur? Kur teiglich!? Kur mano teiglich? – paklaikusiom akim išbėgo ieškoti skanėsto laižydamasis Dušanskis.

Nachmanas iš Centro vėl gydo šeštadienį

Negrįžtamai pražilęs draugas Chruckis užsigeidė penktadienį surengti vakarėlį; visiems sakė, neva jo pirmasis gimtadienis-vardynos, tačiau draugai žinojo, jog tai netiesa.

Visiems buvo ne naujiena, kad Chruckis mėgsta draugiją, pasisėdėjimus prie laužo, pasiirstymus ežere ar šiaip – ir niekas nenustebo.

Kai draugas Bencikovičius gudriai pasiteiravo, ką „naujagimis" Chruckis norėtų gauti dovanų, šis tik truktelėjo pečiais, o po to prasitarė, kad nei turto, nei šlovės niekada nenorėjęs, tačiau mielai priimtų kuklų talentą.

Bencikovičius perdavė šį pageidavimą draugui Pelšei. O Duleckis buvo įpareigotas apeiti draugus ir surinkti tai, ką vėliau galima būtų padovanoti draugui Chruckiui – apsišaukėliui naujagimiui.

Vakarėliui draugas Chruckis ruošėsi ištisę atsakingai: pagaliau išrinko gražią vietelę ant kalvos – nuo jos viršūnės buvo matyti upės vingis. Pats prinešė žabų, nes žinojo, kad prie laužo teks sėdėti iki paryčių.

Vis svarstė Chruckis, ko dar stinga – prieš draugus norėjo pasirodyti originalus, svetingas. Galvojo pasikviesti čigonus, vėliau – žydus, tačiau šie

buvo kažkur (Egiptan) išsidanginę. Tada ėmė mąstyti apie meksikiečių pučiamųjų orkestrą, tačiau jis – orkestras – gastroliavo (su pasisekimu) labai tolimoje šalyje, – pranešė, kad nespės atvykti penktadieniui. Mąstė Chruckis ir apie fejerverkus, tačiau (taupus) atsisakė šios idėjos.

Laiko liko vis mažiau, o draugas Chruckis dar nebuvo nieko geresnio sugalvojęs; taip, tiesą pasakius, nieko ir nesugalvojo.

Penktadienio pavakary ant kalvelės ėmė rinktis draugai.

Zibertas atėjo su nelauktomis paralono rožėmis, Greifenbergeris atnešė nemylimą ananaso šaknį, Čarnas – keistą beduino odos skiautę, Čeponis – ugnies, Kazys Giedrys užrideno trikampį Pitagoro cilindrą, Bencikovičius įteikė pašto ženklą, Pelšė, sugrojęs tušą, išleido dujas. Draugas Duleckis atnešė neįžiūrimą Agavos kaktuso spyglį, Lyberis ta proga nusiskuto, o Taibesas – įsikirpo kuo skaudžiau kojos nykštį.

– O?... – mėgino kažką pasakyti nustebęs Chruckis.

Draugai sutartinai tylėjo.

Pasveikinę atsisėdo, ėmė laukti Nachmano iš Centro, kuris vis nesirodė.

– Vėluoja, – tarė draugas Chruckis, kai įmetė paskutinę šaką į laužą.

Draugai vis tylėjo, tik suokalbiškai susižvalgė.

– Nejau liksiu be talento, – ėmė nerimauti draugas Chruckis, – jau šeštadienis, po to – sekmadienis... – degino dovanas, kad laužas neužgestų.

– Nemyžk į batą, – paguodė draugą Duleckis. – Antai ateina, – parodė į baltą siluetą kalvos papėdėje.

– Ateina! Ateina! – apsidžiaugė draugas Chruckis.

– Ne vienas, – pastebėjo draugas Zybertas.

Draugas Chruckis atsistojo, ėmė laukti Nachmano iš Centro su dovana.

Kažin, koks tai bus talentas, galvojo draugas Chruckis. Kaip jis atrodo? Geras? O gal – piktas, nemoralus? Gal tas talentas, kurį dabar man neša Nachmanas iš Centro, bus pykčio gėlių puokštė – pabaisa? O gal talentas – tai smarvė, aromatas? Kiek yra talentų? Kokį man išrinko draugai ir Nachmanas iš Centro?

– Čia pakeliui pasitaikė moteris, aštuoniolika metų kenčianti nuo dvasios ligos, – tarė ant kalvelės užlipę Nachmanas iš Centro.

– Tiek, kiek man šiandien sukako, – įsiterpė draugas Chruckis.

– Matai, kokia ji sutraukta, visiškai negalinti išsitiesti, – parodė moterį Nachmanas iš Centro. – O dabar aš tariu: „Moterie, esi išvaduota iš savo ligos!" – sušuko Nachmanas iš Centro ir uždėjo ant jos rankas.

Moteris bematant atsitiesė ir gegute ėmė šlovinti CK ir draugystę.

Draugai vos valdėsi neprunkštelėję.

Tada apstulbęs draugas Chruckis supyko, kad negavo žadėto talento. Įsižeidė. Negana to, ėmė priekaištauti Nachmanui iš Centro, kad šis gydęs šeštadienį, nors į gimtadienį buvo pakviestas vakar.

O Nachmanas iš Centro tarė:

– Liurbi, argi šeštadienį žmonės neatriša nuo ėdžių savo jaučio ar asilo ir nenuveda pagirdyti? Argi šios Partijos dukters, kurią niekšai laikė sukaustę jau aštuoniolika metų, nereikėjo išvaduoti iš pančių šeštadienį?

– Reikėjo, – Sergejaus Žarovo vodovaujamu Dono kazokų choru patvirtino Nachmano iš Centro žodžius draugai.

– Bet kur gi mano talentas? – stebėjosi draugas Chruckis.

– Nejau tu ir dabar nieko nesupratai? – šiek tiek nusivylęs draugu tarė Nachmanas iš Centro.

– O ką? – apdujusiu žvilgsniu dairėsi čia į draugus, čia į Nachmaną iš Centro Chruckis.

– Supratai?

– Supratau, – tarė Chruckis. – O ką reikėjo suprasti?

– Su Balandžio 1-ąją, durneli, – tik dabar pasveikino draugą Chruckį Nachmanas iš Centro. – Lik toks, koks esi, – palinkėjo. – Mums su tavim labai linksma.

– Betgi šiandien... – nebesusigaudė kalendoriuje draugas Chruckis.

– Taip taip, – patikino Nachmanas iš Centro, – šiandien tavo gimtadienis.

– Tai aš jau galiu sakyti, kad turiu talentą? – susirūpinęs paklausė Chruckis.

– Gali gali, – patikino draugai ir ėmė sutartinai juoktis, jau seniai visiems nebuvo taip linskma pavasarį: mėsinėjo vyrai moterį, stiprinosi Chruckio gimtadienio žmogiena, vėliau dainavo, šokinėjo per ugniavietę nerūpestingai.

Laiko ženklų skaitymas

Draugas Zibertas pasiguodė draugams, kad jam laužo kaulus.

– Keisis oras, – tarė draugas Čeponis.

– Bus lietaus, – kalbėjo Greifenbergeris.

– Griaudės, – pastebėjo draugas Lyberis.

– Tada ir žaibuos, – papildė draugas Kazys Giedrys.

– O man – silpna šiandien, – prisipažino draugas Pelšė.

– Spaudimas, – diagnozavo draugas Duleckis.

– Žemas, – patikslino draugas Taibesas.

– Kažkodėl širdį spaudžia... – prasitarė draugas Čarnas.

– Neviršykina, – ramino draugą Bencikovičius.

– Gali būti apendicitas, – ėmė panikuoti draugas Chruckis.

Nachmanas iš Centro neištvėrė – išsivėmė prie palmės kamieno, o tada jau prabilo:

– Matydami debesį, kylantį vakaruose, jūs tuoj pat sakote: ateina lietus. Ir taip atsitinka. Pučiant pietų vėjui, jūs tvirtinate: bus karšta. Ir taip atsitinka. Veidmainiai! Pidarai! Jūs jau mokate išaiškinti, ką reiškia žemės ir dangaus išvaizda, tai kodėl gi neišsiaiškinate šio laiko prasmės? Kodėlgi patys nenusprendžiate, kas teisu?

Draugai paraudo. Susigėdo dėl tų niekų, kuriuos ką tik pliauškė.

Tada Nachmanas iš Centro pamokė:

– Kai einate su ieškovais pas vyresnybę, pasistenkite dar kelyje su jais susitarti, kad jie jūsų kartais nenusitemptų pas teisėją, teisėjas neatiduotų teismo vykdytojui, o teismo vykdytojas neįmestų jūsų pūti į kalėjimą. Sakau: iš ten neišeisit, kol neatsiteisit iki paskutinio skatiko.

Po šių Nachmano iš Centro žodžių draugai nusiramino: Zibertui nebelaužė kaulų, draugui Pelšei nebebuvo silpna, o draugo Čeponio širdis ėmė plakti be permušimų – pulsas buvo normalus.

Kiti draugai taip pat pasijuto žvalūs.

Dabar visi jau žinojo: jei niekšų bus pačiupti ir už tariamus nusikaltimus apkaltinti, tereikia dalykiškai pakalbėti, paaiškinti ir susitarti su aukomis, – viskas susitvarkys, niekam neteks pūti kalėjime.

ŽIŪRĖK ESMĖS, O ŽODŽIAI PATYS ATEIS

– Nesąmonė!

– Tu pati durna!

– O tu... O tu... Tave... Tave aš...

– Kretinė.

– Daunė akrobatė.

– Psichopatė. Alkoholinė iškrypėlė.

– Ar matei? Ar matei, uostei kada nors burną, kad kalbi?!

– Ir taip aišku.

– Kas aišku? Kas tau šiandien aišku!?

– Viskas matyti.

– Kas matyti!?

– Žmonės visada smulkmenas pastebi.

– Ką!?

– Maišai kvepalus su šampūnais, dezodorus su losjonais! Geri! Putas! Getonas, raudonas – visokias geri ir neužkandi, Tėvynę ketini išduoti.

– Šmeižtas!

– Spauda niekada nemeluoja.

– Subinei nusišluostyti tavo spauda!

– Pati subinlaižė, visiems nori įtikti. Man gėda dėl tavęs. Kur tavo išdidumas? Savigarba?

– Ne tavo reikalas.

– Žinai, ką apie tave visi mieste kalba?..

– Man nusispjaut.

– Merginos, bet jie juk nekalti, – bando raminti įsismarkavusius skulptorius Zamkė. – Alkana vaikystė, girtuokliai tėvai, nesėslus gyvenimo būdas, prietarai, keisti papročiai, stichinės nelaimės... – mėgina vardyti lenkdamas pirštus.

– Patylėk!

– O kodėl ji turi tylėti!? Kodėl!? Tu kas tokia, kad čia aiškintum!? Ką!? Fiureris? Meno vadovė? Pati pirma visada? Jei napatinka, gali išeiti. Nyk iš čia! Niekas tavęs čia nepasiges. Eik! Eik iš čia!

– Arta, nusiramink, – sodina vėl prie stalo draugą dailininkas Zamkė. – Artūra, ji nieko bloga neturėjo galvoje, – užstoja.

– Ji mane įžeidė. Užmušiu! Padugnė! Užmušiu!

– Nereikia. Ramiau.

– Nacės! Jūs visos esate nacės be svastikų! – šaukia fon Taibė. – Jei iššaudysite du trečdalius gyventojų, kas gi mums dirbs? – beveik graudinasi ir teatrališkai susiima rankomis galvą. – Tik pagalvokit, įsivaizduoti mūsų Europą kaip grynaveislių galvijų bandą! Arta, tu – fašistė, tavo vieta konclageryje, tavęs šaukiasi krosnis. Europa, merginos, tuo juk ir yra įdomi, kad ji multikultūriška. Čia gali rasti sau vietą ir romai, lapiai, net mes ir suomiai. O tu, Arta: retinti, viską retinti, ravėti be gailesčio, kastruoti, sterilizuoti. Argi taip galima? Argi tai šiuolaikiškas mąstymas?

Zamkė susimąsto.

Tik akimirką.

Trys neperskiriami draugai sėdėjo jaukioje Aukščiausiojo teismo rūsio kavinėje. Dažną trečiadienį čia susitikę užsukdavo – po komunijos bažnyčioje, apvalyta, švaria siela. Tai buvo ramiausia vieta mieste. Jokių abejotinos reputacijos personų, išmaldos prašinėtojų. Saugu. Saikinga prieblanda, beveik negirdima muzika – penktojo dešimtmečio tremtinių džiaziukas. Puikus aptarnavimas. Bedantės kainos. Jokių priekabiavimų.

Dviprasmiškų šypsenėlių ar nepadorių replikų trijų draugų atžvilgiu čia niekas nelaidė, teisėjai, prisiekusieji, advokatai ir prokurorai turėjo svarbesnių rūpesčių. Žinoma, galima būtų buvę ir kažkur kitur užsukti po pamaldų, tačiau eigulys fon Taibė, jį komisavus iš specialiųjų tarnybų, tapo nepataisomas transvestitas – jau ne pirmą dešimtmetį puošdavosi keisčiausiais apdarais, drąsiai naudojo kosmetiką, neįsivaizdavo savo gyvenimo be silikono, elastinių pėdkelnių ar moderniausių higieninių paketų.

Nei Zamkė, nei miesto tarybos deputatas Artūras būtinybės persikūnyti į moterį nejautė ir aktyviais transvestitais nebuvo, tačiau gerbė vaikystės draugo pasirinkimą. Galbūt todėl ir solidarizuodavosi kartą per mėnesį su juo, kad Ovsiejus fon Taibė nesijaustų toks vienišas, keistas, nepatrauklus.

Jau ne vienerius metus kiekvieną pirmąjį mėnesio trečiadienį ir akiniuotas Artūras, ir Zamkė taip pat persirengdavo moteriškais apdarais, abu jau buvo sukaupę įspūdingą garderobą, neretai skolindavosi vienas iš kito sijonus, liemenėles, palaidines, korsetus. Tardavosi telefonu dėl šukuosenų, perukų.

Susitikdavo skrybėlėti, su rankinėmis ir maldynais bažnyčioje.

Šiek tiek pasėdėdavo klauptuose. Tada trise asiguldavo kryžiumi.

Keldavosi.

Giedodavo.

Eidavo išpažinties.

Kartą per mėnesį priimdavo komuniją, visi trys draugai buvo giliai tikintys – taip juos seneliai išauklėjo.

Mišios neprailgdavo. Tačiau po jų skirtis niekada nesinorėdavo, todėl ir patraukdavo draugai į šalia esančią Aukščiausiojo teismo kavinukę, kur iki soties ginčydavosi, pasakodavosi naujienas, žerdavo komplimentus, neretai – guosdavosi vienas kitam.

Paslapčių beveik neturėjo, draugavo dar nuo vaikų savaitinio darželio laikų: čia praeityje šokdavo ratelius aplink eglutę, per pietų miegą šlapindavosi į loveles, už eibes nubausti stovėdavo „grupės" kampuose, kartą net trise per pusryčius sinchroniškai apsivėmė.

Nuo to laiko tapo neperskiriami, vis drauge ir drauge: lietus, sausra, mokyklos klasė, vėjas, pertrauka, šlapdriba, pamokos.

Vėliau kartu lankė kartingo treniruotes SDALR, baseiną, boksą, imtynes, vasarą – pataisas mokykloje. Sulaukę pilnametystės trumpam buvo išsiskyrę, nors ir susirašinėjo, nepamiršdavo vienas kito pasveikinti per šventes telegramomis ar anoniminiais skambučiais.

Neramųjį Artūrą Žarmuchamedovą likimas buvo nubloškęs į plėšinius Kazachstane, BAM'ą, vienu metu jis susigundė lobiais – ieškojo aukso Ramiajame vandenyne nuskendusiuose povandeniniuose laivuose, pats skendo – buvo nenuorama, vis kažko gyvenime ieškantis ir ieškantis.

O tylenis fon Taibė (po privalomos tarnybos tarybinėje armijoje) pasiliko tarnauti vyresniuoju praporščiku dalinyje Nr.1238. Čia vagilia-

vo iš NZ sandėlių, buvo paaukštintas, įvertintas medaliu, karininko laipsniu, vėliau, pasikeitus santvarkai, tyliai komisuotas iš gynybos sistemos.

Zamkė trumpam tapo hipiu, įniko valkatauti, rūkė, vakarais pagrodavo gitara laiptinėse.

Susiėjo per klasės draugų susitikimą – šventė vidurinės baigimo dešimtmetį.

Pasigėrė. Susimušė.

Nuo to laiko vėl nebesiskyrė, iškilmingai mokyklos išvietėje prisiekę: „Niekada, bliat', daugiau".

– Kaip duosiu tau dabar į snukį, – užsimoja ir gąsdina plaukuotu kumščiu fon Taibė Artūrą.

– Tai duok.

– Bijai!?

– Nebijau!

– Duok jai, ko lauki! – neištveria Zamkė. – Duok, kad apsišiktų! – provokuoja. – Kalk! Spirk į kepenis! Spjauk į veidą! Čiupk už plaukų ir trenk į stalą! Drąsiau! Jei kas, aš tau..

– Ir duosiu, – vis grasina idealiai lygios odos fon Taibė. – Ir spjausiu! Trenksiu... Taip kalsiu...

– Gal, damos, ko nors dar pageidaujate? – priėjęs prie stalelio teiraujasi butaforine prokuroro mantija apsigaubęs kelneris – tai Aukščiausiojo teismo bufeto savininkas, ekskalinys-disidentas, tarybų laikais apkaltintas nepilnamečių tvirkinimu.

– Vieną kapučino, – koketuodamas užsisako Taibė, jo veide – nė menkiausios ką tik Artūrui tryškusios neapykantos...

– Ir tu gali tą skystą šūdą gerti? – jau antras dešimtmetis vis neatsistebi draugo skoniu įraudęs Artūras. Neva iš susijaudinimo išskleidžia ir ima vėdintis stručio plunksnų vėduokle.

– O ką, aš taip pat per pietus mielai išgeriu kapučino, – prisipažįsta Zamkė, pasipudruoja nosį. – Man taip pat – vieną, – užsako kelneriui-prokurorui.

– Tada tu – asilė, – padovanoja plačią šypseną kelneriui Artūras.

– Aš? – labai mandagiai pasiteirauja kelneris-prokuroras.

– Taip taip, du kapučino, – patvirtina užsakymą Zamkė.

– Ne, tu, Arta, neteisi, – visai nepiktai prieštarauja fon Taibė, kai kelneris dingsta pagalbinėse kavinės patalpose. – Man ryžiai, morkos ar kapučino – visada naktį skanu. Išgėrusi puodelį jaučiuosi žvali, galiu susikaupti, nebesu tokia irzli girioje, pagiežinga, – pasakoja eigulys. – Vaikštau, o medžiai – visi mano broliai. Žiūrėk, krūmas – pusbrolis, uogienojai, samanos – giminaičiai, kankorėžis – anūkas.

– Tada jau geriau gerti kupranugario myžalus.

– O spėti ateitį iš moterų genitalijų ir vadinti save burtininku? – įgelia miesto tarybos deputatui Zamkė. – „Magas Artūras Žarmuchamedovas kviečia visus norinčius" – pasišaipo iš kadaise spaudoje skelbtos reklamos.

– Tai buvo seniai. Be to, prasimanymai visa tai – liguistos pavyduolių fantazijos.

– Seniai ne seniai, – dažosi lūpas fon Taibė, – prasimanymai ne prasimanymai, o apvaisintos pacientės iki šiol tave gerai atsimena: Romos vilkėmis iš ilgesio kaukia.

– Kas nėra daręs klaidų... – atsidūsta Artūras, apie kurį jau seniai sklinda piktos kalbos, kad šis pilkas miesto tarybos deputatas, tampydamas už nematomų siūlelių, valdo ne tik miestą, bet ir jo apylinkes – smėlio karjerą, keliolika automobilių stovėjimo aikštelių bei regioninio parko gabalą.

– Jėzus, – pateikia pavyzdį iš istorijos Zamkė. – Jėzus nedarė klaidų.

– Marija, – papildo Zamkę fon Taibė. – Marija taip pat neklydo.

– Jėsusmarija! – staga išbąla Artūras Žarmuchamedovas.

– Kas atsitiko?

– Miesto burmistras, – sušnabžda Artūras ir palenkia savo skrybėlėtą galvą, kad nebūtų atpažintas įėjusio kavinės lankytojo.

– Kas?

– Stankovičius.

– Išties. Ko tam niekšui čia reikia? – veikiau savęs nei draugų klausia Zamkė. – Sėdėtų sau rotušėje...

Artūras akies kraštelių stebi, kaip nesveikai liesas burmistras Stankovičius su kilogramine aukso grandine ant kaklo prieina prie baro. Jaunatviškai užšoka ant kėdės, pirsteli. Spragtelėjęs pirštais, užsisako eklerą, kibiną ir pieno kokteilį.

Taip, burmistras Stankovičius iš pradžių suvalgys eklerą (ar šviežias?), o jau vėliau užgers pieno kokteiliu kibiną (nebūtina šį pašildyti).

– Ką jis čia, Aukščiausiame teisme, pametė?

– Gal laisvalaikiu bylinėjasi dėl turto?

– Nesąmonė, – labai tyliai iškošia pro dantis Artūras, vis slepiasi – nenori būti demaskuotas, kad šį trečiadienį jis ne vyras.

– Turbūt kam nors bylą kelia? – toliau svarsto teisiškai apakęs fon Taibė. – O po to labai daug pinigų uždirba, – su pavydu nusprendžia.

– Idiote, bylą kelia prokuratūra, – pertraukia draugą Artūras. Jis patyręs šiuose reikaluose – ne viena jam kelta byla užstrigo teismuose, prokurorai nieko neįrodė – apsišiko aukštielninki, taip mėgsta įvardyti bylų finalą Artūras Žarmuchamedovas.

– Ko tu jo taip bijai? – staiga užsipuola draugą Zamkė.

– Ar aš?..

– Prieik, pasisveikink. Paspausk ranką.

– Ir ką man jam pasakyti?

– Na, paklausk apie vaikus, šeimą, – sufleruoja fon Taibė.

– Išties, būta čia ko kuklintis, atsiverk – būk tokia, kokia esi.

– Atsiverti?

– O ko čia laukti.

– Pasipasakoti, pasiguosti?

– Niekas neuždraus.

– Neuždraus... Sakai, kad neuždraus... Niekas. O gal išties man atsikelti ir lyg niekur nieko priėjus jam pasakyti, kad štai čia sėdintis skulptorius Zamkė nepajėgus įvykdyti miesto užsakymo? – staiga pereina

į puolimą Artūras. – Gal man jam pasiguosti, kad tas nedėkingas skulptorius avangardistas vis delsia ir delsia Miesto tarybai pristatyti žadėtą paminklo maketą, nors didesnę dalį pinigų jau gavo? Gal man Stankovičiui prasitarti, neva aš jaučiuosi suklydusi, kad taip atkakliai kovojau, kad užsakymas tektų abejotinos reputacijos skulptoriui Zamkei – autodidaktui? A?.. Gal man pasiteirauti, ar neverta dėl šio grandiozinio memorialo projekto paskelbti konkursą? Platų. Išreklamuotą. Nepadoriai viešą. O gal tas skulptorius Zamkė tėra apsišaukėlis? Ką apie tai mano gerbiamas miesto burmistras Stankovičius?..

– Gerai, užteks, užteks, – stabdo Artūrą Zamkė. – Aš juk prižadėjau. Bus maketas, bus paminklas – padarysiu. Nereikia be priežasties panikuoti. Aš juk pažadėjau, – vis labiau jaudindamasis kalba Zamkė. – Bus. Viskas bus gerai, – ramina ir Artūrą, ir save net išprakaitavęs Zamkė. Suprantama – avansas jau seniai išleistas, pinigai už medžiagas iššvaistyti, o minčių, minčių...

Ir išties monumentalus paminklas visoms šalies aukoms, kurį užsakė įtakingas Miesto tarybos deputatas ponas Artūras (kultūros-švietimo komiteto narys), sunkiu akmeniu jau ne vieną mėnesį guli ant Zamkės krūtinės – nėra įkvėpimo, jėgų. O gal – talento?..

Zamkė ir vienaip, ir kitaip bandė kurti, tačiau toliau kelių brūkšnių ant popieriaus taip ir nepasistūmėjo. Ne kartą susikaupęs priverte save iš molio ką nors pamaigyti, vis išeidavo kažkokia pabaisa: pasiruošęs šuoliui reptilijos ir zakristijono hibridas.

Nusviro rankos Zamkei. Jis ėmė laukti. Nejučiomis įtikėjo karma, vildamasis, kad ji ne tik apsaugos nuo nemalonumų, bet ir išspręs kūrybines, taip sakant, problemas. Galbūt todėl ką tik ištarti Artūro žodžiai aštriu peiliu susmigo į Zamkės širdį – pavojingai jautrią, kaip ir visų, beje, menininkų.

– Jei taip reikia paminklo, aš iš kelmo visada galiu kokį nors pinokį išskaptuoti, – pasisiūlo eigulys fon Taibė.

– Nejuokinga, – vis labiau irzo Zamkė.

– Jūsų kapučino, – stato ant stalo puodelius priėjęs kelneris-prokuroras.

– Nebenoriu, – susiraukia Zamkė.

– Tfu, kaip smirda, – pauostęs kavą pasišlykšti fon Taibė ir pastumia puodelį toliau nuo savęs.

– Merginos, nereikia skandalo, – ramina draugus Artūras. – Aš išgersiu, – patikina suglumusį kelnerį. – Mielai išgersiu kapučino, – užsiverčia vieną, po to kitą puodelį.

– Ar jūs kartais ne?.. – nedrąsiai teiraujasi staiga prie draugų atsiradęs burmistras Stankovičius.

– „Ne"! – tercetu paneigia neišskiriami draugai.

– Bet... – suglumsta Stankovičius.

– Palikite mus ramybėje, mes ne tokios, – pasipiktina fon Taibė ir išpučia šnerves. – Eikite, eikite savo keliais, ir nereikia prie mūsų kibti, – moja ranka, veja kuo toliau iš čia Stankovičių.

– Tačiau... – ima abejoti Stankovičius, ar kartais neapsiriko prieblandoje. – Tačiau... – kartoja.

– Jokios ramybės, jokios ramybės, – kyla nuo stalelio pasipiktinęs Artūras, – vidury baltos dienos priekabiauja.

– Chamas, – falcetu drąsiai pavadina be žado tebestovintį burmistrą fon Taibė, kai išsipustę krenolinais draugai eina lauk iš Aukščiausiojo teismo kavinės.

– Iškrypėlis tas tavo burmistras Stankovičius, – taikliai pastebi Zamkė, kai trensvestuojantys vaikinai atsiduria gatvėje.

– Toks gyvenimas, – konstatuoja Artūras Žarmuchamedovas, jis gryname ore kažkodėl tampa perdėm svajingas.

Papiktinimai

Nachmanas iš Centro kalbėjo savo draugams:

– Papiktinimai gyvenimo kovoje neišvengiami. Bet vargas svetimam, per kurį jie ateina. Tokiam būtų geriau, jei ant kaklo būtų užmauta girnapusė, apauti ispaniški batai ir jis būtų įmestas jūron, negu papiktintų bent vieną iš mūsų. Taigi budėkite! Nesileiskite šmeižiami!

– Jei tavo brolis nusikalsta, pabark, ir, jeigu gailisi, neatleisk iškart jam. Tačiau jei jis septynis kartus per dieną tau nusižengtų ir septynis kartus kreiptųsi į tave sakydamas: „Gailiuosi", – atleisk. Ir sunaikink nedelsdamas.

Tikėjimo Programa veiksmingumas

Draugai prašė Nachmano iš Centro:

– Vade, sustiprink mūsų tikėjimą Programa.

O Nachmanas iš Centro atsakė:

– Jei tikėtumėte mūsų ideologija kaip senieji draugai, tai nesusimąstydami įsakytumėte kokiam šikniui: „Pasikabink ir pasisupk", – jis jūsų paklausytų ir bematant pasikartų.

Kuklus pareigingumas

– Kas iš jūsų, turėdamas tuziną pavaldinių, jiems užėjus į išvietę, sako: „Tuojau sėskite į mano vietą"? Argi nesako: „Paruoškit popierius. Pagalamžykit ir suminkštinkit, kolei aš tupėsiu. O paskui – galėsit ir apšluostyti". Argi pavaldiniui dėkojama, kad jis atliko, kas jam įsakyta? Taipogi ir jūs, draugai, pridarę po savim visa, kas jums buvo pavesta, kartokite: „Esame naudingos trąšos. Padarėme, ką ir turėjome padaryti".

NUGALĖS TAS, KURIS SAVE NUGALĖS

Odetė Raslan pasikėlė sarį. Atsiklaupė ant žirnių.

Užsimerkė.

Ėmė svajoti apie savo pasąmonės Kalėdų Senelį.

Vaizduotė nejučiomis nupiešė pirmąjį trilitrinį stiklainį. Netrukus antrą, trečią...

Ant palangės dabar stovėjo ištisa trilitrinių stiklainių baterija – su teigiama energija pakrautu vandeniu.

Kadaise Odetė kasdien išgerdavo po kelis stiklainius stebukingojo vandens, šventadieniais – beveik tris galonus. Priprato taip gyventi, išsipūtė. Nepraleisdavo progos įsijungti televizorių ir laukti, kol garsus ekstrasensas ekrane ne tik jai, bet ir milijonams šalies gyventojų, pamiršusių alų-degtinę, vėl „pakraus" vandenį iš čiaupo – pavers jį vaistu nuo sunkiausių ligų.

Tai buvo Odetės dvasingumo paieškų pradžia.

Vis dėlto, nors Odetė kasdien uoliai gerdavo vandenį, netrukus ėmė jausti, kad jai vis dar kažko stinga. Norėjo gilesnių išgyvenimų, tikrosios patirties, tiesos, meilės. Tai paskatino nerti į paslaptangąjį ezoterikos okeaną.

Čia buvo visko, tačiau kievieną dieną Odetei kildavo daugiau klausimų nei ji išgirsdavo atskymų. Netrukus ezoterika ir vanduo trilitriniuose Odetės Raslan jau nebetenkino, moteris jautėsi ribota, tartum būtų įsprausta į seklaus baseino rėmus. Kilo geismas iš jų išsiveržti.

Susidomėjo dvasine akušerija.

Klausė paskaitų, privačiai lankė mokamus kursus. Buvo gabi, per kelias savaites išmoko priimti naujagimius vonioje, lediniu vandeniu apiprausti.

Deja, ne visada gimdymai pasisekdavo, pasitaikydavo nesklandumų, t.y. netekčių. Per daug nenusiminė, guodė save, kad jai viskas dar prieš akis – patirtis per praktiką atsiras. Tačiau lauktos patirties vis nebuvo.

Tarp išgyvenusių ir būsimų gimdyvių po vandeniu ėmė sklisti negeros kalbos, kad akušerė Odetė Raslan neša nelaimes. Sumažėjo nelegalių pasiūlymų, netrukus Odetės į namus jau niekas nebekvietė.

Uoliai ieškanti pašaukimo Odetė Raslan neliko sėdėti sudėjusi rankas. Laiku spėjo padaryti išvadą, kad dvasinė akušerija skirta ne jai, tuo metu jau buvo nustojusi dešimtimis litrų gerti vandenį nuo palangių.

Susižavėjo autogeninėmis treniruotėmis, ta tema gėlių turgelyje prisipirko nemažai literatūros.

Tačiau netrukus metėsi į akupunktūrą.

Smaigstyti negaluojantiems adatas nebuvo sunku, tačiau nuobodu.

Kartą Odetei einant gatve į rankas atsitiktinai pakliuvo neišvaizdi brošiūrėlė. Kai ją perskaitė, liko suintriguota. Nuėjo puslapyje nurodytu adresu.

Patekusi į kuklų butuką prie automobilių turgaus, sužinojo, kad įžengė į „Visariono Paskutiniojo Testamento bažnyčią".

Čia buvo įdomiau.

Bažnyčios nariai Odetei Raslan pasirodė visai mieli žmonės: išskubėjusios su reikalais solidžios seserys architektės, vėluojanti pas anūką chemijos mokytoja... Ir žūklės reikmenų parduotuvės direktoriaus pavaduotojas – tikras Apolonas, prašmatnus buto šeimininkas Artūras Žarmuchamedovas su siauriais ūsiukais. Su šiuo, „Visariono Paskutiniojo Testamento bažnyčios" šventiku, Odetė netrukus suartėjo.

Atsidavė, taip ir neišdrįsusi pakovoti už garbę, per pirmąsias mišias – ankštoje virtuvėje, kur vietoj ritualinių žvakių degė visi keturi dujinės viryklės aukurai.

Bažnyčioje Odetė netrukus apsiprato, pasijuto sava, tarsi darniausioje bevaikėje šeimoje: tik ji ir jis – visąlaik dviese su šventiku Artūru; taip bus visada, net mirtis jų neišskirs.

Vis dažniau Odetei sukirbėdavo, kad čia jos ieškota vieta. Tik čia, o ne kur kitur, verta belstis, siekti, daryti karjerą ir atrasti trokštą dvasios ramybę. Jautėsi beveik laiminga „Visariono Paskutiniojo Testamento bažnyčioje".

Nekantriai Odetė laukdavo Artūro Žarmuchamedovo mišių, jos vykdavo antradieniais ir ketvirtadieniais pavakary, tiksliai aštuonioliktą valandą (nulis nulis) prasidėdavo.

Įprato ateiti šiek tiek anksčiau, padejuodavo sau, kaupdamasi vis sukdavo ratus aplink namą, kurio pirmajame aukšte buvo įsikūrusi bažnyčios šventykla.

Nedrįsdavo nelaiku pasibelsti, norėjo būti punktuali, taip jai prisakė šventikas Artūras.

Tačiau Odetės moteriškas smalsumas buvo nenugalimas. Kaskart, atėjusi prie bažnyčios ketvirtą valandą po pietų, matydavo, kaip iš laiptinės išeina skarota senolė, suvargusi tokia, pagalvotum – ubagė. Odetė Raslan ją pažino ne iškart, tik įtempusi atmintį prisiminė: ji seniai seniai dirbo poliklinikoje pikčiurna sanitare, o gal – registratūroje?.. Kilo įtarimas, ką gi ši ragana čia vieikia?

Smalsu.

Pasekusi Odetė sužinojo, kad pirmadieniais, antradieniais, trečiadieniais ir ketvirtadieniais bei šeštadieniais ji išeina ne iš kur nors, o tiesiai iš „Visariono Paskutiniojo Testamento bažnyčios"!

Nepatingėjo ne pirmos jaunystės Odetė Raslan susirasti kelias plytas, striktelėjo ant jų.

Atsidūrė tiesiai priešais atvertą virtuvės langą: išvydo nepadorų vaizdą.

Žnyplėmis suspaudė širdį pavydas, nuoskauda.

Odetė Raslan pasišlykštėjo šventiko Artūro Žarmuchamedovo išdavyste, suprato patekusi į klastingo gerantofilo tinklus.

Apsisuko, prisiekė sau daugiau niekada nebeperžengti „Visariono Paskutiniojo Testamento bažnyčios" slenksčio.

Tą vakarą sėdėjo namuose, susikaupė.

Ir parašė anoniminį laišką: ten, kur reikia.

Po dekados laikraščio nuotraukos pažino matytą veidą, iš kriminalinės kronikos sužinojo, kad neištikimas šventikas jau areštuotas, jam paskirta medicinos ekspertizė.

Į teismą nenuėjo.

Odetė liko viena su savo širdgėla.

Pažeminta.

Išduota.

Puolusi ėmė desperatiškai reklamuoti ir prekiauti bulgariška dantų pasta.

Slinko savaitės, ilgi mėnesiai, beprasmiški metai. Odetės nusivylimas vis gilėjo. Kad nors šiek tiek atgautų dvasinę pusiausvyrą, daigino grūdus, šlamštė juos saujomis.

Atėjus žiemai maudėsi tvenkinio eketėje, virto sveikuole.

Tačiau noras apsivalyti, tapti dvasingai buvo stipresnis. Todėl Odetė Raslan vieną rudenį vėl ėmė blaškytis, vis ieškojo, šniukštinėjo, naršė, varstė.

Kelis kartus Odetė apsilankė „Apaštalų bažnyčioje", patikrino „Baltąją broliją", užsirašė kandidate į „Dieviškąjį centrą", čia primygtinai buvo reikalaujama spekuliuoti rumunišku šokoladu, mokėti šaudyti iš lanko. Niekur nebuvo taip jauku kaip norėtų. Net „Jehovos liudytojų varpinė" jos nepatenkino – turėjo šiai religinei bendruomenei ne vieną karčią pastabą.

Kurį laiką Odetė apsiramino.

Trumpam.

Nubrozdintais keliais devintojo dešimtmečio pabaigoje, įstojusi į Muno vadovaujamą „Vienybės bažnyčią", lakstė, agitavo, dalino proklamacijas, nevengė nepatraukliausių užduočių, didžiavosi, kad jos dvasinis lyderis buvo priimtas Kremliuje, Maskvoje, pačio komunistų partijos Generalinio sekretoriaus, – ne juokas toks draugo Michailo Gorbačiovo dėmesys Viešpaties įsikūnijimui(!).

Galbūt būtų viskas gerai Odetei „Vienybės bažnyčioje" susiklostę, tačiau kai vyresnybė Raslan parinko partnerį santuokai – apgailėtiną korėjietį – ši ėmė dvejoti. Taip, civilinis sutuoktinis Aaronas Dušanskis niekada nebuvo jos svajonių princas, tačiau perspektyva, kad gyvenimo saulėlydį Odetei teks pragyventi su nususiu čiurka, nebuvo labai patraukli.

Odetė Raslan nutarė išstoti iš „Vienybės bažnyčios".

Tikėjimo broliai ir seserys ją ilgai įkalbinėjo nežengti šio pragaištingo žingsnio, hierarchai primygtinai siūlė pamąstyti, nedaryti lemtingos klaidos, net grasino, tačiau Raslan buvo nepalaužiama; nuoširdžiai nustebo nežinojusi, kad buvo, yra ir bus nepataisoma rasistė.

Kai įkyruoliai iš „Vienybės bažnyčios" Odetei galutinai nusibodo, ji, susiradusi Dušanskio makarovą, pagrasino šausianti, visus patiesianti vietoje; gal ir galėjo taip padaryti.

Nuo to laiko niekas iš „Vienybės bažnyčios“ nebeskambino Odetei naktimis, laiškų neberašė ir nebedrumstė jos ramybės (dvasingumo ilgesio) nelauktais vizitais.

Turbūt išmetė mane Munas iš „Vienybės bažnyčios“, neretai vakarais su ilgesio krisleliu širdyje pagalvodavo Odetė?..

Sieloje vėl buvo tuščia, atsivėrė opa. Odetė nebematė prasmės gyventi. Sublogo. Užsiželdino ūsus, barzdą, ėmė savarankiškai mokytis užsienio kalbų.

Tuštuma būtų plėtųsis iki begalybės, jei ne išmintingų akių šamanas iš Buriatijos, atvykęs su savo paskaita į „Žinijos“ draugiją. Odetė niekada nepraleisdavo egzotiškesnių lektorių-gastrolierių paskaitų, tačiau tą kartą ėjo nelyg kažką nujausdama, kažką labai labai gero.

Kai šamanas baigė paskaitą ir žmonės iš salės ėmė skirstytis, Odetė Raslan įsidrąsino. Nugalėjusi drovumą priėjo. Jau norėjo kažko paklausti...

– Davidas Geringas, – nelauktai ištiesė ranką šamanas.

– Raslan, – it paauglė nuraudo Odetė.

– Daug gero, sese, apie tave žinau, – padovanojo plačią šypseną šamanas, vis nepaleido rankos. Kalbėjo tyliai, įtikinamai, užburiamai.

Odetė pateko tartum į hipnozės seansą, ėmė tirpte tirpti.

– Aš tik... – nesumojo ką pasakyti Geringui Odetė Raslan, išdavikiškai sugurgė jos pilvas.

– Tavo kelias – akmenuota pakrantė, žvilgsnis, lūpos... – romantiškai pradėjo Davidas. – Tavo akyse, borūzės vaike, atsispindi okeanas. Girdžiu kaip jis ošia, regiu negandas nešančias bangas, kreiserį, ieškantį saugaus uosto, – šamanas pažvelgė į laikrodį, susirūpino. – Štai šiuo telefonu visada man gali paskambinti, bet kuriuo paros metu, – dalykiškai paaiškino. – Čia adresas, nepamiršk man rašyti, mes tiek daug vienas kitam ką turime pasakyt, – padavė savo vizitinę kortelę šamanas Davidas Geringas. – O dabar, atleisk, turiu skubėti, jaučiu širdimi: kažkur čia, visai šalia, vienam žmogui yra labai negera, privalau jam padėti, – pasiteisino Odetei lektorius ir dingo.

Dar ilgai Odete Raslan stovėjo užhipnotizuota, akyse – Davidas Geringas, Davidas Geringas, Davidas Geringas...

Atsitokėjo, kai „Žinijos" draugijos sargas šiurkščiai pareikalavo palikti salę, naktis jau.

Ilgai laukti neteko, šamanas Davidas Geringas dar tą patį vidurnaktį pats paskambino.

Susitarė susitikti.

Taip Odete Raslan tapo apkūniojo Asaharos vadovaujamos „Aum Sinrike" nare.

Gyvo Asaharos Odete gyvenime taip ir nepamatė, tačiau žavėjosi šio perspektyvaus japono išmintimi, be atodairos ėjo jo nubrėžtu keliu, „akmenuota pakrante", kaip jai kadaise kalbėjo buriatas Davidas Geringas – įgaliotasis „Aum Sinrike" pasiuntinys Šiaurės Vakarų krašte.

Neakivaizdžiai Odete Raslan visa širdimi pamilo apkūnųjį Asaharą, net vieną buto kambarį paverte jo mauzoliejumi. Ant sienų buvo tirštai priklijuota Asaharos sentencijų, gausybė šio Tekančios saulės šalies Dievo nuotraukų, kai kurie jo atvaizdai buvo piešti pačios Odetės ranka. O video su televizoriumi buvo paversti išraiginga altoriumi, papuoštu gėlėmis, girliandomis, iškalbingais varpeliais, prasmingomis veliavomis. Čia, žiūrėdama vaizdajuostes ir klausydamasi atsiųstų Asaharos pamokslų, Odete fakultatyviai melsdavosi ir vis giliau tikėdavo.

Bet vieną dieną „Aum Sinrike" bendruomenei ir tikėjimui prasidėjo blogi laikai, niekas taip ir nesuprato dujų atakos Tokijo metro tikrosios prasmės – tamsybininkai.

Odetei buvo pikta. Ypač kai į namus pasibeldė keli civiliai iš specialiųjų tarnybų ir, uždėję antrankius, išsivedė Odetę Raslan – patardyti, gal ji ką nors žinanti ir apie kitas „Aum Sinrike" planuojamas akcijas, ypač rezidentas Šiaurės Vakarų krašte Davidas Geringas juos domino.

Ne, Odete nieko nežinojo, nieko negirdėjo. Anei žodžiu neprasitarė. Didvyriškai tylėjo prisiminusi, kad viskas, ką ji pasakys, gali būti panaudota prieš ją ir „Aum Sinrike".

Netrukus „Aum Sinrike" įgaliotinis Davidas Geringas kažkur paslaptingai dingo, sklido kalbos, kad apsigyveno Hanoveryje, iki šiol verčiasi labdaringu ugnies rijimu mugėse.

„Aum Sinrike" pristabdė savo veiklą Šiaurės Vakarų krašte.

Altorių teko išmontuoti, mauzoliejus apšiuro.

Odete Raslan vėl pasijuto it į krantą išmesta žuvis, pavojingai viduriavo, išnyko tariamo nėštumo požymiai.

„Saintologijos bažnyčioje", išaiškėjus, kad pensininkė Odete per daug turto neturi, vietos neatsirado. Į Odetės Raslan prašymą padaryti jai išimtį, Ronaldo Hobarto vardu buvo atsakyta, jog tai neįmanoma.

Nusivylusi moteris vis dažniau imdavo galvoti apie savižudybę. Pavojingai susirgo anoreksija. Bandė gydytis žiūrėdama į ornamentą kilime.

– Hari Krišna! Hari! Hari! – vieną vėlyvo rudens dieną pašaukė vaikinas Odetę gatvėje, kai ši mąstė, ar neverta jai būtų pulti po automobiliu.

– Hari, Hari Hari Hari... – netikėtai sau eme kartoti Odete.

– Krišna! Hari! Hari! Hari! Hari! – pasipiktinusiems praeiviams reikė plikai skustas vaikinas ir mostu pakvietė eiti drauge.

– Krišna! Hari! – atitarė jam Odete.

– Krišna!

– Hari!

– Hari Krišna!

– Hari Krišna! Hari Krišna! Hari Krišna! Hari! – giedojo pasivijusi margaspalvę procesiją Odete Raslan. – Hari Krišna! – plėšė visa gerkle, deramai net nesupratusi, kaip įsiliejo į moderniųjų krišnaitų būrį.

Odete Raslan pakilo nuo žirnių.

Skaudėjo kelius. Tačiau šis skausmas buvo tartum palaima palyginti su tomis dvasios kančiomis, kurias per pastaruosius du dešimtmečius išgyveno Odete.

– Aaronai, susižeisi, – pavargusiu balsu perspėjo išsirengusį Dušanskį; šis svirduliavo ant basos kojos, bet kurią akimirką galėjo nukristi nuo palangės iš ketvirtojo namo aukšto.

Dušanskis atsisuko. Žvilgsnis smigo į paraudusius Odetės kelius.

Moteris susigėdo. Nuleido sarį. Ėmė lyginti delnu jo klostes.

– Aaronai, tavo oda sugeria šviesą! Dar vakar buvai rudas, šiandien – skaisčiai geltonas, – nusistebėjo Odetė. – Kas bus rytoj? Kas bus po metų? – nerimavo. – Gal negaluoji, ar ne šviesios tavo išmatos?

Dušanskis tylėjo, po kiekvieno pozavimo seanso jautėsi vis labiau jaunėjantis, dar šiek tiek pastangų – ir galės apšlapinti saulę.

– Ko tu iš manęs vis nori ir nori? – ėmė priekaištauti Dušanskis Odetei. – Aš tik stoviu, niekam nieko pikto nedarau.

– Papraščiausiai tavo kūnas kaip citrina, toks panašus į mano sarį.

– Palik mane ir mano kūną ramybėje, – Aaronas pageidavo toliau sau vienas pozuoti ant palangės.

– Nejaugi aš tau trukdau?

– Ir dar kaip.

– Netiesa, artimiausi žmonės negali vienas kito slėgti.

– Tu man nebeartima.

– Taip nebūna.

– Dieve, atsargiau! – Odetė buvo bepuolanti prie prarandančio pusiausvyrą Dušanskio. – Ranką, ištiesk man ranką!..

– Niekada! Niekada daugiau manęs nebandyk liesti! – užsiuto Aaronas, kai vėl, tartum skrydžiui išskleidęs rankų sparnus, sustingo ant vienos kojos.

– Vis tiek tu man rūpi.

– Užteks!

Aaronas nebenorėjo daugiau kalbėtis su Odete. Demonstratyviai užvertęs galvą žiūrėjo į giedrą dangų, akinančią saulę, šios spinduliai erotiškai kuteno nuvytusį Dušanskio kūną.

– Aaronai, bet ar tu nepavargsi taip ilgai stovėdamas ant palangės? Ji slidi, – rūpestingai mėgino perspėti Odetė. – Gali pakilti spaudimas,

sušlubuoti širdis... Ar tau kūnas netirpsta? Adatėlėmis nesmaigsto? – vis neatstojo. – Tau būtina išsitirti išmatas, neduok Dieve, jei turi hepatitą, su gelta negalima juokauti.

Aaronas Dušanskis nebegirdėjo Odetės. Apakintas šviesos dar kartą leidosi išgyventi savo pirmąją kelionę į užsienį...

– Vadovybė nutarė jus, drauge Dušanski, paskatinti, – iškilmingai buvo pranešta Aaronui. – Jūs įrašytas į Tarybų Lietuvos Respublikos oficialios delegacijos sudėtį, vyksite į LLR.

– Kur? – negalėjo patikėti naujiena Dušanskis.

– Į Lenkiją.

– Lenkiją?.. Lenkijos Liaudies Respubliką?..

– Taip taip, jau nuspręsta, sąrašas patvirtinas Maskvoje.

Aaronui vis smarkiau ėmė daužytis širdis, suprakaitavo delnai. Žinia, kad būtent jis vyks su oficialia delegacija į užsienį, glostė savimeilę. Tačiau netrukus šį jausmą pakeitė nerimas. Dušanskiui pasidarė baugu.

LLR, nors ir Varšuvos pakto narė kaip ir VDR ar Bulgarija, atrodė ypač įtartina, ja negalima buvo pasitikėti. Dar neužgijusios Vengrijos įvykių žaizdos. Liguistai įžeidi Albanija, Mao Kinija, Josipo Broz Tito Jugoslavija šiuo metu jau nebebuvo ištikimiausios šalies sąjungininkės, atrodo, kad ir Dubčeko Čekoslovakijoje brendo negeri dalykai. Visa tai vertė Aaroną Dušanskį būti ypač budriam.

– Draugas Dušanski, nusiraminkite, – perskaitė Aarono mintis tikras profesionalas už stalo. – Išklausysite instruktažą, ten jums viską paaiškins: ko vengti, atsisakyti, kaip vienoje ar kitoje situacijoje tarybiniam piliečiui oriai pasielgti.

Namuose naujiena, kad Dušanskis vyks į Lenkiją, buvo sutikta džiaugsmingai.

Odetė nelauktai pakibo ant kaklo, išbučiavo Aaroną. Dar tą patį vakarą įteikė sąrašą, ką Dušanskis privalo atvežti iš LLR.

Pirmuoju punktu buvo įrašytas perukas. Toliau batai ant platformos, labai retų salotų sėklos, kosmetikos rinkinys, kilimas koridoriui ir

„Donald" kramotmosios gumos blokas bei džinsai „Odra", juos galima bus perparduoti. Be šių daiktų Odetė norėjo gauti nors kelis žurnalus „Uroda" bei „Kobieta i życie", skrynelės formos rankinę, VDR gamybos patalynės komplektą, iškarpų palaidinėms, užuolaidas virtuvei, šilkines pirštines iki alkūnių, lako plaukams ir nagams, šampūno voniai, dulkių siurblį, liemenėlę, sietyną salionui ir nors kelis bananus paragauti.

Dušanskis mėgino paaiškinti, kad su bananais ir liemenėle bus sunkoka, tačiau Odetė nieko nenorėjo girdėti. Dar prisiminė, kad jai verkiant reikia žalio lietpalčio ir kuo daugiau krempleno medžiagos, čia, madų atelje, iš jos pasisiūdins kostumėlį ir rudeninį paltą.

– Be jų gali negrįžti, – pagrasino Odetė, kai Dušanskiui buvo įteiktas papildytas lauktuvių sąrašas.

Aaronui prasidėjo karštos dienos. Nebuvo minutės, kad žmogus negalvotų apie būsimą kelionę.

Instruktaže buvo paaiškinta, kad po miestą laisvu metu galima vaikščioti ne mažiau kaip po tris. Tualetuose privaloma nuleisti vandenį ir iškart pasistengti užsisagstyti kelnes, pageidautina – dar kabinoje. Draudžiama, jei ves maudytis, šlapintis baseine. Negalima buvo spjaudyti gatvėse, važinėti visuomeniniu transportu be bilieto. Rekomenduojama kasdien keisti marškinius ir kojines, parduotuvėse nevogti, kad ir kaip norėtum. Jei gatvėje kas užkalbintų, nesileisti į kalbas – tai gali būti CŽV provokacija. Tikėtina, kad kas nors norės pakviesti į svečius, tada mandagiai atsisakyti, o jei paklaus kodėl, paaiškinti, jog esi mirtinai pavargęs: viduriuoji. Gerti saikingai. Kategoriškai: nesantykiauti. Rūkymui apribojimų nėra.

Aaronas Dušanskis uoliai viską užsirašė į bloknotą.

Kelionės dieną geležinkelio stoties perone susirinko minia išlydinčių žmonių, du himnus sugrojo pučiamųjų orkestras – bendrą ir vietinį.

Po neilgų kalbų oficialios delegacijos nariai sulipo į vagonus.

Traukinys, skambant kariniam maršui, pajudėjo.

Aaronas dar spėjo pro atvirą langą pamojuoti Odetei, ši tolo, vis tolo...

Dušanskis jau nebematė, kaip mosuodama pirštu Odetė jam vis primena nepamiršti namuose duotų pažadų.

Išnyko.

Dabar galima buvo lengviau atsipūsti.

– Ką pats galvoji apie 1961-ųjų metų pinigų reformą? – pasiteiravo Dušanskio du kartus sužeistas medicinos tarnybos generolas, vykstantis į LLR toje pačioje kupė.

– Savalaikis žingsnis.

Dušanskis atsisėdo prie lango.

Kupė buvo keturiese: Dušanskis, užkalbinęs kariškis, šlakuotas jaunuolis ir (turbūt) guvių vyzdžių mezganti moteris – labai labai nusišėrusi.

– Išties taip galvoji ar atsakei tik todėl, kad problema tavęs nedomina? – paklausė žilas generolas ir įsmeigė skvarbų žvilgsnį Aaronui į akis.

– Įsitikinęs, – patvirtino Dušanskis, kažkoks šaltukas perbėgo jo kūnu.

– Įsitikinęs, kad iki 1961-ųjų metų šalyje buvo vykdoma neteisinga finansų politika? – veikiau tvirtindamas perklausė generolas.

– Ne, viskas buvo gerai.

– Jei taip gerai buvo, tai kodėl prireikė reformos? – vis klausinėjo karo medikas. – Į akis, į akis man pažiūrėk! – pareikalavo, kai Dušanskis pabandė išsisukti – žvilgterti pro langą į mišką. – Aš laukiu atsakymo, – lediniu balsu įsakė. – Tavo mintys apie TSKP XX suvažiavimą – greitai! Tik greitai! Greitai: tavo mintys!

Aaronas Dušanskis visai kitaip įsivaizdavo kelionę.

Jos pradžia jo nenudžiugino.

Aaronas tikėjosi, kad vos tik įlips į vagoną ir įsikurs kupė, ant stalelio iškart atsiras lašinių paltis, butelys, gitara, svogūnas – pirmai pažinčiai, juk drauge vyksta su oficialia delegacija į Lenkiją, galbūt vienintelį kartą gyvenime.

– Arbatos? – pasiteiravo į kupė įėjusi Fernandelio (komiko) bruožų palydovė.

– Man užvirinto vandens, – užsisakė moteris, nuo kelionės pradžios taip ir nepakėlusi akių nuo mezginio.

– Kaip sakėte?

– Vandens.

– Ko ko!?

– Kipetoko.

Palydovė dingo.

Bildėjo traukinio ratai.

– Komunizmas – aukščiausioji visuomenės ekonominė formacija, – prabilo iki tol tylėjęs akiniuotas vaikinas, kalbėjo su nežymiu latvišku akcentu, į švarko atlapą buvo įsiseges komjaunimo ženkliuką, – jos pagrindą sudaro visuomeninė gamybos priemonių nuosavybė. Pirmoji komunizmo pakopa yra socialistinė visuomenė, antroji, aukščiausioji jo pakopa – visiška komunistinė visuomenė. Antroji komunizmo pakopa – tai neklasinė visuomenė, kurioje bus viena bendraliaudinė gamybos priemonių nuosavybė, visiška socialinė visų visuomenės narių lygybė. Visiškoje komunistinėje visuomenėje nuolat kylančio mokslo ir technikos pagrindu labai išaugs gamybinės jėgos ir darbo našumas. Tada bus įgyvendintas principas: iš kiekvieno pagal sugebėjimus, kiekvienam – pagal poreikius. Komunistinėje visuomenėje protingi visapusiškai išsivysčiusio žmogaus poreikiai bus tenkinami iš visuomeninių fondų. Darbas visuomenės labui visiems taps pirmuoju gyvybiniu poreikiu ir įsisąmonintu būtinumu; visi dirbs savo noru ir pagal savo polinkius, kiekvieno gebėjimai bus pritaikomi su didžiausia nauda visuomenei. Visiškoje komunistinėje visuomenėje išnyks esminiai socialiniai ekonominiai ir kultūriniai buitiniai skirtumai tarp miesto ir kaimo, protinis ir fizinis darbas organiškai susijungs gamybinėje žmonių veikloje. Darbinė žmogaus veikla nebebus jam tik priemonė pragyventi, bet pavirs tikra kūryba; suklestės ir atsiskleis slapčiausi gabumai, talentai, geriausios žmogaus savybės – dvasinis turtingumas, moralinis tyrumas ir fizinis tobulumas. Šeimos santykiai galutinai apsivalys nuo materialinių išskaičiavimų ir bus pagrįsti vien meilės, draugystės ir humaniškumo jausmais. Aukštas sąmoningumas, darbštumas ir kūrybingumas, atsidavimas visuomenės gerovei bus neatskiriamos komunistinės visuomenės žmogaus savybės.

– Jūsų arbata, – jau norėjo statyti stiklinę ant stalelio įsmukusi į kupė palydovė. – Trys kapeikos.

– Aš jos neužisakiau, – susiraukė mezgėja. Įdėmiai, pamiršusi savo virbalus, klausėsi akiniuočio.

– Vis tiek gerkite.

– Nenoriu.

– Norėsi.

– Sukūrus visame pasaulyje komunistinę visuomenę, – toliau keleiviams kalbėjo trumparegis šešiasdešimtininkas, – nebebus reikalinga valstybė; jos vietoje susidarys komunistinė visuomeninė savivalda. Žmonių valdymas užleis vietą daiktų valdymui, moksliškai pagrįstam gamybos organizavimui ir valdymui bei kitų visuomenės reikalų tvarkymui. Mokslinio komunizmo teoriją jau seniausiai parengė Karlas Marksas, Fridrichas Engelsas, Vladimiras Iljičius Leninas. Šią teoriją vysto ir turtina tarptautinio komunistinio judėjimo veikėjai, komunistų ir darbininkų partijos, atsižvelgdamos į socializmo ir komunizmo Tarybų Sąjungoje ir Liaudies demokratijos šalyse statybos patyrimą, į viso pasaulio darbo žmonių išsivadavimo kovą.

Traukinys sumažino greitį, vos vos vilkosi.

– Visiškas komunistinės visuomenės sukūrimas yra tiesioginis praktinis tarybinės liaudies uždavinys, – net neabejojo vaikinas. – Kaip numatyta TSKP XXII suvažiavimo priimtoje partijos Programoje, komunizmo sukūrimo uždaviniai sprendžiami nuosekliai etapais. 1961-1970 metais Tarybų Sąjungoje numatyta žymiai pakelti darbo žmonių gerovę ir kultūrinį-techninį jų lygį. Antrajame dešimtmetyje (1971-1980) svarbiausias uždavinys bus visiškai elektrifikuoti šalį ir tuo remiantis tobulinti visuomeninę gamybos techniką, technologiją ir organizavimą visose liaudies ūkio šakose; kompleksiškai mechanizuoti gamybinius procesus, vis daugiau juos automatizuoti plačiai taikyti chemiją liaudies ūkyje; visokeriopai išvystyti naujas, ekonomiškai efektyvias gamybos šakas, naujas energijas ir medžiagų rūšis. Sukūrus materialinę techninę komunizmo bazę, visiems gyventojams bus pakankamai materialinių ir kultūri-

nių gėrybių; tarybinė visuomenė visiškai priartės prie materialinių gėrybių skirstymo pagal poreikius, bus laipsniškai pereinama į bendraliaudinę nuosavybę. Komunistinės visuomenės kūrimas Tarybų Sąjungoje – visos pasaulinės socialistinės sistemos tautų vykdomo komunistinės visuomenės kūrimo sudėtinė dalis. Socialistinių valstybių vystymasis vieningoje pasaulinėje socializmo sistemoje sudaro joms sąlygas sutrumpinti socializmo kūrimo laiką, atskleidžia jiems maždaug vienalaikio – vienos istorinės epochos ribose – perėjimo į komunizmą perspektyvą.

Baigus vaikinui, Aaronas Dušanskis neturėjo ką bepridurti.

Nepastebimai praslinko laikas, traukinys stovėjo Gardine – broliškos Batarusijos TSR.

Pasigirdo varstomų durų bildesys. Į vagoną lipo pasieniečiai, sušoko nuleistomis uodegomis vilkšuniai. Netrukus turėjo pasirodyti ir muitininkai.

– Visi iš kupė! – įsakė pistoletu ginkluotas karininkas su žalia kepure. – Greitai, greitai, greitai!.. – ragino.

Oficialios delegacijos į LLR nariai pakluso, pirmuoju į kupė praleido vilkšunį be antsnukio.

Spietėsi delegatai siaurame vagono koridoriuje. Aaronas Dušanskis netikėtai pasijuto kažkuo prasikaltęs. Kuo? – nežinojo, tačiau it įbestas laukė nuosprendžio, akies kraštеliu smalsavo, kaip šuo apuosto patalynę, o pasieniečiai kruopščiai iščiupinėja gultus, beldžia į langus, varsto, tikrina, ar nepasislėpė koks sienos pažeidėjas (šnipas) bagažui skirtose landose, po grindim, šviestuve ar radijo taško sistemoje.

– Užimt savo vietas! – paliepė karininkas, kai buvo baigta pradinė kupė apžiūra. – Greitai, greitai, greitai!...– vėl skubino delsiančius.

Dušanskis atsisėdo prie lango. Ėmė laukti.

Per daug į šalis dairytis nedrįso.

– Paruošt pasus! – nuo vagono tualeto pasigirdo rėksminga komanda.

Aaronas Dušanskis ėmė dvejoti, ar jo nepamiršo. Ne, turėjo OVIRo išduotą užsienio pasą. Kažkodėl ėmė drebėti rankos. Kad neišsiduotų, Dušanskis padėjo pasą ant stalelio, o rankas paslėpė po sėdmenimis.

– Tai bent tvarkelė, – neva su humoru pastebėjo Aaronas. – Griežtai, – nebaigė minties, iškart suprato, kad be reikalo užsiminė apie rūsčius TSRS-LLR pasienio papročius.

Bendrakeleiviai sėdėjo akmeniniais žvilgsniais, turbūt ne mažiau už Dušanskį jaudinosi, niekas nieko nepasakojo.

– Užpildėte deklaracijas? – pasiteiravo į kupė užbėgusi palydovė.

– Tikrai taip.

– Ką? – nesuprato Dušanskis.

– Deklaraciją, – iššiepė dantis.

– Pasą?

– Aš gi jums, pilieti, daviau.

– Man?

Dušanskis ieškojo moralinės paramos tarp kelionės kaimynų, šie apsimetė nieko nežinantys. Net generolas nežiūrėjo Aaronui į akis.

– Štai tokią deklaraciją, – be ceremonijų ištraukė popierių iš mezgėjos rankų palydovė ir pamosavo Aaronui po nosimi, buvo susierzinusi.

– Aš negavau, – ėmė teisintis Dušanskis.

– Visi gavo, o jūs negavote?

– Gal kur nors nukrito... – pasilenkęs ėmė žvalgytis po gultu.

– Nejudėt! Nieko neliest! – perspėjo palydovė. – Rankas ant stalo! Privalau apie įvykį pranešti traukinio viršininkui, – jau ketino eiti.

– Gal nereikia... Neišsodinkite, – ėmė maldauti Dušanskis. – Aš liaudies gynėjas... Aš pirmą kartą... Nenorėjau... Kaltas. Gailiuosi. Atleiskite, nepraneškite. Aš užpildysiu. Tik duokit man deklaraciją, – tirtėjo iš susijaudinimo Aaronas.

– Jos numeruotos. Neturiu teisės.

– Aš užpildysiu. Kaip reikalaujama. Viską padarysiu, – kalbėjo netenkantis orumo Dušanskis.

– Kas čia vyksta? – staiga atsirado solidus geležinkelietis, mažiukas it elfas, piktas piktas.

– Viršininke, šis pilietis pametė deklaraciją, – net nesudvejojusi įskundė Dušanskį palydovė.

– Sustatysime aktą.

– Nebauskite.

– Pilieti, jūs nusižengėte tvarkai. Tai pasienis. Žinote, ką su tokiais pažeidėjais darome?.. – traukinio viršininkas, ganksterio judesiu kilstelėjęs švarko skverną, iškalbingai parodė, kad ir jis turi ginklą.

– Pasitaisysiu, – jau be vilties gauti muitinės deklaracijos blanką pažadėjo Dušanskis. – Aš į Lenkiją, draugišką Lenkijos Liaudies Respubliką – su oficialiu vizitu, – nesuvokdamas, ką kalba, ėmė pasakoti. – Varšuvoje bus mokslinė konferencija, partiečių vakaronė prie laužo, sakė, kad nuveš prie ežero, aš įpareigotas pasakyti kalbą pirtyje, nešiu vainiką Leninui...

– Kalbą? Vainiką Leninui? Oficiali delegacija? – staiga sukluso traukinio viršininkas. – Kokia pavardė? – išssitraukęs aplanką ėmė ieškoti sąrašo.

– Dušanskis. Aaronas Dušanskis. Saliamo...

– Dušanskis, Dušanskis, Dušanskis... – leido pirštą per sąrašą įtarus traukinio viršininkas. – Draugas Dušanski, atleiskite, – radęs pavardę staiga persimainė, tapo draugiškas, beveik lipšnus. – Čia per tuos Vokietijos Demokratinės Respublikos turistus taip viskas supainiota, – kaltai išsiviepdamas teisinosi. – Atleiskite, nesusipratimas. Nastia! Anastasija! – pašaukė visą laiką šalia jo stovėjusią palydovę. – A, tu čia! – apsidžiaugė radęs. – Duok, Nastiuša, draugui Dušanskiui naują deklaraciją – iš mano rezervo, tik paskubėk. Dar kartą, gerbiamas draugas Dušanski, atleiskite, geležinkelio valdybos vardu atsiprašome jūsų. Prižadu, kad daugiau nesusipratimų nebus. Tai klaida, tokia nesmagi klaida: veteranas, gynėjas, delegatas, pogrindininkas, vedęs Odetę Raslan, netrukus į CK...

– Viršininke, ketvirtajame vagone keleivis bandė atidaryti langą, – su prastai slepiamu džiugesiu pranešė uždususi palydovė.

– Kviesk „trečią". Nedelsiant užkardos budintį kinologą informuok. Aš jau ateinu... Paruoškite man neperšaunamą liemenę, – išskubėjo iš kupė traukinio viršininkas.

Dušanskis paskubomis pildė muitinės deklaraciją. Rankos iš susijaudinimo vis drebėjo, todėl raidės išėjo nelygios, žodžiai „taip" ir „ne" buvo neįskaitomi.

Kažkur šalimais pasigirdo žvėries urzgimas.

Duslus šūvis.

– Pilieti, pakelkite aukščiau galvą, – paliepė įėjęs į kupė pasienietis, vis lygino atvaizdą pase su originalu. – Juokinga? – paklausė pamatęs, kad Dušanskis šypsosi – labai kvailai. – Tuoj bus juokinga, – pažadėjo uždėjęs spaudą pase. – Geros kelionės, – palinkėjo grąžindamas dokumentą.

– Viskas? Jau viskas? – dairėsi Dušanskis.

Jokio paaiškinimo.

Mirtina tyla.

– Gal jau galima eiti parūkyti? – netvėrė savo kailyje. – Eisiu parūkyti... – vis drąsino save suprakaitavęs Aaronas.

– Kur!? – užriko ketinantis šauti pareigūnas, kai keleivis Dušanskis kyštelėjo nosį iš kupė. – Gyvent nusibodo!?

– Jau galima parūkyti? – apsimetinėjo, kad be cigaretė neištvers.

– Sėdėk vietoje, – automato buožės smūgiu į nugarą grąžino į kupė Aaroną sienos sargybinis.

– Net parūkyti negalima... – stebėjosi Dušanskis, buvo monumentaliai įbaugintas, po mentimi tvinksėjo. Ne, širdyje nieko nekaltino, veikiau ramino save.

Pro langą buvo matyti, kada perone sustojo sanitarinės tarnybos mašina.

Iš kaimyninio vagono ant neštuvų išnešė balta antklode užklotą kūną. Pakrovė į mašiną.

Pabiro linksmi pareigūnai, atrodo, kad jie gyvai aptarinėjo įvykį. Net vokiečių aviganis vizgino uodegą. Šunelis, pagirtas pasieniečio, laižėsi.

Muitininkų laukti neprailgo. Dušanskio kupė teko moteris, gan išvaizdi, simpatiška, gimdymo nesugadintos figūros. Ruda uniforma puikiai derėjo prie jos šviesių plaukų – naujagimio kalo spalvos. Buvo nešneki, rūstaus Komandoro stoto.

Atrodo, kažkas muitininkei nepatiko. Vis skaitė deklaracijas, nusiėmė akinius – žiūrėjo į dokumentą per lupą.

– Jūs pilietis Dušanskis?

– Aš.

– Išeikite, – įsakė Aarono bendrakeleiviams.

Užstūmė kupė duris.

Užrakino.

– Na, ką, pilieti, man pasakysite? – po stingdančios kraują pauzės kreipėsi į Dušanskį. – Laukiu.

– Aš?

– Pats parodysite, ar...

– Ten viskas parašyta, – apeliavo į savo deklaraciją Aaronas. – Tik aliuminio portcigaras.

– Ką dar, be asmeninių daiktų, vežate per valstybės sieną?

– Nieko, – truktelėjo pečiais.

– Auksinių žiedų, laikrodžio, fotoaparato neturite?

– Ne.

Muitininkė dabar sutelkė visą dėmesį į Dušanskio pasą.

– Neturite ir vaikų... – su užuojauta pastebėjo.

– Vienas vargas su jais.

– Taip taip, žinoma, bjaurūs padarai, – vis dar domėjosi pasu muitininkė. – Gerai, – pakilo nuo gulto. – Maukitės kelnes.

– Čia?

– Ir apatines.

Patyrusiais pirštais muitininkė panaršė po Dušanskio sėklidėmis.

Lytis įtarimo jai taip pat nesukėlė.

– Pasilenkite. Žemiau, – tikrino Aarono išeinamąją. – Pilieti, atsipalaiduokite, – pašvietė žibintuvėliu.

Ir čia nieko kontrabandinio nerado.

Nusivylė. Net neatsisveikino.

Dingo.

Gal ir gerai, išėjus muitininkei, mąstė sagstydamasis kelnes Aaronas. Šaunu, kad taip budriai saugoma TSRS siena. Ar maža niekšų!? Padugnių!? Kenkėjų? Štai Amerikoje, pavyzdžiui, vis dar negrus muša, o Bolivijoje ką tik Če Gevara žuvo...

Ir išties pasienio, muitinės pareigūnų atsakingą požiūrį į valstybės sienos saugumą galima buvo tik pagirti. Dušanskis neturėjo jokių priekaištų, atvirkščiai, didžiavosi esama tvarka – beveik tobula.

Po patikrinimo Aarono gerklėje buvo pavojingai sausa.

Tik dabar jis prisiminė, kad po dantų protezo plokštele nelegaliai veža 10(!) JAV dolerių, juos atsiuntė tolimi (svetimi) giminės (Tėvynės išdavikai) iš Santa Monikos, perdavė Odetei per sinagogos rabiną.

Aaronas Dušanskis puikiai žinojo, kad už nelegalų valiutos gomuryje laikymą ir gabenimą per sieną gresia kalėjimas, neretai – mirties bausmė sušaudant. Tačiau Odetė pagrasino pati nusižudysianti – pasikarsianti ant kabyklos, jei negaus lauktuvių. Nedrąsu Aaronui buvo imti, slėpti, vežti valiutą, tačiau žmona taip norėjo peruko, kitų suvenyrų...

Sokulkuose traukinio vagoną pakėlė, keitė ratus.

Dušanskis, atslūgus nervinei įtampai, nutarė išsituštinti, kartu patikrins ir dolerius po plokštele – gal permirko.

Deja, vagono tualetas buvo uždarytas.

Neprisiprašysi. Neprisišauksi.

Vis sunkiau buvo kentėti. Atrodė, dar akimirka nebeištvers žmogus.

Sugrįžęs į kupė Aaronas čiupo mezgėjos mineralinio vandens butelį, nieko neaiškinęs išbėgo.

Vienu mauku išgėrė.

Užkišęs už kelnių, įsistatė tuščią tarą.

Palaimingai defekavo į siaurą kakliuką; nebuvo čempioniškai taiklus. Pateisinama: viena ranka stovėjo laikydamas tambūro duris, nenorėjo, kad kas nors iš delegacijos netyčia užeitų.

Apsišluošėius popiergaliu, pasidarė lengviau. Vėl galima buvo gyventi, be rūpesčių, palikus tambūre sklidinai prigrūstą „Boržomio" puslitrį.

– Tai ką, važiuojam, – suplojo delnais Dušanskis, kai vagoną paliko paskutinis LLR muitinės pareigūnas.

– Susikūrus socializmui, nesutaikomus klasinius prieštaravimus pakeitė moralinė politinė visuomenės vienybė, – pajudėjus traukiniui vėl prabilo akiniuotas jaunuolis, – jos ekonominį pagrindą sudarė socialistinė nuosavybė, o politinį – socialistinė demokratija.

– Gyventojai ėmė vis labiau įsitraukti į valstybės valdymą, į vadovavimą ūkiniam bei kultūriniam gyvenimui, – įsijungė į gyvą paśnekesį mirtinai išbalęs generolas, po liežuviu įsimetė validolio tabeletę.

– Tarybinės santvarkos sąlygomis išaugo naujas žmogus – socializmo kūrėjas, – padarė išvadą vėl ėmusi megzti moteris.

– Šeštojo dešimtmečio pradžioje Lietuva su kitomis tarybinėmis respublikomis perėjo į socializmo kūrimo baigiamąjį laikotarpį – visiškos socializmo pergalės ir proletariato diktatūros valstybės peraugimo į bendraliaudinę valstybę laikotarpį. Pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, neliko specifinių socializmo Lietuvoje vystymosi požymių, išskyrus tik kai kuriuos antraeilius savitumus, Lietuva pradėjo vystytis pagal bendruosius dėsningumus, būdingus...

Traukinys smagiai lėkė per Lenkijos Liaudies Respubliką.

Temo.

Kažkur Vakaruose, pasisvečiavusi Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungoje, leidosi iki raudonumo įkaitusi saulė.

Pirmosios vietos

Draugai neklupdami rinkosi į savo prezidiumą.

Atsisėdo draugas Zibertas, draugas Greifenbergeris, draugas Čarnas. Išsidrėbė dūstantis Čeponis, Bencikovičius, Kazys Giedrys ir draugas Pelše. Įsitaisė ir Chruckis, Duleckis, Lyberis. Patogiai prezidiume įsikūrė Taibesas, jau norėjo peržvelgti kažkokius popiergalius.

Tada į salę įžengė Nachmanas iš Centro.

Žmonės pakilo.

Ilgai netilo plojimai.

Liovėsi.

Nachmanas iš Centro apsidairė. Matydamas, kad draugai išsirinko pirmąsias vietas prezidiume, Nachmanas iš Centro pasakė jiems palyginimą:

– Kai jus pakvies į kokį jubiliejinį suvažiavimą, niekad nesiseskite pirmosiose vietose, kad kartais nebūtų pakviesta garbingesnių už jus ir atėję tie, kurie jus ir kvietė, netartų: „Užleiskit jiems vietą!"

Draugai susižvalgė.

O Nachmanas iš Centro kabėjo toliau:

– Tuomet sugėdinti turėtumėte sėstis į paskutiniąsias vietas.

Draugas Taibesas pamėgino atsikelti, tačiau Nachmanas iš Centro rankos mostu jį vėl pasodino. Žiūrėjo be priekaišto, tik paaiškino:

– Kai tu būsi oficialiai pakviestas, verčiau eik ir sėskis paskutinėje vietoje, tai atėjęs pirmininkaujantis tau pasakys: „Drauge, pasislink arčiau!" Tada, Taibesai, tau bus garbė prieš visus delegatus ir prezidiumą.

Sugėdintas Taibesas užleido savo vietą Nachmanui iš Centro.

Pirmininkaujantis konferencijai Nachmanas iš Centro paskambino varpeliu, nuramino delegatus salėje, jau kylančius pamokyti ir kitus draugus prezidiume. Oficialiai kreipėsi:

– Draugai konferencijos delegatai ir svečiai, bičiuliai, kiekvienas, kuris save aukština, bus pažemintas, o kuris save žemina, bus išaukštintas.

Vėl pasigirdo plojimai.

Jie netilo iki vėlaus vakaro.

Draugų kvietimas

Plojimai salėje nutilo.

Buvo paskelbta pertrauka.

Nachmanas iš Centro nedelsdamas išsikvietė konferencijos organizatorių – broliškos partijos pirmininko pirmąjį pavaduotoją. Šis stovėjo kariškai įsitempęs, klausėsi, ką Nachmanas iš Centro jam kalba:

– Tu, asilo šūde, organizuodamas renginį, niekada nebedrįsk pradžioje į prezidiumą kviesti mano draugų, nes jie kitą kartą atsilygindami taip tave pakvies – dantų nesurinksi. Atsimink, jūros kiaulės myžale, visada tik mane pirmuoju privalai kviesti, tada per kitus rinkimus balsuojant tau bus atlyginta – šalia manęs turėsi teisę sėdėti.

Stenografuojanti Nachmano iš Centro žodžius, nesistengusi paslėpti pavydo, atsiduso. Moteris prasitarė:

– Palaiminti, kuriems netrukus teks dalyvauti iškilmingame CK karalystės pokylyje!

Nachmanas iš Centro pažvelgė į scenografistę, pagailėjo jos.

Pačiupęs už apatinės lūpos, suspaudė nestipriausiai, tada atsiliepė į nekorektišką repliką:

– Mano vaikeli, vienas draugas, neminėsiu jo pavardės, rinkimų proga iškėlė didelį balių namuose ir pakvietė daug daug draugų. Atėjus metui, nors ir buvo neišrinktas (tik todėl prisivertė pabarstyti nuodų ant duonos, įbėrė kelias saujas į vyną), jis pasiuntė vairuotoją pranešti pakviestiesiems: „Atvykite, jau viskas paruošta". Tada jie visi kaip vienas pradėjo atsikalbinėti. Vienas atseit negalavo, kitas ruošėsi kelionei, trečias slapstėsi, ketvirtas apsimetė protiškai atsilikusiu... Vairuotojas grįžęs viską papasakojo reikšmingai pažemintam pareigose draugui. Tada šis draugas supyko ir įsakė vairuotojui: „Skubiai čiuožk į miesto viešąsias išvietes ir vežk čionai visus iškrypėlius, triznius ir mažnius su sifilitikais". Vairuotojas ir vėl pranešė: „Šefe, kaip įsakei, – padaryta, bet dar yra vietos!" Tada draugas tarė vairuotojui: „Skuosk į kelius bei patvorius ir pakrauk tuziną kurvų, kad mano namai būtų pilni. Prisiekiu – niekas iš anųjų kviestų draugų negaus mano vaišių".

Stenografistė dėjosi supratusi Nachmano iš Centro mintį. Tačiau tik Nachmanas iš Centro žinojo, kad tiesa visada slypi daug giliau.

Ką turiu, nešuosi su savimi

Išaušo.

Lenkijos Liaudies Respublikos sostinė atrodė jaunatviškai, pasitempusi. Miesto centre, it amžinos santuokos sutartis, stovėjo didingi Mokslo ir Kultūros rūmai – TSRS sužadėtuvių dovana LLR.

LLR ūkiniai ir gamybiniai pasiekimai buvo akivaizdūs.

Vos per kelis dešimtmečius šalis pakilo iš griuvėsių, atsitiesė. Iš atslikusios tapo industrine valstybe, vis daugiau eksportavo prekių, gamino elektrą, kasė anglį, tiesė kelius. Čia plačiai buvo išvystyta lengvoji pramonė, vyko daug statybų, talkų. LLR turėjo kuo didžiuotis. Mokėjo ir linksmintis: kinas, Grotovskio teatras, plakatas, jaunasis Pendereckis, Gerekas.

– Kiek per pamainą išaudžiate medvilnės? Koks darbo našumas? – pasidomėjo Dušanskis jaunutės tekstilės fabriko kadrų skyriaus viršininkės. – Ar mokamos darbuotojams premijos? Tryliktasis atlyginimas? Koks broko procentas? Ar pasitaiko pravaikštų? Kiek per metus vidutiniškai užfiksuojate girtavimo darbo vietoje faktų? Ar vis dar pasitaiko nelaimingų atsitikimų?

– Turime modernų šilko verpimo cechą, karšyklą. Mūsų kilimai – paklausiausia Rytų bloko prekė. Vis didiname gamybos apimtis, tačiau nesveika paklausa dar viršija pasiūlą. Ateinančiais metais yra numatyta pastatyti vatos sandėlį, remontuoti administracijos pastatą, keisime IV-jo cecho stogo dangą..

– Koks procentas dirbančiųjų turi vidurinį išsilavinimą? Kaip darbuotojai aprūpinami gyvenamuoju plotu? Kokios trukmės yra motinystės atostogos? Ar fabrike yra vakarinė-pamaininė mokykla? Medicinos punktas? – teiravosi Aaronas Dušanskis, kai kadrų skyriaus viršininkė pakvietė oficialią delegaciją į fabriko poilsio kambarį; čia atviriau galima bus pasikalbėti, pasikeisti patirtimi – ne toks triukšmas kaip cechuose.

– Draugai, gerbiami delegacijos nariai, – pakilęs nuo stalo kreipėsi į svečius fabriko vadovas, – džiaugiamės, galėdami susitikti su jumis, pasikeisti patirtimi. Leiskite nors trumpai supažindinti su tekstilės raida Lenkijos Liaudies Respublikoje. Draugai, – nesijaudindamas ėmė atvirauti vadovas – nieko neketino slėpti, – po karo tekstilė buvo greitai atkurta. Jau po kelerių metų prieškarinį gamybos lygį pralenkė medvilnės pramonė, lininių, šilko, vilnonių audinių įmonės. Tekstilės pramonės fabrikai buvo rekonstruoti, išplėsti, padidėjo jų pajėgumas. Per rekordiškai trum-

pą laiką buvo pastatyti pirminio linų apdribimo fabrikai, pastatytas naujas vilnonių audinių fabrikas. Šalyje buvo įkurtas verpimo ir audimo kombinatas su 54 000 verpsčių ir 54 staklėmis; šiuo metu išplėstas iki 540 000 verpsčių. Dabar Lenkijos Liaudies Respublikoje veikia 370 Lengvosios pramonės ministerijai pavaldūs tekstilės fabrikai, iš jų 110 vilnonių audinių, 60 medvilnės audinių, 30 lininių audinių ir apie 150 pirminio linų apdirbimo fabrikų. Lengvosios pramonės ministerijos tekstilės pramonės įmonės gamina per 54% visos lengvosios pramonės produkcijos, jose dirba ne mažiau kaip 310 000 gamybinių techninių darbuotojų. Ne paslaptis, be Lengvosios pramonės ministerijos įmonių, tekstilės pramonės dirbinius gamina ir kito pavaldumo kai kurios įmonės – tai sveika konkurencija. Turbūt nieko iš draugų nenustebinsiu, primindamas, kad prieškarinės tekstilės pramonės įmonės turėjo pasenusias, susidėvėjusias mašinas. Po karo dauguma mašinų buvo pakeista naujais, aukšto techninio lygio įrenginiais. Štai, pavyzdžiui, periodinio veikimo vilnų verpimo mašinos ir sparnelinės šlapio linų verpimo mašinos pakeistos žiedinėmis, 54% šilko audimo staklių ir 54% medvilnės bei linų audimo staklių pakeistos automatinėmis. Mūsų fabriko šukuotiniai audiniai Briuselio pasaulinėje parodoje apdovanoti sidabro medaliu, suknelinis audinys – paskatinamuoju prizu. Iš viso mūsų audiniai yra apdovanoti 54 aukso, 54 sidabro ir net 54 bronzos medaliais, kitais metais esame numatę paleisti triacetatinio šilko liniją.

Fabriko vadovas atsisėdo.

Į stiklinę įsipylė vandens iš grafino.

Dabar atėjo eilė Aaronui Dušanskiui, jis buvo įpareigotas pasakyti atsakomąją kalbą.

Buvo nedrąsu, todėl sudrebėjo keliai – užmiršo atsistoti.

Ilgai narsęs, susirado kišenėje popierėlį.

Išlankstė.

Kelias sekundes masažavo smilkinius.

Lūžtančiu balsu pradėjo skaityti, ką dar namuose (per kančias) didžiosiomis raidėmis buvo pasirašęs.

– Draugai, nemalsiu ir nevyniosiu šūdo į vatą, nevysiu iš bezdalų virvės: Feliksas Dzeržinskis gimė Dzeržinovo dvare, Ašmenos apskrityje. Netrukus šis mūsų Tarybų Lietuvos lenkas apsigyveno Vilniuje, buvo priimtas į berniukų gimnaziją, įstojo į nelegalų mokinių lavinimosi ratelį, studijavo sukilimų Lietuvoje ir Lenkijoje istoriją. Ir dar: sirgo džiova, trumpai gyveno Kaune, dirbo knygrišykloje ir užmezgė ryšius su Podberezkio batų dirbtuvės, Rekošo fabriko bei Tilmanso (mano žmonos tolimo giminaičio) metalo apdirbimo fabriko darbininkais. Mirė Maskvoje nuo širdies paralyžiaus. Lenkui Dzeržinskiui Lietuvos žmonės pastatė biustą Kaune, jo vardu pavadino staklių gamyklą, o Vilniuje – tabako fabriką.

Baigė išprakaitavęs.

Prisitraukė grafiną, truktelėjo tiesiai iš jo.

Nuovokus tekstiles fabriko direktorius delnų pliaukštelėjimu davė ženklą, kad jau pats metas pradėti koncertą.

Dušanskis jautėsi it nuridenęs nuo širdies akmenį. Prisiverte atsipalaiduoti po kalbos. Išsišiepė. Ėmė markstytis. Žvalgėsi į šalis, tartum bandydamas aplink save suburti kuo daugiau bendraminčių.

Vis dėlto sulaukė pritarimo. Santūraus. Nebylaus. Ypač mandagiai Aaronui šypsojosi tekstilės fabriko kadrų skyriaus viršininkė. Deja, gausiai susirinkę į poilsio kambarį draugai lenkai bei keturi oficialios delegacijos nariai (su vadovu) kažkodėl sėdėjo akmeniniais veidais.

Liaudies dainų ir šokių ansamblis „Mazowsze" pasirodė įspūdingai – epiškai. Dėl vietos stokos artistai, pasipuošę spalvingais liaudies kostiumais, buvo priversti koncertuoti skyrium – po du ar tris.

Pasirodymas vijo pasirodymą, todėl koncertas užsitęsė, visi (jų buvo per šimtą) norėjo pasireikšti – išsamiai supažindinti svečius su liaudies meno tradicijomis; atrodė, kad jos neišsemiamos.

Po kokių keturių valandų nelemtai dingo elektra.

Kažkas iš delegacijos demonstratyviai atsiduso.

Dušanskis galvojo, kad tai trumpas sujungimas ar provokacija, tačiau netrukus suprato klydęs.

Efektas buvo stulbinantis, niekas tekstilės fabrike nesitikėjo tokio akordo.

Netikėtai atsiradus šviesai, vietoj šokėjų ir dainininkų, ant stalų, it pamojus burtų lazdele, rikiavosi talpūs gėrimų legionai: degtinė anyžinė, degtinė pipirinė, degtinė, degtinė, degtinė... Ant gelėtos ceratinės staltiesės padėkluose gulėjo sodrūs paršai, triušiai, įdarytos barakudos, strimelės, vėžiai, smalžiams buvo skirtos riebios nutrijos su morkomis, monumentalus karvės tešmuo obuolių vyno marinate – aukštasis, kas supranta, gastronomijos pilotažas.

– Pasipuoškime! – pakėlė taurelę fabriko partinės organizacijos sekretorius.

– Įkalkim, – neprieštaravo jam atgavęs žadą oficialios delegacijos vadovas – partijos komiteto instruktorius.

Dzingtelėjo stiklai.

Prasidėjo vakaronė.

Po liaudies meno injekcijos koncerto žiūrovai jautėsi mažumą pavargę, dirglūs, todėl skubėjo atgauti jėgas: pavyzdingai gėrė, labai mažai ragavo, kad neapsunkų ir, neduok Dieve, neimtų snausti.

Dušanskis stengėsi neatsilikti. Ryžtingai startavęs, nemažino tempo. Po dešimties minučių jau išsiveržė į lyderius, neketino užleisti pozicijų. Kad palaikytų vis gerėjančią nuotaiką, degtinę skiedė alumi, rūkė po kelias „Parašiut" cigaretes iškart. Nevengė ir „Coca – colos" su konjaku, nors kapitalistų gaivinantis gėrimas vis dėlto nepadarė laukto įspūdžio; pirmą kartą Lenkijos Liaudies Respublikoje legendinę „Coca-colą" ragavo Dušanskis.

– Ar turite naftos? – pasidomėjo Dušanskio dešinėje sėdėjęs fabriko profsąjungos pirmininkas.

Aaronas dėjosi neišgirdęs klausimo, turėjo svarbesnį užsiėmimą: iš taurės su šampanu kantriai žvejojo įkritusį agurką.

– Mickevičius jūsų ar mūsų? – kvotė medicinos tarnybos generolą fabriko partinės organizcijos sekretorius.

– Maskvoje sutikau žmogų, kuris jį pažinojo.

– Adomas niekad nebuvo Maskvoje! – užsiplieskė sekretorius.

– Kai dirbo Kominterne, – užtikrintai varė savo vagą medicinos tarnybos generolas – monografijos apie LKP autorius, Lietuvos TSR Raštytojų sąjungos narys.

– Netrukus ateis toks metas, kai viską pakeis dirbtinis pluoštas. Kur tik apsidairysi, visur bus sintetika: sintetinis maistas, baldai, rūbai, sintetinis ežeras, žaislai, sintetinės salos, net meilė taps sintetinė. Ir dangus bus sintetinis. Ir vaikai. Ir kosmosas. Visur – dirbtinio pluošto kombinatai, chemijos gamyklos, salietra, superfosfatas, karbidas, dinamitas. O sintetinėse žvaigždėse... – karščiuodamasis dėstė netolimą TSKP programą akiniuotas jaunuolis šešiasdešimtininkas cecho meistrui, pastarasis, deja, nesiklausė, abejingai per šiaudelį siurbčiojo degtinę iš butelio, ir tiek.

Po pusvalandžio, persiplėšęs marškinius, oficialios delegacijos vadovas apsikabino fabriko juriskonsultą, liūdnai liūdnai uždainavo:

Leiskit į Tėvynę, leiskit pas savus!
Ten...

Partijos komiteto instruktorius nebaigė dainos. Instinktyviai susivokęs ėmė raudoti, kad padarė neatleistiną klaidą – agitavo prieš tarybinę santvarką. Nors ir kaip jį guodė fabriko pamainos viršininkas, delegacijos vadovas kartojo: jis – neišgydytas buržuazinis nacionalistas, jo vieta Sibire – ant eukalipto šakos.

– Jei verpimo staklės sulūžta, išskaičiuojame iš atlyginimo, – pasakojo apie fabriko tradicijas vyriausioji technologė. – Išimtiniais atvejais iš žinybinio buto perkeliame į bendrabutį. Jei staklės dar kartą sugenda, šaukiame Liaudies teismą, jo nutartį perduodame prokuratūrai.

– Marysia, mes – moterys, – žagtelėjo mezgėja iš delegacijos. – O moterys... – pavojingai smigo galva į pikantiškas salotas: kiaušinis, sūris, majonezas, česnakas.

– Susidaužk su manim, – žadino keldamas už plaukų mezgėją vyriausias fabriko buhalteris. – Nesimaivyk, aš trisdešimt du su puse... – jau kliedėjo, tačiau nepamiršdavo išgerti.

– Ribeira dirbo Kominterne! – neperrėkdamas vakaronės šurmulio šaukė į ausį generolui partinės organizacijos sekretorius.

– Šmeižtas! Mickevičius – Tarybų Lietuvos pirmininkas!

– Jis buvo lenkas!

– Aš Maskvoje pažįstu žmogų, kuris buvo su juo susitikęs!

– Mickevičius mūsų ar jūsų!?

– Žinau žmogų, kuris jį Maskvoje pažinojo.

– Kai gyveno Mickevičius, Maskvos dar nebuvo!

– Aš pažinojau žmogų, kuris buvo Mickevičiaus kaimynas Maskvoje.

– Jūsų!?

Pirmasis, neišlaikęs tempo, iš vakaronės pasitraukė jaunasis agitatorius šešiasdešimtininkas.

Jaunuolis pakilo, nusvirduliavęs užsibarikadavo ankštoje rūbų spintoje. Nieko neįleido. Užgeseęs tylėjo.

Teko iškviestam šaltkalviui laužti duris, sugadinti brangų svečių kambario baldą.

Vaikinas buvo rastas nepatogiai sukniubęs šalia fabriko vyriausiojo inžinieriaus. Abu apsikabinę miegojo teisuolio miegu. Inžinierius po savimi saugojo nedidelę išperėtą krūvelę. Pakeltas, vėl grąžinus atsiskyrėlius už stalo, sumurmėjo kažką apie gegutės lizdą, parodė generolui kietą kumštį. Po to, išsivadavęs iš varžančių kelnių, padėjo galvą ant išlaisvinto šešiasdešimtininko peties, vėl saldžiai nugrimzdo į socialistinį sapną.

– Pasipuoškim! – vis dar buvo sprinto distancijoje fabriko partinės organizacijos sekretorius.

Generolui nematant, fabriko gamybos kokybės kontrolierius paspjaudė į taurę. Kikeno sau vienas.

– Majore, garuoja, – pažadino prisnūdusį generolą partinės organizacijos sekretorius.

– Už Staliną! – užsivertė taurę.

– Įpilkit ir jam, – parodė į Dušanskį gamybos kokybės kontrolierius.

Kai Dušanskis išgėrė, šalia jo atsiradusi kadrų skyriaus viršininkė atrodė negrįžtamai pagyvenusi. Negana to, sente seno, strazdanojosi, raukšlėjosi, purto. Akyse keitėsi į blogąją pusę. Tačiau Aaronui nebuvo kur trauktis.

Mintimis pabandė stimuliuoti aistrą.

Prikelti geidulius pavyko tik iš dalies.

Į veidą, gyslotą kaklą nežiūrėjo, stebėjo, kaip delegacijos vadovas gaivindamasis laistosi mineraliniu vandeniu, tarzaniškai šūkčioja.

Iš pradžių Dušanskis ketino patikrinti močiutės krūtinę. Tačiau, užkišus ranką už palaidinės, ji kažkur nusmuko. Praradęs ją, Dušanskis pasilenkė pabučiuoti šlapiomis lūpomis viršininkės smakrą. Deja, nepataikė, krimstelėjo tik ausies spenelį. Nenusiminė dėl nesėkmės.

Susikaupė.

Davė rankoms valią.

Dušanskis, be įžangų ir ceremonijų prasmukęs po sijonu, pagriebė šlaunį. Suspaudė. Suleido į odą grobuonio nagus. Tada atleido it žaidžiantis su antilope jaguaras. Vėl suspaudė. Vėl atleido. Kai nusibodo tą senės šaltieną maigyti, slystelėjo delnu aukščiau.

Pervytusio veido kadrų skyriaus viršininkė, lemtingai padelsusi, pabandė išsivaduoti iš atkaklios rankos. Dušanskis savąja primynė jos pėdą. Nepaleido, vis spaudė. Dabar galima buvo plačiau manevruoti. Perbėgęs veržliais pirštais, Dušanskis užkliuvo už gan plačios kelnaičių gumos. Sustojo tik akimirkai. Be skrupulų nugalėjo ir šią kliūtį, – takas link žvėries urvo buvo laisvas.

Kai Dušanskio pirštus siurbte įsiurbė galingas čiulptuvas, kadrų skyriaus viršininkė geidulingai prasitarė:

– Ar ne metas mums, drauge, atsigaivinti?

– Aha.

Šalia esančioje saunoje jau kaitinosi dainų ir šokių ansamblio „Mazowsze" adminstratorius bei instrumentalistų grupė – vieni vyrai.

– Aš taip negaliu, – pamatęs nuogus kūnus prablaivėjo Dušanskis. Užsimerkė, nedrįso į juos žiūrėti.

– Tai hipiai, – paaiškino svečiui kadrų skyriaus viršininkė.

– Visi savi, – pakvietė prisijungti „Mazowsze" administratorius – labiausiai išpuoselėto kūno sąvininkas. – Taika. Laisvė. Meilė, – ėmė sapalioti.

Susidrovėjęs Aaronas Dušanskis užtrenkė duris.

Niekam nebejautė geismo.

Patyręs kaitros ir moralės smūgį, susverdėjo.

Stačia galva nėrė į baiseiną.

Vargais negalais, suradęs krantą, išplaukė. Buvo nemirtinai susižeidęs.

Palikęs džiovinti šlapius rūbus prie saunos slenksčio, Dušanskis sugrįžo į draugystės vakaronę.

Čia visi buvo užsiėmę savo reikalais: kas bičiuliavosi su paršų liekanomis, vyresnės audėjos šoko pilvo šokį, kitos neramiai šūkčiojo per sapnus. Liaudies teismo tarėjas nuobodžiaudamas suposi ant užuolaidos skersinio. Partijos komiteto instruktorius, delegacijos vadovas, nemačiom keitėsi laikrodžiais su fabriko vyriausiuoju buhalteriu. Medicininės tarnybos generolas, užsidegęs parodyti lenkams, kaip atrodo Afrikos šokoladiniai negrai, tepė savo veidą kavos tirščiais. O fabriko vyriausioji technologė, nusišnypštusi į lėkštę, kantriai, tačiau nesėkmingai bandė rauti svetės galvą iš salotinės, ši užsispyrusi vis krisdavo atgal.

– Kodėl tu nuo manęs slapstaisi? – ėmė persekioti jau antgamtiškai persenusi kadrų skyriaus viršininkė Dušanskį.

– Aš džiūstu, – pasiteisino Dušanskis.

– Aš taip pat.

Aaronas, norėdamas kuo greičiau pamiršti išgyventą saunoje dvasios sukrėtimą, susipylė kelias taures.

– Eime, eime nors paplaukioti... – gundydama tempė Dušanskį už rankos. – Nepasigailėsi, – nebepaleido

Aaronui teliko išgerti dar.

Ir dar. ...Kad savęs nebegerbtų.

Prisivertė.

Be noro, aistros.

Paskutinįjį svaigalų tūrį susipylė, kai oficialios delegacijos vadovas, pamanęs, kad jam įbruko ne laikrodį, o monometrą, taikėsi kojos spyriu atsiteisti su vyriausiuoju buhalteriu. Pastarasis, akimirką pakniaukęs Siamo katinu, it strėlės kliudytas galvijas dabar baubė į svetimą taurę ir grasino pragaru nekviestiems į vakaronę vaiduokliams.

Dušanskis atsibudo ne viešbutyje.

Ir ne fabrike.

Bet lovoje, nuogas.

– Kuri šiandien diena!?

– Sekmadienis! – atsiliepė.

Virtuvėje sutarškėjo indai. Nuo garso Dušanskiui pasirodė, kad po akimirkos galva skils pusiau.

Kvapai, vis pavojingiau sklido kepamos kiaušinienės kvapai...

Užsimerkė.

– Sultys, – plaukuota ranka padavė stiklinę. – Pailsėjai? – rūpestingai paklausė.

– Ką, sekmadienis!? – pašoko iš patalo Dušanskis. Priešais jį, vilkėdamas šilkiniu chalatu, stovėjo tekstilės fabriko vyriausiasis inžinierius, suokalbiškai merkė akį. – Juk dar vakar buvo trečiadienis... – negalėjo patikėti Aaronas, ieškojo rūbų.

– Gerk sultis. Šį sekmadienį nusipelnėme dustelti, – laukė pritarimo. – Juk Velykos – ridensime kiaušinius, – švelniai paplekšnojo per skruostą vyriausiasis inžinierius ir tartum atsitiktinai praskleidė savo chalatą.

– Neee!.. – išsiveržė Dušanskiui nevilties sklidinas šauksmas.

– Kur tu? Palauk! – kvietė gauruotos krūtinės vyriausiasis fabriko inžinierius Aaroną. – Nebūk toks nedėkingas! Tu negali manęs mesti! Neleisiu!!! – kūnu užstojo duris. – Nedrįsk su manim taip pasielgti! Aš mirsiu! Nusižudysiu!.. Palik mano rūbus!.. Kostiumą!

Aaronas Dušanskis vos suspėjo į traukinį.

Visą laiką buvo nešnekus. Užsidaręs.

Krauju pasruvusios akys išdavė, kad vyriškis labai labai užrūstintas.

Kodėl? – visą kelionės metą ieškojo atsakymo oficialios delegacijos nariai. Kas atsitiko? – nerimavo dėl Aarono žaizdos kaktoje, elegantiško švarko, prabangių džinsų ir Vokietijos Federacinėje Respublikoje pagamintų marškinėlių „Adidas".

Ištvermė

Draugas Chruckis ir draugas Duleckis susilažino, kuris suvalgys daugiau šviesos ir neapsivems.

Dvikovos dieną prie palmės abu atėjo su sekundantais. Chruckis atsivedė Čarną ir Čeponį, o Duleckis – Taibesą ir Lyberį.

Sekundantai susitarė, kad Chruckio ir Duleckio ginčui išspręsti užteks dviejų asilo nešmenų šviesos.

Kiekvienas gavo savo dalį.

Teisėjauti pasisiūlė Nachmanas iš Centro, niekas neprieštaravo.

Išgridę gandą apie lažybas, susirinko ir minia žioplių.

Nachmanas davė ženklą išberti šviesą.

Varžybos prasidėjo.

Priešininkai buvo pasirinkę skirtingas taktikas. Draugas Chruckis sėmė šviesą saujomis – laižė iš rieškutčių. Draugas Duleckis buvo atsinešęs šaukštą, kabino juo ir taip valgė.

Saulei pasiekus zenitą, Chruckis pirmą kartą pavojingai žiauktelėjo. Susivaldė. Draugas Duleckis tuo metu buvo išsiveržęs į priekį – jo šviesos kalnas atrodė mažesnis nei Chruckio. Tačiau netikėtai Duleckis ėmė dusti, krito ant žemės. Raitėsi. Nachmanas iš Centro, patikrinęs pulsą bei akių vyzdžius, pasiteiravo, ar Duleckis jau pasiduoda(?) Ne, tęs varžybas. Pritariamai subangavo minia. Kai Duleckis atsistojo ir vėl pakabino šviesos šaukštą su kaupu, už pilvo susiėmė Chruckis – sustabarėjo. Tačiau labai trumpam prarado sąmonę, po akimirkos užsimerkęs godžiai išlaižė net dvi saujas šviesos. Palaikant miniai, pasisėmė ir trečią. Duleckiui tuo metu šviesa lindo vis

sunkiau, retėjo jo gerbėjų gretos. Kad nesustotų, ėmė leisti šviesą pro nosį. Chruckio sekundantai reagavo žaibiškai – atkreipė teisėjo Nachmano iš Centro dėmesį, kad taip pažeidžiamos lažybų taisyklės. Nachmanas iš Centro perspėjo, kad dar viena tokia pražanga, ir jis bus priverstas diskvalifikuoti Dulecką, skirti pergalę Chruckiui. Duleckis liovėsi pažeidinėti taisykles. Su kandžia neapykanta pažvelgė į savo šaukštą, prisivertęs paėmė. O pažaliavusiam Chruckiui atsivėrė antrasis kvėpavimas. Jo taktika ėmė vis labiau pasiteisinti – šviesos asilo nešmuo tirpte tirpo. Dabar, nelauktai išsitraukęs turėtą piltuvėlį – slaptąjį ginklą – jis bėrė šviesą tiesiai į skrandį, vis didino pagreitį. Minia jį palaikė, skanduotėmis ragino dar greičiau berti. Duleckis, matydamas, kad atsilieka, ėmė nervintis – griežė dantimis, mėlo. Bet Chruckis, kai jau norėjo pergalingai iškelti rankas, nelemtai paspringo. Kad nepralaimėtų, metęs šalin piltuvėlį, vis giliau grūdo kumštį į gerklę, taip bandydamas sulaikyti bekylančią šviesos laviną. Ši priemonė nepadėjo. Tą akimirką, kai draugui Duleckiui pasirodė, kad laimės jis, iš nosies netikėtai trykštelėjo akinančių spindulėlių fontanas...

Pačiu laiku Chruckio sekundantai išmetė baltą rankšluostį. Duleckio taip pat: pareikalavo Nachmano iš Centro nedelsiant nutraukti varžybas; abu priešininkai ėmė pavojingai viduriuoti migla – labai tamsiai po savim tuštinosi.

Draugą Chruckį gaivino Čarnas ir Čeponis, Duleckiui dirbtinį kvėpavimą darė Lyberis, po to Taibesas.

Pralaimėjusiųjų lažybas nebuvo.

Nachmanas iš Centro, kai išsiskirstė nusivylusių smalsuolių minia, vis žiūrėjo po savo kojomis. Apsivalęs išpurvintas pėdas smėliu, tarė:

– Šviesa – geras daiktas. Bet jeigu ji nustotų ryškumo, kuo ją reiktų pašviesinti? Štai, tik žvilgterkit, po Chruckio ir Duleckio dabar ji nebetinka net paskutinei vilčiai – neatsakinga buvo išmesti laukan tokį brangų daiktą.

Niekuo nereikia stebėtis

Tik išlipęs iš tarptautinio traukinio Leningradas-Varšuva-Berlynas. Berlynas-Varšuva-Leningradas Aaronas Dušanskis gavo šaukimą nedelsiant prisistatyti į LTSR sostinės Spalio rajono karinį komisariatą.

Patrulio atvesdintas sužinojo, kad privalo vykti į mokymus; komisariato kieme jau laukia autobusas.

Neliko laiko net nusistebėti tokia skuba.

Autobusas po kelių valandų įvažiavo į Pabradės karinio dalinio teritoriją.

Užsitrenkė vartai.

Pabiro pro duris šauktiniai į apmokymus: vyresni ir jaunesni, pilvoti, plokščiapadžiai, apiplyšę, daugiau ar mažiau blaivūs tarnautojai, darbininkai, partiniai, viengungiai.

– Greičiau, greičiau, greičiau!.. – ragino vangiausius praporščikas, lydėjęs autobuse mobilizuotų vyrų grupę.

– Rikiuotis!

Vyrai apsimetė neišgirdę komandos. Kas rūkė, kas gėrė paskutiniuosius svaigalų lašus, keli šlapinosi ant autobuso rato.

– Rikiuotis! – pasigirdo šūvis. – Rikuotis! – neketino laukti Budoje kontūzytas kapitonas. – Lygiuot! Ramiai! – nukreipė į Dušanskį pistoleto vamzdį. – Aš padarysiu iš jūsų žmones, – pažadėjo. – Gult! – įsakė jau nebe civiliams.

Pakluso ne visi. Dušanskis slapčiomis džiaugėsi, kad pasielgė kaip liepiamas, stovintiems kapitonas nuosekliai ištalžė snukius.

– Padugnės! Išsigimėliai! – siuto karininkas. – Gult! Stot! Gult! Stot! – komandavo. – Čia ne kurotas, ne sanatorija, – spyriu į galvą priminė nebegalinčiam pasikelti Dušanskiui. – Aš tave atsiminsiu! Stebėsiu! – spiegdamas perspėjo, kai Dušanskis nykščiu pabandė stabdyti plūstelėjusį iš nosies kraują. – Tu, tu neturėsi gyvenimo! Aš tau sapnuosiuosi naktimis! O tada arba tu tapsi žmogumi, arba padvėsi paplavose – aš taip sakau! Stot!!! – prarasdamas kantrybę rėkė kapitonas.

Dušanskis išsigando, maudė ausų būgnelius, nosis ištino. Matė veržliai išsišovusį kapitono žandikaulį, liepsneles akyse, šautinės žaizdos paliktą skylę skruostikaulyje. Visa tai bylojo apie nesimuliuojamą karininko ryžtą, tvirtą moralę, pažado ir veiksmo darną.

– Tu, šlykštyne, dar žiūrėsi į mane!? – pagrasino kapitonas Dušanskiui. – Praporščike, į išvietę jį!

Naktį Aaronas Dušanskis, pakrikštytas pūlingu pizdalaižiu, praleido kareivinės tupykloje.

Gavęs iš kuopos budėtojo dantų šepetėlį, iki blizgesio šveitė skyles – dešimt suskaičiavo. Tačiau tai buvo Sizifo darbas. Vos aptvarkydavo ketvirtadalį, lyg tyčia ateidavo koks moters genitalijos dar nematęs būtinos tarnybos kareivėlis ir tartum tyčia saliutuodamas pridergdavo, net vandens nesiteikdavo nuleisti. Švilpaudamas išeidavo. Aaronui Dušanskiui baugu buvo duoti pastabą tokiam snargliui. Žinojo: gaus kumščiu į galvą akimirksniu.

Paryčiais Aaronas pristigo jėgų. Net nepajuto, kaip užsnūdo išvietėje po skardiniu prausyklos loviu.

Išgirdęs komandą keltis, kartu su visais išbėgo į mankštą.

Neužsibuvo gryname ore. Kuopos budėtojas netrukus jį vėl grąžino į postą – tęsti sanitarinių kasinėjimų.

Nežinia, kiek dar būtų užtrukęs išvietėje Dušanskis, tačiau atbėgęs praporščikas įsakė tuoj pat prisistatyti į štabą.

– Klausau.

Vaikiško veido Ypatingojo skyriaus viršininkas Ovsiejus fon Taiba turėjo vos jaunesniojo leitenanto laipsnį. Į ketvirtąjį dešimtmetį įkopęs nepartinis vyras vis rečiau pasvajodavo, kad kada nors taps generolu, KGB komiteto pirmininku, kandidatu į CK, Politbiuro narius. Ir štai jam pasitaikė reta proga pasižymėti.

– Įeikite, – nepakeldamas galvos nuo dokumentų šūktelėjo jaunesnysis leitenantas Ovsiejus fon Taiba, kai į duris pasibeldė.

– Drauge jaunesnysis leitenante, NKVD atsargos viršila Dušanskis jūsų įsakymu atvyko.

– Kodėl be uniformos?

– Neišdavė dar.

– Užsisagstykite klyną.

Ypatingojo skyriaus viršininkas dabar vartė karinį bilietą. Už jo kairėje santūriai į Dušanskį žiūrėjo bronzinis ČK įkūrėjas, kabojo voltorna, elnio ragai, lūšies iškamša. Gipsinis Lenino profilis ant sienos kabinete buvo anomaliai distrofiškas – bareljefinis, trapus, iškart matyti, kad lietas vietos meistro – Pabradės auksarankio.

– Komunistas?

– Tikrai taip.

– Partijoje būti patinka?

– Nesiskundžiu.

– Kodėl akys raudonos?

Ypatingojo skyriaus viršininkas tik dabar pakėlė galvą. Putlios jaunesniojo leitenanto lūpos Dušanskį ramino.

– Tai štai, Dušanski, enkavėdistai niekada neišeina į atsargą. O jei neišeina, tai mes esame savi – negalime šeimoj turėti vienas nuo kito paslapčių, – atsilošė krėsle Ovsiejus fon Taiba. – Taip? Ne? Prarijai liežuvį? Baslį? Žarsteklį?

– Tikrai taip.

– Tikrai taip?..

– Ne.

– Ne?!

– Taip.

– Tačiau tokius kaip tu – sušiktus komunistus, – provokuodamas, o gal tik neslėpdamas nepartinių bloko pavydo, staigiai palinko prie Dušanskio jaunesnysis leitenantas, kalbėjo pro sučiauptas lūpas, – mes neretai išmetam. – Nutilo. Apsilaižė sausas lūpas. – Paimam štai taip už gerklės... ir prismaugiam. Čakšt peiliu per gerklę. Ir išverčiam į istorijos šiukšlyną, – bičiuliškai nusišypsojo. – Tai ką, Dušanski, vis dar sakai, kad esi idėjinis komunistas?..

– Aš nuo ketvirtojo dešimtmečio partijoje! – nesusivaldęs pakėlė balsą Dušanskis, nesuprato humoro. – Aš visada su naganu!...

– Ir?..

– Nedrįskit su manim taip! Neturite teisės! Man visko teko patirti! Aš išgyvenau fašizmą, pokarį! Pogrindį! Buvau banditų bandytas sužeisti! Aš vis dar dirbu atsakingą darbą! Turiu nuopelnų profsąjungoms! – išvardijo Dušanskis. Jam nesimpatiškas buvo tas užnugario graužikas, jautėsi pranašesnis.

– O pastaruoju metu? – ramiai paklausė Ypatingojo skyriaus viršininkas.

– Aš nežinau, draugas jaunesnysis leitenante, ko jūs iš manęs norite? – įtariai pažvelgė į karininką Aaronas. – Aš visą naktį nemiegojau, – rado nevykusį pasiteisinimą. – Man silpna...

– O tu, Dušanski, neskubėk, pagalvok. Pasuk galvą į vieną, į kitą pusę, gal ką nors ir prisiminsi.

– Neturiu paslapčių, – kvailai ėmė šypsotis Dušanskis. – Dar neatsigavau, perone iškart į mokymus paėmė, po kelionės į brolišką Lenkijos Liaudies Respubliką esu nesiprausęs, dvokiu kaip koks rezistentas...

– Štai nuo to ir pradėkim: kelionė.

– O ką?

– Papasakok, kur buvai, ką matei? Mums viskas įdomu. Ne man juk tave, draugas Dušanski, tokį solidų žmogų, mokyti.

– Mokytis niekada nevėlu.

– Tvirtini, kad iš klaidų pats vis dar mokaisi?..

– Tai nesusipratimas.

– Nesusipratimas? – nusistebėjo jaunesnysis leitenantas. – O tu paskaityk, perskaityk, kas čia parašyta, – pastūmė Dušanskio link popieriaus lapą.

Dušanskis paėmė neoriginalų dokumentą.

Vis labiau ėmė niauktis jo veidas, papilkėjo.

Iš anonimo ataskaitos sužinojo apie savo elgesį užsienyje:

1. Dušanskis Aaronas (Saliamonavičius) traukinyje Leningradas–Varšuva–Berlynas Berlynas–Varšuva–Leningradas iš agento „Lyra" pagrobė „Boržomio" butelyje įmontuotą spec. pasiklausymo priemonę. Piktdžiugiškai užteršęs fekalijomis, nepataisomai sugadino slaptą

aparatūrą. Neatsakingai paliko ją vagono tambūre, kur ji ir buvo sudaužyta pro šalį ėjusio asmens (vardas, pavardė, gimimo metai, gyvenamoji vieta – žinomi).

2. Dušanskis Aaronas nelegaliai pasisavinta muitinės deklaracija pasinaudojo kaip higienine paišluoste: vulgariausiu būdu išniekino TSRS herbą ir himną (žodžiai S.Michalkovo ir G.El. Registano, muzika A.Aleksandrovo).

3. Dušanskis Aaronas sąmoningai sukelta erekcija seksualiai įžeidė muitinės pareigūnę – KGB majorę Niną Volčik: bjauriausia forma pažemino TSRS muitinės tarnybos orumą.

4. Dušanskis Aaronas Lenkijos Liaudies Respublikoje iššaukiamai pasisakė prieš socialistinę santvarką, viešoje kalboje apšmeižė iškiliausius revoliucijos, partijos ir tarybinius veikėjus, agitavo už buržuazinės santvarkos Lietuvos TSR grąžinimą, nerausdamas prisipažino turintis giminių užsienyje.

5. Dušanskis Aaronas viešai rinko informaciją apie Lenkijos Liaudies Respublikos gynybos pramonę, bandė užverbuoti (sabotažams) slaptos įmonės kadrų skyriaus viršininką – UB (broliškos saugumo tarnybos) pulkininkę dr. Editą Pjechą.

6. Dušanskis Aaronas Lenkijos Liaudies Respublikoje buvo pastebėtas žinybinėje pirtyje, čia betarpiškai kontaktavo su nuogais vadinamosios „Žmogaus teisių Helsinkio grupės" iniciatyvinės gaujos nariais.

7. Dušanskis Aaronas, neleistinai panaudojęs draudžiamus nervus paralyžuojančius medikamentus, iš UB pulkininkės dr.Editos Pjechos atėmė ir vandališkai sudaužė vidutinių dažnių siųstuvą, įmontuotą į jos rudos spalvos peruką. Pareikalavus apmokėti patirtus nuostolius, suprunkštė, vėliau pažadėjo moterį vesti bažnyčioje.

8. Dušanskis Aaronas Lenkijos Liaudies Respublikoje privačiuose pokalbiuose žemindamasis ieškojo politinio prieglobsčio.

9. Dušanskis Aaronas (kaip dovaną) perdavė vidutinių dažnių siųstuvo dalį CŽV rezidentui Lenkijos Liaudies Respublikoje – Bilui Machulskiui. Pas jį, slaptydamasis nuo Lenkijos Liaudies Respublikos UB (brolišk os saugumo tarnybos) pulkininkės dr. Editos Pjechos teisingumo bei jos teisėto noro ištekėti, išbuvo tris paras. Per šį laiką išsinuoginęs parengė detalų būsimų diversijų socialistinėse šalyse planą.

Perskaitęs Aaronas Dušanskis pasijuto kaltas.

– Pradėkime papunkčiui, – pasiūlė jaunesnysis leitenantas Ovsiejus fon Taiba, kai Dušanskis, susipažinęs su neginčytinais faktais, padėjo dokumento kopiją ant stalo.

Dušanskiui neprireikė melo detektoriaus, neteko jo gąsdinti aukščiausiąja bausme – sušaudant auštant pavasarį. Draugas Dušanskis Aaronas pripažino viską, ką jam inkriminavo Ypatingasis skyrius.

Ir dar daugiau.

Ovsiejui fon Taibai Aaronas atvėrė pasąmonės slėpinius: nuo kūdikystės patologiškai melavęs tėvui, geidęs mamos, svetimmoteriavęs su kolaborantais pogrindyje, pakaryje rūkęs miško draustinyje per sausrą, ekskursijos į Leningradą metu vogęs obuolius kolūkyje, iššūdęs žinduolius tarybiniame ūkyje, burnojęs suvažiavime, pelnume nepatikėjęs – net savimi etc.

Išgirdęs iš savęs šią tiesą Dušanskis ėmė spardyti keliu sau į krūtinę, išsivadino neišgydomu Tėvynės išdaviku, neketino atgailauti – verčiau jaunesnysis leitenantas Ovsiejus fon Taiba jį iškart nudėtų.

– Šauk! Šauk į mane!

– Visada suspėsim, – gesino Dušanskio entuziazmą Ypatingojo skyriaus viršininkas.

– Aš negalėsiu gyventi, lai tai įvyksta nedelsiant.

– Pasirašyk, kad sutinki bendradarbiauti. Štai čia: parašas, data.

– Ką dar padaryti?

– Kantrybės, Dušanski.

– ...

Be ugnelės Aaronas Dušanskis skuto bulves karinio dalinio Nr.1238 lauko virtuvėje. Vis galvojo, kad jis niekšas: kirmėlė, blakė, utėlė – niekingas parazitas. Nebematė, kur galima būtų buvę pulti žemiau. Ieškojo, nerado pateisinimo savo poelgiui. Nejau žmogus – šlykščiausias iš visų sutvėrimų? – svarstė Aaronas. Kodėl jam terūpi, kai taip gražu, šviesu, gera aplinkui, viską apdergti, išniekinti, pažeminti? Tyriausi jausmai, idealai, dvasingumas... Nie-

ko nebebuvo šventa. Kas kaltas? Kodėl? Atrodo, nebuvo priežasties taip nedorai pasielgti – išduoti Socialistinę Tėvynę, davusią jam viską: pradinį mokslą, šeimą, darbą, nemokamą gydymą, vardinį ginklą, talonus kilimui, virtuvės komplektui, šaldytuvui. Niekas neskatino, negundė, nevertė. Kaip išnaikinti mumyse slypinti blogį? – mąstė Dušanskis. Kaip atverti gerumą? Koks poelgis, kuri mintis galėtų išgydyti nuo dvasinio supuvimo?..

– Tu dar miegosi!? – samčiu per strėnas pažadino Dušanskį budintis virtuvėje kapitonas.

– Užmuškite mane! Pribaikite! – ėmė maldauti Dušanskis. – Aš nevertas gyventi! – prisipažino. – Sukapokite kūną! Išmėtykite plėšriesiems žvėrims! Deginkite! Kankinkite įkaitinta geležimi! Svilinkite ant laužo! Nebegaliu! Nebegaliu daugiau! – pašokęs puolė nardinti galvą į verdančios sriubos katilą.

Prasivėrė dangus. Rūsčiai prabilo Dievo piršto panagė:

– Ateik pas mane, aš tau parodysiu didžiojo ištvirkėlio teismą. Su juo ištvirkavo CK karaliai ir princai, karalaitės ir hercogai, net skurdžiausias markizas neatsispyrė jo kerams. Apnuodytas vynas nužudė šio žmogaus sąmonę, piktoji dvasia atnešė į blogio dykumą. Ten sėdėjo šėtonu nėščia moteris, piktžodžiavo. Ji laikė rankoje dubenį, pilną ištvirkimo šlykštybių ir nešvarumų. Ištvirkėlis, nebe žmogus, pripuolė prie dubens. Springdamas gėrė blogio putrą, tepėsi ja kūną, slėpdamas paskutinius žmogiškumo ženklus. Tada virto pūlinga votimi. Ir pasipylė žaibai tamsos dykumoje, sudundėjo griaustiniai, ir kilo baisus žemės drebėjimas. Votis sprogo savo negandomis, spjaudėsi, užliedama dykumą, sopuliais, skandino bangose vaikus ir pranašus, didikus ir turtuolius, galiūnus ir vergus. O tada, paskandinusi dykumas ir sugriovusi miestus, užteršusi šulinius ir šaltinius, votis šoko į savo pačios bedugnę – prasidėjo didžiojo ištvirkėlio teismas. Ateik pas mane, ateik, – kvietė piršto panagė, – ir tu nebeteisi savęs, nebekeršysi už savo nuodėmes. Ateik pas mane...

Aptvarstyta galva Dušanskis atsitokėjo jau palatoje. Pro langą matė: gilus ruduo. Kai pabandė pasikelti, suprato, kad pririštas prie lovos.

Vis žiūrėjo į rudenį.

Žiemą.

Vėl žiemą.

Pustė. Įsisiautė pūga.

Čia, už ligoninės palatos lango, visų pamirštame dulkėtame miestelyje prie Kaspijos, gyveno Mumlakat su tėvu ir kenčiančiu dėl protinės negalios broliu Nasredinu. Mergaitė svajojo tapti aktore. Tik kartais į miestelį užklysdavo aktorių trupės. Jų spektakliai lakios vaizduotės Mumlakat – didžiausia atgaiva. Panelė Mumlakat viską žinojo apie dumblą, smėlį, molį ir vandenį. Tačiau ji nieko nežinojo apie paslaptingus įvykius. Mumlakat mylėjo dumblą-smėlį-molį-vandenį ir mažąjį Nasrediną, vis sugrįžtantį į namus. Tačiau Nasredinas žuvo, o Mumlakat, pamiršusi, kad norėjo tapti aktore, ėmė aiškintis jo netikėtos mirties priežastis. Ji labai daug sužinojo apie paslaptinguosius įvykius, pernelyg daug. Turbūt turėjo žūti, tačiau smėlio-molio-dumblo-vandens jausmas visada liko jos instinktu. Ir štai vieną dieną apie dumblą-smėlį-molį-vandenį prie Kaspijos išgirdo Maksimiljanas, paskutinis vampyrų palikuonis. Jis sužinojo, kad Mumlakat tėvas – taip pat vampyras. Ir Maksimiljanas atvyko į dulkėtą miestelį prie jūros, susipažino su Mumlakat, kuri net neįtarė, kad vampyras visą laiką jos ieškojo. Mumlakat Maksimiljanas iškart nepatiko, ji norėjo laikytis nuo jo atokiau. Deja, merginos prigimtis vis aiškėjo. Sužinojusi apie save, pasisiūlė dalyvauti eksperimente. Visą gyvenimą buvusi drąsi ir azartiška, Mumlakat užsigeidė būti užšaldyta dumble-smėlyje-molyje-vandenyje vieneriems metams. Taip ji, ilgai dvejojusi, nusprendė, norėdama numalšinti savo skausmą. Tačiau prie Kaspijos prasidėjo pilietinis karas. Maksimiljanas, išėjęs savanoriu į frontą, pamiršo apie Mumlakat. Pamiršo ir senas tėvas, kuris anksčiau dievinte dievino savo dukrą. O geležinkelis už lango tuo metu padėjo saugoti švarų orą, vandenį, gražią bei sveiką aplinką. Jis mąstė apie vėjo perspektyvas, sveikstantiems vakarais pasakojo apie du Mėnulio brolius: vienas

turėjo žmoną, kurios nemylėjo, ir meilužę, kuri apgaudinėjo jį su kitu, daug turtingesniu vyru; kitas brolis buvo taksistas, į kurio automobilį kartą įsėdo simpatiška mergina. Po paros jie susituokė. Brolis nepritarė tokiam skubotam sprendimui, tačiau nieko negalėjo pakeisti...

– Tai ką, Dušanski, namo?

– Ar man jau nebepriklauso pietūs?

– Tu jau išrašytas.

– Kelionei nieko neįduosite? – gailiai pažvelgė į tvirtą sanitarą Aaronas.

– Koją pakelk, – pasilenkusi Odetė Raslan avė savo vyrui batus.

– Tai ką, man jau nebepriklauso pietūs!? – piktinosi ir čia pat liūdo Aaronas Dušanskis. – Aš noriu pietų. Aš negaliu be pietų. Jei aš būsiu be pietų, motinos meilė dukrai Mumlakat ir noras kontroliuoti jos gyvenimą gali baigtis tragiškai! Man priklauso pietūs: pamesta pagyvenusio meilužio žavi šokėja Mumlakat neištekės už nuobodaus advokato! – akimirksniu gavo raminačių vaistų į sėdmenis.

Nebesispardė. Subliuško.

Tik psichiatrinės palatoje vis ieškojo akimis Kaspijos.

Žiemos.

– Na, atrodo, kad viskas, – lengviau atsiduso Odetė, kai iš vidaus užšovė duris. – Atsargiau, neskubėk, – padėjo eiti. – Čia statyk. Įsitverk. Gerai? Patogu? – prilaikydama sodino savo grįžtantį turistą ant lovos.

– Mumlakat, – įsitaisęs ėmė pasakoti savo įspūdžius Aaronas. – Mumlakat-Solveiga, Mumlakat-Danaja, Mumlakat...

Faktas: iš užsitęsusios užsienio kelionės po Lenkijos Liaudies Respubliką Aaronas Dušanskis į namus sugrįžo šiek tiek pasikeitęs. Nebe toks lengvabūdis, pastabiai diagnozavo Odetė Raslan.

Nachmano iš Centro gailestingumas. Pasiklydusio galvijo palyginimas

Pasėdėti, pavakaroti pas Nachmaną iš Centro vis rinkdavosi visokie padugnės ir banditai. Netrūko čia brakonierių, vaikų tvirkintojų, kontrabandininkų.

Kiekvienam Nachmanas iš Centro surasdavo šiltesnį žodį, neretai guosdavo, kartais net susigraudindavo, atidžiai išklausęs kurio nors duobėtą gyvenimo istoriją. Nė vieno neatstumdavo. Dažną plėšiką ar žmogžudį Nachmanas iš Centro paskatindavo rašyti, atsidėti vien literatūrinei kūrybai, muzikai, teatrui, šokiui – iki galo išsisakyti kūnu bei siela.

Galbūt todėl apylinkėse suklestėjo memuarai, kriminalinio romano žanras, dainuojamoji poezija, pantomima, cirkas. Sukčiai, lošėjai, besislapstantys katorgininkai nešdavo, rodydavo savo pirmuosius kūrybinius bandymus, laukdavo Nachmano iš Centro nuomonės.

Nė vieno Nachmanas iš Centro nežlugdydavo. Matydamas, kad pasakėčia ar sonata smuikui su fortepijonu silpnoka, ieškodavo teigiamų kūrinio bruožų. Tik labai retai pasiūlydavo pataisyti vieną ar kitą taktą, iš naujo perrašyti kurį epizodą, sukeisti vietomis oratorijoje finalinius akordus ar perklijuoti neįtikinantį foną mozaikoje.

Nachmanas iš Centro turėjo įgimtą estetinį skonį – labai subtilų. Nors pats niekada nesurado laiko kūrybai, visa širdimi džiaugėsi, kai jo paskatinti skynė laurus įvairiuose tarptautiniuose konkursuose, apžiūrose, festivaliuose, mugėse. Grįžę jie nepamiršdavo padėkoti Nachmanui iš Centro. Užsukdavo su gėlėmis, suvenyrais. Pasakojo įspūdžius, aptardavo naujausias suknelių madas, moderniausias kryptis, iškiliausius genijus, pranašus, burtininkus. Nachmanas iš Centro gyvai domėjosi, kas vyksta pasaulyje. Jam įdomi buvo ir architektūra, ir kulinarija, ir kritika, ir žūklės priemonės, spragos įstatymuose. Bendraudamas su padugnėmis ir banditais, Nachmanas iš Centro jautė, kaip pasikrauna, dvasiškai turtėja, geba pažvelgti į pasaulį vis platesniame kontekste. Todėl labai dažnai kartodavo, kad visada yra grįžtamasis ryšys. Sakydavo, kad dar nežinia, kas kuriam ką duoda, kas kam turi būti dėkingas. Tačiau moralistai skaistuoliai, matydami tokį Nachmano iš Centro gailestingumą, bambėdavo:

– Šitas priima nusidėjėlius ir valgo, geria, krušasi, eksperimentuoja su jais.

Vieną dieną Nachmanas iš Centro neiškentė, rėžė į akis jiems tokį palyginimą:

– Kas iš jūsų, turėdamas šimtą galvijų ir vienam nuklydus į landynę, nepalieka devyniasdešimt devynių likimo valiai ir neieško pražuvusio, kolei jį suranda!? Ištraukęs su džiaugsmu užsiverčia jį ant pečių ir, sugrįžęs namo, paskerdžia. O tada, sukvietęs draugus, taria: „Džiaukitės kartu su manim! Radau savo pražuvėlį galvijį. Žiūrėkit, kas atsitinka, kai kuris pabando mane palikti". Todėl, sakau jums, visada yra daugiau džiaugsmo dėl vieno paskersto galvijo, nei dėl devyniasdešimt devynių paliktų likimo valiai ir nudvėsusių iš bado.

Pamestos meilės palyginimas

Moralistai skaistuoliai dėjosi nesupratę Nachmano iš Centro minties, tik patrukčiojo pečiais. Tada šis pasakė jiems dar vaizdingesnį palyginimą:

– Tarkim, kad kurva, turėjusi šimtą meilės naktų, kurią dieną vieną pameta. Ar ilgam? Ar neieško ji jos su žiburiu po lova, ar nelipa iš ilgesio sienomis, ar nestaugia, nekviečia sugrįžti į patalą? Suradusi ją suvadina visas savo meilės naktis ir sako: „Pasidžiaukite ja drauge su manim, vėl susigrąžinau nakties meilę, kurią buvau pametusi. Pamokykim ją, kad ji amžiams pamirštų kelią iš viešųjų namų". Sakau jums, šitaip elgiasi ne tik angelai.

Atsakymas Čemberlenui

Moralistai skaituoliai neberado argumentų prieštarauti. Siuto, kad Nachmanas iš Centro ir vėl teisus.

Tuo pačiu metu atbėgo dar keli moralistai skaituoliai ir įspėjo Nachmaną iš Centro:

– Dink iš čia, pasišalink, nes Čemberlenas nori tave nužudyti.

Jis atsakė jiems:

– Patys nykite ir pasakykite tam suskiui: „Aš baudžiančiu kultūros rimbu išvarinėju oportunistus demonus ir karčios meno terapijos mikstū-

ra gydau šiandien, tai darysiu ir rytoj, o ir trečią dieną dar nebūsiu visko atlikęs. Bet šiandien, rytoj ir poryt aš priverstas sprukti iš čia – nedera gi Nachmanui iš Centro taip kvailai žūti nuo tamsybininkų neapykantos".

Vargas provincijai!

– Provincija, provincija! Tu žudai gastrolierius ir užmuši akmenimis tuos, kurie pas tave siųsti. Kiek kartų norėjau suburti visus tavo tamsybininkus po savo šviesos fakelu, o tu nenorėjai! Štai paliekamos jums jūsų purvinos landynės – pūkit toliau. Ir aš sakau jums: jūs manęs nebematysite, kol ateis laikas, kada imsite šaukti: „Garbė tam, kuris ateina Nachmano iš Centro vardu! Salve!"

Sėdint ir ilsintis siela išminties įgauna

Odetė visą naktį praverkė.

Neturėdama kam pasiguosti, braukė ašaras, užtinusiu veidu vis žiūrėjo į lovoje besivartantį Dušanskį, šis po vidurnakčio jai ėmė atrodyti panašus į kreivetę.

Paryčiais Aaronas tapo ramesnis.

– Kur doleriai? – nebesusivaldė Odetė, kai prabudęs Dušanskis kažką sapaliojo apie aspirantūrą Raudonosios profesūros institute. – Pinigai. Grąžink turtą! Kur dėjai rabino žalią banknotą!?

Aaronas tik vartė akis, nepajėgus buvo ką nors suprasti, paaiškinti.

– Valiuta. Doleriai, – ore rankomis nupiešė kupiūrą Odetė.

Dušanskis mykė, nieko doro iš jo gargaliavimo nesuprasi.

– Kur prašvilpei pinigus? Pragėrei!? Su lenkų kurvomis! Niekšas! Niekšas! – įsiaudrino Odetė. – Santaupos. Paskutinės mūsų santaupos!

Mušė ligonį.

Aaronas Dušanskis nesipriešino. Nuolankiai sugėrė smūgius: į paširdžius, žastikaulį, per insktus, ausį, kuprą, į pasmakrę (du).

Atvipo žandikaulis. Žlegtelėjo ant dulkino kilimėlio Dušanskio dantų protezas.

Odetė pasijuto bjauriai, po smūgio kumščiu į veidą vėl grįžo realybėn. Išsikrovusi. Ne tokia agresyvi.

Pykčio subjaurota siela.

Kai gėdindamasi savęs, užplūdusio įniršio pakėlė Dušanskio protezą, pamatė ant plokštelės prilipusią įtartiną porciją pažaliavusios košės.

Susidomėjo.

Pauostė – užuodė pinigų kvapą.

Dar kartą patikrino. Ne, negalėjo suklysti: anaiptol ne salota.

– Aaronai, atleisk! Atleisk man! – puolė ant kelių prieš vyrą. Meldė pamiršti patirtą nuoskaudą, vis siekė delnu jį švelniai paglostyti, užjausti. – Neverta aš tavęs! Ne! Nebausk, jei gali, – apipylė atsiprašymo bučiniais. – Neužmušk, maldauju!

Dušanskiui buvo vis tiek. Jis, nesujaudintas Odetės atgailos, svajingai kramtė savo negyvą odą nuo pirštų, buvo beveik laimingas.

Odetė suprato, kad nuo šios akimirkos teks gyventi kitaip.

Laisva valia ėmė slaugyti vyrą.

Nedrįso skųstis, neaimanavo popindama. Vyro negalią suvokė kaip likimo jai skirtą išbandymą.

Kantriai Odetė Raslan keitė nešvarias Dušanskio paklodes. Skalbė rankomis. Džiaustė. Kepė. Virė. Vėdino. Tvarkėsi uoliai – anei trupinio, dulkelės, pirštų antspaudų. Išmoko virtuoziškai pakišti naktipuodį, ne mažiau efektingai ištraukti jį, kai vis labiau tingintis pasikelti iš lovos Aaronas atliktdavo savo gamtinį reikalą.

Kažkurią dieną Aaronas Dušanskis pasikėlė iš patalo, kategoriškai atsisakė valgyt. Tik stovėjo užčiaupta burna, žvelgė į pasaulį iš padilbų.

Vis mažiau kalbėjo. Į rodomus ženklus nereagavo.

Odetei, pavargusiai mosuoti vaikiškais barškučiais, niekaip nepavyko sužinoti šio protesto priežasties. Išbandė ir kitus būdus, kad tik atsivertų Dušanskio burna, išsilygintų suraukti antakiai, tada galės pra-

kišti nors sekliausią šaukštą sultinio. Deja, nei „Samocvetų" šlageriai per radiją, nei pagąsdinimai pasauline kova už taiką nepadėjo – Dušanskis jau antrą savaitę badavo, vis tylėjo užsispyręs.

Odetė matė, kaip silpsta, nyksta Dušanskis. Nors kiek norėdama pakelti vyro ūpą, koncertavo jam metalofonu, mušė būgnelį, giedojo išmoktas psalmes, iš kaimyno net pasiskolino kankles. Jomis grojant liaudies melodijas, atrodo, sužvilgėdavo Aarono akys, tapdavo šiek tiek gyvesnės, – bent taip pasirodydavo Odetei.

Deja, moteris klydo.

Netrukus, vos tik išgirsdavo Aaronas kanklių skambesį, po pirmųjų garsų imdavo gailiai mykti, tartum bejėgis stirniukas akimis maldaudavo nebetęsti koncerto-gestapo.

Teko Odetei kankles grąžinti.

Tačiau tariamai mylinti savo vyrą Raslan neketino kapituliuoti, tikėjo, kad suras būdą ar priemonę pražiodyti Dušanskį. Privers, nors tai ir užtruks, paragauti obuolio, krimstelti rauginto agurko, lyžtelti gardžios sairos pomidorų padaže.

Kad prablaškytų ligonį, atokvėpio minutėmis prisiuvo skudurinių lėlių, įkūrė namuose jų šešėlių teatrą.

Vaidindavo už širmos pačios inscenizuotus kūrinius: „Jie kovėsi už Tėvynę", „O aušros čia tykios", „Baladę apie kareivį", „Skydu ir kalaviju", „Majorą Viesulą", „26 Baku komisarus", „Raudonuosius alpinistus", „Brangiau už gyvybę" etc.

Sekmadieniais, lygiai dvyliktą valandą, savo mažąjį žiūrovą, taip vadindavo tą savaitės dieną Dušanskį, pakviesdavo į „Katės namus", „Pinokį", „Batuotą katiną", „Kryžių šiaurėje" ar dviveiksmę „Ausinę kepurę" (muzika Eduardo Aramovičiaus Chagagortiano, libretas Natalijos Iljiničnos Sac ir dr. Vladimiro Poliakovo).

Netrukus Odetės Raslan lėlių šešėlių teatro repertuare atsirado per dvidešimt didesnių ar mažesnių pjesių: kandžių satyrų, pilietiškų politinių dramų, burleskų, tragedijų.

Moteris tobulai išmoko keisti balsus, iš spiegiančio falceto pereiti į sodrų bosą, riaumoti hipopotamu orangutangu, cypsėti prispausta pelyte, mekenti nususiu ožiu. Puikiai artikuliavo, nepasitaikydavo, kad pamirštų tekstą. O priekaištų dėl dikcijos nebūtų išgirdusi ir iš priekabiausio retorikos pedagogo. Ypač Odetei sekdavosi pamėgžioti generolo de Golio mimiką, čiurlio, Robinzono, Leonido Brežnevo balsų tembrus. Lavrentijaus Berijos, Eizenhauerio, Gromykos, Tarzano ir ypač sporto komentatoriaus Nikolajaus Ozerovo – ne taip sėkmingai.

– Yra tokia profesija – Tėvynę ginti, – visada su virpuliu ištardavo Odetė sakralinę frazę, kai rodydavo Dušanskiui „Karininkus". – Už mūsų – Maskva, – nutildavo, leidusi kūnu perbėgti virpuliams. – Ober leitenante Klosai, kad aš apie aukojimus kalbėjau, sakiau žadąs aš auką atnašauti, tai buvo tik manos šnekos gudrybė... – drąsiai improvizuodavo istorinėje dramoje „Brangiau už gyvybę".

Ir štai vieną dieną Aaronas Dušanskis parodė liežuvį.

Odetė, matydama Dušanskio veide šias džiuginančias permainas, nenutraukė vaidinimo, sėkmingai pabaigė skudurinį vesterną „Niekas nenorėjo mirti" – patį prabangiausią namų lėlių šešėlių teatro pastatymą.

– Mielasis, kuo tave pradžiuginti? – ėmė klausinėti, kai maivydamasis Aaronas tai iškišdavo, tai vėl įtraukdavo savo liežuvį – žaidė ant grindų kaladėlėmis užsimiršęs. – Gal kefyro? Daktariškos? Serviltato? Skumbrės aliejuje? Zefyrų? Triufelių? Teftelių? Teiglich?

– Ma-ma.

– Ma-ma?

– Mama. Mama mama mama, – pakartojo Dušanskis.

– Mama? Ką mama?

– Mama teiglich. Mama teiglich. Teiglich mama, – sukarksėjo Aaronas Dušanskis. – Mama mama! Teiglich teiglich! Mama mama! Teiglich teiglich! – ėmė skanduoti. – Teig-lich! Teig-lich! Teig-lich! Teig-lich! – it per lemtingiausias futbolo rungtynes ragino pirmyn mylimą komandą.

– Iš kur aš tau jų paimsiu? Gal nori macą? Česnako? Ivasi silkės?

– Teig-lich! Teig-lich! Teig-lich! – nenusileisdamas reikalavo saldumynų Dušanskis. – Teig-lich! Teig-lich! – nebeužsičiaupė.

– Brangusis, pakentėk... Pakentėk nors šiek tiek...

Odetė nėrė į virtuvę.

Prisivertė prisiminti seniausiai pamirštą receptą.

Paskubomis ruošė tešlą. Minkė, vis pūtė siutinamai užkrentančius plaukus. Išlydė puode medų, vos nepamiršo cukraus... Teiglich, švelniai tariant, išėjo specifiniai – neįkandami.

Tačiau Dušanskis juos krimto.

Paprašė dar.

Nuo tos dienos vien jais maitinosi.

Atsigavo.

Pamėgo kartoti užkirtęs:

– Kumunistų partija ir Tarybinė vyriausybė didelį dėmesį skiria darbo žmonių auklėjimui komunistinės moralės dvasia, moralės, kurios pagrindą sudaro kova už komunistinės visuomenės sukūrimą.

Vidudienį, kai skusdavosi, vis klausinėdavo žiūrėdamas į veidrodį:

– Kas, bliat', yra komunistinė moralė? Kokie, bliat', jos bruožai? Kokios, bliat', moralinės savybės būdingos tarybiniam žmogui? Kaip Komunistų partija ir Tarybinė vyriausybė auklėja mūsų liaudį tarybinio patriotizmo ir proletarinio internacionalizmo dvasia? Kas, bliat', yra komunistinė pažiūra į darbą ir socialistinę nuosavybę? Kaip, bliat', atrodo socialistinė teisė? Kokia, nachui, turi būti tarybinė šeima? Kokią, v pizdu granatu, reikšmę turi kova už sveiką buitį, revoliucinių bei liaudies tradicijų ugdymas?..

Nutuko Dušanskis.

Po mėnesio, užgyvenęs pavojingą sveikatai virššvorį, nebebūtų pajėgęs dalyvauti net primityviausioje sueityje.

Odetė taip pat mainėsi. Vis greičiau pavargdavo, nebespėdavo gaminti teiglich rajūnui, – taip dabar pravardžiuodavo Dušanskį.

Persitempė.

Galbūt todėl vieniša moteris (atokvėpiui) buvo priversta kūniškų malonumų pasieškoti kitur.

Labai retai, vis dar bijodama palikti Aaroną vieną namuose, ištrūkdavo minutėlei į namo palėpę. Ten pavakariais (tarsi atsitiktinai) vis susitikdavo su namų valdybos kaminkrečiu. Nemylėjo, bodėjosi juo. Sugrįžusi į butą vis papriekaištaudavo sau, kad puolė – nuodėmingai susidėjo su neperspektyviu komunalininku. Tačiau nieko sau negalėjo padaryti, toks jau slaugės gyvenimas.

Dušanskio psichinė sveikata taisėsi.

Aaronas, radęs už baterijos užkritusį V.K. Kozlovo veikalą „Kas yra buržuazinės nacijos ir socialistinės nacijos" susidomėjo grožine literatūra. Per trumpą laiką perskaitė Sofoklį, Ovidijų, pamilo nemirtingąjį Dantę, vertino Šekspyrą, žavėjosi Homero hegzametru.

Įkvėptas literatūros genijų, pats pamėgino sukeverzoti elementorių – ABC patiems mažiausiems:

A – Albanų alfonsas. Animacinis. Anoks.

Ą – Ą.

B – Bobų boksas baisus; baltagvardiečių baisesnis: bau!

C – Cūdas! Cvekas citrinoj!

Č – Čiurka čiupt – čiulpia čigono Čingizo čiupą.

D – Durnyne demonai; durnių daug daugiau durnyne.

E – Erkė engia Engelsą. Etc.

Ę – (taip stena?)

Ė – Ėdesio ėdžios. Ėriukas: ėėėėėėėė...

F – Futra fotografuojasi, furija fakinasi.

G – Gangas. Gandomas. Gandonėšis.

H – HeilHitler!

Ch – Chaltūra – chernia.

I – Ilgu. Išėjo. Išėdos išverstos.

Į – Įsčiose įstrigo įnagis

Y – Y.

J – Jos jos jos.

K – Kerenskis – kurvų kurva.

L – Laimė: lai lai lai lai lailailai...
M – Mamą myli Metropolitas.
N – Ne! – neutroninei nelaimei Nevadoje niekad!
O – Ortopedas obuoliauja.
P – Paneriai. Pionieriai. Pašinų piknikas.
R – Rūstus ruskis rūko Reichstago rūsyje.
S – Suslovas sėdi.
Š – Šokoladas šateno šiknoj, švinta Šventojoj.
T – Tik Tibete teismas tylus.
U – Uosto uodegą uragvajietis ugandiečiui. Uždanga.
Ū – Ūūū!
V – Vėl Vėlinės!
Z – Zaporožiečiui – zanoza.
Ž – Žydi žymūnas Žasliuose žiemą, žvarbu Žasliuose žiemą žeminėj.

Paraišius bei pačiam iliustravus gan drąsų elementorių, Aaroną Dušanskį galutiniai sugundė literatūros pasaulis – beribis: novelės, sonetai, poemos, apysakos, epai, himnai, epigramos.

Odetė nebespėjo iš bibliotekos nešti knygų, Dušanskis jas ryte rijo drauge su teiglich.

Ne su visomis garbių literatų mintimis Aaronas Dušanskis sutiko – komentavo, piktinosi, piešė, replikavo paraštėse.

Neįtikino Dušanskio Plechanovas, simbolistai, kritinis realistas Balzakas, Gercenas, Kudirka. Floberas buvo per jausmingas. Hugo – kliedintis megalomanas. Visų taip vertinamas Dostojevskis pasirodė perdėm niūrus. Genijum apšauktas Puškinas, žinoma, buvo talentingas, tačiau svetimas Aaronui. Subtilusis Čechovas – mėgėjiškas, kaip, beje, ir Stanislavskio Dailės teatras. Remarkas – trečiarūšis. Rablė – manieringas. Biliūnas – per liūdnas. O Borisas Pasternakas Dušanskį tiesiog papiktino. Nespėtas perskaityti „Daktaras Živago", jo manymu, nebuvo vertas ne tik Nobelio premijos, bet ir leidėjo dėmesio. Visa laimė, kad rašytojas pats laiku tai suprato – atsisakė nepelnytai jam skirto įvertinimo.

– Sugadinsi akis, – užtikusi pagąsdindavo Odetė Aaroną, kai šis naktį po antklode, pasišviesdamas žibintuvėliu, skaitinėdavo Pamelos Trevers „Merę Popins".

– Dar dešimt minučių.

– Atiduok, – mėgindavo konfiskuoti žibintuvėlį Odetė.

– Tik skyrių pabaigsiu, – mokėdavo išsiprašyti laiko savišvietai Dušanskis. – Maiklas su Džeine dabar...

– Pritrupinai, – kruopščiai nušluodavo teiglich gabalėlius nuo patalynės. – Dešimt minučių! – atseit daugiau nenusileisianti perspėdavo Odetė. Stabteldavo trumpam, kol sulaudavo pritariamo Dušanskio galvos linktelėjimo. Tik tada, kai vyras pasislėpdavo po antklode, užgesinusi šviesą, išeidavo.

Naktimis Odetė Raslan sportuodavo: azartiškai lošė šachmatais.

Susirašinėdama žaidė turnyruose su Omsko, Jerevano, Odesos tarptautiniais meistrais ir didmeistriais. Nors Odetė ir visapusiškai apgalvodavo prieš išsiųsdama paštu savo ėjimą, tačiau niekaip neįstengdavo pakilti aukščiau trečiojo moterų atskyrio. Degte degė sportiniu pykčiu, mėlo, kad šachmatininkės karjeroje teturi šešis pralaimėjimus ir vos vienas lygiąsias. Ir tas, tiesa, pasiekė pasitraukus iš kovos priešininkui – žmogus iš Birabidžano, neatsiuntęs naujojo adreso, persikėlė su tėvais gyventi kažkur kitur(?)

Kažkurią dieną Aaronui Dušasnkiui į rankas pateko nedidelė knygelė žaliu viršeliu. Autoriaus jis nežinojo, tačiau draugo Tvardovskio įžanga suintrigavo:

„Gyvenimo medžiaga, sudaranti apysakos pagrindą, tarybinėje literatūroje neįprasta. Joje nuaidi tie skaudūs mūsų vystymosi reiškiniai, susiję su partijos nuvainikuotu ir pasmerktu asmenybės kultu, kurie laiko atžvilgiu nors ir ne taip nutolę, iš tikrųjų atrodo mums kaip tolima praeitis. Tačiau praeitis, ar šiokia, ar tokia, niekuomet nenustoja reikšmės dabarčiai. Visiškai ir galutinai išnaikinsime visas tas praeities dėmes, kurios ją temdė, tik tada, kuomet teisingai ir drąsiai išsiaiškinsi-

me jos padarinius. Kaip tik apie tai ir kalbėjo N.Chruščiovas visiems mums atmintiname savo baigiamajame žodyje partijos XXII suvažiavime: „Mūsų pareiga kruopščai ir visapusiškai ištirti tokio pobūdžio bylas, susijusias su piktnaudžiavimu valdžia. Praeis kiek laiko, mes numirsime, visi mes esame mirtingi, bet kol dirbame, mes galime ir turime daug ką išaiškinti ir pasakyti tiesą partijai ir liaudžiai... Tai reikia padaryti todėl, kad tokie reiškiniai niekad nepasikartotų...“

– Aaronai, pas tave atėjo svečias, – sutrukdė skaityti įžanginį Tvardovskio žodį Odetė.

– Na, kaip mūsų viršila laikosi? – kratė ranką Dušanskiui civiliškai apsirengęs Ovsiejus fon Taiba. – Čia šeimininkei, – iš po skverno ištraukė deficitinių žirnelių stiklainį, pridėjo dar šprotų dėžutę – latviškų.

– Na ką jūs, nereikėjo, – sutriko Odetė, tačiau žirnelius su šprotais paėmė.

– Skaitinėjame... – pavartė paėmęs į rankas knygą Ovsiejus fon Taiba. – Taip taip... – anei raumenėliu neišsidavė, šypsojosi it seniausias draugas. – O aš pas patį su gera žinia: komisija ką tik pačiam patvirtino II grupės invalidumą.

– Štai ir sulaukėme, – džiaugsmingai atsiduso Odetė. – Aaronai, nesėdėk taip, pavaišink ta proga svečią.

– Ačiū, aš tik trumpam, – atsisakė Ovsiejus fon Taiba, kai Dušanskis paskubomis susigrūdo paskutinius du teiglich. – O pats, matau, pasitaisei, – užuolankomis kalbėjo jaunesnysis leiteinantas. – Dabar svarbu neperšalti, visokie gripai, triperiai siaučia. Turbūt girdėjote, naktį Volgos žemupyje užfiksuota keliolika šiltinės atvejų.

– Negali būti! – nusistebėjo Odetė. – Vargšai Pavolgio vaikai...

– Ką ten vaikai, žuvys nerštavietes paliko!

– Siaubas.

– Aš ir sakau: nusikaltimas taip su gamta elgtis. Jūs tik pažiūrėkit, kas darosi mūsų Sibire! – nepažinsit dabar taigos: traktoriai, savivartės, traukinius tuoj paleis. O Aralo jūra! Amžinasis įšalas! O Amūras! Baikalas – švariausias pasaulio ežeras – ar gertų dabar kas jo vandenį!?

– Beprotis.

– Na, nebent pamišėlis, – pritarė Odetei Ovsiejus fon Taiba. – Jūs teisingai sakote: beprotybė yra pakeisti upių tėkmę. Ką tai duotų? Nieko! Gryna utopija! – Sen Simonas, Žanas Ruso savo mėšlinomis kojomis. Jie ten sėdi moksliniuose institutuose – popieriuje viskas gražu, teisinga. Tačiau gyvenime...

– Gyvenime viskas kitaip.

– Ir aš taip sakau. Teisingai kalbate: tu gali būti geriausias mokslininkas, išradėjas, racionalizatorius, tačiau ar esi pilietis? Štai klausimas. Pasiteirauk, ką tu šaliai duodi? Bet nereikalauk iš jos: man man man! O atsakomybė? Kur dingo atsakomybė?! Fizikų? Chemikų? Ekonomistų? Narų? Eigulių?.. Aukštojo mokslo baigimo diplomas dar nieko nereiškia. Tu pirma padirbėk paprastu darbininku ar sanitaru, o jau tik vėliau būk inžinierius, gydytojas, teisininkas. Štai jūs sakote: vidurinis mokslas, vidurinis mokslas... Taip, yra tokia nuostata. Tačiau ar būtinas jis kiekvienam? Ar neišgyventų be jo skardininkas, zootechnikas, kurpius, badmintono treneris? Gerai, jūs man sakote, kad yra partijos programa. Sutinku. Bet kam rašomos programos? – žmonėms, t.y, mums, kad mes ateityje geriau gyventumėme. Jūs tikinate: nepasivysime Amerikos. O aš atsakau: pasivysime. Jūs skundžiatės: sunku. O aš atsakau: niekada lengva nebuvo. Jūs tvirtinate: stinga drausmės. Argumentuoju: nestinga. Sakote: neperauklėsime. Įsitikinęs: nugalėsime priešus. Pirštu badote: nėra sąžiningumo, nėra sąžiningumo... O aš: iš kur pas pačią vokiški (VDR) tapetai ant sienų?! Kriauklė turbūt taip pat vengriška – VLR?! O stalinė lempa, vyryklė, raudonmedžio bufetas?! – šalis tokių negamina. Iš kur!? Iš kur!? – atsakykite man. Teisingumas, teisingumas ir dar kartą teisingumas! Bausti kyšininkus, grobstytojus, švaistytojus, tinginius! Negailėti! Ne! Ne! Ne! – nuosprendžiams lygtinai. Ne! Ne! Ne! – amnestijai! Ne!...Ne!.. Ne! ...Užsibuvau, – staiga striktelėjo nuo kėdės Ovsiejus fon Taiba. – Eisiu, nebetrukdysiu ligonio, – kaltai lankstėsi, atsiprašinėjo. – Sveikite, draugas Dušanski, mes, organai, jus puikiai atsimename. Visada laukiame. Užsuki-

te, aplankykite, jei surasite kada nors laiko, – nepadavė rankos. – Iki ryt. Aštuntą. Komisariate. Nevėluot, – atsisveikino svečias, labai greitai išėjo.

– Padarysiu teiglich...

Dušanskis vėl paėmė knygą. Stačia galva nėrė į teksto malonumą:

...Galbūt autoriaus pavartoti – beje, visiškai saikingai ir tikslingai – kai kurie žodeliai ir posakiai iš tos aplinkos, kurioje jo herojus praleidžia savo darbo dieną, nepatiks ypač įnoringo skonio žmonėms. Tačiau jūsų rankose laikomas romanas yra iš tų literatūros kūrinių, kuriuos perskaitę mes labai trokštame, kad kartu su mumis autoriui būtų dėkingi ir kiti skaitytojai.

Taip, taip, taip...

– Tai ką, Dušanski, ir toliau bendradarbiausim.

– Prieš ką? – išsisuko nuo konkretaus atsakymo Aaronas, – prisistatė laiku – lygiai aštuntą nulis nulis.

– Nenori mūsų draugystės?

– Ieškau meilės.

– Gal priešų?

– Tiesos. Atjautos.

– Solženycino prisiskaitei! – užsirūstino Ovsiejus fon Taiba. – Tvardovskis galvą apsuko! Žiūrėk, kas atsitiko!? – paskleidė ant stalo nacių nusikaltimus liudijančias nuotraukas. – Nori, kad pasikartotų!? Žiūrėk! Žiūrėk, mėgaukis! Džiaukis, Dušanski, ką pridirbo tavo parankiniai! – bedė pirštu į Prahos pavasarį.

– Manęs ten nebuvo.

– Išsisukai nuo atsakomybės! Dezertyras! – Ovsiejaus fon Taibos baritonas skambėjo visame komisariate. – Žiūrėk! – privertė šlykštėtis dokumentine medžiaga. – Žiūrėk, žiūrėk, siurbėle...

Ovsiejus fon Taiba striktelėjo, pribėgo prie patefono. Išjungė visą šį laiką grojusią kabinete muziką – grakščiai įmetė į voką leistą Richardo Vagnerio „Skrajojančio Olando" plokštelę. Tik tada patikrino, ar uždarytos durys.

Užtraukė užuolaidas.

Iškilmingai pasiraitojo rankoves.
Prasisegė marškinių apykaklę. Išsižergė patogiai.
Operiniu balsu uždainavo Dušanskiui faktus į akis:

Bizzz, raudonoja, bizzz,
Bizzz, raudonoja, bizzz,
Bizzz, jadoja, bizzz bizzz
Bizdelioj bizdelioj, margoja,
Bizdelioj bizdelioj, raudonoja, bizzz bizzz bizzz!

Aaronas Dušanskis nesusivaldė. Taip pat atsistojo.
Įrėmė rankas į juosmenį.
Ne mažiau įkvėptai atitarė fon Taibai vis žemėjančiu tenoru:

Vativolia valio olia!
Vativolia valio olia!
Dušanskių spirgučiai vali olia!
Dušanskių spirgučiai vali olia!

Choleriško būdo Ovsiejus fon Taiba ėmė grasinti ginklu:

Bimp kulipkos kai bitės,
Bimp kulipkos kai bitės,
Bimp kulipkos, Dušanski, kai bitės,
Bimp kulipkos, Dušanski, kai bitės!

Dušanskis išsisukinėjo, čia pasilenkdavo, čia atsitraukdavo...
Įsidainavo.
Raudo.
Sužeistas dramatiškai guodėsi:

Us birrr leketai leketai, uch uch uch,
Us birrr leketai leketai leketai, uch uch uch uch.

Įaudrinti pašnekesio abu sutartinai užtraukė LTSR sostinės Spalio rajono kariniame komisariate:

Bėga kraujis kai vanduo,
Bėga kraujis kai vanduo,
Bėga kraujis kai vanduo,
Bėga kraujis kai vanduo!

– Aaronai! – nugriaudėjo klyksmas, pasibaidė zylutės iš lesyklėlės. – Aaronai! – puolė prie palangės Odetė Raslan. – Aaronai!.. – persisvėrusi per langą dar pamatė, kaip žlegtelėjo Aarono Dušanskio kūnas, visa laimė, ant gaisrininkų išskleisto tento.

Prie namo susirinkę žmonės jau seniai pasvarstydavo, kuo tai baigsis: senasis kaimynas Dušanskis ant palangės stovėjo ne pirmą parą, vis grėsmingiau svirduliavo. Niekas neįtarė, kad jis pasišventęs pozuoja – ugdo koordinaciją, ištvermę. Tik todėl iškvietė gaisrininkus – manė, kad savižudis, ne modelis. Buvo, tiesa, neseniai atvykęs ir psichologas. Jis iš apačios parodė Dušanskiui kaži kokius guodžiančius ženklus. Deja, jo pastebėjimu, ligonis į nieką nereagavo – patologinė-klinikinė-psichozinė apatija, tokią diagnozę nustatęs išvyko pelningesniu iškvietimu.

– Gyvas? Ar tu gyvas? – vis klausinėjo Odetė, kai kaukianti greitosios pagalbos mašina vežė nukentėjusįjį „Raudonojo kryžiaus" ligoninės link. – Aaronai! Aaronai, Krišna tave myli! Krišna! Hari! Hari! Aaronai, Krišna, Hari! Hari Krišna, pasakyk gi ką nors, – meldė vyrą Raslan, plekšnojo per skruostus, bandė gaivinti.

Come'e bella la Singnora!
Anche tu sei bello, ragazzo.
I Russo sono tutti amanti...
Ma non tutti gli Lituani amati!..

Kažkodėl itališkai dabar dainavo įsijautęs Dušanskis – „Raudonojo kryžiaus" ligoninės priėmimo skyriuje kantriai tęsė gaidą.

Kad ir kaip prašė raustanti iš gėdos Odetė Raslan, niekaip nesidavė užregistruojamas, nesileido apžiūrimas.

Pakaitomis vis kartojo Aaronas folkloriškai:

Kokia graži senjora!
Tu irgi gražus, berniuk.
Visi rusai yra meilužiai...
Bet ne visi lietuviai verti meilės!

Sūnaus palaidūno sugrįžimas

Nachmanas iš Centro, nors ir darė stebuklus, savo vaikų neturėjo. Labai mylėjo neklaužadas mažylius, todėl neretai pakliedėdavo, tarėsi neva jų turįs ne vieną – šimtus, tūkstančius... Įsivaizdavo save rūpestingu tėveliu, vyru, visuomenės ląstelės galva. Per pilnatį vadino visus sutiktus sūneliais ir dukrytėmis, tačiau kad ir kaip save apgaudinėdavo, šie, geriausiu atveju, tebuvo tik draugai.

Kaip ir kiekvienas normalus žmogus, Nachmanas iš Centro norėjo šeimos. Geidė pasistatyti namą, kūrenti jame židinį, per šventes susėsti su gausia gimine prie didelio apvalaus stalo, palaiminti maistą.

Neretai Nachmanas iš Centro užsisvajodavo: atsivėdėjęs trenkia šaukštu per kaktą jaunėliui, kai šis, nesulaukęs tėvo ženklo, pirmas siekia duonos riekės.

Vis dažniau Nachmanas iš Centro taip įsijausdavo, jog imdavo pasakoti:

– Turiu brolius sūnus. Kartą jaunesnysis pareikalavo, kad atiduočiau jam priklausančią palikimo dalį. NepriešTaravau. Jis susiėmė savo dalį ir iškeliavo, namuose tapo viena burna mažiau – atsikvėpiau. Bet jis ten, tolimoje šalyje, palaidai gyveno, išeikvojo visą lobį, vis pakilnodavo taurelę. Ėmė badauti. Turbūt būtų kur patvory miręs, tačiau stojo tarnauti netikėliams: ganė kiaules, ėdė su jomis jovalą, kurio tik per didžiąsias šventes tegaudavo. Tada jis, šelmis, prisiminė, kad pas mane apščiai liko samdinių ir duonos, niekada netrūksta vyno, žaidimų, mergų. Sugrįžo. Prašė atleisti. Nenorėjau, tačiau nesusivaldęs puoliau jam ant kaklo, apsižliumbiau. Nusiraminęs įtikinau save, kad tik jis vertas vadintis mano sūnumi – prie paršų buvo virtęs tikra mano kopija. Viską atidaviau: genus, geriausią drabužį, inkstą, ant piršto užmoviau protėvių žiedą, apaviau, perrašiau testamentą. Nupenėtą veršį papjo-

viau, kelias avis paskerdžiau, įsakiau puotauti ir linksmintis: mano(!) sūnus sugrįžo! Mano! O tuo metu tas, kuris buvo laukuose, išgirdo muziką ir šokius. Sužinojo, kad grįžo mano sūnus ir aš liepęs papjauti veršį, parūpinti pasileidusių mergų. Supyko. Nenorėjo eiti namo. Kviečiau, prisiekiu. Kelis kartus šaukiau vidun – prie tarnų buvo dar vietos. Jis atkirto, neva įsižeidęs, kad mano sūnus iššvaistė turtą su kekšėmis, o jis atseit niekuo nenusižengęs buvo, tačiau niekad taip ir neparagavęs kriaušės, veršio mėsos, avienos, mergos nečiupinėjęs, nebepaveldėsiąs mano ragenų. Atsakiau, kad tai mano(!) mano(!) mano(!) sūnus sugrįžo, ir viskas, kas mano, buvo, yra bei bus jo(!) jo(!) jo(!). Todėl neverta pykti, pasiūliau, reikia puotauti ir linksmintis, nes jūs abu broliai, tačiau tik vienas jūsų yra mano sūnus – tu per doras juo būti. Taip pasakiau, bet vyresnysis brolis jau buvo iš nuoskaudos (dėl savo pasiutimo) miręs. Nebeprisikėlė. Ir nebeerzino daugiau paslaugumu – iš manęs nepaveldėtu.

Kodėl? Todėl, kad...

Ilgėliau Spalio rajono kariniame komisariate padainuoti neleido.

Nutildė.

Pavakary Dušanskis gavo pirmąją Ypatingojo skyriaus užduotį: mokytis, mokytis, mokytis...

Po neprailgusio pašnekesio ir be egzaminų Aaronas Dušanskis buvo priimtas iškart į penktąją prestižinės (rusų) aštuonmetės vakarinės-pamainininės mokyklos klasę.

– Nedrįskit jo skriausti, – atvedęs į gamtos pažinimo kabinetą pristatė mokiniams Dušanskį mokyklos direktorius. – Sėkmės, – palinkėjo išeidamas.

– Sėsk į pirmą suolą, – parodė laisvą vietą išdžiūvusi mokytoja – V A klasės auklėtoja Lira Drotvin. – Išsitiesk. Kurčias? Padėk rankas ant suolo. Ką, vis dar negirdi? Nesimuistyk, – iškart ėmė mokyti. – Rytoj ateisi pasikirpęs. Su tokiais nagais į klasę neįleisiu, – rūsčiai pažadėjo.

– Naujokas, naujokas, naujokas...

– Utėlių turi? – Lira Drotvin patikrino Dušanskio pakaušį. – Niežų?.. Kirkšnučių?... Kodėl, šmiki, nesiplauni kaklo? Dantis ryte valei?

– Smirdalius, smirdalius, smirdalius...

– Tyliau, mokiniai, tęsime pamoką, – nutildė sugrįžusi prie stalo mokytoja. – Prie lentos atsakinėti ateis... Ateis...

Niekas nebedrįso kvėpuoti. Vakarinės mokiniai sėdėjo nuleidę galvas į zoologijos vadovėlius, žiūrėjo, bet nematė gyvūnų.

Dušanskio kūnu perbėgo virpuliai.

Laimė, jo pirmąją dieną neiškvietė; ne per dažniausiai kviesdavo ir kitomis dienomis, savaitėmis, dekadomis.

Nauji veidai, nauji draugai, nauja patirtis. Neįprasta akademinė aplinka.

Darbo dienomis mokykloje vakarais būdavo linksma ir visada įdomu, o šeštadieniais – šokiai su muštynėmis, sekmadieniais – ekskursijos į muziejus, memorialinius butus, susitikimai su įdomiais žmonėmis, iškylos į gamtą, karių kapines.

Prasminga buvo mokytis: Euklido geometrija, funkcijų analizė, Lobačevskis, Niutonas, Saturnas, Mendelejevas, druskos rūgštis, algoritmų liniuotė, fotosintezė, Pavlovo refleksai, Klebšo ir Gordano koeficientai.

Aaronas apsiprato, pamėgo ne tik kaupti mokslo žinias. Ypač moksleiviui patiko palaikyti tvarką ir rimtį – budėti pertraukų metu erdviame mokyklos koridoriuje: sudrausmindavo išdykaujančius, primindavo, kad būtina vaikščioti ratu ne po tris, o po du, neleisdavo prasivardžiuoti, būriuotis, rūkyti, vartoti svaigalų, ištvirkauti neužsirakinus tualeto kabinoje. Jei pastebėdavo, kad kuris nors neklaužada paslapčia nusirašinėja namų darbus ant palangės, nepamiršdavo pranešti budinčiam mokytojui, neretai – inspektoriui ar direktoriaus pavaduotojui mokymo reikalams.

Moksleiviai nuo pirmųjų dienų prisibijojo Aarono Dušanskio, iš tolo pastebėdavo jo raudoną raištį ant rankos, taip ir vadindavo už akių – raudonraištis Dušanskis. Kai šis prieidavo prie besišnekučiuojančių, nutildavo išsigandę.

Budėdamas Dušanskis buvo nepakantus ne tik skriaudžiantiems pagyvenusias paralelinių klasių moteris, bet ir įvairiausio plauko lošėjams. Tačiau kai pats (iš pradžių – išimtiniais atvejais) nebudėdavo, mielai po pirmojo aukšto laiptais sulošdavo „tresučką", „kentalą".

Įniko.

Vis rečiau per pertraukas bebudėdavo.

Apimtas liguisto azarto ėmė skolintis, vis norėjo atsilošti.

Į trimestro pabaigą Aaronas jau buvo nemažas sumas skolingas ir vyresniems, ir žemesnių klasių mokiniams. Pavyzdžiui, Darbo Raudonosios vėliavos mėsos kombinato išpjaustymo cecho pameistriui Giršai Prismanui iš III B buvo skolingas net 1 rub. 34 kap., ilgakasei madų ateljė vedėjos podukrai Dveirai Levickai iš VI E – 89 kap., o toliaregiui literatūros tyrinėtojui Jošua Kiekšei iš paralelinės V C – 18 kap. bei lenktinį peiliuką, kurį perpardavęs Germanui Dovženkai iš I C gavo kramotomosios gumos „Spermint" (iš burnos) ir 1 kap., tiesa, patvaldystės laikų.

Tačiau per pamokas Dušanskis stropiai mokėsi, tik kartą už nepaklusnumą stovėjo nubaustas klasės kampe, vos trejetą sykių gavo su liniuote per nagus, kai užsisvajojo – gaudė varnas per chemijos laboratorinius darbus.

Gerai Aaronui sekėsi kalti daugybos lentelę, sunkiau ėjosi asmenuoti, šlubavo visuomenės mokslas, darbai, piešimas. Tačiau Dušanskis nenusiminė, žinojo, jog kada nors įveiks sunkumus. Be to, klasės auklėtoja Lira Drotvin sprigtu į kaktą vis paskatindavo, primindama, kad jis nėra kvailesnis už kitus V A avigalvius.

Per didžiąją pertrauką Aaronas Dušanskis nelėkdavo kartu su visais į valgyklą, nesistumdydavo eilėje prie bufeto, kad gautų šiltą bandelę, pieno ar guliašo dubenėlį. Odetei bei Ypatingajam skyriui susitarus su mokytojais, likdavo vienas klasėje, kur ramiai galėjo valgyti savo atsineštus teiglich – turėjo tokią privilegiją.

Mokytojai, atrodo, iškart pamilo paslaugų Aaroną, netrukus jau vadino jį savo padėjėju – dešiniąja ranka drausmės reikalams. Todėl

dažnai nepastebėdavo neesminių klaidelių diktantuose, rašydavo aukštesnius pažymius, kurių ne visada šis buvo vertas. Klasės draugai matė tokią neteisybę, bet tylėjo. Mokykloje sklido kalbos, kad Aaronas Dušanskis čia tik trumpam – jau kitą trimestrą bus pervestas į pagalbinę mokyklą-internatą.

– Kaip mokykloje?

– Iš higienos gavau „patenkinamai", iš fizinės kultūros – „gerai". Su „geležinkeliu" – pridurdavo prisivertęs nemeluoti.

– Tu juk atleistas nuo fizinio! Ar nunešei pažymą!?

– Odete...

– Aš pakalbėsiu su klasės auklėtoja. Ryt nueisiu pas direktorių... Ką jie ten sau galvoja!?

– Nereikia, Odete, klasiokai juoksis iš manęs.

– Kodėl toks raudonas? Leisk, – Raslan užkišo ranką už marškinių, palietė nugarą. – Tu visas sušilęs!

– Rinkome makulatūrą.

– Vėl landžiojai pusnuogis po sandėlius!?

– Nebuvo muzikos pamokos, mokytoja susirgo.

– Kiek kartų tau, Aaronai, sakiau, kad nebėgiotum plikas po lauką. Neužtenka žodžio? Būtinai turiu imti diržą? Ką sakau, viskas tau pro ausis...

– Kiekvienas būrys įsipareigojo surinkti po šimtą kilogramų, nugalėtojams aprodys Rūdninkų girią, partizanų žemines, pabaigai veš į Pirčiupį.

– Visas purvinas. Pažiūrėk, kokios tavo rankos! Vėl išėjai be nosinės!? Parodyk man savo pažymių knygelę...

– Surinko.

– Ir vėl!?

– Po kontrolinio.

– Aš skambinu mokytojai... Koks telefono numeris?

– Ji neturi telefono.

– Ką tik kalbėjau su ja. Sakė, kad jau trečią kartą pamiršti gramatikos namų darbų sąsiuvinį. Kodėl nepasakei, kad mane kviečia į mokyklą?

– Aš pamiršau.

– Tai gal tave pas gydytoją reikia nuvesti – patikrinti atmintį?

– Ne!

– Užsičiaupk. Prisidirbai, tai būk vyras – prisipažink. Dabar rinkis: nuo pat ryto eini pas psichiatrą ar pats atneši diržą?

Aaronas Dušanskis įprato prie kasdieninio lupimo. Apdairiai, nematant Odetei, užsimaudavo kelias apatines kelnes, kad ne taip skaudėtų. Mušamas neišsiduodavo, kad ne pirmą mėnesį vykdo vyresniojo leitenanto Ovsiejaus fon Taibos slaptą užduotį: siekia įgauti Safronijaus Lailos pasitikėjimą.

Suolo draugas Safronijus Laila, anot Ypatingojo skyriaus karininko, turėjo giminių užsienyje – iš čia kilusi Holivudo aktorė Rutha Ly (Safronijaus Lailos dukterėčia) ištisą savaitę motelyje netoli Vašingtono išbuvo Kisindžerio meiluže, todėl labai domino tarybų šalies saugumą.

Agentui Dušanskiui buvo pavesta sužinoti, ar žino ką Safronijus Laila apie Kisindžerį, Niksoną, Martino Liuterio Kingo palaikų likimą ir JAV administracijos planus vadinamojoje Lietuvos išlaisvinimo byloje.

Tai buvo kruopštus, atsakingas darbas. Juvelyrinis, kaip taikliai pastebėjo Ovsiejus fon Taiba, infiltruodamas Aaroną Dušanskį į V A klasę.

Safronijus Laila – jau pražilęs „Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo" bažnyčios zakristijonas, nepažangus ir mušeika. Jo pažymių knygelė buvo išmarginta pastabomis, už drausmę visada gaudavo dvejetus, kartą – kuolą galutiniame trimestre(!) Stropumu moksle taip pat nepasižymėjo, galbūt todėl jau trečius metus sėdėjo vis toje pačioje klasėje. Atrodo, kad Safronijus Laila dėl to pernelyg nesijaudino. Kadaise prasitarė, jog verčiau ir penktuosius metus liks toje pačioje klasėje nei vakarais tąsysis namuose su snarglėtais anūkais, kurių ne tik nemylėjo – visa širdimi nekentė ir niekino.

Konfliktavo Safronijus Laila. Demonstratyviai nešiojo ilgus plaukus. Pabarškindavo gitara. Rūkė. Buvo beraštis. Nepripažino jokių autoritetų. Sklido kalbos, kad net kelis kartus yra pabėgęs iš namų.

Labai greitai užsiplieksdavo Safronijus Laila. Nerasdamas šeimoje kur išlieti susikaupusio pykčio, skriausadavo klasėje silpnesnius, neretai – mokytojus, valgyklos virėjas, ligotą rūbinės budėtoją.

Nenusileisdavo Safronijus ir vyresniems mokyklos mokiniams. Ne kartą su abiturientais kovėsi ant Kraujo kalno – taip šalia mokyklos vadinosi kalvelė, kur mokiniai aiškindavosi santykius.

– Lauksiu tavęs ant Kraujo kalno.

– Per didžiąją pertrauką.

Sutarus laiką ir vietą, ateidavo neskubėdamas. Išdidžiai.

Safronijus Laila nusimesdavo švarką, nusisegdavo laikrodį. Kažkodėl iš visos klasės pasitikėjo tik naujoku Aaronu Dušanskiu, todėl leisdavo jam palaikyti kaklaraištį bei smulkias monetas, kurias, neduok Dieve, galėjo išbarstyti mušdamasis.

Mokėjo muštis Safronijus Laila.

Puldavo staiga, į taisykles žvelgė lanksčiai. Kaipmat Laila įsikibdavo priešininkui į atlapus, tada kirsdavo galva jam į veidą ir čia pat spirdavo keliu į sėklides. Nesusivokiantis priešininkas susilenkdavo inkšdamas, o Safronijus Laila, pačiupęs už plaukų, visa jėga trenkdavo galvą dar kartą į iškeltą savo kelį. Kai apsvaigintas susmukdavo, užšokdavo ant krūtinės ląstos, visu svoriu pastrykčiodavo pergalingai iškėlęs rankas. Nulipęs spirdavo bato smaigaliu į smilkinį, kulnu – į kitą. Šonkaulius. Nusispjaudavo atsikrenkštęs paniekinamai. Ir tik tada spregtelėdavo pirštais, duodamas ženklą, kad Dušanskis apvilktų jam švarką, užsegtų laikrodį bei grąžintų monetas ir kaklaraištį – giminaitės iš Amerikos dovaną.

Po tokios kovos nugalėtasis neretai savaitę, o kartais ir išvis nebepasirodydavo vakarinėje-pamaininėje mokykloje.

– Ir aš taip norėčiau...

– Nori?

– Et, persigalvojau, – atsitraukdavo šiek toliau nuo nenuspėjamo suolo draugo Aaronas Dušanskis.

Aaronas pavydėjo Safronijui vikrumo, kalvio jėgos, pilkų akių įtaigos ir kliošinių kelnių. Slapta didžiavosi draugyste su nenugalimuoju mokyklos chuliganu. Tik ypatingais atvejais paskųsdavo pedagogams.

Po pamokų abu klasiokai traukdavo ne namo, o į netoliese esantį gastronomą. Čia, už alkoholinių gėrimų skyriaus, baseine pardavėjos jiems leisdavo žvejoti šviežią žuvį – karališkuosius karpius.

Safronijus parūpindavo valą ir kabliukus, Dušanskis masalą – nuo didžiosios pertraukos likusius teiglich trupinius.

Gastronome visada kibdavo.

– Vedžioja...

– Pas tave kliovas(!)

– Geras... Yra! Kokie du kilogramai. Ne, visi trys!

– Laikyk!

– Bliat', nespėjau užkirsti.

– Žiūrėk, žiūrėk, kokia man kurva užkibo!

Sugavę karpį moksleiviai krykštaudavo. Pardavėjos, gastronomo administracija ir pirkėjai šypsodavosi.

Apžiūrėję paleisdavo žuvį atgal į baseiną.

Vėl užmesdavo kabliukus su masalu.

Ir vėl pagaudavo.

Paleisdavo.

Gastronome laikas neprailgdavo. Net nepastebėdavo, kaip baigdavosi parduotuvės darbo laikas.

Gesindavo šviesas.

– Na, žvejai, namo!

Iš gastronomo mokiniai išeidavo kone paskutiniai. Už kišenpinigius nusipirkę po butelį limonado, gurkšnodavo gatvėje iš kakliuko prie fanera užkaltos vitrinos. Pasikalbėdavo:

– „Varpelis".

– Mano „Buratinas" skanesnis.

– Nebeliko, tik „Baikalas".

– „Miško uogos“ dar turėjo.

– Tada jau verčiau „Narzanas“.

– „Kriaušių“.

– „Obuolių natūralus“.

– „Serbentų“ yra spirituotas.

– Ir „Ginataro krantas“.

– „Šaltinėlis“.

– „Alytis“ geras.

– „Anykščių“ geria Anglijos karalienė, kasmet po dvi dėžes užsisako.

– Laivu?

– Savo lėktuvą turi.

– O tu „Bitlus“ žinai?

– „Pudis“ dienai galiu gauti.

– Aš tau atnešiu savo „Estradines melodijas“.

– Kaip tau atrodo, kodėl išnyko mamutai?..

– ...

Po žūklės išsiskirdavo sankryžoje.

Aaronas Dušanskis pėdindavo pas Odetę, vis nesumodamas, kaip pasiteisinti, kad ir vėl užtruko mokykloje. Safronijus Laila susistabdydavo taksi, nudumdavo link troleibusų parko. Ten pušinėlyje jo jau laukdavo nepilnamečių galvažudžių gauja, su kuria jis naktimis daugiaaukščių rūsiuose plėšdavo gyventojų sandėliukus.

– Gal man už rankos tave iš mokyklos parsivedinėti?

– Buvau paliktas po pamokų.

– Ar tu žinai, kad tau gresia pataisos?

– Aš jau ištaisiau tą algebros dvejetą.

– Iš kur čia žvynai? Po kokius griovius tu vis šliaužioji?.. Vilkis, išskalbsiu uniformą.

Duošanskis atsisėdo ruošti pamokų: atmintinai mokėsi Krylovo pasakėčią „Gulbė, vėžys ir lydeka“.

Vieną trečiadienį vakarinėje-pamaininėje mokykloje Aarono Dušanskio laukė siurprizas: nekantrūs kreditoriai pareikalavo nedelsiant grąžinti skolas. Kai Dušanskis pasiūlė pratęsti terminą, kandžiai pastebėjęs, kad nėra čia ko patiems taip išlaidauti, kad prisimintų senas skolas, šie ėmė skriausti Aaroną.

Iš pradžių iškraustė kišenes, išspardė užpakalį.

Vėliau, kai patiems jau paskaudo sąnarius, sugrūdo galvą į užsikimšusį pisuarą. Skandino šlapime. Vertė žadėti, dėl kažko prisipažinti.

Ir vėl spardė sėdmenis.

Nesiskubino baigti.

Visi, kas tik užsukdavo į berniukų tualetą, privalėjo po tuziną kartų įspirti skolininkui. Nė vienas vakarinės mokyklos moksleivis nepasididžiavo.

Ypatingu patologiniu žiaurumu sužibėjo Dveira Levicka iš VI A. Paklaikusio žvilgsnio moteris net išsiavė. Stovėdama ant basos kojos, myžalų baloje stukseno Morzės abėcėlę savo aukštakulniu bateliu Dušanskiui per maumenėlį, sutartiniais ženklais ragino atsitokėti. Aaronas nešaukė SOS. Nekvietė pagalbos. Šį smurto aktą suvokė kaip dar vieną jo dvasinės stiprybės išbandymą: kovą už taiką.

– Mane atkalė.

– Bus geras fanaras.

– Jau matyti?

– Pridėk rublį.

– Net kapeikos nebeturiu.

Safronijaus Lailos nė kiek nenustebino suolo draugo kosmetinės permainos veide. Per kitą pertrauką, kai Dušanskis skubėjo link direktoriaus durų pranešti, kad Girša Prismanas turbūt neatsinešė aprangos fizinio lavinimo pamokai, o Dveira Levicka pameluos, kad menstruuoja, pasivijo pakišęs koją ištinusį draugą. Sustabdęs tarė tėviškai:

– Viskas tvarkoj. Nuo ryt, Dušanski, gali skolintis kiek tik nori, niekas pirštu nepalies.

– Kaip tau pavyko?

– Yra būdas.

– Žinau. Pasakyk. Iš pirmokų atėmei?..

– Tau dar mažai davė?

– Nereikia, – nutarė Aaronas Dušanskis daugiau nebeklausinėti ūmaus užtarėjo, tik tada šis nuleido šviežiai nubrozdintą kumštį.

Po pamokų tą dieną į gastronomą nenuėjo. Safronijus Laila atsiprašė – atseit turi neatidėliotinų reikalų užmiestyje. Kažką miglotai užsiminė apie rujojančią marčią, sodo namelio remontą, vėluojančią pensiją, šulinį, neeilinę procesiją šventoriuje.

Dušanskis mėgino sekti, tačiau netrukus pametė iš akių – Laila ištirpo minioje.

– Prisižaidei, – priekaištu pasitiko Dušanskį Odetė Raslan.

– Paslydau ant laiptų.

– Matau, kad nori likti antriems metams.

– Ten kažkas papylė kisieliaus, o aš...

– Nesek pasakų. Turbūt nori pakliūti į įskaitą milicijoj!?

– Jie pirmi pradėjo.

– Tris dienas neisi į lauką. Ir jokio televizoriaus. Marš ruošti pamokų.

– Šiandien nieko neuždavė.

– Duok pažymių knygelę, pasirašysiu.

Kitą dieną šalia Aarono Dušanskio vieta suole išbuvo tuščia. Aaronas vis žvalgėsi į duris, vylėsi, kad štai jos atsvers ir į klasę įeis jo pavėlavęs draugas. Deja deja...

Baikščiai budėjo Aaronas Dušanskis mokykloje. Pro pirštus žiūrėjo į vyresniųjų išdaigas, vos kelias pastabas davė antrokams. Ir štai ausis pasiekė sukrenčianti žinia: Safronijus Laila areštuotas.

Žaibo greičiu pasklido gandas: mokinį sučiupo plėšiant gazuoto vandens automatą gatvėje. Iškratę rado saują kapeikų, laužtuvą, suomišką peilį ir kastetą.

Kodėl? – vaikščiojo per pertrauką su nebyliu klausimu lūpose mokiniai ir pedagogai. Kodėl jis taip pasielgė? – svarstė mokyklos direktorius ir klasės vadovė Lira Drotvin. Kaip mes galėjome nepastebėti Safronijaus nuopuolio? – kaltino save pavaduotoja užklasiniam darbui.

Dušanskiui tai buvo ne mažesnis smūgis. Staiga jis pasijuto netekęs ne tik suolo draugo, žūklės partnerio ir užtarėjo, bet ir vertingo šnipinėjimo objekto. Baisu net pagalvoti, kaip jis dabar pažvelgs į akis jaunesniajam leitenantui Ovsiejui fon Taibai. Ką pasakys? Nutylės? Kaip pasiaiškins, kodėl sužlugo slaptas tyrimas?

Prislėgtas neramių minčių sėdėjo Aaronas Dušanskis mokyklos aktų salėje, kur turėjo įvykti parodomasis Safronijaus Lailos teismas.

Baugino metalinių grotų narvas scenoje. Į jį, palydėtas žydrų milicininkų, buvo pasodintas teisiamasis – raudantis iš gėdos Safronijus Laila – plikai nuskustas, kažkoks užguitas, nebetikras.

Kai seržantas nuėmė antrankius, Safronijus nurimo, tapo vėl panašus į chuliganą – kibirkščiavo panieka visuomenei: žentams, anūkams, sūnui. Perdėtai piktai dėbtelėjo į klasės vadovę Lirą Drotvin, Aaroną Dušanskį. Šis pirmas nuleido galvą, nedrįso pažvelgti suolo draugui į akis. Laila Dušanskiui tą akimirką pasirodė toks svetimas, nutolęs, beveik kaip iš kito pasaulio – nebe žmogus. Sunku net patikėti, kad su šiuo padaru vos prieš kelias dienas drauge gaudė karpius, užtraukdavo paslapčia nuorūkų, rastų prie taros supirkimo punkto.

Juk tai tas pats šaunusis Safronijus Laila, bandė save įtikinti Dušanskis. Juk tai Safronijus, Holivudo žvaigždės Ruthos Ly giminaitis, kuris lesino, vėliau gaudė balandžius kilpomis, drožinėjo iš karklo švilpynes, žinojo gausybę nešvankių anekdotų, taip įspūdingai nusispjaudavo per tarpudantį... Juk tai tas pats gerasis, kartojo mintyse Dušanskis, zakristijonas Safronijus, kuriam taip nesisekė linksniuoti, kuris taip ir neperprato Žemės traukos dėsnio, kuris painiojo Grįžulo Ratus su griliažu, o erekciją vadindavo ejakuliacija... Safronijus, Safronijus, Safronijus...

– Stot! Teismas eina!

– Byla Nr. 654901. Teisiamasis Safronijus Laila, gimęs 1903 metais vasario 16 dieną Rygoje, kaltinamas socialistinės nuosavybės grobstymu, nepilnamečių tvirkinimu, antitarybinės „Lietuvos Bažnyčios kronikos" laikymu bei platinimu, svaigalų vartojimu viešosiose vietose...

Aaronui Dušanskiui užgulė ausis.

– ...pripažintas kaltu, skiriant šešerių metų bausmę bendrojo režimo pataisos darbų kolonijoje, konfiskuojant trečdalį turto, be teisės septynerius metus dirbti viešojo maitinimo įstaigose. Nuosprendis galutinis ir neapskundžiamas. Byla baigta.

Sušurmuliavo salėje.

Teisėjas susirinko popierius.

Netrukus aktų salę paliko ir tarėjai, generalinio prokuroro pavaduotojas, Lailos giminės, trys advokatai, sugebėję iškovoti, taip pasirodė klasės auklėtojai Lirai Drotvin, nepateisinamai švelnų nuosprendį. Vakarinės mokyklos direktorius, beje, taip pat manė, kad padūkėlis Safronijus Laila buvo vertas nors trejetą metelių pasėdėti kalėjimo vienutėje, o jau tada – tiesus kelias į griežtojo režimo pataisos darbų koloniją, geriausia – kur nors toliau nuo namų, blogos įtakos, abejotinų kompanijų. Dušanskis nuomonės neturėjo, nors širdies gilumoje buvo linkęs tikėti, kad nusikalstama Safronijaus veika buvo padaryta afekto būsenoje. Jam buvo kažkodėl liūdna, kai sargybinis vėl uždėjo antrankius ir išvedė žliumbiantį Safronijų Lailą iš mokyklos aktų salės – kolonijon. Nebežinojo, kaip dabar gyvens – be atsakingos slaptos užduoties.

– Ko, mažniau, vaikštai kaip prisišikęs? Susikrauk vadovėlius į portfelį, penalus susitvarkyk.

– Rytoj šeštadienis.

– Pirmadieniui susidėk.

Aaronas Dušanskis nerado namuose vietos, visą vakarą praslankiojo iš kampo į kampą.

– Tau skambina! – pašaukė prie telefono Odetė. – Turbūt mokyklos direktorius... Tai tau bus dabar...

– Už tokius darbus, Dušanski!.. – užstaugė į ausį, Aarono širdis atsidūrė kulnuose. – Kelialapis... į sanatoriją. Raštas. Medalis. Chrestomatinė ekonominė provokacija. Tu, Dušanski, genijus, – pažino žvalų Ovsiejaus fon Taibos balsą. Dušanskiui sulinko keliai. – Seniai ketinom jį prigriebti, dabar Laila gyvas iš zonos nebeišeis. Sveikinu, draugas Aaronai.

– Mane?

– O kaipgi. Užduotis įvykdyta: po Votergeito skandalo Rutha Ly daugiau nebesifilmuos Holivude, mums tai buvo ypač svarbu.

– Bet drauge jaunesnysis leitenante...

– Majore.

– Majore?!

– Žvaigždes apiploviau vodkos stiklinėje. Hop! – išgėriau ta proga, – prisipažino Ovsiejus. – Taip, Dušanski, aš jau majoras, gal netiki? Nori pačiupinėti? Nori žvaigždės?..

– O ką man dabar daryti su Henriu Kisindžeriu?.. – susijaudinęs kalbėjo Aaronas. – Daktaras Kisindžeris juk buvo...

– JAV prezidentas Niksonas ką tik atsistatydino.

– Ričardas?!

– Pareigas, remiantis Jungtinių Amerikos Valstijų Konstitucija, perėmė viceprezidentas Džeraldas Fordas.

– O priesaika?

– Kaip iš natų atpylė.

– Ar jis – mūsiškis?

– Dabar, Aaronai, – Dušanskis išgirdo, kad Ovsiejus fon Taiba vėl įsipylė, kalbėjo greitai ir draugiškai, nieko neslėpė nuo agento, – svarbiausia bus neprileisti Džimio Karterio su Zbignevu prie administracijos lovio. Strateginės paskirties raketos – ne juokas kovoje už taiką. Na ir nusiginklavimas čia ne paskutinėje vietoje... O Zbiška Bžezinskis labai pavojingas – tikra rakštis mūsų organų subinėj, tai ne koks Veitzekeris ar Kurtas Valt-Chaimas. Cha! Cha! Che...che ...che... Ki ki! Ki ki!.. – vos nepaspringo majoras.

– Tai ko jis, tas baltasis lenkas, vis nori iš mūsų?

– Vladimirovičius stebi.

– Suprantu, Jurijus gerai moka kontroliuoti tuos reikalus, tačiau Sairosas Vensas – gudri lapė.

– Nepergyvenk, mes dar šiandien paremsim Hesą Holą, o Andžela Devis pakovos dėl viceprezidento posto.

– Kaip laikosi Žoržas Maršė?

– Aaronai, dabar tik neišgriūk. Žinai naujieną? – Prahoj vietoj Dubčeko – Gustavas Husakas!

– Nepaisant visko – Gustavas!? Nieko sau! Husakas juk buvo...

– Taip taip. Matai, mes taip pat nesnaudžiam; prispaudėm vaikiną, jis ir sutiko eiti į lyderius, kur bedėsis tas čekoslovakas – dabar ilgus metus vadovaus ČSSR.

– O Benazir Bhuto?

– Ji dar per jauna.

– Perduokit gerų dienų draugui Fučikui ir Toljačiui, laukiame jų Druskininkuose, – riktelėjo į ragelį Aaronas. – Pasveikinkit Diną Ridą su gimtadieniu! Tvirtybės Arkadijui Raikinui ir mūsiškiams kongrese! Užuojauta ir geriausi linkėjimai nužudyto Salvadoro Aljendės šeimai! – liūdime drauge, lai nenusimena dėl chuntos. Nepamiršit?..

– Dabar, Dušanski, CŽV su Hju Mantgomeriu savo interesams norės panaudoti Romos katalikų bažnyčią, popiežiui tai paranku. Italijoje jau veikia Viljamas Eikonas, Marijas Čiočis, Robertas Deverė, Maiklas Kostiva, visi su savo diversinėmis grupėmis. Jie iš kažkur sužinojo apie Angoloje esančius mūsų švedus. Bręsta, kad Beginas su Sadatu susitiks Kemp Devide, Karteris nori tarpininkauti separatinei taikai. Ruošiama rezoliucija.

– O Mao? Tito? Arafatas?

– Jasirą jau informavome. Mao, kaip visada, delsia.

– Et, tas Mao...

– Nieko, Džonsonas buvo ne geresnis.

– Nebijote, kad Mubarakas po pasikėsinimo į Sadatą perims valdžią Egipte? Koks jo požiūris į Sueco vamzdyną?

– Mubarakas patenkinamai mokėsi Frunzės Karo akademijoje Maskvoje, Generaliniame štabe jį labai giria.

– Tada galiu ramiai miegoti.

– Labanakt, agente Dušanski.

– Tarnauju Tarybų Sąjungai!

– Tiesa, vos nepamiršau, į mokyklą nuo šiandien gali nebeiti – atleidžiu.

– Pateisinimo raštelis žmonai bus?

– Pats komiteto pirmininkas Andropovas padės parašą.

– Tarnauju Tarybų Sąjungai!

Apsukrusis prievaizdas Greifengergeris

Nors ir matė garsą bei girdėjo spalvas, Nachmanas iš Centro buvo nepagydomai dosnus. Niekam, kai tik turėdavo, neatsisakydavo pagelbėti, jei žmogų ištikdavo kokia nelaimė – sudegus namui, išsekus šuliniui, užgriuvus vestuvėms.

Kai Nachmanas iš Centro užgerdavo, dalindavo iždo pinigus į kairę ir dešinę. Patiko jam pasimėtyti, žiūrėdavo, kaip šliaužioja renkantys išbarstytas monetas. Juokdavosi it vaikas.

Šalia Nachmano iš Centro amžinai sukosi įvairaus plauko kaulytojai ir maldautojai. Ryte prasiblaivęs, žinoma, gailėdavosi iššvaistęs turtą. Ypač kai nebeturėdavo už ką pagirioms nusipirkti vandens ar skalsesnės duonos paplotėlio. Tada pats eidavo per kaimus, žemindavosi, prašydavo.

Ne visada vakarykščiai bičiuliai norėdavo pažinti Nachmaną iš Centro. Kiti nusisukdavo. Dar kiti sakydavo netiesą, neva jau ištisus metus pinigų akyse nėra matę, o naujai iškilę rūmai – užstatyti ar žmonos paveldėti.

Atlaidžiai žiūrėjo į juos Nachmanas iš Centro. Drebančiomis rankomis anei žodžiu neužsimindavo, kad dar vakar juos girdė ir šelpė. Pagrauždavo sau tuščią vynmaišį, palakdavo iš balos, taip ir ištverdavo abstinenciją.

Pasibaisėję nepateisinamu išlaidumu, draugai nusprendė pristatyti Nachmanui iš Centro prievaizdą. Geriausiai šioms pareigoms tiko Greifenbergeris, nuo seno tarp draugų pasižymėjęs taupumu bei šviesiu protu.

Nuo to laiko, kai Nachmanas iš Centro užgerdavo, Greifenbergeris, saugojantis jo iždo pinigus, priversdavo prašytoją pasirašyti raštelį, neva šis pasiskolino šimtą, nors nuo žemės buvo pakėlęs vos trečdalį sumos.

Kitą dieną pagirioms visada užtekdavo pinigų, o ir Nachmanui iš Centro patiko nauja tvarka: drąsiai belsdavosi į skolininko namus ir pareiklaudavo grąžinti parašu patvirtintą vakar dienos skolą.

Turtas – tik priemonė

Neretai Nachmanas iš Centro, apraminęs pagiriotos galvos skausmą, mėgdavo pašnekėti apie finansus:

– Draugai, darykitės bičiulių tik nešvariu pinigu. Atėjus galui, jie priims į amžinąsias padanges. Aš, pavyzdžiui, visada ištikimas mažmožiuose, o ir dideliuose dalykuose nesu paskutinis. Jei tu, Greifenbergeri, neparodysi uolumo tvarkydamas mūsų nešvarų, bet gryną pinigą, tai kas patikės tau tikrąsias vertybes – juodąją sąskaitą? Todėl jei tu, Greifenbergeri, nebūsi patikimas su svetimu daiktu, savosios dalies niekada neatgausi.

Nachmanas iš Centro ir pinigas

Neilgai trukus Nachmanas iš Centro pastebėjo, kad draugas Greifengergeris darosi pernelyg taupus – vis skaičiuoja, godžiai žarsto, atvirai grožisi augančiomis Nachmano iš Centro pinigėlių krūvelėmis. Tai Nachmanui iš Centro nepatiko, reikėjo žmogų gelbėti.

Kad nemestų įtarimo šešėlio, pasikvietė Greifenbergerį pasikalbėti akis į akį. Tarė jam:

– Anei vienas draugas, prievaizde Greifenbergeri, negali tarnauti dviem šeimininkams. Aš arba pinigas? – pasirink. Suprask, nenoriu, kad vieno iš mūsų nekęstum. Nepadoru mane mylėti, o jį niekinti. Bet dar šlykčiau yra man tarnauti, o svetimą pinigą taupyti. Aš juk matau, kas tau atrodo prakilnu. Tačiau, žinok, mano akivaizdoje tai visada bus bjauru.

Draugas Greifenbergeris dėjosi supratęs Nachmano iš Centro mintį, todėl tą pačią dieną atsistatydino iš prievaizdo pareigų, užleidęs šį atsakingą postą vienbalsiai draugų patvirtintam Nachmanui iš Centro.

Nachmanui iš Centro moterys vis prinešdavo nekaltų kūdikių, kad jis juos liestų.

Matydami, kaip Nachmanas iš Centro glamonėja naujagimius, draugai ėmė bartis, mat ir patys norėjo pabūti arčiau jaunuomenės. Pastebėję iš tolo moterį su geidžiamu nešuliu, modavo rankomis, kviesdavo pas save, net persekiodavo (ypač Zibertas, Duleckis bei Taibesas), jei ši nesutikdavo atiduoti jiems savo vaiko.

Nachmanui iš Centro pasidarė apmaudu, kad draugai taip negarbingai elgiasi: dejuoja, stena nesumedžioję ko troškę. Jis nenorėjo pyktis, tačiau buvo priverstas pasišaukti draugus ir jiems paaiškinti tikrąją jo meilės kūdikėliams priežastį:

– Leiskite vaikučiams eiti tik pas mane. Netrukdykite jiems, nes tokių yra CK karalystė, į kurią man pirmąjam skirta įžengti. Atsitokėkite. Duokite Nachmanui iš Centro apsiprasti, nes kas nepriims CK kaip kūdikis, negalės ten patekti.

Išklausę Nachmaną iš Centro draugai pasitarė, o tada pasižadėjo niekada nebemyluoti kūdikėlių prieš Nachmano iš Centro valią.

Tebūnie gėda tam, kas blogai apie tai pagalvos

Nusiraminti nepavyko.

Baisūs dalykai vis dar vyko pasaulyje. Šaltasis karas tęsėsi.

Korėja skilo. Taivanis aimanavo. Olsteryje – nesaugu. Salvadore – sumaištis.

Nikaraga. Jamaika... Honduras – banditas, sėjantis regione chaosą. Sandinistai kalnuose – merdėjantys, be higienos priemonių, medicininės pagalbos. O Haityje – žmogėdra Mobutu.

Iššiepęs dantis Pakistanas terorizavo taikią Indiją; susirūpinusi Indira Gandi su Džavacharlalu Neru skundėsi, kad atokiame Kašmyre gyventi tapo nepakeliama.

Somalis susiriejo su Etiopija; šakalas tas Somalis.

Vietnamo džiunglėse taip pat vis dar nebuvo taikos.

Kombodžoje – tikras pragaras.

Iš pradžių mūsų remtas Pol Potas išdavė doktriną, dabar it pasiutęs dramblys trypė, siautė inkščiančioje Kampučijoje su savo raudonaisiais khmerais – lavonų kalnai, epidemijos. Išstypėlis Laosas ir pabrukęs uodegą Tailandas – pasiklydę nesusipratėliai, net nežinojo (vargšiukai) ko griebtis; princas Sijanukas tik šypsojosi emigracijoje Bankoke, apsimetinėjo, kad visa tai jam nė motais – menkysta. O čia dar išalkusi Kinija, jau seniai besidairanti Mongolijos pietų, nedraugiškai ėmė pretenduoti į Šiaurės Vietnamą; užsigeidė mat drakonas pyrago gabalo po savo Kultūrinės revoliucijos banketo.

Sutelkta Mao armija laukė ženklo, bet kada galėjo kilti ryžių karas tarp gimininguų valstybių.

Teko Maskvai gerokai pasukti galvą, kaip išvengti nelaimės.

Drumzliname vandenyje ėmė kilti įvairiausio plauko padugnės. Vis garsiau žliumbė Tibetas, tikėdamasis užuojautos; niekas, laimė, nepatikėjo Dalai Lamos krokodilo ašaromis.

Atkuto revanšistai. Vis aukščiau kėlė galvas, nebebijojo Niurnbergo.

Bavariją užvaldė Štrausas, niekada neslėpęs, kad nori tapti kanclerių – revizuos mat, vištašūdis, Keitelio pasirašytą kapituliacijos aktą(!)

Sąrėmių kamuojamoje Ispanijoje – suvaikėjusio Franko diktatūra. Anglijoje – konstitucinė monarchija – atavizmas, kitaip nepavadinsi.

Jaunasis Kadafis Afrikoje taip pat nebetvėrė savo kalyje – išsižadėjo idealų. Taip dosniai paskatintas, išbučiuotas Vnukove-Šeremetjeve-Domadedove, vėliau visai išprotėjo sugrįžęs – kūrė vaikams pasakas, su juo nebegalima buvo susikalbėti – nieko nebeklausė – padauža. Graudu pažangesniems buvo žiūrėti į smėlėtąją Libiją, jos išmintingus žmones dykumoje, laukusius iš kapitono esminių parmainų.

Nuskurdintoje Angoloje taip pat dėjosi negeri dalykai.

Zaire, Ugandoje, Nigerijoje...

Prancūzai, negalintys sau atleisti, kad prakišo arabams Alžyro koloniją, grauždami nagus kurstė žemyne pilietinius karus, rezgė intrigas salose; niekšai tie prancūzai, ne geresni už portugalus ar olandus.

Nuversti Afrikos karaliai jau nebežinojo, prieš ką ar už ką jie – mušėsi, nebejsivaizdavo, kad galima gyventi kitaip.

Graikijoje – kažkokia helenistinė nesąmonė. Juodiesiems pulkininkams svarbu buvo tik užgrobti valdžią Atėnuose, o jau vėliau – kaip dievai Olimpe nutars... Bakchnalija Eladoje.

Kubai buvo išties sunku. Embargas. Žlugo turizmas. Be raketų. Cigarų eksportas... Laimė, atsirado kas ištiesia pagalbos ranką.

Vis labiau besiizoliuojanti Pietų Afrikos Respublika, okupavusi Rodeziją, it šunvotę puoselėjo savo apartheido politiką. Ne tik Namibijoje žmonės skundėsi, nebeištvers daugiau.

Vis garsiau iš kalėjimo Nelsonas Mandela kvietė pasaulio negrus sukilti.

Nusiminę Johanesburge, Pretorijoj ir Keiptaune vaikščiojo negrai...

Tik Rusijoje juodi studentai vis dar linksmai klegėdami išeidavo po paskaitų iš Patriso Lumumbos universiteto; aukštoji mokykla nespėjo besivaidijančioms gentims ruošti kadrų.

Šachas Pahlevi pagaliau išerzino savo liaudį – sulaukė, ko siekęs. Atskubėjęs iš Paryžiaus Chomeinis gėdingai išvijo amerikonus iš Irano – skėlė antausį jankiams.

O Japonija vis atsikalbinėjo pasirašyti taikos sutartį, vilkino, žlugdė derybas, išsisukinėjo.

Nepasotinamas Izraelio sionizmas, Vašingtono numylėtinis, pretendavo į Jordaniją, Egiptą, Siriją.

Subombarduotas Damaskas. Beirutas – griuvėsiai. Gazos ruože – naujakuriai – sužvėrėję žydų okupantai, net neketinantys atsisėsti, susitarti su Palestinos Išsilaisvinimo Judėjimo lyderiais.

Ne paslaptis, kad visą šia sumaištį kurstė Amerikos imperialistai, CŽV, slaptosios tarnybos, NATO viršūnės.

Nesitaikstanti su neteisybėmis TSRS dirbo dieną ir naktį, netylėjo kaip kokia pasipūtusi Kanada, besisnargliuojanti Suomija ar kitos SNO amfiteatro poniutės.

Būdavo, atrodo, kad Kremliui nebeužteks jėgų gesinti tai vienur, tai kitur bejsipliekiantį karą ar religinį konfliktą. Pikčiausia, kad ne visi norėjo suprasti geranoriškas TSRS pastangas. Žiūrėk, tai vienas, tai kitas kaišiojo pagalius į ratus, provokavo, šmeižė, atseit Raudonosios brigados Italijoje – mylimiausias KGB įrankis.

Kita moteris būtų puolusi į nevilį: pasisiuskit, patys tvarkykitės. Tačiau TSRS buvo ne tokia – viso pasaulio draugė, silpnesniųjų užtarėja, visada pasiruošusi sudrausminti savivaliaujančius gangsterius – tikra motina didvyrė.

– Išgirsk mane! Išklausyk! – parklupęs Amino rūmuose maldavo Afganistanas.

– Esame per daug skirtingi, tu man ne pora.

– Amžiaus skirtumas – ne kliūtis. Prisiekiu, į šalis nesidairysiu. Pažadu būti tau ištikimas.

– Tai tik žodžiai.

– O mano jausmai?..

– Jie nepastovūs.

– Įrodysiu darbais. Šaukiu! Nejau aš prastesnis už Tadžikistaną ar kazachus? Nesakyk, kad Azerbaidžano Baku myli labiau nei mane. Tik tark, ir aš pas tave ateisiu...

– Patrauk rankas! Nekvėpuok man į burną.

– Širdie! Nieko neprašau, tik leisk man būti brangakmeniu tavo karūnoje, sėdėti po tavo kojomis, klausytis žodžių. Nedrausk tikėti, kad tapsiu tau paskutinis ir vienintėlis. Nevyk!

– Tu įkyrus, Afganistane.

– Išklausyk.

– Aš ne tokia, dar nepažįsti tu manęs.

– Žinau.

– Ar nebijai apsirikti?

– Nieko, nieko nebijau. O kitos man nereikia. Be tavęs – tuštuma. Dangus – pragaras. Žvaigždės – pūliniai. Jau seniai apie tave svajojau. Ken-

čiau. Sekiau paslapčia, kai prieblandoje lankydavaisi pas mano draugus ir priešus. Asilai! Mulai! Galvijų banda! Aptemdavo protas, maniau – mirsiu iš širdgėlos, ištirpsiu nevilties rūke. Nebeištversiu, kai tau atsiduodavo užklydę išmaldos raupsuotieji elgetos: Gabonas, Jemenas, Čadas... O tu myluodavai juos savo glėby, nė vieno neatstūmei, neišsižadėjai. O aš? – vienas... Nepasakei „ne, nenoriu šiandien, pavargusi, atstok". Neužtrenkei pirkios durų, tik užuolaidas užtraukdavai. Visada išsiilgusi. Alkana. Besotė meilei. Pakibdavai ant kaklo, apsivydavai kojomis juosmenį. Glausdavaisi. Šnabždėjai švelnius žodžius. Klauseisi svetimos širdies. Norėjai patikėti netikrais jausmais, nebuvo jų. Užgesdavo šviesa trobelėje. Jaučiau. Ne aklas. Tyloje pirštais perbraukdavai per sukepusias lūpas. Nubrėždavai nesančių antakių, išpuvusios nosies liniją. Pati guldavaisi. Išsiskleisdavai. Ant stalo, palangės, molinės aslos, kubile leisdavai ligonio džiūstančiai rankai maigyti tavo pilvą, uostyti lotosą, bučiuoti krūtinę. Kutenama tuštybės plunksnele juokdavaisi, įsitverdavai į slenkančius plaukus, kai ūksėjai pasodinta ant vėstančios krosnies. Vis arčiau prie savęs glausdavai svetimą galvą. Vis labiau geisdavai kūno. Kaistanti vis giliau dūsaudavai, kai nuo tavęs plėšdavo, drąskydavo paskutinius apdarus. Paklaikusi tirtėdavai. Šaukdavai pagalbos. Stumdavai. Grasindavai mirsianti. Norėjai smurto glamonių. Guodeisi, kad skauda. Apsimetinėjai: nekalta dar. Reikalaudavai tave paleisti. Ir bučiuoti, laižyti, kramsnoti. Užsimerkdavai. Nebesipriešindavai. Nurimdavai. Vėl užsidegdavai. Ir tada tu srėbdavai, ragaudavai, kandžiodavai. Čiulpdavai Kongą, Ruandą, Mozambiką, Madagaskarą... Pavargusi leisdavai jiems dainuoti, pūsti nešvankybes, ryti, valgyti tave...

– Kodėl raudi?

– Neišgyvensiu, gelbėk, TSRS!

– Nejaugi išties tu visą laiką mane mylėjai?

– Ką kitą galėjau daryti?

– Aplink tiek merginų.

– Spąstai.

– Neverk. Padėk galvą ant kelių, aš tave nuraminsiu... Nereikia, nekūkčiok... Būk vyras. ...Sūri tavo ašara... Sakai, visada mylėjai?.. Mylėjai? Ir myli?.. Ar myli dabar? A?..

– Niekada neapvilsiu.

– Lukterk, taip plieskia šviesa į akis.

– Jau galiu atsimerkti?

– Nesiskubink. Jauti?..

– Nežadink. Sapnuoju?..

– Patikėk, visa tai buvo seniai... Taiga – nepažįstanti kirvio. Lena. Amūras. Sraunus Jenisėjus. Tarp pušų šimtamečių dunksojo kaimelis. Gyventojai kuklūs – be norų, troškimų, labai užsispyrę, tačiau nekerštingi. Retai tepalieka namus, čia jaučiasi saugūs. Poruojasi, veda vaikus. Augina našlaičius. Laimingi uogauja, grybauja. Patinka medžioti. Drėvėse daug medaus. Saldžiau jau nebūna. Yra riešutų. Žuvis gaudo rankom – nereikia ir tinklų. Ginklai titnaginiai – patogu smogti šernui. Stirnų, lokių aplink, kiek tik nori. Tankiuose miškuose paukščiai triukšmauja – niekada nenutyla. Dėkoja žmonės likimui už visas gėrybes. Aukoja. Globėjams dievams – aukurai ir šventoji ugnis. Laimingai gyvena, nedažnai nusišypso – kai pasakas seka užklydę keleiviai.

Piligrimas:

– Pas mus, Rytuose, audžia šilką – voratinklio storio, plonytį. Dvikupriai arkliai niekada nepavargsta. Gabena dykuma mėnesiais prieskonius: paprika, karis, harisa. Vien smėlis ir smėlis, kurkuma net neauga. Žmogui nėra ten vandens, užtrokšta silpnieji. Atvykę į miestą apastulbsta – nuo bokštų ir rūmų didybės, apsvaigę po palme pasėdi – toliau gali eiti. Ten gatvės ir aikštės, ne taiga, ne girios. Šventyklose šoka nuogai išsirengę. Dainuoja per naktį, labai mažai miega. Nubudę – vėl groja, pagieda.

Žioplys:

Afganų keleivi, taip niekad nebūna. Naktį tamsu, niekas kojos nekels: vilkai taigoj staugia, apuokai medžioja, lokiai pariaumoja.

Piligrimas:

– Kalbu tiesą: ten sniegas nekrinta. Gyvatės ir angys užauga kaip pušys, o katės – už briedžius didesnės. Kai saulė pakyla, išnyksta šešėliai. Turtuose žmonės maudosi. Dabinasi tunikom, puošias karūnom.

Vainikus nešioja. Karolius brangakmenių keičia kas dieną. Mėgina kariauti, kai nuobodu tampa. Iš liūdesio kaunas ginklais metaliniais. Jei žūna – nuliūsta gyvieji, ilgai karį mena.

Žioplys:

– Nuostabūs, Afgane, dalykai, sunku patikėti. Pas mus paprasčiau prie Irtyšiaus: ir meilė, ir gyvenimas, netgi mirtis. Neraudam narsaus – tvirto, petingo vyriškio, kai nebegrįžta namo iš medžioklės. Dažną sudrasko taigoj vilkai. Kitas stipriojo lokio numiršta glėby. Mažiau vikresni – pakimba ant tauriojo elnio ragų. Daug vasarą, rudenį skęsta. Ne vienas nugrimzta į poilsio vietą – Lenos dugne guli daug mūsų vyrų. Nepasiilgstam skenduolių. Negedim, kai prislegia moterį amžių pakirsti eukaliptai. Ši miršta, ir tiek – kasdien taip mums atsitinka.

Pligrimas:

– Pas mus daug geriau – kalnai, smėlis, miražai. Ten visad šviesu. Lobiai prisirpsta, jie krenta nuo medžių. Aukso, sidabro gali prisiskinti – neškis, kiek nori. Deimantai, smaragdai, topazai mėtos ant žemės – dažnas tingi pakelti. Kriauklėse – perlai. Jei nori, galiu tau parodyt.

Žioplys:

– Nereikia. Užteks akis dumti. Ten nieko nėra. Girdėjau: pasakos senos. Dievai uždraudė eiti, tik čia jiems aukosiu. Nesuvilios svetimas kraštas. Ištversiu be aukso, sidabro, veidmainių šokėjų. Čia mano tankieji miškai, žaliosios pievos pakrančių – kojos nekelsiu. Paukščių balsai nenutyla nei dieną, nei naktį – kodėl turėčiau dainuoti? Grakščiosios stirnos miške – yra kas pašoka. Čia nieko nestinga: lokys randa guolį, paunksmėje eglės slepiasi elnias galingas, nereikia kalnų – turiu savas kalvas. Laimingas esu, nelieski, išeiki!

Dainius:

– Čia gimęs Kabulas skaistus, augalotas, nagingas – taigos merginų saldėsis. Ūseliai rusvi – puošia lūpą, dabina, kai šypsos. Veidelis raudonas, juodų akių žvilgsnis – gražesnių čia nematę. Prisėda ant kranto po menesiena. Vis dūsauja: vėl mylimai pirštis ketina.

Kabulas:

– Prisiekiu tau meile, imk širdį ir saugok – kitai jos neduočiau. Pažadu vesti, nekeisiu sprendimo. Jau greit ta diena. Netruks ir vestuvės: sukviesim svečius, bus dovanos, trypsim, dainuosim.

Dainius:

– Jos vardas Lubianka – prisirpus gražuolė, daug kas dailumo pavydi. Ji myli Kabulą. Svajoja su juo, kai žiūri į tekančią Leną.

Lubianka:

– Linksma ateitis mūsų laukia, Kabule: gyvensim drauge – susiglaudę. Bus šilta, jauku, niekada nesiskirsim. Auginsim vaikus... O kai pasensim, sulaukę vaikaičių, numirsim; nenoriu, kad pirmas dausosna išeitum.

Kabulas:

– Vos vesiu tave, kanapės daigelį, niekada nenuskriausiu. Globosiu, mylėsiu, nebarsiu. Atjausiu, kai verksi.

Lubianka:

– Greičiau tai įvyktų. Man laukti ilgu – dar pernai žadėjai. Sakei, kad sniegui nutirpus vėliausiai tuoktuvės.

Kabulas:

– Turėki kantrybės. Pasakiau: žodis šventas.

Lubianka:

– Prisiek man dar kartą, kad būčiau ramesnė.

Kabulas:

– Jau metas medžioti; skubu smaugti mešką, patikrinsiu spąstus.

Lubianka:

– Pažadėk, kad nežūsi, sugrįši iš taigos.

Kabulas:

– Pavojai Kabului nebaisūs. Taiga – tai namai: kasdienės nelaimės. Nesigailiu triūso. Rūmai jau stovi – puošniausi, gražiausi: stogas velėnos, rąstai pušiniai, aslą išpluksime moliu. Užteks vietos ožiui, karvutei, avelėms. Svajoju turėti daug paukščių, angių. Šunį, katę ne vieną laikysim. Vaikams nebus šalta – sienas išpuošiu lūšių, vilkų kailiais. Ant lokio patiesto žais mūsų mažyliai – tai turės džiaugsmo, kai jį sumedžiojęs užklysiu.

Lubianka:

– Būk atsargus, Kabulėli, pasisaugok plėšrūnų. Šaukis pagalbos, raiste pasiklydęs. Uogų nuodingų nevalgyk. Gerieji dievai, paglobokite jį, Lubianka verta ištekėti!

Paleistuvės:

– Palauk, neskubėk iš nakties! Kodėl tu taip bėgi į šviesą!? Dar žvilgterk į mus, išsirink sau mieliausią: Haifą, Šilutę, Lengė. Sustok, patikėk sutemoj – ne mažiau tave mylim, mylėsim. Lubianką, Kabule, pamiršk, ji nebeliūdi tavęs. Suteiki nors viltį, kad nesi abejingas. Nejau mes nedailios? – toks šaltas... Prigulk atsikvėpt po medžioklės. Užmerki akis. Glamonės padės tau atgauti jėgas.

Kabulas:

– Nelieskit manęs!

Paleistuvės:

– Neskaudink per žiauriai, nesam to vertos – mylim Kabulą, ir tiek. Nebūk toks baikštus, pikto negeidžiam. Gražiausios platybių mergelės tau širdis dalina: Mugla, Čurma, Ankara, Mani ir Baroda. Nejau mus atstumsi? Paniekinęs, skaudžiai užgausi. Išdrįsk patikėti: švelniosios rankos ledą ištirpdys, kūną sušildys, uždegs tau jausmus.

Žyniai:

– Broliai, galiu kirst iš Baikalo lažybų, neatsispirs – neužteks valios Kabului.

Kabulas:

– Skubu grįžti namo, Lubianka ten laukia. Nekvieskit, neliksiu raiste.

Paleistuvės:

– Mes duosim tau meilę, gyvensi palaimoj. Tik tark kokį norą, jauti kaip švelnu?..

Žyniai:

– Nejau abejoja Kabulas?.. Pamirš priesaiką meilės, šventą žodį išduos, – padaras silpnas, pagunda – klastinga.

Kabulas:

– Man šalta! Užtrokšiu! Nesmaukit glėby! Nekibkit! Išnykit!

Paleistuvės:

– Kodėl neviltin vis veji? Esi mums žiaurus. Kuo prasikaltom? Kad mylim?! Kad dovanas savo skaistybės tau nešam po kojom?! Bejausmis pabaisa. Negyvas akmuo. Taip gelia mums širdis. Gal burtai padės...

Žyniai:

– Bet žvilgsnių strėlės atšoka. Žodžiai tampa tušti. ...Kabulas atsispyrė, nugalėjo silpnumą!

Paleistuvės:

– Sukilkit nuodų bangos! Audra aistros, pažadinki jausmus Kabulo!

Žyniai:

– Ar nesiliausit? Dievai užsirūstins, o jis nepamils jūsų – Lubianką tik myli. Nevarkit kerėti. Nurimkit. Pasitraukit garbingai. Leiskit jam grįžti vienam. Nejaugi jūs nematot, kad myli Lubianką!? Užtrauksit nelaimę tais burtais. Prišauksit pabaisas, kentėsim visi. Nebudinkit žvėries! Sustokit! Prabuskit! Atsitokėkit!

Dainius:

– Merkias? Nejaugi judina voką?..

Žyniai:

– Kumštį suspaudė.

Dainius:

– Vaidenas...

– Duok ženklą. Nors pirstelk, kad gyvas.

– Verčiau netrukdyti.

– Palikit ramybėj, nelies trupinių.

– Matai, apsilaižė ligonis.

– Dušanski, Dušanski! – žmona tave kviečia. Dušanski!

– Patraukit tuos teiglich!

– Labai mėgsta. Atkando kasnelį.

– Prabudo?..

– Stebuklas!

– Drąsiau, išsižiokit plačiai!

– Aaronai, kaip jaučiatės grįžęs iš komos?
– Ponas Aaronai... Drauge Dušanski...
– Ar karas dar tęsias?
– Tu ne slėptuvėj, laisvoj Lietuvoj.
– Vėl grįžo fašizmas!?
– Mielieji, pagirdykit žmogų, juk matot – pavargo kelionėj.
– Užsnūdo.
– Lai miega palatoj.
– Ryte bus tvirtesnis.
– Budėsiu per naktį, gal jam ko prireiks...

Neregimas CK karalystės atėjimas

Draugų priremtas, kada gi nužengs CK karalystė, Nachmanas iš Centro atkirto:

– CK karalystė ateina nepastebimai. Ir niekas nepasakys, neva štai ji čia, ten ar anapus. CK karalystės yra tarp jūsų.

Pranašystė apie kančią ir prisikėlimą

Tada Nachmanas iš Centro paragino dar arčiau prisiglausti savo draugus, tarė jausmingai:

– Štai mes einame į Mauzoliejų, ir ten išsipildys visa, kas ideologų parašyta. Programa mūsų bus atiduota patvirtinti pagonims, išjuokta, paniekinta ir apspjaudyta. Jie sudirbs, nuplaks ją ir nužudys, bet trečią dieną ji prisikels iš pelenų.

Tačiau draugai nieko nesuprato, ką turi galvoje Nachmanas iš Centro.

Taibesas klaidingai pamanė, kad kalbama apie Pasaulinį jaunimo sąskrydį, Bencikovičius – pasyviąją maorių prozą, Pelšei pasirodė, jog tai užuomina dar glaudžiau bendradarbiauti su nuskurdusiomis apačiomis, o Kazys Giedrys buvo įsitikinęs, kad Nachmanas iš Centro ketina ją paskirti savo įpėdiniu. Čarnas ir Čeponis išvis nesuvokė, kas

buvo sakoma. O išsiblaškęs Zybertas teišgirdo vos paskutinįjį pranašystės žodį, todėl Nachmano iš Centro kalbos prasmė jam liko labai giliai paslėpta.

Daugeriopas atlyginimas

Tada užsiplieskė draugas Greifenbergeris, tarė tariamai įskaudintas:

– Štai mes, viską palikę, nuėjome paskui tave. Metų metais klaidžiojame patvoriais, neišsiblaivome ir badomės adatomis, o dabar dar turime leistis į kažkokio nugaišėlio Mauzoliejų.

Nachmanas iš Centro atsitraukė, truktelėjo iš vynmaišio, atsakė rūsčiai:

– Iš tiesų sakau jums: nėra nė vieno, dėl CK karalystės palikusio padegtus namus ar primuštą žmoną, ar nunuodytus brolius, ar paskandintus gimdytojus, ar pakastus vaikus, kuris jau šiuo metu negautų nepalyginamai daugiau, o būsimajame pasaulyje – amžinojo posto.

Pavojai

Nachmanas iš Centro jautėsi įžeistas, kad Greifenbergeris galėjo taip blogai pagalvoti apie būsimą kelionę į Mauzoliejų, todėl pažadėjo:

– Kaip sunkiai tokie karvašūdžiai pateks į CK karalystę! Lengviau kupranugariui išlįsti pro adatos ausį, nei draugui Greifenbergeriui patekti į artimiausią CK koridorių!

Greifenbergeris nusiminė, žmonės nuo jo nusisuko.

Baikščiai susižvalgę, draugai išdrįso paklausti:

– Kas tada galės būti išgelbėtas?

Nachmanas iš Centro atsakė:

– Kas neįmanoma žmonėms, tai galima CK karalystės suvažiavimui.

Tada Lyberis pasiteiravo:

– O aš, Nachmane iš Centro, ar galiu tikėtis atsakingų pareigų?

Nachmanas iš Centro dar kartą patikino:

– Kiekvienas, kuris save aukština, bus pažemintas, o kuris save žemina, bus išaukštintas.

Tada draugai sutartinai parklupo, puolę šliaužiojo dulkėse, veliau pagriebę laižė savo spurdančių kojų tarpupirščius, bučiavo panages – taip rovė puikybę.

O draugas Greifenbergeris nejučia prisigretino prie Nachmano iš Centro.

Pritūpė.

Nepastebimai šmurkštelėjo po Nachmano iš Centro tunika. Kokiu būdu ir ar ilgai žeminosi – anei vienam iš draugų svarbu nebebuvo.

Baisu ir pasakyti! – valentingumas

Odetė numetė žurnalą.

Sukrėsta straipsnio galvojo apie atminties properšas bei našlių deginimo paprotį Indijoje.

Nejaugi ir jai netrukus taip atsitiks? Ne, ji privers Dušanskį gyventi. Nepaleis niekšo. Nesiduos virvėmis pririšama prie mirusio vyro kūno. Išstrūks iš bambuko karčių. Perrėks būgnų triukšmą, dūdų garsus – išsižadės tikėjimo.

Ne, verčiau negalvoti apie satės apeigą, pamiršti Sučeto Singho laidotuves, kai lauže su juo susidegino 10 žmonų ir 300 jo haremo sugulovių. Tegul tik pamėgina Dušanskis numirti! Nebus taip! Niekada!

Odetė pasilenkė prie aptvarstyto Aarono, klausėsi širdies dūžių.

Kvėpuoja jos jogas.

Apvyniojusi vatos ant pieštuko, pamirkė vandens stiklinėje. Suvilgė sukepusias Dušanskio lūpas.

Gipsinis ligonis apsilaižė. Sučepsėjo. Vis dar miegojo profesoriaus Ilizarovo žieduose. Sparčiai sveiko po nuopuolio?..

Krisdamas nuo palangės Aaronas Dušanskis įstengė ne tik smegenis susižaloti – nulūžo rankos, trūko kojų raiščiai, sutrupėjo šonkauliai, skilo keli stuburo slanksteliai etc.

Konsiliumas patvirtino daugybę pavojingų traumų.

Gydytojai akademikai stebėjosi, kaip jis išliko gyvas, negana to – nelauktai po pusmečio pasišalino iš komos. Tai buvo labai retas atvejis medicinos istorijoje.

Unikalus įvykis net buvo aprašytas spaudoje, juo susidomėjo užsie-

nio specialistai. Vien dėl šios priežasties palatoje nestigo lankytojų. Žiūrėk, tai ryte, tai net naktį įsiveržd avo reporteriai ar žioplinėjantys smalsuoliai. Odetė juos vydavo lauk. Tačiau lankytojai buvo tokie įkyrūs, jog kitą kartą pristigdavo jėgų su jais kovoti. Nepadėjo ir prie palatos durų pastatyta sargyba; šias pareigas atliekanti sanitarė dirbo aplaidžiai, atrodo, ėmė kyšius.

Odetė Raslan vis prašė įstatyti jei ne grotas, tai nors spyną ir akelę, kad galėtų pati nuspręsti, kam verta atidaryti, o kas lai nesitiki būti įleistas pas garsųjį ligonį – "Raudonojo kryžiaus" pasididžiavimą. Deja, visi prašymai nuėjo perniek, nejautrūs gydytojai prisiekinėjo, kad ligoninėje turi svarbesnių reikalų.

Toks abejingumas skaudino Odetę, tačiau teko apsiprasti su esama padėtim, kantriai laukti geresnių laikų.

– Sakykite, daktare, ar Aarono Dušanskio haliucinacijos užkrečiamos?

– Dažniau vėdinkite patalpą.

– Teko užkalti langus, paryčiais mane išgąsdino įsmukęs parijas.

– Ligonis naktį karščiavo?

– Kelis kartus keičiau vaišešiką, tuziną smilkalų sunaudojau, bet vis tiek pas Aaroną lankėsi žyniai, kabulai, lubiankos...

– Rytoj darysime nuotrauką.

– O vaibašika jam nepakenks?..

Kai demonstratyviai neatsisveikinęs gydytojas trinktelėjo durimis, Odetė prisėdo, vėl paėmė į rankas žurnalą.

Skaitė įdėmiai:

Giminės ne visada gerai su našlėmis elgdavosi. Žmonių sąmonėje buvo tvirtai įsišaknijęs šimtmečiais skiepytas tikėjimas, kad našlystė yra bausmė už nuodėmes, padarytas ankstesniame gimime, kad našlė vien savo buvimu atnešanti nelaimes, todėl reikia vengti su ja susitikinėti, jai negalima dalyvauti jokiose iškilmingose ceremonijose, net savo vaikų vestuvėse. Todėl vyrų netekusios moterys kartais mieliau susidegindavo nei gyvendavo beteisį gyvenimą.

Ne. Ne! Niekada!

– Tyliau! – pasišiaušė Odetė.

– Nesutrukdysiu?

– Pietų pertrauka!

– Aš tik trumpam, – žmogus įsmuko į palatą.

– Ko!?

– Bendradarbis, – prisistatė menininkas Zamkė.

– O aš – žmona, – nepasikuklino pritrenkti savo pranašumu Odetė lankytojo.

– Ar tiesa, ką žmonės kalba, spauda rašo apie mūsų pozuotoją Dušanskį?

– Miega dabar.

– Sako, kad įgavo savybę pranašauti?

– Apkalbos. Kas įleido!? Kas jus įleido!?

– Neapsunkinsiu, – atsiprašinėjo Zamkė. – Pažadėjau vaikams perduoti nuo jų labų dienų mūsų gerbiamam pozuotojui. Jie laukia sugrįžtant. Ilgisi. Rikiuotėje – prie Sokrato biusto – iškilmigai prisiekė niekada gyvenime daugiau nepiešti jokio kito modelio. Didžiuojasi pažintimi. Štai, siunčia savo kuklius darbelius...

Zamkė ant spintelės iš maišo ėmė krauti įvairiausias molines švilpynes, drambliukus, žvakides, karpinius, herbariumus, pintinėles, pastatė trilitrinį stiklainį skaidraus skysčio.

– Jam negalima! – nušlavė dovanas pasipiktinusi Odetė. – Bjaurastis, negaliu žiūrėti, – sveidė pro langą nekenčiamą trilitrinį su šaltinio vandeniu.

– Įdomu būtų pasikalbėti... Kažin, kas mūsų ateityje laukia?.. Jei tik galėtume pažvelgti... O sakykite, ką jums išpranašavo Dušanskis? – juk vis tiek kažką turėjo pasakyti.

– Tai labai intymu. Be to, nepažįstu aš jūsų.

– Nors kokią užuominą duokit...

– Neprašykite.

– Vaikai dailės būrelyje labai apsidžiaugtų.

– Neturiu teisės.

– Bet laikraščiai rašė, kad Dušanskis jums kalbėjo, jog žmoniją netrukus ištiks dvasios pagava.

– Pramanai.

– Atseit atsistos ragų sostas, o soste sėdės Aaronas. Ir jis bus panašus į jaspio ir sardžio brangakmenius, o vaivorykštė, juosianti sostą, bus kaip smaragdas. Ir sostą apspis dvylika sostelių, ir juose snaus dvylika baltais drabužiais, o jų galvas puoš skardiniai vainikai. Ir laidys tas išpampęs ragų sostas žaibus, aidės balsai, dundės griaustinis. Ir suliepsnos deglai. Ugnis tvinksės tarsi jūra, panaši į čekų krištolą. Tada iškils būtybės su akimis užpakalyje, jos bus su sparnais. Mosuos, plaks jais, kol užgesins deglus. O tada susverdės raguotas sostas, išsilies vaivorykštė, o sėdintysis parklups, stipriai užsigaus į dvylika sostelių. Keiksis baltais drabužiais apsitaisęs. Nusiėmęs vainikus grauš juos, ir nebeaidės balsai, ir liausis dundėti griaustinis...

– Kokiame organe tai buvo išspausdinta?

– Galėsiu jums padauginti ir atnešti.

– Ten buvo mano nuotrauka?

– Labai nekokybiška, turbūt seną įdėjo.

– Tą, kur aš prie jūros su ankštoku maudymosi kostiumėliu?

– Fone kalnai.

– Jalta. 1953 metai, – Odetė pajuto, kaip ir vėl joje prabudo moteris.

– Daug jaunesnė gyvenime atrodote.

– Ačiū.

– Ištiesi labai gerai išsilaikėte, kaip dailininkas tai sakau.

– Malonu girdėti.

Ligonis sudejavo. Regis, kęsdamas vis didesnį skausmą, ėmė tyliai, paskui vis garsiau ir garsiau murmėti:

– ...Sarodžinė Naidu. Naidu – Bharat kokila. Kokila Bharat. Kokila Naidu... Ir užsitarnaus pagarbą Bharat kokila. Ir talentas Naidu atneš dėkingumą. Ir bus Naidu liepsninga oratorė ir nenuilstanti kovotoja, ir pluš Bharat kokila dėl induistų-musulmonų vienybės. Ir galvos kokila: kai dega namas, poetas turi nustoti dainavęs ir bėgti vandens. Ir supras

Bharat kokila, kad verta moteris suvienyti su tauta. Ir vadovaus Naidu delegacijai, reiklaujančiai iš Montegiu reformų. Ir taps Sarodžinė Bharat kokila lydere. Ir virs Naidu Mahatmos Gandžio bendražyge, ir vodovaus Bharat kokila druskos žygiui, ir bus Sarodžinė pirmoji, išrinkta Nacionalinio kongreso prezidente.

– Tai vėl apie mane, – nebematė prasmės slėpti nuo Zamkės Dušanskio pranašystės Odetė Raslan.

– O daktarai ką žada?

– Nebešneka su manim, vis laiko neturi, – atitirpusi pasiguodė Odetė.

– Siurbėlės.

– ...Ir teks vykti į Kalkutą, – toliau pranašavo lovoje Dušanskis, – ir atskris lėtuvas iš Bhubanešvaro vakare. Ir nebus galima patekti į centrą. Ir atrodys, kad visas miestas išėjo į gatves. Ir susijaudinę, linksmi žmonės eis pėsti, važiuos dviračiais, tongomis, rikšomis ir paspirtukų sunkvežimiais. Ir kurtins Kalkutą nesutartinai grojantys orkestrai. Ir bus daug saviveiklininkų. Ir nestigs raišų būgninių. Ir virš šios minios didingai supsis ir plauks baltutėlės gražuolės. Ir trauks procesija link Huglės upės, ir prieš sutemas atliks pūdžą. Ir nuskandins tūkstančius deivių Sarasvačių...

– Dabar tai jau ilgam, – tartum pasiteisino Odetė.

– Ir kaip jūs ištveriat?

– Tenka, – atsiduso. – Kitą kartą ištisomis paromis neužsičiaupia, – prisipažino Raslan, – pranašas.

– Sunku turbūt?

– Tokia jau mano karma.

– Dabar suprantu, kodėl pranašų žmonos tokios gailestingos, jos – šventosios.

– Nieko nepadarysi.

– Taip, ponia, kiekvienas savo čakrų kryželį nešame.

– Auros nepasirinksi.

– Gal kuo galėčiau padėti?

– Bet kada galite ateiti.

– Mano kūrybai tai garbingiausias paskatinimas.

– ...Ir taps Vimla Dang mitybos ministro žmona. Ir kalbės. Ir bus ji liesa, ir degs jos akys. Ir bus balsas šiurkštus. Ir prarėks jį daugiatūkstantiniuose mitinguose. Ir vodovaus ji Lok Istri Sabhai. Ir važiuos moterys į konferenciją su savo vaikais. Ir žiūrės į juos posėdžių salėje. Ir paklaus Vimlos, kiek ji turi vaikų. Ir atsakys Vimla, kad neturi. Ir teisinsis, kad negalėjo sau su vyru to leisti. Ir prisipažins žinojusi, kad teks gyventi nepritekliuose. Ir matys prieš save badą, vargą, represijas...

– Sveikite.

– Su Krišnos pagalba, – atsisveikino su Zamke Odetė.

– Rytoj, – pažadėjo ateiti.

– Palatos durys jums visada atviros.

– Prieš dvyliktą.

– Galite ir anksčiau. ...Hari Hari!

– Iš kur žinote mano vardą?..

Nachmano iš Centro ekskursija į Mauzoliejų

Prisiartinus prie Mauzoliejaus, ties Raudonąja aikšte, Nachmanas iš Centro pasiuntė du savo draugus:

– Dumkite tiesiai į Kremlių, kurį matote, ir, vos įžengę į jį, rasite juodą atviro stogo „Čaiką", kuria dar niekas iš žmonių nėra skridęs. Išlaužkite spyną ir atvarykite ją man. Jeigu kas paklaustų, ką čia darote, atsakykite, kad Nachmanui iš Centro labai jos reikia ir kad jis ją netrukus turbūt grąžins.

Draugai Taibesas ir Chruckis rado aikštelėje naujutėlę „Čaiką", užvedė, jau norėjo važiuoti. Bet kažkodėl kai kurie garbės kuopos sargybiniai ėmė klausinėti, priekaištauti, neva nekviesti draugai grobia net pačiame Kremliuje. Tada draugas Taibesas ir draugas Chruckis keliais šūviais paaiškino, kad Nachmanas iš Centro taip liepęs.

Kai draugai atvarė blizgančią „Čaiką", Nachmanas iš Centro įlipo į ją. Atsistojęs ant galinės sėdynės davė ženklą draugui Pelšei važiuoti.

Skriste skrido (su vėjeliu) link Mauzoliejaus stovėdamas, o daugybė žmonių tiesė ant kelio savo vaikus ir gimines, patys gulėsi po ratais, kiti klojo pasus, vairuotojo teises, karinius bilietus, mokinių pažymėjimus, patvirtinančius jų tapatybę.

„Čaikos" priekio parblokšti ir žieminių padangų sutraiškyti šaukė:

– Osana!

– Šlovė tam, kuris atrieda Nachmano iš Centro vardu!

– Šlovė besiartinančiai CK karalystei!

– Osana suvažiavimui aukštybėse!

Taip Nachmanas iš Centro įvažiavo į Mauzoliejų.

Neišlipęs apžiūrėjo viską, – kadangi jau buvo vakaro valanda, – signalizuodamas su dvylika draugų nudūmė dustelti į Matrosų ramybės rūsį.

Apie pabaigą

Jam važiuojant iš Mauzoliejaus, vienas iš draugų (Duleckis) kreipėsi:

– Nachmane iš Centro, tik pažvelk, kokie užknisantys Maskvos šaligatviai, aptrupėję mūrai, kokie nejaukūs čia pastatai!

Nachmanas iš Centro jam atsakė:

– Matai šiuos didžiulius pastatus? Pasipūtusius bokštus? Jauti savo užpakaliu duobėtą aikštės grindinį? Nusiramink, drauge, čia neliks akmens ant akmens!

Kai jis sėdėjo Matrosų ramybėje, Chruckis, Pelše, Čarnas ir Kazys Giedrys atskirai nuo kitų klausė jį:

– Pasakyk mums, kada tai atsitiks ir koks bus ženklas, kai visa tai pradės pildytis?

Nachmanas iš Centro jiems pradėjo aiškinti:

– Durneliai, tik žiūrėkite, kad kas jūsų šiame rūsyje nesuvedžiotų. Netrukus daug visokių prisiliuobusių bobų ir diedų ateis ljsti prie jūsų prisidengę mano vardu ir sakys, kad neva tai aš. Būsite paskutiniai liurbiai, jei jie jus suklaidins. Debilai. Degeneratai. ...Išgirdę kliedesius apie karus ir karo gandus, nenusigąskite, likite ir toliau sėdėti, svaiginkitės. Tai turės įvykti, bet dar ne galas. Partija pakils prieš partiją, CK prieš CK, kuopelė prieš kuopelę. Vietomis bus žemės drebėjimų (Taškente, Spitake, San Franciske), bus badmečių. Tokia bus nelaimių pradžia.

Jūs, draugai, sergėkitės: atidavinės administracija jus kariniams tribunolams, lauko teismams, kontorose svarstys ir ant kilimų dulkins

įstaigose, ir jūs turėsite dėl manęs stoti prieš Hagą ir Niurnbergą, kad liudytumėt. Bet pirmiau turės būti paskelbta visiems Programa.

Kai suėmę jus ves iš Matrosų ramybės kitur, nesirūpinkite iš anksto, ką kvočiami kalbėsite. Kalbėkite, kas tą valandą bus jums duota, nes kalbėsite nebe jūs, o Ideologija.

Draugas išduos nužudyti draugą, o sekretorius – instruktorių. Partijos kandidatai pakels ranką prieš veteranus ir juos žudys. Jūs, draugai, kamerose ir izoliatoriuose būsite nekenčiami dėl mano vardo. Bet kas ištvers iki galo, sulauks visuotinės amnestijos.

NELIESK MANO APSKRITIMŲ!

Odetė vis žvilgčiojo į laikrodį, laukė Zamkės, nebe krišnaitų.

Išties, galvojo, simpatiškas tas paslaptingasis vyriškis – Haris Zamkė: gyslotos bocmano rankos, prašmatni pelerina, raudoni skruostikauliai, inkštiras, praplikusi barzda, žalia beretė, stangrūs šlaunų raumenys, sąžiningos lūpos...

Bet kodėl ji vis dėlto ištekėjo už Dušanskio?.. Štai guli šis sukriošęs sutuoktinis gipso kokone palatoje, visas kirvarpų sukapotas, pūna, perkaltas, pergręžtas, suveržtas metaliniais strypais – nebe žmogus – armatūra šiukšlyne. Dieną naktį vis daro po savim, pirsčioja gailiai, murma, stena, peza kaži kokias nesąmones: Dievas, Tėvas, Šventoji Dvasia, Pekinas, Maskva, Danaja, Leningradas, Solveiga, Pasaulinė Revoliucija...

Nebeištvers Odetė.

Kodėl ištekėjo? Kodėl jį, nevykėlį Aaroną Dušanskį, pasirinko?

Kadaise, labai labai seniai, likimas lėmė Odetei Raslan gimti pasiturinčioje šeimoje, giminė valdė Raslan-Tilmanso fabriką Laikinojoje sostinėje. Nieko Odetei vaikystėj netrūko: naujausi žaislai, kaspinai, lėlės, atskiras kambarys viloje, prabangiausi rūbai, fortepijonas, prancūzė auklė, iškylos į užmiestį automobiliu, kelionės raudonamedžio traukiniu į Taliną, arkliais – į Jonavą, Palangą, Berlyną etc.

Tačiau Odetei visa tai buvo svetima, vos sulaukusi dešimties jau norėjo gyventi kitaip.

Pasvajodavo: ji – energinga metalo apdirbimo fabriko darbininkė, telkianti aplink save sąmoningiausius bendradarbius – vis dar beraščius.

Streikas.

Sugniaužti kumščiai. Rūstūs veidai. Raudonos skarelės. Ir lozungai, reiklaujantys, kad godūs pelno Raslan-Tilmansai pagaliau įvestų aštuonių valandų darbo dieną, šeštadienis-sekmadienis – laisvas, gamybinės traumos atveju – kompensacija, mirties – pašalpa, aborto – trijų dienų nemokamos atostogos.

Nesuprato jos tamsuoliai tėveliai Raslan-Tilmansai – piktai juokėsi, kandžiai šaipėsi prie pietų stalo, patarnaujant vos ne tuzinui frakuotų korėjiečių.

Galbūt todėl dvylikametė Odetė Raslan apsisprendė: pabėgo iš namų, kuo toliau nuo tos buržuazinės aplinkos – nekenčiamo Raslan-Tilmanso fabriko.

Nusiminę tėvai jos ieškojo ne vienerius metus, tačiau Odetė nepasigedo gimdytojų.

Neprireikė jų ir po karo, taip ir nepasidomėjo jų tragišku likimu kažkuriame miesto forte. Paprasčiausiai dirbo.

Dirbo Odetė gatvėje, sunkiai valkataudama dirbo.

Net nespėjo susivokti, kaip kažkurį vėlų ketvirtojo dešimtmečio rudenį pateko į ankštą pogrindį.

Jaunajai Odetei Raslan prasidėjo naujas gyvenimas: nutrūktgalviški nuotykiai požemiuose, prasmingos skrajutės patvoriuose, tiesiog patologiškai romantiškos kelionės kanalizacijos vamzdynais, nelegali spaustuvė rūsyje, kvapą gniaužiančios pikantiškos užduotys landynėse, pažintys, bučiniai.

Ir gėlės, gėlės, tankai, gėlės, tankai, tankai, gėlės...

Tankai!

Išlindo. Apsidairė: triumfuoja teisybė Lietuvoje.

Taip, šviesos spindulys pagaliau pasiekė ir jos šalį! Ne veltui, ne veltui... Atėjo naujas gyvenimas – nepalyginamai geresnis.

Įvykdžiusi keletą painių naujosios valdžios pavedimų, Odetė Raslan gavo užduotį iš NKVD organų: nedelsiant ištekėti.

Deja, paryčiais prasidėjo karas – Didysis Tėvynės...

Teko vėl lįsti į pogrindį, šįkart jau iš tiesų gūdų.

Tačiau ir čia Odetei neprailgo laikas. Nespėjo net deramai apsiprasti, – pavasarį pakeitė žiema, žiemą – ruduo, o čia jau ir Pergalės saliutai Raudonojoje aikštėje.

Aaroną Dušanskį pamatė provincijos miestelio aikštėje. Vos keli mėnesiai po 1947 metų partijos CK plenumo kompetetingi organai ją, jauną partijos organo žurnalistę, čia atsiuntė daryti reportažo apie ką tik įkurtą kolūkį – išsamų, dorą žmonėms privalėjo parašyti.

Nors per neilgą gyvenimą Odetė Raslan buvo sutikusi daug ir įvairių vyrų, tačiau Aaronas tada pasirodė kažkoks kitoks, išskirtinis. Niekas kitas taip nemokėjo staigiai ir meistriškai susidoroti su naujos ir teisingos visuomenės atmatomis, tik Aaronas Dušanskis. Taikliausiai iš visų į padugnes šaudė Aaronas Dušanskis, nevengė durklo, dalgio, kalvio žnyplių. Negana to, turėjo vaizduotę: atskyręs replėmis dar gyvai atmatai genitaliją, įgrūsdavo ją į burną – šekis, turėkis, čiulpk, niekše. Tik tada, kai šunsnukis nukraujuodavo, šaudavo į kaktą besiraitančiai šiukšlei. Be to, nesislėpė Aaronas Dušanskis už draugų nugarų – atvirai, visiems matant miestelio aikštėje rodė žmonėms pavyzdį.

O kaip narsiai Aaronas mokėjo susidoroti su beveik dvigubai stambesniais už jį vyrais iš miško! – niekas negalėtų to pakartoti. Tik baksteldavo šautuvo durtuvu surištam į žarnyną, šis ir išskysdavo prie sienos.

Net moterims, kunigams, vaikams, vienuoliams nedarė išimčių Aaronas Dušanskis, buvo principingas. Seniams, jei tik turėdavo daugiau laiko, įkaitinu strypu pagerindavo regėjimą, o nenuoramoms nacionalistų vaikams – atšipusiu pjūklu trumpindavo kojas. Išpampusios buožių moterys, vengiančios kolūkio, stačiai meldė, klaupėsi ant kelių, kad Aaronas jas kuo greičiau pribaigtų, nebesvarbu kaip, kokiom priemonėm.

Odetė susižavėjo bebaimiu didvyriu.

Sužeidė Amūras Odetės Raslan širdį.

Dar tos pačios dienos vakarą įsidrąsino, prikalbėjo svyruojantį Aaroną nedelsiant susituokti.

Vestuvės... Pirmoji naktis... Medaus mėnuo...

Šaunios buvo Odetės Raslan ir Aarono Dušanskio vestuvės.

Daug ištikimų jaunikio draugų tuokutvių proga paryčiais atvyko: išlindo senasis pogrindis, atšliaužė tarybiniai partizanai, sveikinandamas pabūklų salvėmis įriedėjo reguliariosios NKVD divizijos štabas – įsikūrė.

Visi pasitempę, su humoro jausmu, nebeutėlėti, ginkluoti žaismingai.

Šypsenos, sveikinimai, šypsenos, linkėjimai, šypsenos, dovanos...

Odetė Raslan, daug metų ištvėrusi be dienos šviesos, negalėjo patikėti, kad Tarybų šalyje taip greitai suklestėjo galingi, išvaizdūs, higieniški žmonės – mergina gali būti rami dėl savo ateities.

Tačiau vos tik zakse buvo paskelbta, kad Odetė Raslan bei Aaronas Dušanskis – vyras ir žmona, žaibo telegrama atėjo įsakymas iš Tarybų respublikos sostinės: nedelsiant Aaronui vykti į stažuotę – į Leningradą.

Odetė džiaugėsi ne mažiau nei Aaronas Dušanskis, išbučiavo atsisveikindama. Išties, toks pasitikėjimas jos vyru – į Leningradą...

Kai sunkvežimis pasislėpė už kalvelės, visi svečiai sėdo prie stalo gerti naujai sukurto kolūkio kontoroje – vestuvės vis dėlto.

Ne ką iš svečių tepažįstančiai jaunamartei teko garbinga vieta, šalia jos sėdėjo gurguolėje iš priverstinės emigracijos Vokietijon atgabentas Aarono Dušanskio tėvelis – Saliamonas. Šis išoriškai buvo jau senas, vidujai ligotas ir dvasiškai apykurtis, mažai ką besuprato apie vykstančias permainas kaime. Tačiau guvios senojo Žagarės handelio akys išdavė: džiaugiasi prieš mirtį senolis Saliamonas sūnaus vedybomis, deramą Aaronas išsirinko vakar žmoną.

Visi išgėrė: „Už naują ląstelę!"

Užkando: pernykščios bulvės su kanapėmis.

Garbiems svečiams apšilus, Odetė pajuto, kad kažkuris draugas (turbūt iš pogrindžio) jai žnybtelėjo.

Nepasididžiavo jaunoji Raslan, atsuko ir kitą sėdmenų skruostą – negaila juk, tuoktuvės.

Pasimuistė gan sumaniai.

Sulaukė drąsaus grybštelėjimo.

Kilstelėjo užpakalį: „Už Staliną!"

Kažkuris paplekšnojo tvirtu delnu.

Išgėrė.

Iki dugno.

Žlegtelėjusi po savim pajuto kietą leteną, ši neketino snausti Dušanskio ir Raslan vestuvėse.

– Kartu! Kartu!

Pilietiškai akį pamerkė šalia sėdėjęs (iš partijos aktyvo).

Odetė neraginama vėl išgėrė: „Kartu!", „Kartu!", „Kartu!" ...Ir „Už tėvelį!"

Subruzdo prie stalo tarybiniai partizanai-aktyvistai – ėmė iškilmingai šaudyti į lubas. NKVD štabas – į langus, vazonus, žibalines lempas, nepagailėjo stalo, rekvizuoto vestuvėms servizo. Kažkuris iš pogrindininkų šūktelėjo: "Lai smarkesnė kyla audra!"

Šis karštas Maksimo Gorkio „Dainos apie audros paukštį" šaukinys puikiai išreiškė vestuvių dalyvių nuotaikas: žūtbūt reikėjo jaukios orgijos. Odetė Raslan taip pat negalėjo likti abejinga prigimties šauksmui: demonstratyviai nusiėmė, šveitė žemėn slegiantį rūtų vainiką, išsiavė basom.

Užsikimšo ausis, užsimerkė, išsirietė geidulingai.

Nepažįstamojo aktyvisto rankos pirštas kabliu įsikibo į jos jautrią vietą, ten ėmė elgtis kaip savo namuose – dairėsi nago smaigaliu, apžiūrinėjo bunkerio sienas, varstė duris, leidosi į drėgną rūsį...

Nuo parako dūmų Aarono tėvelis Saliamonas susigraudino. Pasijuto pagerbtas laisvėje, jau norėjo pakilti ir tarti atsakomąjį tostą tamsoje, tačiau nerado žodžių – jo galifė kelnėse naršė šilta ranka, labai švelniai, nepiktai, beveik giminiškai – savas buvo daiktas.

Dar neatėjus vidurnakčiui kolūkio kontoroje jaunąją Odetę paėmė visas komunistų partijos aktyvas (iš Respublikos sostinės). Vėliau eilėje išsirikiavo žemesni rangai: rajono komitetas, kolūkio pirminė partinė organizacija, kuopelė iš artimiausio kaimo, trys kandidatai į komunistus...

Įsijautusi į svaigias Aarono Dušanskio žmonos pareigas, Odetė Raslan norėjo vis karštesnės, vis daugiau ir daugiau meilės – gražiuoju, piktuoju reikalavo nenuskriausti; paryčiais pakirsti kolūkio kontoros pasieniais išvirto patyrę pogrindininkai, kone kaip pamišėliai aimanavo tarybiniai partizanai ir aktyvistai. Reguliariosios TSRS NKVD divizijos štabas taip pat jautė skausmą sėklidėse – keturpėsti ropojo, lakdami gaivinosi išlieta ant grindų degtine, šlakstė ir žadino genitalijas alumi – niekas nepadėjo.

Teko kviesti komjaunuolius.

Jauname kolūkyje jų buvo vos du, be to, antroji – benkarto besilaukianti mergina. Tačiau kitos išeities nerasta, pažadintą Odetėje Raslan moterį reikėjo patenkinti, antraip – anokia čia vestuvių orgija.

Šalimais gyvenusį komjaunuolį liliputą atvesdino labiausiai seksualiai nukentėjęs NKVD karininkas – šiam baltarusiui ypač pavojingai plyšo apyvarpė. Prigrasė ginklu, jei neužauga pabandys spyriotis.

Vos vienuolikos sulaukęs komjaunuolis, išvydęs atstatytą jaunosios užpakalį, raudo, gėdijosi; berniukui tai buvo tik ketvirtas kartas tų metų pavasarį.

Odetė Raslan kaip galėdama žemiau pritūpė, kad mažasis komjaunuolis ją lengviau pasiektų iš nugaros. Dar aukščiau užsivertė ant galvos baltą jaunosios suknelę – taip bus gerokai patogiau partijos rezervistui.

Įsitvėrusi rankomis į stalą Odetė Raslan ėmė laukti šimtas keturiasdešimt šeštosios pirmosios nakties sueities...

Išmintingasis Saliamonas į sūnaus vestuvių orgiją visą šį laiką žvelgė pro pirštus – nedaug ką prietemoje tematė. Labai nusistebėjo supratęs, kad kelnėse išdykauja jo paties ranka. Susigėdęs pakilo nuo stalo, ketino išeiti laukan – atsigaivins gryname ore, išsiblaivys laisvėje. Tačiau staiga šeštuoju jausmu suvokė, kad jau seniai yra pasirengęs, todėl būtina veikti nedelsiant, galbūt tai paskutinė galimybė gyvenime.

Grubiai ramentu Saliamonas nustūmė smulkutį komjaunuolį nuo marčios, pats ėmėsi darbo.

Odetė matė priešais stovintį buožėms jau nebepriklausantį grafiną su drumzlina samane, čia baksteldavo nosimi jo liemenį, čia vėl atsitolindavo nuo jo...

Skaičiavo Raslan: ... septyniasdešimt keturi, septyniasdešimt penki, septyniasdešimt šeši, septyniasdešimt septyni...

Staiga pajuto, kad kyla vis aukščiau ir aukščiau... Kūnas nebesėdė. Geidulys tirpo. Sieloje – kaimo, rajono, respublikos dainų ir šokių šventė.

Net nepastebėjo jaunoji, kaip atsiplėšė nuo stalo, neskausmingai galva pramušė stogą, jau iškilo virš miestelio, sklendžia it paukštis, regi apačioje vis labiau tolstančius nuo jos namus, nebegirdi žmonių, gyvulių baubimo, debesys, debesys, debesys, o už jų – keturi trimituojantys angelai, išskleistas pergamento ritinys, jo kraštuose – įvairiaspalviai ornamentai, niekada nematyti Zodiako ženklai, nesuprantami hieroglifai...

– Och... Och... – duso vis mažiau deguonies begaunanti Odetė. – Oooo... Oooo... Oooooo! – palaimingai išstenėjo.

Turbūt kaip tik tą akimirką ir pasimirė senasis Saliamonas Dušanskis – Aarono Dušanskio tėtis, jaunosios Odetės Raslan uošvis; vos penkiasdešimt peržengęs žmogus sukniubo vietoje, nebeprisikėlė niekad – insultas, širdis, kepenys, dvylikapirštė.

Odetė apsiverkė.

Moteris netramdė ašarų, lai teka, lai rieda jos raukšlėtais skruostais...

– Kodėl jūs verkiate? – uždėjo ranką ant peties įėjęs į palatą skulptorius Zamkė.

– Nenorėjome skandalo, – kūkčiojo Odetė. – Čia pat, lauko išvietėje, ir palaidojome – stačią nuleidom, iškilmingai panardinom, – prisipažino Raslan.

Zamkė nedaug ką suprato iš Odetės kalbos, jį dabar domino tik Aaronas Dušanskis – išskirtinai estetiniu atžvilgiu.

Tą labai karštą naktį Matrosų ramybės rūsyje draugas Duleckis protingai paklausė Nachmano iš Centro:

– Ar įmanoma, kad masinis pornografijos žiūrėjimas ir dalyvavimas joje, nujautrinantis ir mokantis kitą žmogų traktuoti kaip daiktą, neturėtų įtakos įvairioms gyvenimo sritims dėl specifinių pavyzdžių ir joje pristatomo elgesio?

Draugas Chruckis pasidomėjo smalsiai:

– O ar yra moksliškai įrodyti žalingi pornografijos padariniai: kylanti agresija, vedanti prie jautrumo ir gailesčio jausmo nunykimo, moters paniekinimo, abejingumo rūpestingai motinystei ir tėvystei?

Draugas Taibesas staiga ėmė nerimauti:

– Ir vis dėlto, ar galima įsivaizduoti, kad toks daugumos vyrų jau nuo jaunystės glaudus ryšys su pornografija neturėtų įtakos jų tėvystės pagrindams, kuriems būdinga empatija ir meilė, rūpestingumas ir atlaidumas kitiems, ypač artimiausiems draugų šeimos nariams?

Draugas Pelšė rimtai susirūpino:

– Ar didėjantis nusikalstamumas, mūsų kalbos vulgarėjimas, kitų laikymas iškrovos objektais nėra iš dalies atspindys to, su kuo mes susiduriame mūsų pornografijoje?

Draugas Kazys Giedrys abejojo:

– Ar pornografija vis dėlto nesuduoda smūgio brandžios tėvystės ar asmenybės formavimuisi?

Draugas Bencikovičius ėmė atkakliai ieškoti atsakymo:

– Bet ar lengva gerbti mūsų tėvą, kuris, pornografijos veikiamas, vulgariai kalba?

Nachmanui iš Centro nusibodo.

Rankos mostu nutildęs dar norėjusius paklausti draugą Greifenbergerį, draugą Čarną, draugą Zibertą, draugą Čeponį ir draugą Lyberį, Nachmanas iš Centro sušuko išmintingai:

– Man, draugai, šiandien duokit tokius jūsų rūpesčius!

Nachmanas iš Centro dabar dar uoliau mokė ir mokė žmoniją, o būriai skubėjo ir skubėjo pas jį, kad galėtų nedelsiant viską sužinoti.

Ir štai nusileido pas jį nuliūdęs nuo gimimo homoseksualus vyras ir paklausė, ar galima atleisti žmoną.

Nachmanas iš Centro pasiteiravo:

– Turbūt sunku tau?

– Labai, – prisipažino nuo gimimo homoseksualus vyras.

– O ką šiuo klausimu skelbia mūsų Programa?

– Programa skelbia, – tarė nuo gimimo homoseksualus vyras, – kad leistina parašyti skyrybų raštą ir atleisti žmoną.

Tuomet Nachmanas iš Centro rūsčiai prabilo:

– Tik dėl pederastų širdies kietumo Programoje įrašyta ši nuostata.

– Bet aš kenčiu, o mano širdis – minkšta.

– Nenorėk, kad tavo palikta moteris ištekėtų už panašaus į tave ir svetimautų iš ilgesio, tai būtų dviguba nuodėmė – nebeatleistina.

– Tai gal man verčiau nusižudyti?.. – susimąstė nuo gimimo homoseksualus vyras.

– Pabandyk nors kartelį, iškart palengvės. Nedelsdamas ryžkis, – patarė Nachmanas iš Centro ir nusiviniojo nuo juosmens tam reikalui saugotą virvę su kilpa.

Atsisakę tuoktis

Tada draugai, kai jau ėmė nuo gimimo homosuksualaus vyro kūnas stingti, tarė:

– Jei tokie vyro ir žmonos reikalai, tai neverta ir vesti.

Nachmanas iš Centro atsakė:

– Ne visi draugai išmano tuos žodžius, o tik tie, kuriems skirta išmanyti. Nes yra eunuchų, kurie gimė tokie iš motinos įsčių. Yra dalis eunuchų, kuriuos tokius padarė geri žmonės. Ir yra eunuchų, kurie patys save tokius padarė dėl CK karalystės. Kas pajėgia išmanyti, teišmano.

Odetė vis verkė.

Nebylus Hario Zamkės raminimas staiga senąją Raslan privertė atsiverti, išsipasakoti, kas daug metų slėgė jos širdį, sąžinę.

Taip, tada, vos Aaronas Dušanskis išvyko su oficialia delegacija į Lenkijos Liaudies Respubliką, Odetė neliko sėdėti namuose, dar tą pačią dieną kompetetingi organai jai skyrė užduotį: eksternu įstoti į pogrindinę Eucharistinę Jėzaus seserų vienuoliją.

Čia atsidūrusi iš pradžių jautėsi nejaukiai, tačiau vėliau apsiprato, nesunkiai vėl atgimė primiršti pogrindinio gyvenimo įpročiai.

Nelegalus vienuolynas buvo įsikūręs daugiabučio namo rūsyje. Į ankštą sandėliuką, nepažymėtą numeriu, vakarais susirinkdavo seserys – penkios vienuolės ir Eucharistinio Jėzaus seserų vienuolyno vyresnioji – motinėlė Malvina – Solveiga Solženycina-Gasperavičienė – itin įdomaus likimo moteris. Tai iš jos, priėmusi amžinuosius skaistybės įžadus, Odetė sužinojo, kas yra oralinė, klitorinė, o vėliau – analinė meilė Viešpačiui.

Vienuolyne buvo ramu, saugu, kasdienybė netrikdė.

Odetė uoliai meldėsi, brendo dvasiškai. Ir jai sekėsi, jau antrąją dieną ji padarė stulbinančią karjerą – pogrindiniame bažnyčios sekstete, diriguojant Malvinai Gasperavičienei, užgiedojo pirmuoju sopranu.

Netrukus sesuo Raslan įgijo ir vizituojančio nuodėmklausio pasitikėjimą, raudonu diplomu pogrindinę seminariją baigęs kunigas Safronijus Laila papasakojo Odetei daug pikantiškų istorijų iš seminarijos laikų; organus ypač domino faktas, kad protesduodami septintojo dešimtmečio pradžioje trečiojo kurso klierikai išsiskuto pažastis, vos vienas išdavikas teatsirado, dabar jis – altarista.

Vis artimiau Odetė Raslan ėmė bendrauti su šventiku Safronijum Laila, neprimygtinai paskatindavo jį vagiliauti aukas; Vatikanui tai turėjo būti smūgis. Tačiau Odetė Raslan nepamiršo ir seserų, motinėlės Malvi-

nos – Solveigos Solženycinos-Gasperavičienės. Žutbūt reikėjo išsiaiškinti jų požiūrį į sąžinės, spaudos, religijos laisvę. Be to, sklido gandai, kad čia, pogrindinio Eucharstinio Jėzaus seserų vienuolyno sandėliuke, yra slepiami net keli nusikalstamos "Lietuvos Bažnyčios kronikos" spaudiniai; šis piktavalis leidinys taip pat domino budrius organus.

Iš organų telefonu sužinojusi, kad kunigas Safronijus Laila viešame gyvenime turi gausią šeimą, yra susituokęs, negana to, jau daug metų neteisėtai eina zakristijono pareigas „Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo" bažnyčioje, Odetė Raslan ėmė šantažuoti šventiką.

Nenorėdamas susilaukti pogrindyje nemalonumų, kunigas Safronijus Laila iškart palūžo, leido slapta Odetei klausytis vienuolių seserų išpažinčių, įsileisdavo pas save į klausyklą. Čia, palindusi po Lailos sutana, Odetė Raslan viską stenografuodavo. Jos atsakaitos dar tą pačią naktį guldavo ant stalo Respublikos KGB komiteto pirmininkui, išimtiniais atvejais – jo pirmajam pavaduotojui.

Taip bebaimės Odetės Raslan dėka organai sužinojo dešimtmečiais Bažnyčios slėptą (krikščionišką) požiūrį į ligą:

a) tai nuolankus Dievo valios priėmimas;
b) tai savo nuodėmingumo ir nuodėmių, už kurias siunčiamos ligos, pažinimas;
c) tai atgaila ir gyvenimo būdo pakeitimas.

Faktas: Odetės Raslan rūpesčiu į KGB rankas pateko ir ilgai ieškotas dokumentas – testas „Ar jūs lyderis?", kurį pasitelkus jau kelis tūkstančius metų renkamas Popiežius.

Ar jūs lyderis?..

Tarnybiniam naudojimui

Į klausimus būtina atsakyti iš karto, nesusimąstant.
Už kiekvieną atsakymą „taip" gaunate 100 kirčių rimbu.

Už „nebežinau" – 50 kirčių rimbu.
Už atsakymą „ne" – 0 kirčių rimbu.

1) Vaikystėje kunigams paklusdavau nenoriai arba nepaklusdavau.
2) Beviltiškoje situacijoje prie altoriaus, kai tenka greit nuspręsti, man nereikia daug laiko, kad teisingai pasielgčiau.
3) Mėgstu pasvajoti sakykloj.
4) Pasitaiko, kad iš manęs laukia nusišnekėti, nors ir taip viskas aišku.
5) Man atrodo, kad esu panašus į Dievą Tėvą, Sūnų ir Šventąją Dvasią.
6) Galiu, patinka man vadovauti.
7) Niekas nežino, kad prisiimu atsakomybę todėl, jog labai bijau dėl tikinčiųjų.
8) Daug problemų atsiranda todėl, kad Vatikane stinga stiprių lyderių.
9) Nemėgstu, kai tikintieji mane saugo ir lepina.
10) Tikiu, kad religijoje nebūtų pažangos, jei nebūtų valdingų ir mokančių valdyti iš viršaus šventųjų bei apaštalų.
11) Nenoriu ir nemoku nuodėmklausiams atsiskleisti iki galo.
12) Jaučiu vidinį pasipriešinimą, jeigu man reikia tikinčiųjų kažko maldauti.
13) Vikaras turi išmokti vykdyti visus klebono nurodymus.
14) Įsitikinęs, kad pagrindinis moters bruožas turi būti nuolankumas.
15) Tikras Popiežius visada moka palenkti savo valią abejojančias moteris.
Išvados:

1000-1500 kirčių rimbu: galite būti Popiežius, galvojantis, jog žino esamą padėtį ir kaip turi būti. Savo elgesiui visada randate pateisinimą. Mokate įtikinti ir dvasiškai vadovauti, vyskupus priverčiate laiku atlikti sielovados darbą. Tačiau tikinčiųjų žvilgsniai, gestai, tonas akivaizdžiai byloja: „Sustok, Popiežiau, leisk atgauti kvapą!"

990-500 kirčių rimbu: jūsų privalumai yra ryžtingumas, harmoningumas ir mokėjimas duoti gerus patarimus. Jeigu reikia – jūs vadovaujate Vatikane, jeigu būtina – pasitraukiate į Avinjoną. Tačiau visada priimate domėn ir žemesnio klero nuomonę bei norus. Tačiau, Popiežiau, ar visada pasitelkiat vien garbingas priemones!? – nejaugi tik jūs vienas tai žinot?

490-0 kirčių rimbu: esate „religinis ožys". Galite priimti bet kurį, netgi neteisingą priekaištą, aukotis ant laužo tada, kai toji auka nebūtina. Bet pasitaiko, kad jausdamas savo bejėgiškumą, vis dėlto pasielgiate... ryžtingai. Žinodamas savo silpnumą, ieškote kituose kardinoluose bruožų, kurių jums stinga. Čia ir surandate prasmę bei viltį, kad pomirtinis gyvenimas jums bus žymiai geresnis.

Deja, pogrindininkei Odetei Raslan, įvykdžius užduotį, liko negyjanti žaizda širdyje – beveik patologiška aistra religijai.

Apie madą

Draugas Duleckis norėjo tapti dabita, todėl prikalbino draugą Čarną ir draugą Čeponį pasiteirauti Nachmano iš Centro, kas šiuo metu yra ypač madinga.

Nachmanas iš Centro jau seniai įtarė, kad panašūs klausimai domina ir draugą Bencikovičių bei Lyberį su Taibesu, todėl mielai sutiko papasakoti.

– Madinga, – ėmė vardyti Nachmanas iš Centro, – užsnūsti viešose vietose, šnekučiuotis tupint gatvėje, knarkti – saikingai. Madinga gatvėje nepažįstamajam šūktelti "Nachmane iš Centro!" ir mandagiai atsiprašyti atseit apsirikus. Madinga patalpose sukelti skersvėjus ir juos puoselėti. Labai pastaruoju metu madinga karščiuojant užsukti pas menkai pažįstamus ir pasilikti pas juos nakvoti naktį, kitą, trečią... Be to, madinga dirgliai reaguoti, kai gauni grąžos Matrosų ramybėje. Madinga nepadoriai šokti transporte, pasigrojant sau burna, kitais pučiamaisiais. Madinga svetima kalba kalbinti atsitiktinai sutiktus augalus. Madinga sliekais lesinti balandžius ir gaudyti juos kabliais, vėliau atvirai ryti nenupeštus. Madinga ankstų rudenį vis dar maudytis fontanuose su rūbais. Madinga medituoti ir apsisnargliuoti apmokėtoje parkingo vietoje. Vis dar madinga bet kur keiktis. Ir madinga isteriškai raudoti prie šedevrų muziejuose.

– O ar aš madingas? – nerimo draugas Pelšė.

– Dabar ir patikrinsim, – tarė Nachmanas iš Centro ir pritūpė po stalu. – Vaišinkis, – pakvietė smagiai nusilengvinęs.

– Nachmane iš Centro, mes taip pat norim būti madingi! – susistumdė draugai rūsio pastalėj.

Apsiaustis. Kosminės katastrofos

Nors Nachmanas iš Centro Matrosų ramybės rūsyje suvartojo ne dešimt ir ne dvidešimt įvairiausio turinio pintų, jo protas vis dar buvo šviesus.

– Kai matysite, kad mus supa kavalerija, – perspėjo Nachmanas iš Centro savo draugus, – žinokite, jog prisiartino baltieji arkliai. Tuomet iškart bėkime į metro, o kas po stalu – tešliaužia iš po jo. Tai bus žiaurios bausmės diena, kad išsipildytų mūsų Programa. Vargas bus neščioms ir žindančioms tą dieną mūs moterims! Ir ne tik Matrosų ramybę užklups didžiausios nelaimės. Visi kris nuo kanopų spyrių ir bus tremiami. O saulėje naktį bus daug ženklų. Ir dieną mėnulyje, ir žvaigždėse bus ženklai. Ir bus girdėti pagirių dykumoje baisus jūros šniokštimas. Ir žmonės eis iš proto, ir draugai, bijodami ir laukdami to, kas dar turės ištikti pasaulį. Ir net vaiskaus dangaus galybės bus iki panagių sukrėstos. Ir tuomet atsivers: žmonės išvys grakštų CK karalių, ateinantį su didžia galybe ir garbe. Ir tada mes pakelsime galvas. Ir atsitiesime. Ir būsime išvaduoti.

– Ar ilgai dar laukti? – šiaip ne taip įstengė paklausti žaksintis draugas Kazys Giedrys.

– Stebėkite. Kai ima trūkinėti filma, jūs žinote – arti jau permainos. Išties sakau: nepraleisime keliolikos kvaišalų pintų, kol visa tai įvyks.

– Dar atnešk, – suskubo užsisakyti draugas Greifenbergeris.

– Budėkime, – pritarė draugas Chruckis su pompa išangėje.

– Pagiedokime himną, – pro vamzdį išuostė savo kokaino takelį ąsočio dugne draugas Lyberis.

– Išvenkime būsimųjų nelaimių, – bakstelėjo adatą į veną draugas Pelše, susileido.

– Atsistokime, pasigerbkime ateisiančio CK karaliaus akivaizdoje, – pabandė paskristi prie stalo draugas Taibesas.

– Dangus ir žemė praeis, o mano žodžiai nepraeis, – prieš perdozuodamas sušuko Nachmanas iš Centro. – Iki paties dugno! – valdingai paragino paskubinti katastrofą.

Taip Nachmanas iš Centro mokydavo naktimis Matrosų ramybės rūsyje, o dienas praleisdavo šalia Amžinosios ugnies.

Ir nuo vėlios nakties vis rinkdavosi žmonės į Matrosų ramybę jo pasiklausyti.

Ir dar: šįkart apie vilties grūdinimą

– Esu tokia vieniša, – pasiguodė Odetė.

– Visi ten būsime, – ramino Zamkė Raslan.

– Bet vis vien man liūdna.

– O kam šiais laikais gera...

– Nelemti tie mūsų laikai.

– Mes čia niekuo dėti.

– Tai kas kaltas? Kuris? Parodykit man jį?

– ...

– Vis tikėjau, kad pavyks išsilaisvinti, išsiveržti, galvojau, kad rasiu paguodą. Vyliausi, jog ji šalia, tereikia atidžiau įsižiūrėti anapus: aura, liepsnelė, šaligatvis, spygliukas, nimbas, norma, prietema, teisingumas...

– Suprantu.

– Supranti?

– Puikiai. Viską.

– Kodėl?

– Odete, pamenu, kai apnikdavo nepakeliama būties lengvybė, su savo talentu vis gerdavau – dviese leisdavom laiką. Audringai. Tik jis ir aš. Iki sąmonės netekimo, akligatvių, griovių. Ne kartą matėme baltuosius arklius – sparnuotus, nykštukai ant stalo mus erzindavo, šventieji ikonose atgydavo – vaipėsi. Vėliau susikivirčijome. Mirtinai susipykome. Išsiskyrėme su talentu – galbūt abu kažkurį vakarą perdėm

pasikarščiavome, jauni buvome. O kai subrendau taikytis, vėlu: mano talentas jau seniai gyveno susidėjęs su kitu, sutiktas kartojo, kad savo vaikų turi, labai myli – neišdrįs jų skyrybomis traumuoti, atseit nebenori ir akyse manęs matyti.

– Tuščia tų vaikų, dėl savęs juk, Hari, gyvenam, tikime.

– Bet argi tai gyvenimas?..

– Toks ar anoks, bet mums, o ne vaikams jis duotas.

– Taip.

– Taip...

Zamkė vis žvilgčiojo į Dušanskį palatoje – stabiliai Aaronas guli, skulptorius mintyse apsilaižė: idealiai tiks jo didingam sumanymui.

– O kaip, Hari, pačiam atrodo, ar vis dar yra šiame pasaulyje karšta meilė?

– Kas? – nenugirdo klausimo užsisvajojęs skulptorius.

– Meilė. Tai toks jausmas, – kaip galėdama geidulingiau priminė Odetė.

– Meilė?

– Meilė...

– Įvairių pasitaiko jausmų, kai kurie – niekiniai. Štai, pavyzdžiui, dabar net negalėčiau pasakyti ką jaučiu Dušanskio palatoje. O juk malonu būtų kaži ką jausti, ar ne taip?

– Nieko nejauti?

– Absoliučiai.

– O aš, – vėl puolė atvirauti Odetė, – draugui Aaronui taip pat jau seniai nieko nejaučiu – tuščia tuščia po krūtine. Ne, negali sakyti, iki traumos vis dar pamiegodavome kartu – kartais jis pasirodydavo labai greitas, sakyčiau, eiklus. Tačiau kokia nauda iš to, jei visą laiką gyveni viename bute be jausmo. Argi tai, kad gyveni be jausmo, meilė? O jei tai meilė – už ką mums tokios kančios. Štai guli Dušanskis – daržovė... O aš dėl tos ląstlienos gabalo aukojuosi, visą gyvenimą aukojausi: alkaname pokaryje, kai bastėsi komandiruotėse, kai kūlia-

virsčiu ritosi karjeros laiptais, kai krito stačia galva pro langą su tomis savo išvietės keverzonėmis – atseit rankraščiais... Kodėl, Hari, mano tokia nelemta karma? Matai, net pražilau, barzda ūsais apžėliau.

– Ir niekada nebandėte juo atsikratyti?

– O kaip ištversi nepabandžiusi: ir žiurknuodžiais panuodydavau laisvesnę minutę, ir atsargiai stumteldavau link savižudybės slenkščio – tuščios savaitgalių pastangos. Taip ir praėjo gyvenimas, geriausi metai, jaunystė, viltys...

– Esu skaitęs, kad svarbu būti jaunam širdimi.

– Padeda?

– Pats taip ir nepabandžiau.

– Bet, Hari, o kūnas?.. Kai jis išduoda, net gyvulio vien širdimi nepamylėsi.

– Suprantu. Suprantu, Odete...

– Man taip lengva su tavim, Hari, kalbėtis, tu toks išmintingas, įsiklausantis. Kalbėčiau ir kalbėčiau, jaučiuosi apsivalanti, vėl atgimstanti, besvorė mergaičiukė Laikinojoje sostinėje...

– Aš taip pat, Odete...amžinas studentas.

– Gera.

– Ir man.

– Bet tarp mūsų turbūt nieko negalėtų būti... Banalios dekados intrigėlės aš nenorėčiau, ne tie metai, sveikata, ir Aaronas vis dar gyvas.

– Aš taip pat... nenorėčiau.

– Amžinai gyvas Dušanskis.

– Gyvas...

– Bet žmonės kalba, kad amžius dar nieko nelemia. Girdėjau, kad ir subrendus galima išgyventi malonių dalykėlių. Tačiau kodėl, Hari, mes ankščiau nesusitikome?.. Kodėl neatėjai pas mane pabandyti? Kodėl nepravėrei miegamojo durų? Kodėl nestovėjai kažkurioj tarpuvartėj, kai aš dar buvau ne tokia? Kur tu blaškeisi? Kur?

– Nekaltinkit, Odete, likimo. Galbūt tai buvo Aukščiausiojo mums skirtas išbandymas: Samarkande, kruizuose, laiptinėse.

– Tačiau kuo mes nusikaltome? Atrodo, stumi visą gyvenimą dorai, nieko pernelyg pikto kitam nelinki, vis ieškai Dievo, šviesos...

– Jis ir tamsoje visada su mumis.

– Taip, jis geras, ištikimas. Bet sakyk man, Hari, kodėl toks nenuovokus? Štai vėl įtiki, tada siunti jam vieną, kitą, trečią ženklą, o jis vis tyli. Užsiraukia, išdidus neva. Nepripažįsta. Negana to, kad dėmesiu nepalepina, vieną dieną atsuka tau nugarą – žinokis pats. O kaip man „žinotis", jei draugas Aaronas Dušanskis nuo pat pirmojo susitikimo užgriuvo mane nepakeliama akmens našta? Aš turbūt jau nebeištversiu. Ir kiek man beliko džiaugtis malonumais? Pagalvoju, užuot jo išmatas valiusi, galėčiau daugiau laiko skirti savišvietai, iki šiol vis trokštu išmokti kalbų, geometrijos taip ir neperpratau. Bet kaip man, Hari, studijuoti Pitagorą ar mandalas, jei rytas vakaras prie sunkaus ligonio lovos prikaustyta: antelę išpilk, naktipuodį pakišk, lūpas suvilgyk, bezdalus išvėdink – ir taip visą laiką. Visą gyvenimą tik tą ir tedariau – mūsų namuose amžinai atviri langai, skersvėjai, netvarka, teiglich trupiniai. Nejaugi tik tokia mano paskirtis?

– Kita, Odete, mūsų paskirtis, kita.

– Pats matai: nusviro rankos. Bet nugalėsiu save, iškelsiu – pakeisiu paklodes, papurensiu pagalvę... kad jis tais savo teiglich paspringų.

– Ne, neverta taip žiauriai žmogui linkėti.

– O kaip, Hari, verta? Kaip verta? Štai išrašys jį netrukus iš ligoninės – žinokis. Kaip man toliau būti?

– Galima paieškoti būdų.

– Visi jie išbandyti.

– Nebūna taip, kad visi.

– Išties?

– Prisiekiu.

– Ar jam skaudės?

– Nepajus nieko.

– Ir tu tai moki?

– Man smagu būtų dėl tavęs nors kartą padaryti.

– Dėl manęs?

– Esi verta prasmingesnio gyvenimo, jei tik sutiktum, kad juo vėliau pasirūpinsiu.

– Aš?

– Moters akys niekada nemeluoja.

– Tu, Hari, man nori sugrąžinti viltį? Nori? ...Vien už tai būsiu amžinai tau dėkinga. Dabar nebesvarbu – pasiseks nepasiseks. Ačiū, Hari, kad esi toks jautrus. Ačiū, kad atėjai. Ačiū, kad viesulu įsiveržei į mano vienatvę. Ačiū, Hari, Hari, Hari...

– Ne, nereikia prie ligonio, – ėmė trauktis atatupstas Zamkė. – Nereikia taip staiga, dar pagalvos kažką nedora.

– Tegu galvoja, Hari. Lai pyksta, niršta, spjaudosi. Tik žvilgterk, Hari, juk tai jau nebe žmogus. Hari... Hari...

– Aš taip negaliu, – išstenėjo Zamkė, kai Odetė spustelėjo jo sėklides. – Tik ne čia, Odete... Prisiekiu, viską dėl tavęs padarysiu, paleisk, paleisk gi, skauda...

– Padarysi? – vis dar laikė įkalintą Zamkę Odetė. – Prisieki? Hari, ar prisieki?

– Viską. Dėl tavęs. Mūsų. Visų, – gaudė orą Haris Zamkė. – Prisiekiu.

– Buvau jau ne kartą gyvenime apvilta, skaudžiai.

– Aš ne toks, – tūpčiojo skulptorius, kad palengvėtų.

– Lai gerasis Krišna, Hari, bus priesaikos liudininkas. Hari. Krišna. Hari, Hari... Mano Hari... Mano... Mano... Hari... Hari... – nesidrovėdama užgiedojo savo mantrą palatoje Odetė Raslan.

Aš ir Nachmano iš Centro priešai

Buvo arti Kruvinojo sekmadienio minėjimo šventė. Veidmainiai, sabotažininkai, skaistuoliai, diversantai ir kiti ideologijos grobstytojai vis ieškojo būdo, kaip nužudyti Nachmaną iš Centro.

O Amerikos Imperializmas bei Izraelio Sionizmas, pasivertę angies Monopolija, įėjo į mane, vieną iš Dvylikos draugų.

Aš nuėjęs išvietėn tariausi su veidmainiais ir NKVD pavaldžia pasienio tarnyba, kaip jį išduoti. Šie apsidžiaugė ir sutarė man po mirties suteikti nusipelniusio meno veikėjo vardą – už nuopelnus apšvietai.

Taip aš apsiėmiau ir pradėjau ieškoti progos išduoti visų mylimą Nachmaną iš Centro.

Pasiruošimas Kruvinajam sekmadieniui

Ir išaušo Kruvinojo sekmadienio diena, kada draugams reikėjo papjauti nors vieną prasčioką.

Nachmanas iš Centro pasiuntė draugą Taibesą ir draugą Čarną.

– Eikite ir paruoškite mums Kruvinojo sekmadienio vakarienę.

– O kur norėtum, kad mes paruoštume? – paklausė jie.

Nachmanas iš Centro atsakė:

– Štai jums dar kartą įeinant į III-osios Romos miestą, jus pasitiks geraširdis KGB pareigūnas su naganu vienoje ir nagaika kitoje rankoje. Eikite paskui jį iki Lubiankos, į kurią jis užsuks tardyti, ir sakykite prie KPP: „Mūsų Nachmanas iš Centro prašė paklausti: kur įspūdingiausių kankinimų kamera, kur su draugais galėtų paragauti Kruvinojo sekmadienio vaišių?" Ir jis parodys jums ankštą kamerą Lubiankos požemyje su visa įranga. Tenai ir paruoškite.

Nuėję draugai rado viską, kaip Nachmanas iš Centro buvo sakęs, ir parengė prašmatnų Kruvinojo sekmadienio gultą.

Kruvinojo sekmadienio iškilmės

Atėjus metui, Nachmanas iš Centro sėdo su draugais ant gulto Lubiankos kameroje.

– Trokšte troškau degustuoti su jumis šią Kruvinojo sekmadienio vakarienę prieš kentėdamas, – tarė draugams Nachmanas iš Centro. – Sakau jums, nuo šiol žmogienos nebevalgysiu, kolei ji išsipildys CK karalystėje.

Pasėmęs kraujo iš gulto latako, jis ištarė padėkos priesaiką ir tarė:

– Grobkite ir dalykitės. Sakau jums, nuo šiol aš nebegersiu prasčiokų kraujo, kolei ateis CK karalystė.

Ir, atpjovęs žmogienos, jis ėmė slapta balsuoti, plėšė ją ir davė draugams ragauti.

– Dabar tai yra ir mano kūnas, kuris už jus atiduodamas. Rykite, šlemškite jį, iki kol paspringsite mano atminimui.

Lygiai taip pat po Kruvinojo sekmadienio vakarienės jis paėmė stiklainį.

– Šiame stiklainyje yra mano šlapimo Baudžiamasis Kodeksas, kuris bus už jus išliejamas, – pasakė tostą ir pats pirmas išgėrė (kone trečdalį).

Įspėjimas

– Bet štai mano išdavėjo lytis guli šalia manosios ant gulto, – apsidairęs staiga striktelėjo Nachmanas iš Centro. – Partijos numylėtinis, tiesa, eina, kaip jam nustatyta, bet vargas tam nedrausmingam partiniui, per kurį jis bus išduotas.

Tada draugai pradėjo taip pat dairytis vienas į kito lytis, pusbalsiu teiravosi, kas gi iš jų galėtų tai padaryti, – ogi aš.

Politinis biuras ir išaukštinimas

Ir vėl tarp draugų kilo senas ginčas: kuris jų turi didžiausią.

Nachmanui iš Centro jau seniai buvo nusibodusios šios kalbos, tačiau jis susikaupė ir vis dėlto pakartojo, ką seniausiai draugams yra sakęs.

– Gana, draugai, nebesimatuokite. Tebūnie per amžius, kas tariamai didžiausią turi tarp jūsų, sėdi su mažiausiu. O visų mažiausias – lai būna išaukštintas, nes, patys matome, jam ir taip sunku.

Nuo šios akimirkos Kruvinojo sekmadienio vakarienėje Nachmanas iš Centro sėdėjo su mažiausiuoju, nors draugams seniai nebebuvo paslaptis: Nachmanas iš Centro nuo gimimo turėjo labai didelį.

– Jūs, draugai, ištvėrėte visuose mano išbandymuose, – netrukus tęsė tostą Nachmanas iš Centro. – Todėl aš skiriu jums valdyti CK karalystę žemėje. Šioje CK karalystėje jūs tuštinsitės šventovėse, šlapinsitės ant paminklų ir dulkinsite, ką tik panorėję.

Draugai net suplojo rankomis, išgirdę iš Nachmano iš Centro lūpų tokį dosnų testamentą.

Įspėjimas draugui Chruckiui

– Chrucki, Chrucki... Kaip nerimavau dėl tavęs, mielas mano drauge Chrucki, kad tavasis protas galutinai neaptemtų. O tu savo ruožtu tvirkink draugus, jiems tai bus taip pat naudinga.

Pamalonintas dėmesio draugas Chruckis susijaudino, raustelėjęs atsiliepė atsakomuoju tostu:

– Nachmane iš Centro, aš pasiruošęs kartu su tavim eiti ir į Kremlių, ir ...į Mauzoliejų.

Nachmanas iš Centro nusišypsojo. Iš pradžių galvojo nieko neatsakyti Chruckiui, tačiau po gurkšnio iš stiklainio vis dėlto prabilo.

– Sakau tau, Chrucki, – kalbėjo Nachmanas iš Centro, – dar šiąnakt gaidžiu man netapus, tu tris kartus išsiginsi mane pažįstąs.

– Ne, to niekada nebus, – papriešta ravo Chruckis.

– Bus, Chrucki. Bus, – patikino Nachmanas iš Centro. – Tapsiu gaidžiu. Dėl draugų, tavęs, mūsų CK karalystės gaidžiu kažkurioje kameroje tapsiu.

– Ne, nereikia, – prieštaravo draugai, tačiau Nachmanas iš Centro jų nenorėjo išgirsti.

Lemiamos valandos, minutės, sekundės

– Ar jums dar ko nors trūksta? – pasiteiravo Nachmanas iš Centro, kai ant gulto pastatė dar keletą sklidinų stiklainių.

– Ne, mums nieko nestinga, – atsakė susidrovėję draugai.

– Tada lai išsipildo, kas plane parašyta: „Jis bus priskaitytas prie pidarų".

Draugai nejuokais susijaudino.

– Nachmane iš Centro, mes taip pat su tavimi norime būti priskaityti, – ėmė šaukti Lubiankos kameroje vienas per kitą.

– Gana, – suriko Nachmanas iš Centro. – Basta, – užgesino įkaršt̨i. – Atėjo metas vykdyti valią, kas yra parašyta.

Mumijų kalne

Išėjęs vis dar ne gaidžiu iš Lubiankos kameros, Nachmanas iš Centro senu savo įpročiu pasuko į Mumijų kalną. Ikandin nuėjo ir draugai: Taibesas, Lyberis, Čarnas, Chruckis, Duleckis, Kazys Giedrys, Bencikovičius, Zibertas, Čeponis, Greifenbergeris ir Pelše.

– Visada, kad nepridarytumėte lemtingų nesąmonių, balsuokite sąrašu, – atėjęs į vietą įspėjo Nachmanas iš Centro.

Tada Nachmanas iš Centro atsitolino nuo draugų per kulkosvaidžio šūvį ir atsiklaupęs ėmė balsuoti.

– Partijos CK, jei taip nori, atimk iš manęs ir nosiaryklės skaistybę, tačiau tebūna ne mano, o tavo valia.

Tada prasivėrė dangūs ir Nachmanui iš Centro apsireiškė Partijos Programa Steigiamojo Suvažiavimo pavidalu, ir jį sustiprino.

Mirtino džiugesio apimtas Nachmanas iš Centro ėmė dar karščiau balsuoti. Jo iškeltos į dangų rankos džiūvo, netrukus virto plonais meškerikočiais.

Atsikėlęs po balsavimo Nachmanas iš Centro sugrįžo pas draugus ir rado juos po Kruvinojo sekmadienio orgijos iš nuovargio užmigusius.

– Ko, bliat', miegate? Kelkitės ir balsuokite sąrašu, kaip buvau jums prisakęs, – paragino Nachmanas iš Centro.

Taip bekalbant, pasirodė beginklių skaistuolių būrys, o jų priekyje ėjo vienas iš Dvylikos draugų – aš.

Aš, Aaronas Dušanskis, priėjau prie Nachmano iš Centro ir pasilenkiau pabučiuoti jo didžiausią iš mažiausių mažiausią iš didžiausių lytį.

– Pabučiavimu tu išduoti Partijos numylėtinį, – sudejavęs tarė man Nachmanas iš Centro.

Tada draugai, matydami, kad mano pastangomis netrukus bus galutinai beginkliams išduotas Nachmanas iš Centro, ėmė vienas per kitą siūlytis mane čia pat nuskriausti.

Aktyviausias buvo draugas Bencikovičius, jis spyrė keliu man į šeklides, tačiau nepataikė. Tada draugas Kazys Giedrys išsitraukė skriestuvą ir jau ketino išdurti man akį. Visa laimė, kad Nachmanas iš Centro jį sudraudė, kitaip nebūčiau Mumijų kalne išvengęs gamybinės traumos.

– Ar aš koks ligonis, kad atėjote mane suimti plikomis rankomis, – pasipiktino Nachmanas iš Centro. – Taip, matau, dabar atėjo jūsų valanda, tamsybių siautėjimas, – susirūpinęs konstatavo areštuojamas.

Chruckis išsigina

Areštavę Nachmaną iš Centro, moralistai skaistuoliai nusivedė jį į Skaistyklą.

Draugas Chruckis švilpavo ir sekė iš tolo.

Skaistyklos kiemo viduryje, susispietę aplink Amžinosios ugnies laužą, sėdėjo nuliūdusių pankų būrelis ir leido ratu hašišo suktinę. Susidvasinęs ir pakilios nuotaikos Chruckis taip pat prisėdo greta jų parūkyti, seniai nebuvo geros žolės traukęs.

Tada viena nusenusi (kadaise geltonkasė) pankė (vis dar nežymiai apsirūkiusi), pamačiusi Chruckį sėdint prieš šviesą, pasakė:

– Antai ir šis, linskmą šikną gaudantis, buvo su juo.

– Gerbiama panke (pačios vardo nežinau), prisėsk šikną, aš jo nepažįstu, – išsigynė Nachmano iš Centro draugas Chruckis ir ėmė dairytis, ar kas iš pankų nepasiūlytų švirkšto, deja...

Tada kitas (jau keturpėsčias) pankas, nuo grindinio išuostęs rastą kokaino takelį, labai stipriai prisimerkė ir tarė:

– Tik neark šikna, tu iš jų.

– O tu nemalk čia šūdo, žmogau, jei tau šikalas kilsta. Tik jau ne aš, – atėmė iš nusenusios (kadaise geltonkasės) pankės hašišo suktinę draugas Chruckis ir labai giliai susinervines užsitraukė.

Regis po valandos, kai visiems liūdniems pankams ir draugui Chruckiui tapo labai gera ir lengva, kažin kokie siaubūnų balsai iš požemių ėmė atkakliai tvirtinti:

– Tikrai šitas, kaip į šikną pūtęs, buvo su juo. Juk jis iš politbiuro.

– Mieli pabaisų balsai, aš ant savo šikinės sėdžiu, nesuprantu, ką jūs sakote, – vyniojo šūdą į vatą vis labiau susidvasindamas draugas Chruckis.

Ir tuoj pat, jam bekalbant, iš toli toli atsklido gerai pažįstamas tenoras – artimas žmogus aimanavo gaidžiu. Tada draugas Chruckis prisiminė Nachmano iš Centro pasakytą žodį: „Man dar netapus gaidžiu tu, Chrucki, tris kartus manęs išsiginsi".

Netrukus Chruckis pakilo iš pralinksmėjusių pankų ratelio, pasitraukė vienatvėn ir graudžiai pravirko.

Nachmaną iš Centro žemina ir skriaudžia

Sužvėrėję Nachmaną iš Centro saugantys skaistuoliai ir toliau visaip tyčiojosi iš jo. Uždengę jam akis, jie tvirkino ir klausinėjo:

– Atspėk, o ką dabar tau padarėme?

– Nesakysiu, – nesileido provokuojamas Nachmanas iš Centro.

– O dabar? – vis neatstojo skaistuoliai.

– Ir dabar.

– O dabar? – dar giliau įsistūmė skaistuoliai.

– ...

– Ir dabar nesakysi?

– ...

– Ko tyli?

– ...

– *Gal taip tau patiks?..*

– ...

– *Nepatinka?*

– ...

– *Visai nepatinka?*

– ...

– *Vis dar nepatinka?*

– ...

– *O šitaip?*

– ...

– *Gal taip?*

– ...

– *A?..*

– *Dabar labai gerai.*

– ...

– *Gerai, gerai... Taip... Gerai... Taip... Gerai...*

– ...

– ...

– ...

– ...

– *Tęskite, na ko gi sustojote, vaikinai?..* – *labai kentėjo areštuotas Nachmanas iš Centro.*

Panašūs dalykai panašiai ir gydomi

Be iškilmių krovininiu taksi Aaronas Dušanskis buvo pargabentas namo.

Odetės Raslan nuojauta pasitvirtino: „Raudonojo kryžiaus" medikai neketino ilgiau laikyti neperspektyvaus (mokslo požiūriu) ligonio – lai pats nuo šiol kapstosi, nusibodo kokonas. Ir žiniasklaida ateitį vis rečiau pranašaujančiam Dušanskiui neberodė ankstesnio dėmesio, netrukus galutinai pamiršo; JAV karas prieš talibų režimą Afganistane užgožė vietinius įvykius.

Dušanskį, padedant taksistui, šiaip ne taip užvilko laiptais, pagulde salone – ant neišskleistos sofos patiesė.

Ligonis jau antrą parą miegojo, vis neketino prabusti. Retkarčiais tik kažką šūkteldavo, tikėtina, senąja prūsų kalba: „THAWE NUSON, KAS THU ASSE ANDANGON! SWINTINTS WIRST TWAIS EMMENS!..“

Ir vėl senajai Odetei Raslan pasidarė graudu, liūdna, galvon vėl ėmė lįsti negeros mintys: ar vis dėlto yra visatoje amžina meilė?.. kokios jos formos?.. ar galima vieną dieną mylėti amžinai, o kitą?.. Kad jas nuvytų, Odetė ėmė pešioti savo ūsus, prisvertė galvoti apie Mao.

Mao... jis taip pat patyrė pralaimėjimą – mirė. Jis – didysis velionis Mao, kuriam buvo per maža komunizmo triumfo. Mao, nenuorama Mao, šventai stojęs į pavojingą daocizmo kelią. Mao, tas lengvabūdis pokštininkas, norėjęs pakeisti žmonijos prigimtį. Mao, geraširdiškai pasiūlęs žmonėms nepasiduoti instinktams, įgeidžiams ir baimei. Mao, kvietęs atsižadėti meilės ir draugystės. Mao, svajojęs, kad mirtis taptų vien iliuzija.

Mao...

Mao...

Mao...

– Durys buvo neužrakintos, – salono viduryje staiga išdygo skulptorius Zamkė su lagaminu rankoje.

– Ak, – krūptelėjo Odetė. – Hari...

– Tu pasiruošusi?

– Dabar? Čia?

– Nedelsiant.

– Taip greitai... – instinktyviai jau siekė nusimesti nuo savęs sarį Raslan.

– Neturim laiko, – sustabdė ją Zamkė.

– Ar teisingu keliu einame į laimę? – veikiau sau nei Zamkei uždavė klausimą Raslan.

– Žinau viena: pusiaukelėje niekada negalima sustoti, – patikino skulptorius. – Ryt poryt koalicijos pajėgos šturmuos Kabulą, neturim teisės praleisti šio momento. Kur mano modelis?

– Modelis? – nusistebėjo Odetė.

– Aaronas.

– Miega mano Dušanskis, – nusiminė Raslan, kad ne meilės sparnai atskraidino pas ją skulptorių.

– Labai gerai, kad miega.

– Jis toks bejėgis, net neknarkia...

– Mums tai tik į naudą, – iš lagamino jau krovė savo įrankius bei priemones Zamkė. – Odete, užrakink duris.

– Hari, ką tu ketini dėl manęs dabar padaryti? – smalsavo Odetė, kai Zamkė vartė ir vyniojo Dušanskį į sušlapintų tvarsčių kokoną. – Ar išties jis nieko nejaučia? Gal pyksta savo Ilizarovuose? O jei prabus? O jei ims ir puls šauktis pagalbos? – Maskva, Maskva, Maskva!.. Gal palaukim palankesnės progos?.. – drįso abejoti.

– Neprabus. Nebeištars nė žodžio. Netrukus jam bus ten šilta, – paskubomis jau maišė atsineštą gipsą su vandeniu skulptorius. – Gerai gula, labai gerai... – tolygiai liejo masę ant aptvarstytų Dušanskio kojų, torso. – Nuostabiai gula, – džiaugėsi Zamkė, grūsdamas mentele gipso masę į nesuspurdėjusio Dušanskio ausis, burną, nosiaryklę, akiduobes. – Pridėk ranką, jauti, koks dabar šiltas tavo vyras. Šiltas, tiesa, Dušanskis?..

– Jaukus daiktas.

– Tvirtesnis nei buvo.

– Kietas vyras.

– Nesuskaldomas. Ir prašmatnus.

– Dabar jis man primena geležinės valios Staliną, – negalėjo atsistebėti Odetė, kai sustingusio gipso gabalą skulptorius dailino sodriu bronzos sluoksniu. – Tikras paminklas, – net suplojo delnais Raslan, kai Zamkė sukietėjusį kūną gipse nustumė nuo sofos ir stačią atrėmė į salono sieną.

– Ar tau jis gražus? – pasiteiravo nuomonės Zamkė.

– Kaip gyvas.

– Jis ir sau turėtų patikti.

Akimirką Odetei Raslan pasigirdo, kad gipsinis Dušanskis sudejavo.

– Aš bijosiu su juo pasilikti, – prisipažino Odetė. – Neišeik, Hari. Niekada neišeik. Nepalik našlės...

– Rytoj išsivešiu, – pažadėjo kraudamas į lagaminą savo priemones skulptorius Zamkė. – Su mokinių talka neišaušus ateisiu. Lauk. Lauk, kai niekas niekad nebelauks...

– Neatsigaus?

– Prieš pusvalandį visiems laikams užduso, – žvilgterėjęs į laikrodį konstatavo mirties laiką Zamkė. – Amen.

– Tai ko mes laukiam?

– Nežinau...

– Hari...

– Odete...

– Taip, čia...

– Odete...

– Hari...

– Tu...

– Aš...

– Taip... Taip...

– Ak...

– Och...

– Ech...

– Och...

– Hari...

– Odete...

– Ištisą pusvalandį tik tu ir aš, tu ir aš... Pirmą, vienintelį kartą mūsų gyvenime: tu-aš, aš-tu... tu-aš... aš-tu... Hari... Hari... Hari, nusuk jį į sieną, aš droviuosi, kai tas negyvėlis – – – –

Nachmanas iš Centro pas Principingą Prokurorą

Nuskriaudę, bet taip ir nepatenkinę godaus Nachmano iš Centro, įsižeidę moralistai skaistuoliai nutarė šį nuvesti pas Principingą Prokurorą, kad žinotų kaip toliau elgtis.

– Mes tyčiojomės ir pasityčiojome, mes žeminome ir pažeminome, skriaudėme ir nuskriaudėme Nachmaną iš Centro, tačiau jis vis tiek neatsisako savo žalingų įpročių ir toliau mus vis kiršina savo lytiniu, – ėmė skųstis moralistai skaistuoliai Principingam Prokurorui. – Antai tik pažiūrėkite, ką jis mums padarė, – ėmė demonstruoti savo ištinusias skriaudas.

– Ar tu esi tas garsusis Nachmanas iš Centro? – pasiteiravo Principingas Prokuroras. – Nejaugi tu tas iškilus auksaburnis, kuris vadina save CK karalystės numylėtiniu?

– Taip yra, kaip sakai, – atsakė Nachmanas iš Centro ir parodė jo žodžius patvirtinantį įrodymą.

– Aš čia nerandu jokios kaltės, – tarė Principingas Prokuroras itin įdėmiai apčiupinėjęs tai, ką Nachmanas iš Centro buvo ištraukęs iš po togos.

– Jis mus vis kursto ir kursto nusidėti, – toliau skundėsi Principingam Prokurorui moralistai skaistuoliai. – Mes ilgiau nebeištversime, – guodėsi. – Tik pamatuokit, pasvėręs suprasite, koks jis ypatingas.

– Ypatingas? – nusistebėjo Principingas Prokuroras. – Tuomet veskite jį pas Ypatingųjų Bylų Tardytoją, šis žinos, ką ir kaip su juo padaryti.

Pas Ypatingųjų Bylų Tardytoją

Ypatingųjų Bylų Tardytojas, išvydęs Nachmaną iš Centro, labai apsidžiaugė, mat jau seniai norėjo išvysti, kokį vis dėlto lytinį saugo po toga šis tariamas CK karalystės numylėtinis. Ypatingųjų Bylų Tardytojas buvo daug girdėjęs apie tą didybę, todėl dabar tikėjosi asmeniškai ją pamatyti ir įvertinti.

Pasisodinęs ant kelių jis ėmė Nachmano iš Centro visaip klausinėti, prašė, maldavo, tačiau Nachmanas iš Centro užsispyrė ir nerodė.

Tuo tarpu moralistai skaistuoliai, apspitę Ypatingųjų Bylų Tardytoją, visaip skundė tylintį ir nerodantį Nachmaną iš Centro.

Tada Ypatingųjų Bylų Tardytojas neteko kantrybės, todėl su moralistais skaistuoliais jį keliolika kartų paniekino, o po to skausmingai išjuokė.

Ir tik paskui, kuo giliau sugrūdę dėvėtą baltą drabužį vidun, pasiuntė atgal Principingam Prokurorui – kaip užkimštą skaistybe popiečio dovaną.

Štai tą dieną Ypatingųjų Bylų Tardytojas ir Principingas Prokuroras tapo geriausiais (neišskiriamais) draugais, o seniai jau pykosi – dėl mažmožių.

Vėl pas Principingą Prokurorą

– Jus atvedėte popiečio dovanai man užkimštą Nachmaną iš Centro, kaltindami, kad jis kursto nusidėti. Bat aš, priešpiet ketinęs patikrinti jį jūsų akyse, taip ir nepatyriau nuodėmės saldesio. Taip pat ir Yaptingųjų Bylų Tardytojas, keliolika kartų jį paniekinęs, mat sugrąžino jį atgal, nors ir galėjo sau pasilikti. Turbūt ir kitiems jis nėra nieko nemalonaus padaręs, kad vertėtų Nachmaną iš Centro bausti. Aš jį dar kelis kartus patikrinsiu ir pažeminsiu, o po to paleisiu.

– Mirtis jam. Mirtis, – ėmė šaukti moralistai skaistuoliai. – Duok mums Kitokį.

Tas Kitoks buvo patekęs pas skaistuolius į kalėjimą už kažkokį pasninką ar susilaikymą. Tada, labai norėdamas kelis kartus patikrinti-pažeminti ir paleisti Nachmaną iš Centro, Principingas Prokuroras dar kartą kreipėsi į moralistus skaistuolius. Deja, jie nesiliovė šaukę.

– Į dujų kamerą jį. Į sieros rūgšties baseiną. Ant šakos. Į kartuves, – reikalavo įsiutę moralistai skaistuoliai.

Principingas Prokuroras trečią kartą pasisiūlė Nachmaną iš Centro porą kartelių patikrinti-pažeminti ir tada paleisti.

– Nejaugi neleisite man patirti nuodėmės saldesio, aš tik patikrinsiu-pažeminsiu ir paleisiu, – kone maldavo skaisuolių minios Principingas Prokuroras.

Deja, moralistai skaistuoliai, vis garsiau šaukdami, reikalavo kitaip nubausti Nachmaną iš Centro.

Pagaliau Principingas Prokuroras apsižliumbė, susitvardęs nusprendė pasitenkinti pats.

Po to patenkino ir moralistus skaistuolius.

Vėliau, norėdamas šiems atsidėkoti, Kitokį paleido iš kalėjimo, o Nachmaną iš Centro atidavė piktų moralistų skaistuolių valiai.

Gamta nepakenčia tuštumos

Staiga pilka būtis nušvito, sielą užliejo džiaugsmo bangelės. Dabar viskas pasaulyje Odetei rodėsi geistina, gražu, niekas nebeerzino, nevimdė. Net dulkės, tarakonai, kaktusas ir laukinė santvarka už lango, kurios visa širdimi taip ir nepamilo, atrodė nebe tokie svetimi. Odetė, o tai taip seniai pasitaikydavo, nuo pat ryto niūniavo optimistinę dainelę iš TSRS laikų gamybos animacinio filmo – visai pamiršo verkti.

Keista, kad net sustingęs Dušanskis, virtęs įspūdingu gipso liejiniu, tapo mielas, jaukus, artimesnis nei kada nors anksčiau.

Odetė niekaip šį rytmetį negalėjo atsispirti pagundai – šaudė akimis, kraipė klubus, vėliau įsidrąsino – vis glostė, braukė pirštų pagalvėlėmis kietą Aarono galvą, pasmakrę, pečius, juosmenį, lūpas... Mėgino net šnekinti monumentalų velionį, tačiau a.a. sutuoktinis Aaronas Dušanskis žvelgė su neslepiamu nepasitikėjimu ir užsispyręs tylėjo – rūstus, susikaupęs atrodė.

Skaudu, nes kaip tik dabar Odetė pajuto, jog išmušė lemiama akimirka – galima būtų pasipasakoti, išsiaiškinti, kodėl gyvenime atsitiko taip, o ne kitaip.

Ne, velniop tą Dušanskį, staiga susivokė svetimaujanti Odetė Raslan, ji lauks Hario, Hario Zamkės – jos vienintelio, jos išmelsto, jos išsvajotojo karalaičio su pelerina...

Kaip svaigu, koks džiaugsmas su juo būti, dabar galvojo senoji Raslan. Ir visai nesvarbu, kad guolyje jis vidutiniokas, juk tai tik antraeiliai dalykai, svarbiausia – širdžių kalba, sielų giminystė, dvasinė artuma.

Odetei kilo begalinis geismas pulti ant kelių, iškelti rankas ir dėkoti Viešpačiui, atsiuntusiam jai dovaną – Harį-Harį-Harį Zamkę. Ir išties, tiek kentėta, tiek išgyventa nusivylmų, tiek patirta pažeminimų, nuoskaudų – vertėjo, vertėjo laukti barzdotojo princo.

Į duris nedrąsiai paskambino: dzin.

Odetė paskubomis puolė šukuotis, paspjaudė į delnus, tada atmestinai palygino iškilmingo sario klostes.

– Kas ten? – pasiteiravo pro akelę išvydusi spoguotų paauglių būrelį.

– Mes nuo mokytojo.

– Kokio dar mokytojo? Čia nėra, nebuvo ir nebus jokio mokytojo, – susierzino Odetė. – Eikit iš čia: gedulas.

– Mūsų mokytojo – mokytojo Zamkės.

– Ką?

– Mokytojas mus įpareigojo paimti skulptūrą.

– Kokią?

– Tą – paminklą aukoms atminti.

– Kokioms aukoms?

– Mūsų.

– Kur?

– Visur?

– O kur jis pats?

– Mokytojas prie pjedestalo sankryžoje užtruko, ten jau visi susirinko, net burmistras Stankovičius – su kalijų puokšte. Kranas netrukus atvažiuos, bus iškilmės.

Odetė Raslan nusiminė, visai kitaip įsivaizdavo šį rytmetį: nekantrus skambutis – ilgas ilgas, ji atveria duris, koketiškai aikteli, puola ant kaklo, kojomis apriečia Zamkės juosmenį; Zamkė herakliškai stirprus – neša ją į miegamąjį, susverdėja iš svaigulio, kai Odetė lyžteli jo akies voką; jie griūna į lovą, vartosi, kutenasi, pamiršę užverti duris, viską pamiršę: socializmą, Dušanskį, pokarį, sąstingį, kapitalizmą, nacionalistus, ledynmetį etc.

– Įeikit, – nesvetingai atvėrė duris Odetė.

– Batus nusiauti?

– Ten, salone, – parodė kelią gipsinio Aarono link. – Kūnas.

– Čia?

– Taip.

– Juk tai Dušankis – mūsų pozuotojas, – pirštais ėmė rodyti nustebę paaugliai. – Kaip gyvas. Tikras Dušanskis, – neslėpė susižavėjimo mokytojo Zamkės kūriniu. – Tos pono Dušanskio akys, lūpos, žvilgsnis... Šedevras. Dušankis. Monumentalus. Mūsų Dušankis. Gyvas. Stovės dabar. Bus.

– Neškit, tik neškit jį greičiau iš čia, – stumtelėjo apstulbusį paauglį skulptūros link Raslan.

– Sunkus, – pritūpęs pirstelėjo ir paraudo susigėdęs paauglys.

– Judinkitės, aš neturiu laiko čia su jumis vozotis, – sukomandavo Odetė Raslan, dabar ji paauglių nekentė labiau už viską pasaulyje.

– Atsargiau, atsargiau, – jaudinosi neišmintingo veido mergaitė, kai jos draugai jau vilko už kojų gipsinį Aaroną į laiptinę. – Žiūrėk, skulptūra įskilo, ar čia kraujas(?)... Kraujas... Tikras?..

– Laikyk. Laikyk.

– Aš gi laikau.

– Už galvos.

– Gerai.

– Ranką, ranką žiūrėk.

– O ponas Haris nieko neprašė man perduoti? – pamiršusi savigarbą pasiteiravo išeinančių Odetė.

– Kas?

– Skulptorius Haris Zamkė – jūsų mokytojas.

– Jis labai užsiėmęs.

– Prie obelisko.

– Sankryžoje.

– Labai labai užsiėmęs.

– Ak taip, užsiėmęs... – užtrenkė duris Odetė Raslan. – Niekšas.

Užsiėmęs.

Padugnė. Užsiėmęs.

Niekšas. Užsiėmęs.

Visi jie niekšai, visi, širdo Odetė Raslan – dabar kandžiojo sau ranką... Niekšas Dušankis, niekšas užsiėmęs Taibė, niekšas užsiėmęs Laila, niekšas užsiėmęs Zamkė, niekšas užsiėmęs Munas, niekšas užsiėmęs Artūras, niekšas užsiėmęs Geringas, niekšas užsiėmęs Alsheimeris, niekšas užsiėmęs Bazedovas, niekšas užsiėmęs korsetas, niekšas užsiėmęs Cezario pjūvis, niekšas užsiėmęs Buda, niekšas užsiėmęs Saliamonas, niekšas užsiėmęs abortas, niekšas užsiėmęs Parkinsonas, niekšas užsimėmęs Edisonas, niekšas užsiėmęs Krišna, niekšas užsiėmęs Dovydas, niekšas užsiėmęs Amperas, niekšas užsiėmęs Landau, niekšas užsiėmęs Žmogus su šautuvu, niekšas užsiėmęs Gulbių ežeras, niekšas užsiėmęs Voltas, niekšas užsiėmęs Linksmieji vyrukai, niekšas užsiėmęs Celsijus, niekšas užsiėmęs televizorius, niekšas užsiėmęs Leninas spalyje, niekšas užsiėmęs langas, niekšas užsiėmęs Šarvuotis Potiomkinas, niekšas užsiėmęs asmenybės kultas, niekšas užsiėmęs valgis, niekšas užsiėmęs Rusų muziejus, niekšas užsiėmęs Dieviškasis centras, niekšas užsiėmęs teiglich, niekšas užsiėmęs Ermitažas, niekšas užsiėmęs Kapitonas Grantas, niekšas užsiėmęs Baltijos kelias, niekšas užsiėmęs XX suvažiavimas, niekšas užsiėmęs Partijos klaidos, niekšas užsiėmęs Tiesa, niekšas užsiėmęs nekaltybė, niekšas užsiėmęs sekmadienis, niekšas užsiėmęs vidudienis, niekšas užsiėmęs gimimas, niekšas užsimėmęs Lietuvos Nepriklausomybės aktas, niekšas užsiėmęs Prisikėlimas, niekšas užsiėmęs Atgimimas, niekšas užsiėmęs Rojus, niekšas užsiėmęs Amžinasis gyvenimas, niekšas...

– Šiandien – visų mūsų lūkesčių išsipildymo diena, – pažadinęs grąžino realybėn Raslan optimistinis radijo reporterio balsas. – Tapybiškame sostinės skersgatvyje netrukus bus pristatytas paminklas visoms aukoms. Talentingas skulptorius Haris Zamkė, jau nuo seno garsėjantis novatoriškomis idėjomis, ir miesto tarybos deputatas architektas Artūras

Žarmuchomedovas perspėja sukūrę išties įspūdingą kūrinį, ne vieną dešimtmetį, šimtmetį, o gal net tūkstantmetį bylosiantį apie kančią, kurią teko patirti mūsų šalies žmonėms. Ta proga kalbiname paminklo-akcijos autorių poną Harį Zamkę. Kokios mintys, gerbiamas skulptoriau, kokie jausmai jus užplūsta netrukus pristatysiant monumentą? Ar kirbena?..

– Pakankamai kirbena. Ir išties, tai neeilinis įvykis šalies, kultūros, meno istorijoje, – eteryje ėmė mintyti skulptorius Zamkė. – Jau seniai aš, jautrus žmogus, nešiojau širdyje panašaus monumento-veiksmo idėją. Dabar nenoriu pasakoti, su kokiais techniniais ir kūrybiniais sunkumais teko susidurti, visko buvo: burmistro Stankovičiaus nepasitikėjimo ir pavydo, Taibės (mano draugo) trukdžių, Artūro Žarmuchomedovo (taip pat draugo) intrigų, ne paslaptis – kai kurie ideologai skeptiškai iki šiol vertina konceptualius mano kūrinius; visas pasaulis panašiai nusiteikęs mano idėjų atžvilgiu. Tačiau šiandien – šventė, neketinu skųstis Stankovičiumi, mokiniais, draugu Taibe ar draugu Artūru Žarmuchomedovu. Galbūt pabaigai norėčiau pasakyti viena: mes visi, draugai, nepriklausomai nuo etinių ir estetinių pažiūrų, esame verti šio paminklo. Ir dar, jei leidžia mums laikas eteryje, pridursiu: mūsų teisybė retai būna ypač juokinga, ji rimta, bet dažniausiai – niekinė. Ne paslaptis, kad rimti dalykai yra ir juokingi kartu – antraip intelektinė civilizacija bei įtampa seniai būtų ne tik paralyžiavusi mintį, bet ir sutraiškiusi patį žmogų – jos auką.

Odetė Raslan suprato, kad artimiausiu metu nesulauks Zamkės, išjungė radiją virtuvėje. Ilgiau nesvarstydama nesipuošė, spruko į miestą; greičiau tapybiško sostinės skersgatvio link – į visų aukų pagerbimo iškilmes (jubiliejines).

Nachmano iš Centro kelias

Prietaringi skaistuoliai, nutarę vėl pasityčioti iš Nachmano iš Centro, išdegino jam nugaroje didelę didelę penkiakampę žvaigždę. Taip

papuošę vedžiojo nuogą gatvėmis ir visiems rodė; vieni žmonės smalsavo, kiti, nudelbę akis, vis dar kuklinosi. Bet buvo, tiesa, ir tokių, kurie aklai sekė paskui Nachmaną iš Centro ir verkė pasikūkčiodami, stenėjo bei aimanavo, jiems buvo negėda geisti CK karalystės numylėtinio.

– Iškrypėliai, dūsuakite verčiau ne dėl manęs, – ištaikęs progą kreipėsi Nachmanas iš Centro į jį lydinčius. – Verčiau geiskite savo sūnų, dukterų, brolių ar motinų. Pasitenkinsite vien kraujomaiša. Ir laimingi būsite, pagimdę ir žindantys savo pačių pabaisas.

– Nutilk, – sudraudė Nachmaną iš Centro moralistai skaistuoliai. – Užčiaupk jabalniką, – užsimojo nagaika.

– Aš kalbėsiu, neturiu ką prarasti, – atšovė jiems Nachmanas iš Centro. – Žmonės gerieji, visi dabar griūkite ant manęs, – pakvietė Nachmanas iš Centro paskui jį aklai sekusius, – slėkite, spauskite, pridenkite kūnais mano skausmą – vėl alkstančią lytį. Ir tai padarykite dabar, nelaukite, kol ji nudžius.

Žmonės jau buvo bepuolantys ant Nachmano iš Centro, tačiau klastingi moralistai skaistuoliai patys užgriuvo jį.

Bausmė ir patyčios

Vargais negalais atvedę į vietą, kuri vadinosi Sankirta, skaistuoliai pastatė Nachmaną iš Centro ant keturių; greta jo tokia pat poza jau gerą savaitę stovėjo kiti du – vis laukė bausmės.

Moralistai skaistuoliai metė burtus, kuriam iš jų pirmam pradėti.

O žmonės stovėjo ir žiūrėjo, visų gerklėse – daug karčių gumulų. Tada patys jautriausi ėmė kalbėti:

– Kitiems taip ne kartą darydavo, dabar pats lai pajunta, ką tai reiškia.

– Tikri malonumai brangiai kainuoja.

– Todėl jie ir malonumai, nes brangiai kainuoja.

– Tai, ką gauni už dyką, niekada nebūna malonu.

– Tikra tiesa.

– Žiūrėk, žiūrėk, kaip jam gera dabar, – pirštais rodė į Nachmaną iš Centro žmonės, kai į jo išeinamąją stačiai iki galo susmigo giliasmigė ietis.

Vienas iš keturpėsčių, stovintis Nachmano iš Centro dešinėje, matydamas kaip šiam vis giliau ir giliau grūda, ėmė jį įžeidinėti.

– Argi tu ne CK numylėtinis, padaryk, kad ir mums būtų panašiai gera. Juk tu, tiek visko pridirbęs, išties užsitarnavai šį malonumą. O mes, nieko nepadoraus nepadarę, nejaugi taip nieko Sankirtoje ir nebepatirsime.

Bet tada kitas keturpėsčias, kuris stovėjo Nachmano iš Centro kairėje, ėmė graudžiai kalbėti:

– Nachmanai iš Centro, paimk mane pirmą, kai ateis CK karalystė.

– Dar šiandien į tave įeisiu, – pažadėjo keturpėsčiam kairėje Nachmanas iš Centro.

– Dėkui tau, – nusiramino gerasis keturpėsčias.

Nachmano iš Centro mirtis

Buvo apie trečią valandą nakties, kai visoje šalyje prašvito, ir buvo šviesu iki šeštos valandos, Mėnulio šviesai išnykus. Tada prasivėrė CK karalystės Generalinio kabineto durys.

– Mano CK, – sušuko keturpėsčias Nachmanas iš Centro, – pas tave ateinu. – Ir su tais žodžiais numirė.

Vienas moralistas skaistuolis, pamatęs, kaip viskas įvyko, ėmė garbinti CK.

– Išties Nachmanas iš Centro buvo teisus, – kalbėjo jis ir nemokšiškai mėgino balsuoti.

O tada minia, susirinkusi pažiūrėti reginio ir pamačiusi, kas įvyko, taip pat balsavo, vis dar nenorėjo skirstytis.

Kaip stovėjo, taip ir liko stovėti šalia Nachmano iš Centro pažįstami ir draugai: draugas Čarnas, draugas Lyberis, draugas Taibesas, draugas Kazys Giedrys, draugas Bencikovičius, draugas Pelšė, draugas Duleckis, draugas Greifenbergeris, draugas Chruckis, draugas Zibertas, draugas Čeponis, draugas...

Ir štai atėjo vienas vyras su raudona berete, vardu Haris Krišna, nelabai geras, bet teisingas padaras. Jis, nors ir buvo pritaręs skaistuolių nuosprendžiui, širdies gilumoje jau seniai laukė CK karalystės, tačiau nuo vaikystės buvo labai drovus.

Taigi Haris Kiršna pasiryžo, nugalėjęs drovumą nuėjo pas Principingą Prokurorą ir papraše Nachmano iš Centro kūno. Principingas Prokuroras nebuvo prieš, mat ir pats simpatizavo tuo metu tarp draugų paplitusiai madai.

Haris Krišna pasitiesė keturpėsčią Nachmaną iš Centro, apuostė iš visų pusių. Vėliau išbučiavo, išlaižė, išpucino, paguodė. Tada persigalvojo: nusinešė į morgą, iškilmingai paguldė ant marmurinio stalo.

Draskė, plėšė, pjaustė, malė – vėl linksminosi iki išsekimo.

Vakarop draugai Pelše, Chruckis, Duleckis bei kiti, atėję į morgą atpažinti kūno, buvo sutikti svetingai ir gardžiai pavaišinti. Tada visi čia pat išsituštino ir nusiramino, kad Nachmanas iš Centro išties jau nebegyvas.

Sugrįžę iš morgo, draugai ta proga miške išvarė daug daug samanės, čia pat ir puotavo: gėrė, prievartavo, keikėsi, mylėjosi, užmigdavo, prabusdavo, šlapinosi į kelnes, voliojosi, vėmė, mušėsi etc., beje, kaip to ir reikalavo Partijos Programos įstatymas.

Retai atsitinka, kad pašalinus priežastį, išnyksta ir padarinys

Sausakimšoje sankryžoje, kurios centre (burmistro Stankovičiaus ir gerbiamo Artūro Žarmuchamedovo pastangomis) ką tik iškilo granitinis obeliskas, nuo pat ryto tvyrojo rimtis, visų lūpos sučiauptos, veidai – sfinksų.

Išdžiūvusios ašaros, patirtų kančių vaiduokliai, rankose – vainikai, gėlės, žvakelės, nuskriaustųjų nuotraukos...

Dešimtmečius lauktoji akimirka: bokšto laikrodžiui išmušus vidu-

dienį, Haris Zamkė santūriai truktelėjo rankenėlę – davė ženklą pradėti iškilmes-akciją – liepsnos liežuvis lyžtelėjo oro baliono ertmę, dar kartą, trečią, ketvirtą (ryžtingai), lopšį laikančios virvės įsitempė.

Akimirka – ir, rodės, virves laikantys architektas Artūras (miesto tarybos narys) bei Ovsiejus fon Taibė (eigulys-draugas) paniekins žemės trauką – pavojingai atsiplėš ir pakils drauge su balionu į dangų; ak, neduok Dieve, neduok Dieve, tokia nelaimė.

Lemiamu momentu vyrai metė iš rankų virves, vikriai sušoko į lopšį – išsilaisvinęs oro balionas šovė į viršų.

Iš pradžių greitai, vėliau vis lėčiau dūsaudamas kilo į debesis.

Kai balionas po savimi paliko aukščiausią sostinės statinį, nelauktai atsiplėšė nuo žemės ir šalia obelisko gulėjusi statula, drauge su oreiviais dabar dangun skrido ir prikabintas trosu Dušanskis – vertikalus pakaruoklis paminklas – originalaus monumento detalė.

Susirinkusiems į iškilmes pasivaideno, lyg gipsinis Dušanskis būtų jiems pamojęs – atsisveikinęs su gyvaisiais visam laikui, niekada nebegrįšiantis – pasisiuskit, žinokitės, neverti manęs šoje žemėje buvote. Panašiai pasidingojo ir Odetei, šiaip taip suspėjusiai į ceremoniją; moteris norėjo susigraudenti, tačiau jai nepavyko – labai Harį Zamkę vis dar mylėjo.

Netrukus oro balionas išnyko, nebebuvo matyti ir tariamai pamojusios statulos (Dušanskio) uodegos.

Žmonės, daugiausia – tremtiniai, ėmė niurnėti, kad ir vėl neatjausti, apgauti, laukę įspūdingesnio reginio, nejaugi tai viskas(?)... Nekantresni, tremtinių palikuonys, raukėsi, skirstėsi ir burnojo, kad anaiptol ne tokios akcijos iš talentingo menininko tikėjęsi, verkšleno vienas kitam, kad ir vėl valdžia švaisto Nepriklausomos Lietuvos Respublikos pinigus abejotiniems projektams, programoms – ne tokio monumento-veiksmo laukę.

Odetė Raslan taip pat nusivylė, visai prarado viltį tą dieną susitikti su Hariu Zamke – užsiėmęs betalentis niekšas – eis ir ji namo išsiraudoti: užsiėmęs niekšas, užsiėmęs niekšas Zamkė, užsiėmęs niekšas Zamkė...

Tačiau netrukus aukštybėse išpuoselėta viltis – danguje vėl pasirodė mažytis taškelis.

Didėjo.

Iškilmingai orlaivis leidosi nuo debesų.

Kai ant baliono jau galima buvo įskaityti reklaminį užrašą „Ką mes tikime?“, visi suprato, kad tai dar ne pabaiga – oro balionas taikėsi tūpti į patį skersgatvio centrą.

Po kelių akimirkų, išprotėjusiam gandrui praskridus su naujagimiu, jau buvo girdėti, kaip vos įžiūrimi oreiviai vienas kitam negaili patarimų: maina, vira, maina, vira, vira...

Skulptūra-Dušanskis virš minios galvų siūbavo į kairę, į dešinę, leidosi, vėl trūkčiodamas kilo...

Nenuspėjami pavasarinio vėjo gūsiai visaip trukdė skulptūrą nuleisti ant obelisko viršūnės – sujungti į vientisą kompoziciją monumentą-veiksmą; toks buvo skulptoriaus Hario Zamkės sumanymas.

Užvertę galvas žmonės (dori tremtiniai ir jų (kartais) palikuonys) stebėjo, spjaudėsi nusivylę, kad ir vėl oreiviams nepavyko statulos-Dušanskio pasodinti ant obelisko smaigalio – žioplių žopliai tie vietiniai oreiviai.

Ir štai tada, kai nejautriausiems iš minios ėmė slapta kirbenti, jog jie turbūt nėra, nebuvo ir niekada nebus verti net kuklesnio paminklo visoms aukoms, pasigirdo lauktas trakštelėjimas – skulptūra-Dušanskis pagaliau pasismeigė ant obelisko.

Prašviesėjo.

Sklaidėsi nevilties debesys.

Lengviau atsiduso jautriausi žmonės. Jau galėjo šypsotis vienas kitam. Artimesni bučiavosi, tolimesni linkčiojo galvas – sveikino vienas kitą: sulaukė, tiek laiko praėjo – sulaukėme, džiaugėsi.

– Valio! Valio! – šaukė susigraudinusi žioplių minia.

Vis giliau granito smaigalys lindo į statulos išeinamąją; iš aukštybių snaigėmis pažiro bronzinės gipso skeveldros. Žmonės dabar stumdėsi, lenkėsi, rinko jas nuo grindinio – parsineš namo atminčiai, pasidės lentynose, saugos palikuonims už stiklo.

Odetė Raslan taip pat sugriebė bronzinės-baltos gabalėlį, labai mažą dangaus-vilties-atminties ašarėlę. Kai pakėlė, matė, kad skulptūra-Dušankis jau tvirtai sėdi pamautas ant obelisko kuolo – nebenulips, nebevaikščios šia žeme, niekad nebenusileis nuo obelisko aptrupėjęs Aaronas Dušankis – jos velionis vyras-kankinys.

Kai oreiviai įsitikino, jog monumentas-veiksmas visoms aukoms atminti pavyko, atsikabino nuo statulos-Dušanskio; nevaržomas jo svorio vėl šovė į dangų Hario Zamkės ir jo draugų pilotuojamas oro balionas – saulės, šviesos, vilčių vilties link dabar skrido trys vienuolės moterys...

Niekas iš žmonių nepasigedo, kodėl, kada ir kaip balionas su keistomis moterimis dingo, visi tuo metu susidvasinę ir giedodami klojo gėles, statė vainikus, degino žvakeles, klaupėsi, meldėsi uoliai.

Odetė Raslan taip pat norėjo pagerbti aukas, savo vyrą-kankinį. Deja, neturėjo net kukliausio žiedelio. Staiga prisiminė vis dar sauganti savyje taip mėgtą Aarono teiglich – konditerijos šedevrą.

Pasikėlusi sarį panaršė smiliumi, atsargiai ištraukė už kraštelio, pabučiavo atsisveikindama – nebebus kam bekepti: iki, mažuli, iki.

Vėliau trupino – lesino teiglich prie obelisko vis gausiau suskrendančius balandžius – dešimtis, šimtus išbadėjusių...

– Gul-gul-gul, bul-bul-bul, guli-guli, buli-buli, gul-gul-gul, bul-bul-bul, – nesėkmingai viliojo teiglich trupiniais sostinės parazitus Odetė Raslan, kai tūkstantinis būrys pasisotinęs sutūpė ant Aarono Dušanskio galvos. Teiglich persilesę paukščiai burkavo, demonstratyviai šiko ant monumento veido, pečių, rankų, juosmens, kelių etc. – nerausdami dergė, naikino visą visų atminimą. – Nejaugi jie dar ir šalpinasi? – staiga pagalvojo Odetė. – Šlykštynės, – pasibjaurėjo pasauliu. – Bjaurybių bjaurybė, – galutiniai viskuo nusivylė senoji Odetė Raslan. – Niekšai, – suprato dar kartą esanti apgauta.

Rytui brėkštant žmonės rinkosi pažiūrėti, kas beliko iš Nachmano iš Centro. Visi labai sutriko radę ne tai, ko tikėjosi.

Ėmė liūdėti, ilgėtis.

Bet staiga, žiūrėdami į nešvarią vietą, visi prisiminė Nachmano iš Centro pažadą: „CK karalystės numylėtinis bus atiduodas į teisuolių rankas, pasodintas ant kuolo. Bet jis iš bet ko prisikels, tikėkite, prisiekiu – prisikels Nachmanas iš Centro".

2002-2004

Kaunas-Vilnius-Pigašiai-Ahrenshoop

Skaitytojau, nusiteikime šitaip... Kad prikeltume sunykusią, visiems pataikavusią, išduotą ir dabar galbūt jau merdinčią prasmę, privalome veiksmu, tekstu ir sąmone dekonstruoti, išardyti šį pasaulį, savąjį gyvenimą, viską sukeisti: išaukštinti tai, kas žema; pažeminti tai, kas kilnu; sureikšminti banalybę ir estetizuoti bjaurastį; niekį paversti vertu, o vertybes išniekinti, – kad ir vėl prie to paties grįžtume, be ko gyventi neįmanoma...

Tokia yra netekusio vilties postmodernizmo nuostata. To mus išvirkščiai moko Evangelija, taip mums kalba Idealogija.

To paties siekia ir Herkus Kunčius savuoju – jau septintuoju! – romanu „Nepasigailėti Dušanskio".

Užsivertęs nepakeliamą naštą – perrašyti Gerąją Naujieną, pagal partijos Programą, autorius kuria šiuolaikinio Kristaus – Nachmano iš Centro – paveikslą: veidmainio mokytojo, išradingo sielų prievartautojo ir ištvirkėlio, negailestingai sukto idealogo, sąmonės degenerato...

Šis romanas – farsas, ši žlungančių vertybių ir likimų misterija savo gelmėje slepia skaudžią prasmę – visuomet žmonių istorija yra žaizda, kurią aitriname tekstais ir kitokiais diskursais, draskome ideologijomis ir tikėjimais, dėl menkos savo egzistencijos pamiršę Būtį.

Koks, regis, menkas vaidmuo šioje misterijoje yra vieno vargšo žydelio Aarono Dušanskio (pogrindininko, perspektyvaus partijos aparatininko, kandidato į CK, galiausiai nutremto pirtin, pažeminto, tapusio informatoriumi, nepasigailėto!)... Ir koks grėsmingas visų dušanskių, žengiančių į CK ar kitokių karalystę, jau pasiruošusių viską išduoti!..

Nemažai sąmonės užtvarų, ne vieną tabu sulaužė šiuo tekstu Herkus Kunčius.

Tebus jam atleista už drąsą

Kunčius, Herkus

Ku-179 Nepasigailėti Dušanskio: romanas / Herkus Kunčius. - Vilnius: Versus aureus, 2006. -224 p.

ISBN 9955-601-96-5

Septintuoju romanu modernistinės pakraipos lietuvių autorius sukūrė išraiškingai sodrią Evangelijos ir partijos Programos paralelę. Tai, kas vyko prieš du tūkstančius metų, kartojasi dabar ir nuolat, – visu tekstu teigia romanistas.

UDK 888.2-3

Herkus Kunčius

NEPASIGAILĖTI DUŠANSKIO

romanas

Redaktorius JUSTINAS KUBILIUS

2006 01 10. 14 sp. l Tiražas 1000 egz.
Išleido UAB „Versus aureus" leidykla
Rūdninkų g. 10, Vilnius LT-01135
el.paštas: versus@versus.lt
www.versus.lt
Spausdino UAB „Vilniaus spauda"
Viršuliškių skg. 80, Vilnius LT-05131